

శ్రీ రస్తు.

విక్రమా ర్క-చ రి త ము

117

జక్కనమహాకవికృతము.

చేన్న పురి :

వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1918.

వీ రి క.

“ విశ్వశ్రేయః కావ్యం త దదోషా పరికృతౌ చ వాగర్థా,
సా వా గ్యా రసవృత్తి స్సాధ్యో హి రసో యథాతథం కవిభిః. ”

మన భరతఖండమున సంస్కృతేతరము లగుభాష లెన్నియో కలవు. సాధారణముగ నాభాష లన్నింటిలోఁ గొంచెముగనో గొప్ప గనో సంస్కృతపదములు గలిసియున్న వని మూఁటికి ముమ్మాటికి నిరా ఘాటముగ నిరాటంకముగఁ జెప్పవచ్చును. అందుచే గీర్వాణభాషయం దుఁ జక్కనిపరిచయము గలవారలకు వారి దేశభాషలోఁ బాండిత్యము గలిగియుండు ననుకొనుటయుఁ గలదు.

సంస్కృతభాషాకోవిదుఁ డయి, కర్ణాటకాదిభాషలయందుఁ బ్ర చండపాండిత్యము గలిగి, కవిరాజును, బ్రభువతంసమును, రసికాక్రేస రుండును నగుశ్రీకృష్ణదేవరాయలవారు

తెలుఁ గ దేల యన్న దేశంబు తెలుఁ గేను
దేశభాషలందుఁ దెనుఁగు లెస్స.

అని తన యాముక్తమాల్యదయందుఁ జెప్పియున్నాఁడు. అంగ్లే యుల తాత్పర్యముగూడఁ బశ్చిమదేశములయందు వాడఁబడు భాష లలో నిటలీభాషవలె భరతఖండమున వెలయు బాసలలోఁ దెలుంగు బాస ముద్దుల మూటగట్టుచుండు ననియే బహుభాషాభిజ్ఞులయి, ప్రసి డ్దెన్నికా లేజీలో సంస్కృతపండితులు (ప్రొఫెసర్) నయిన మ. రా. శ్రీ ఎమ్. శేషగిరి శాస్త్రిలుగారు ఆంధ్రశబ్దతత్త్వ మనుగ్రంథమును వ్రా యుచుఁ బీఠికలో

“తెనుఁగు ప్రాచీనభాషలలో మిక్కిలి సుందరమయినది. కావ్యా లంకారసృరాణా ద్యనేకవిషయములలోను జ్ఞానప్రదములయిన బహు గ్రంథములు గలిగి విద్యాభ్యాసవ్యవహారములకు మిగుల నుపయోగ మయిన దని యందఱకును జక్కఁగాఁ దెలిసియున్నది ” అని వ్రాసి

యున్నారు. దీనింబట్టి యీ కాలమునందును బహుభాషాభిజ్ఞులయి సర సమతులును నిష్పక్షపాతులును నగు వారియాశయ మీయాంధ్రభాష సుందర మగునది యనియే యని స్పష్టమగుచుండలేదా!

ఈభాషయందుఁ బురాతనకాలమునుండి నన్నయభట్టారక తిక్కయజ్వ శంభుదాసాదిమహాకవులు పెక్కండ్రు సంస్కృతమునుండి యితీహాసపురాణాదులఁ బరివర్తనముచేసియు, నూతనకథలం గల్పించి యుఁ బెక్కుప్రబంధముల రచించి రాజన్యసభాభూషణులై శాశ్వత కీర్తిని గాంచిరి. వాగ్రంధములు నేటివఱకును బతనపాతనములఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచి వారిబుద్ధి చమత్కృతిజ్ఞానవిశేషముల వెల్లడిసేయుచు నాబాలగోపాలవిదితము లయి యున్నవి.

అట్టిమహాకవులలో జక్కన యనువిద్వత్కవి ప్రఖ్యాతిఁ గాంచె. జక్కన పేరయాన్నయామాత్యుని కొడుకు. పెద్దయామాత్య సత్కవి మనుచుఁడు. ఇక్కవి విక్రమార్కచరిత్రమును బద్యకావ్యముగా రచించెను. క్రీస్తుశకము 1430 తరువాత 1447 సంవత్సరమునకుఁ బూర్వ మీకావ్యము చేయఁబడినట్లు కవిచరిత్రమునందు వ్రాయఁబడియున్నది, కాఁబట్టి యిమ్మహాకవి నేటికి రమారమి 480 సంవత్సరముల క్రిందట నున్న వాఁడని స్పష్టమగుచున్నది.

విక్రమార్కచరిత్ర మెనిమిది యాశ్వాసములును 1514 పద్యములును గలిగి విక్రమార్కమహీపాలకలాధరుని నిరుపమాన దివ్య మహిమలను గీర్తించునది యై యున్నది. భారత భాగవత రామాయణాది గాథ లెట్లు సకలజనవిదితములుగ నున్న పై యట్లే విక్రమార్కమహీపాలు కథలు నాబాలగోపాల విదితము లనుట నిర్వివాదాంశము. ఐనను విక్రమార్కమహీజాని రామాయణాదిగ్రంథములలోఁ బేర్కొనఁబడిన మహాపురుషులవలె కేవలపురాణవేద్యుఁడు గాక యిక్కాలపు దేశచరిత్రమునందుఁ బ్రసిద్ధుఁడైనమహాపురుషుఁడు. ఈరాజుకథలు అక్షరాస్యులు గానివారుకూడఁ జెప్పుచుందురు. ఈతొప్పతిరాజ్యము భరతఖండమునఁ బశ్చిమోత్తర భాగమునం దుండినను వీరిగాథలుమాత్ర మాసేతు

శీతాచలమునఁ బ్రతిగృహమునందును బ్రసిద్ధము లనుట యొకవింత సంగతికాదు.

జక్కన విద్యత్కవిచంద్రుఁడు. ఈతనికవిత్వ మతిప్రౌఢముగనుండును. సంస్కృతాంధ్రపదములను సమానముగ వాడియున్నాఁడు. ఒక్కొక్కచోట గంభీరార్థప్రతిపాదకము లగుసంస్కృతపదములను, ఒక్కొక్కతావున ముద్దులు గులుకుతెనుఁగుపదములను వెదఁజల్లియున్నాఁడు. పద్యము తుదముట్టఁ జదివి వ్యర్థ మిం దేదియైననుండునా యని వెదకినను దొరకదు. ఒక్కపదమును దీసివై చినఁ బద్యమంతయుఁ బాడ గునేమో యనుపెనుభీతి సరసమతులకుఁ గలుగకపోదు. పదలాలిత్యము, అర్థగాంభీర్యము గలిగి పద్యములన్నియు నిత్యుదండములంబోలి రసాలవాలము లై క్రాలుచున్నవి. ఎట్టిమూర్ఖుని చిత్తమైనైన నొక్క నిమిషమున సవరింపఁజాలునీతు లొక్కొక్కతావునఁ గ్రిక్కిరిసి యున్నవి. శృంగారమును శ్రుతిహితముగ వర్ణించుటలో నీతఁడు తిక్కయజ్వతో సరిసేయఁ దగువాఁ డని త్రికరణశుద్ధిగాఁ జెప్పవచ్చును. ఒక్కొక్కస్థలమున స్వభావవర్ణనము హృదయంగమముగ నుండి కవి విమల మనీషావిశేషమును లోకానుభవమును వెల్లడించును. అతిశయోక్తి వర్ణనముంగూడ వెగటుగనుండక మనస్తోషజనకముగ నుండు నని చెప్పుటకు వెనుకంజవేయవలసినపనియే లేదు.

చిన్ని పదమును బెట్టి యెంతయోయర్థము నిమిడించు శక్తి యీతని కుగ్గుతోఁ గలిపి పెట్టి నట్లున్నది. మొత్తముమీఁద నీజక్కన కవిత్వము సలక్షణమై సరసజనహృదయంగమమై కథానాయకునిమహిమవలె శ్లాఘాపాత్రముగ నున్నదని చెప్పుట కెవరునుసందియమొందరు.

ఇంక నీతనిశైలిఁ దెలుపుటకై కొన్నిపద్యము లుదహరింపఁబడు. ఇక్కవితల్లజనకు సంస్కృతాంధ్రములయం దసమానపాండిత్యము గల దని ముందే వ్రాసియుంటిమి. దాని కీక్రిందిపద్యములు దృష్టాంతములు.

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావ, నాంతరక్రీడావసంతుఁడగుచు
మంజులతర రాగమంజరీవత్తోజ, మంజరీమధుపకుమారుఁడగుచు

సుమతి సీమంతినీ కమనీయశశికాంత, పాంచాలికాశీతభానుడగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజ, హంసావతంస విహారుడగుచు
వరుస దక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్క తెఱఁగున ననురాగ మొందజేసి
యుచితరతిరాజ లీలల నొలలాల్చె, జంద్రగు ప్తసుహితలచక్రవర్తి.

౧ ఆ. ౧౬౩ ప.

మ. జవసత్త్వ ప్రభవప్రభావభరితా, జానేయవాహంబులకొ
శ్రవణోత్సరితచంచరీకమదచం, చ ద్వారణవాతముకొ
నవరత్నాభరణవ్రజంబు నయనా, సందారవిందాక్షులకొ
నవశస్త్రానళులకొ వధూవరులకుకొ, వైదర్భుడిచ్చెందగకొ.

౪ ఆ. ౧౯౦ ప.

జాబిల్లి వెలుంగుఁబోలె హృదయానందసంధాయకము లగు
నాంధ్రపదంబులఁ గూర్చు నేర్పు జక్కనకవికిఁ గల దని యీక్రిందిపద్య
ములు సాక్ష్యమిచ్చును.

చ. పదముల తొట్రుపాటొదవఁబ్రాణసఖీజనభాషణంబులకొ
మదిఁ దమకంబు లజ్జయునుమచ్చరికింప వణంకుమేనితో
మదవతి మందమందగతిమార్దవమొప్పుఁగ వచ్చెఁ బైపయిం
బొదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించు కైవడికొ.

౪ ఆ. ౨౧౬ ప.

సీ. వెన్నెలఁజరియిడ్డ వెండితీఁగెలఁబోలు, యజ్ఞోపవీతంబు లటుత నమరఁ
గన్నె చెంగల్వపూవన్నెమించిననీరు, కావిదోవతిగట్టు కటిఁ దలిగ్గు
వెలిదమ్మివిరిమిఁది యెలదేటిగతిగంగ, మట్టిపై వేలిమి బొట్టుదనర
నీలకందుకముపై గీలించుముత్యాల, విధమున సిగఁ గమ్మవిరులు మెఱుఁ
లలితనవయావనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుఁగులు మెఱుఁగుల మెఱుఁగుఁ దెగడఁ
జంద్రధరుకృప బ్రహ్మవర్చసముగన్న, మారుఁ డనమొప్పు విప్రకుమారుఁగాంచె.

౭ ఆ. ౧౪౩ ప.

సీ. చెక్కులందు నివాళి సేయు లేనగవులు, తాటంకరుచిక్కిల్ల కోటుసేయ
జిగిధగద్ధగ యను బిగువుఁజన్నులమిదఁ, గ్రొమ్మించుసరులు త్రో ద్రోపులాడ
నంటినఁ గందునొ యనుమేనినునుఁగాంతి, యిరుగెలంకులకు నుప్పరముదాటఁ
దొంగలిదెప్పలఁ దూరదుంకనలాడు సోలుఁజూపులు మరుమేలుకొల్పఁ
బట్టుగవుసెనదీసిన భావభవుని, పసిడివిలుకమ్మియో నాఁగ ముసుఁగు దిగిచి
పఱుపుమిఁదను గూర్చుండఁ బడికళావ, తీశిరోమణి యారాజు దిక్కుచూచి.

౮ ఆ. ౧౦౧ ప.

భాగవతమునఁ బోతనామాత్య సత్కవితలె నీసత్కవియు నం
త్యప్రాసము లుంచి పెక్కుతావుల వర్ణించియున్నాఁడు.

శా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుధా జల్పన్ని శాటంబు ను
ద్దండాహూతమునీభ్యబిభ్యదమృతాంధస్సిద్ధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజినీకవాటము మహోద్యద్ధూమసంఘన్నమా
ర్తండస్యందనఘాటమున్ బలిమఖాంతర్వేదికావాటమున్.

భాగ. అ ర. స్కం. ౧౩౧. ప.

ఉ. లోలతఁగాంచె నాసుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళర్షురీ
జాలతటీప్రవాళఘనసత్తరువాటముఁ బార్శ్వతుంగభ
ద్రాలహరీవినోదవిహరజ్వలశీకరనిర్గతక్రమో
ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్.

విక్ర. ౨౭. ౨౧౮ ప.

ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలిపురందరుఁ డంతగాంచె శ్రీ
శైలము రుక్మరామరణసంక్షయకారి ఫలాపదీలతా
జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్సాలము సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాశమున్.

విక్ర. ౨౭. ౧౮౮ ప.

ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశుభసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని
ష్యందకృపాతరంగము బిశంగకపర్దసురంగమున్ విని
ష్యందిత భక్తలోకహృదపాంగము సుందరరత్నకందరా
మందిర మల్లికార్జునసహస్వయజ్ఞభిత సిద్ధలింగమున్.

విక్ర. ౨౭. ౨౦౦ ప.

ఉ. ఇత్తుధనుర్విపత్తుని రవీందుకృతాత్తుని సర్వదేవతా

• ధ్యత్తుని నాదిభిత్తుని హతప్రతిపత్తుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యత్తు మహాముముత్తు శరణాగత రక్షణదత్తు శ్రీవిరూ

పాత్తుని నానతేంద్రకమలాత్తునిఁ గాంచెఁ గృపాకటాత్తునిన్. విక్ర. ౨౭. ౨౨౦ ప.

శృంగారరసమును శ్రుతిహితముగ వర్ణించుటలో జక్కనకు
మంచి పాండిత్యముగలదు. ఆవిషయము నీక్రిందిపద్యములే సహస్రముఖ
ముల ఘోషించుచున్నవి.

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశ మని, కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబు
దొయ్యలివలిచన్నదోయి కర్కశ మని, యడుగుల మార్దవం బలవరించె
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని, తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగె
బూఁదీఁగఁబోఁడిచూపులు చంచలము లని, మెలపు నెన్నడపున మేళవిం చె
నబలనఖిములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుగుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతఁ నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ నెప్పునా చిగురుబోడి.

౪ ఆ ౧౭ ప.

తే. తమ్ములాకొమ్మనెమ్మొమ్మ తమ్ములనఁగ, బింబమాయింతి నెమ్మొవి బింబమనఁగ
జాతియానాతిలేనవ్వుబాతియనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

౪ ఆ ౧౮ ప.

ఉ. కన్నులుగండుమీలుఁ దొలకారుమెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత, పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యథ నెంటిఁ జరింప వచ్చునే.

౩ ఆ ౪౯ పం.

అతిశయోక్తివర్ణనము కవులకు స్వభావసిద్ధమైన నందునంగూడ
నీకవి యుక్తియుక్తముగఁ జెప్పఁగలశక్తి గలవాఁడని యాక్రిందిపద్య
ము చాటుచున్నది.

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి, నీలవర్ణుఁడు నిద్ర మేలుకొనియె
వెగడొందెరవి తేరి నొగలఁగట్టినయట్టి, వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటునబిట్టు బెదరి పర్వతపుత్రి, కందర్పదమనునిఁ గౌగిలించెఁ
బన్నగంబులకెల్ల భయముమిక్కుటముగాఁ, బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లెఁ
గమలజునివేదపతనంబు కవలువోయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జీఱజీఱ దిరిగి మొగ్గె, వారిరాసులు పిండిరి వండులయ్యె.

౪ ఆ ౧౦.

స్వభావోక్తి వర్ణనమునం దీకవితమత్కృతి యీపద్యమువలనఁ
దేటపడును.

ఉ. వలభుజముం గపోలమును వంచిమలంచినమోములజ్జయున్
లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం
దలఁపులుఁ గోర్కులుం బెరయఁ దద్దయునుప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలమున్ లిఖించుచున్.

౪ ఆ ౨౨౦ పద్యము.

సామెతలు జక్కనకవిత్వమునుండియే పుట్టిన వని చెప్పినట్టి
పద్యములు.

క. తనయొడలం గల నెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్ఞనములు విడుచుట యరుదే, మనుషీనుఁగు నిర్ధనుండు మనిఁ బరికింపన్.

౨ ఆ. ౧౭౨

క. సిరియును నాయువుఁ గడు న, స్థిరములు జముఁ డదయుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరుధర్మము “ధర్మస్య, త్వరితాగతి”యను పురాణ వచనము వినరే.

౨ ఆ. ౧౮౧వ.

గీ. ఎందు “గుడి మ్రింగువారికి నంది పిండి, వడియ” మనుపల్కెలుంగరే పుడమిలోన

౨ ఆ. ౨౩౮ ప.

క. జాతులు నాతులకెందుకొ, నీతములే కున్నిఁ “గామినీ లోకానాం
జాతిఃప్రకల్పితా” యను, నీతిపురాతనమె కాక నేటిదెయగయన్. 3 ఆ. ౨౮ ప.

క. ఏమియుఁ గానఁడు పతికాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యతతి యెట్టిదయా
“కామాంధోపినపశ్యతి” నామును వినఁబడినపలుకు నైజమకాదే. 3 ఆ. ౨౮ ప.

ఇట్టి వింక నెన్నియోగలవు. వాని నన్నిటిని జేర్చిన నతివిస్త
రమగు నని నదలితిని, పాఠకులాయా సందర్భముల నయ్యై చమత్కా
రములం గని సంతసొతురు గాత మని యీవిషయము నింతతో విర
మించుచున్నాను. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

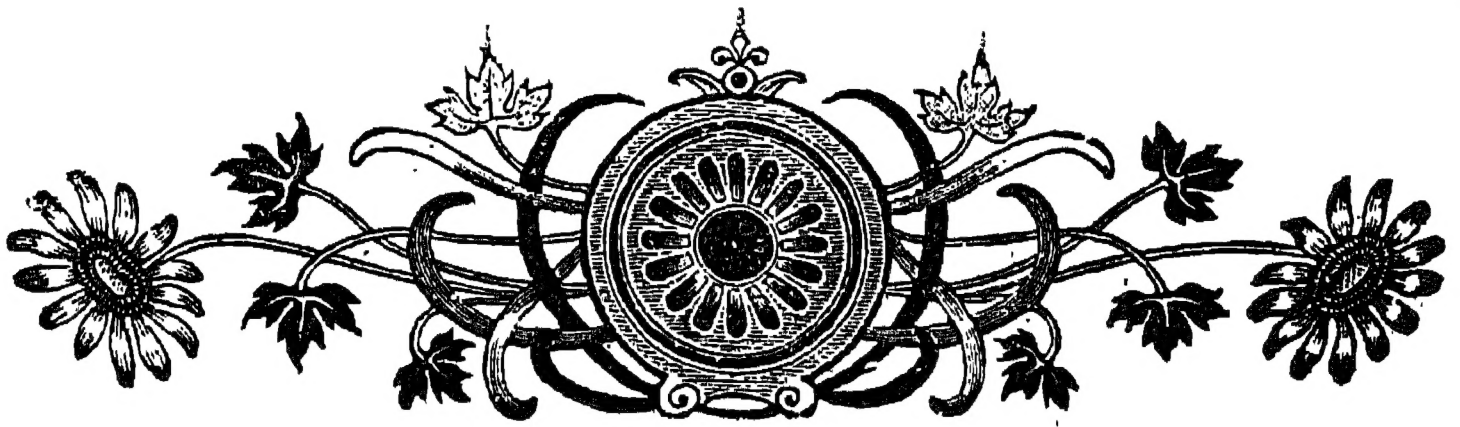
రాయలబోలువారు కనిరాయలనెల్లరఁ గారవించి యా
దాయము సేయుగ్రంథసముదాయము దైన్యము సెందఁ గాంచి “యా
హో! యని, ముద్రణాదులుగదా! యికది” క్కనివావిశాబ్ధిప్రా
లేయకరుండు ముద్రణబలిస్తృత సెంతయు జూపి కబ్బముల్
సేయు కవీశ్వరోత్తముల చిన్నెలువన్నెలు దేశకాలముల్
బాయక పీఠికాముఖము లందగ నద్దమురీతిఁ దెల్పుచున్
“వ్రాయవె? దీనికావిత”మ సంగను వ్రాయఁగ నొప్పితీవిధిన్.

ఇట్లు

విన్నవించువిధేయుఁడు,

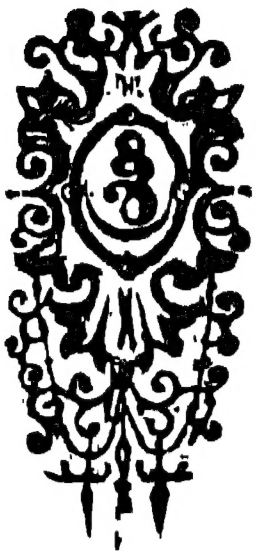
బొబ్బిలి.

బులుసు. సీతారామశాస్త్రి.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

గౌరీకుచనీలమా క్తికమణిశ్రేణీవిభూషాఘ్నుణి
ప్రాగల్భ్యంబులు కృష్ణపాండురతనుప్రేధిం బ్రతిష్ఠింపఁ దే
జోగణ్యుండయి యొప్పశ్రీహరిహరేశుం డెప్పు రక్షించు వి
ద్యాగంభీరుని జన్మమంత్రి సుతు సిద్ధామాత్యచూడామణిన్.

1

చ. కనకనగంబు బొమ్మరముగా భుజగేందుడు జాలెగా నమ
ర్చిన గిరిపుత్రి గాంచి యివి రెండును దేవధనంబు లన్న న
జ్జననిహితోపదేశమున సన్మతి వానిఁ బునఃప్రతిష్ఠచే
సినగణనాయకుండు కృప సేయుత సిద్ధనమంత్రికోరికల్.

2

ఉ. ఆనతు లై నుతించు చతురాననముఖ్యులకోర్కి దీర్పఁ జం
చాననదివ్యమూర్తికి పదాననుడై జనియించి యాసహ
ప్రాననుసంస్తవంబులకు నందనిశ క్తిధరుండు సానుకం
పాననుడై నృపేంద్రసచివాగ్రాశిసిద్ధనఁ గాచుఁగావుతన్.

3

చ. హరిహరసంగమంబున మహాద్భుతభంగిఁ జరించి చేతులం
బరశుపినాకఖిష్టఫణిపాశ కపాలవరత్రిశూలముల్
కరమనురక్తిఁ బూని నుతిఁ గాంచినబెల్లముకొండబైరవుం
డురుమహిమాధ్యుఁ జేయు సుగుణోన్నతు జన్మయసిద్ధధీమణిన్.

4

ఉ. రాజు సహోదరుండు, రతిరాజు తనూజుడఁ, తండ్రి వాహినీ
రాజు¹వరుండు లోకములరాజుగ రాజితలీల నొప్పునా

1. వరుండు = భర్తయగు విష్ణువు.

- రాజమరాళయాన సిరి, రాజ్యరమారమణీయుఁ జేయుతఁ
రాజనుతప్రతాపగుణరమ్యుని జన్మయసిద్ధధీమణిన్. 5
- క. క్షీరామృతశశికారద, నీరదనీహారహారనిర్మలశోభా
గౌరవకళావిశారద, శారద సతతంబుఁ బోచు జన్మయసిద్ధున్. 6
- చ. హరిహరనీరజాసనసుఖావహమై నిమిషార్థమాత్రలో
నిరువదిరెండునూలులకు నెక్కుడు నిర్వదియోజనంబు లే
యరదము లీలవోలెఁ జను నంబరవీధి ననారతంబు నా
సురధము సన్మసారధము చొప్పుడ నీవుత సిద్ధమంత్రికిన్. 7
- సీ. మకరందనిష్యందమందారమాలిక కబరీభరంబున సొబగువీరి
రమణీయమాక్తికరత్న హారంబులు కుచకుంభములమీఁదఁ గొమరుమిగులఁ
గాంచనాంచలదివ్యకౌశేయచేలంబు ఘనకటీతటమునఁ గరము మెఱయ
ఘనసారకాశ్మీరగంధసాహోదారమృగమదపంకంబు మెయిఁ దనర్ప
మఱియు బహువిధశృంగారమహిమ మించి, హాటకోన్నతదివ్యసింహాసనమునఁ
దేజరిల్లెడుపార్వతీదేవి కరుణ, మంత్రజన్మయసిద్ధుని మనుచుఁగాత. 8
- చ. అచిరములైనయన్యరుచు లన్నియు నావలఁ బోవఁదోచి వా
జ్ఞీచయమనోహరం బయిననేర్పు త్రికాలముఁ బ్రస్తుతింపఁగా
సుచరిత రామసంస్తవనసూక్తిసుధారస మానునెవ్వఁ డా
ప్రచురకవిత్వతత్త్వనిధి భక్తి భజించెదఁ బుట్టపుట్టువున్. 9
- ఉ. అది ననంతసంఖ్యఁ దనరారుచు నేరి కగమ్య మైనయా
వేదము నెల్ల విపులుఁ బ్రసీదతతోఁ బరియించునట్లుగా
శ్రీ దనరార నాలువుగఁ జేసినపుణ్యఁ బరాశరాత్మజాన్
మోదముతో నుతింతు మునిముఖ్యుని నేకముఖాబ్జసంభవున్. 10
- సీ. శ్రీహర్ష శివభద్రుఁ జిత్తపు శివదాసు సౌమిల్లని సుబంధు సార్వభౌము
కణ్ణామృతకవీంద్రుఁ గామందకుఁ గళింగుఁ గవిరాక్షసుని భాసుఁ గాళిదాసు
మల్లాణు బిల్లాణు మాఘు మయూరుని వామను వరరుచి హేమచంద్రు
భవభూతి భారవి భట్టనారాయణు భట్టగోపాలకుఁ బ్రవర సేను
రాజశేఖరు హర్ష మురారిఁ జోరు, వరగుణునిదండి నాశాతవాహనుని వి
నాయకుని జయదేవుదిజ్ఞాగు భద్రు, హరిని భామహుఁ గవిరాజు నాత్మ దలఁచి.
- ఉ. వేయివిధంబులందుఁ బదివేపురు పెద్దలు సత్ప్రబంధముల్
పాఠక చెప్పి రిట్లు రసబంధురవాగ్విభవాభిరామకా

రేయులు శబ్దశాసనవరేణ్యులు నాగఁ బ్రశస్తికెక్కిరే
యేయెడ నన్నపార్యగతి నిద్ధర నట్టిమహాత్ముఁ గొల్చెదన్.

12

చ. పరువడి భారతాఖ్య గలఁదంచమవేదము నాంధ్రభాష సు
స్థిరత రచించుచోఁ గృతిపతిత్వముఁ గోరి ప్రసన్నుఁడైనయా
హరిహరనాధుచోఁ బడసె నవ్యయసౌఖ్యపదంబు నెవ్వఁ డా
పురుషవరేణ్యుఁ దిక్కకవిఁ బూని నుతింతుఁ గృతాధ్వరోత్సవున్.

18

ఉ. ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడై విరచించె శబ్దవై
చిత్ర నరణ్యపర్వము నశేషము శ్రీనరసింహరామచా
రిత్రములున్ బుధవ్రజగరిష్ఠత నెఱ్ఱయశంభుదాసుఁ డా
చిత్రకవిత్వవాగ్విభవజృంభితుఁ గొల్చెద భక్తియుక్తితోన్.

14

మ. నవశబ్దార్థరసానుబంధపదవిన్యాసక్రియాభావగౌ
రవపాకధ్వనిరీతిశయ్యలఁ గవీంద్రశ్రేణి కావ్యాభిఁ జె
ప్ప వృథామత్సర మూని దుష్కవులుఁ జెప్పంజూతు రట్లేకదా
శివుడుం దాండవమాడ నాడవె పిశాచీభూతవేతాళముల్.

15

మ. నవనానారసభాస్వరార్థపదవిన్యాసక్రియాలంక్రియా
శ్రవణానందకథాసుధామయమహాసారస్వతాంభోధిలో
నవలీలన్ విహరించుతద్భులు గతాహంకారులై యుండఁగాఁ
గవితాప్రాధిమ లేనియజ్ఞులు వృథా గర్వాంధు లే లాదురో.

16

క. ప్రతిపద్యముఁ జోద్యముగాఁ, గృతిఁ జెప్పిన నొప్పుఁగాక కృతి సుకపద్యం
బతిమూఢుఁడైనఁ జిత్రతఁ, బ్రతిపాదింపఁడె ఘుణాక్షరన్యాయమునన్.

17

వ. అని యిట్టిప్రదేవతాప్రాగ్ధనంబును శిష్టకవిజనకీర్తనంబును దుష్టకవినిరసనంబును జేసి
యపూర్వకథాబంధురప్రబంధరచనాకాతుకుండ నై యుండునంత.

18

సీ. నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకార 1 నికషోపలవి వేకసుకవివరులు
శ్రీమహాభారతరామాయణాదిపురాణపారీణపౌరాణికులును
వేదాంతవైశేషికాదిషడ్ధర్మనతర్కకర్కశు లైనతార్కికులును
దత్తిలభరతమతంగకోహళమత ప్రముఖసంగీతపారంగతులును
మహిమఁ గొలువంగ నాస్థానమండపమున, జనితసౌహిత్య²సౌహిత్యసరసగోష్ఠిఁ
జిత్త మిగులొత్త జన్నయసిద్ధమంత్రి, కొలువుగూర్చుండి నను వేడ్కఁ బిలువఁబంచి.

- సీ, మా. సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేన్యాదుల ఘటికలో మొకశతకంబుఁ జెప్పఁ
 బ్రహ్మసనప్రకరణభాణాదిబహువిధరూపకంబులయందు గూఢి మెఱయఁ
 జక్రచతుర్భుద్రచతురుత్తరాధికక్షుద్రకావ్యములు పెక్కులు రచింప
 నాంధ్రకవిత్వంబునందుఁ బ్రబంధంబు మేలుగాఁ దద్వలు మెచ్చఁ జెప్ప
 నిమ్ముల నేరీతి నేధాతువుల నేమిరసమున నైన వర్ణనము సేయ
 సరి యేకసంధాద్విసంధాత్రిసంధలఁ దొడరినఁ బారిబారిఁ గడవఁ జడవ
 నెవ్వఁ డేయవధాన మెఱుఁగు నయ్యవధానమున వాని కించుక ముల్లునూప
 వృత్తకందముఁ గందవృత్తంబునుం జతుష్కందంబు మొదలుగాఁ గలుగుగర్భ
 కావ్యవర్గముఁ జెప్పఁగాఁ బ్రబంధంబులు, గ్రోత్తలు పుట్టించుకొని లిఖింపఁ
 గా; నక్షరచ్యుతకంబు మాత్రాచ్యుతకంబు బంధచ్యుతకంబు నామ
 గోప్యంబులుం గ్రియాగోప్యంబులును భావగోప్యంబులును జెప్ప గోష్ఠియందుఁ
 బద్యంబు గీతికార్భటి నొగిఁ జడవంగ నెల్లవిద్యల¹సంచు లెఱుఁగనేర్తు
 ననుచునెల్లారితిరుకాళమనుజవిభుని, సమ్ముఖిమ్మున సాహిత్యసరసి మెఱసి
 మహిమ గాంచిన పెద్దయామాత్యసుకవి, మనుమఁడవునీవు నీవంశమహిమయొప్పు. 20
- క. ²ఆడఁడు మయూరరేఖను, గాడం బాఱండు బాణగతి మన మెరియన్
 బ్రోడగు పెద్దయయన్నయ, మాడకు మాడెత్త యతనిమాటలు జగతిన్. 21
- క. అని వింతండించుహత్త్వము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతకవితా
 ఘనతేజాలు కవిరాజులు, గొనియాడుదు రఖిలరాజకుంజరసభలన్. 22
- క. చక్కన నీవైదుష్యము, చక్కన నీకావ్యరచనచాతుర్యంబుల్
 చక్కన నీవాన్వేషిని, చక్కన నీవంశమహిమ జక్కనసుకవీ. 23
- క. స్వాభావికనవకవితా, ప్రాధవముల నుభయభాషఁ బ్రాథిమఁజెప్పన్
 భూభవనంబున సరి లే, రాభారతి నీవుచక్క నన్నయజక్కా. 24
- వ. అనిసంభావించి. 25
- తే. వనము నిధియును నల్లిల్లు వరసుతులును, జెలువు గుడియును ధరఁబ్రతిష్ఠితములయ్యె
 గృతియుఁ గైకొన్న సప్తసంతతులవలనఁ, గీర్తిసుకృతంబులకును నేఁ గర్త నగుదు. 26
- సీ. ప్రతిభాగుణధురీణపారాణిక త్రాణసకలపురాణశాస్త్రములయందుఁ
 బరమాధ్యచరితార్థభారతరామాయణాదిప్రబంధకావ్యములయందుఁ
 గల్పాంతరస్థాయిగద్యపద్యప్రాయకమనీయచిత్రకావ్యములయందు
 రసికజనానందరససుధానిష్యందవిలసితనాటకావలులయందు

సకలదేశభాషావిశేషములయందు, వరుసఁ బ్రఖ్యాతమనఁగ నుత్పాద్యమనఁగ
మిశ్రమన మెప్పుసత్కథామేశనంబు, తెన్నియన్నియు విన్నాఁడఁ బిన్ననాఁడ. 27

చ. తలఁపఁ దదీయయేకకవితానముకంటెను సాహసక్రియా
కలితవదాన్యతాదిగుణగౌరవరేఖల క్రమాగ్కభూ
తలపతి యెక్కుడై నెగడఁ దచ్చరితంబుఁ బ్రబంధశయ్యగాఁ
దెలుఁగునఁ జెప్పి యాకృతిపతిత్వము మా కొడఁగూర్పునేర్పునన్. 28

వ. అని సవినయంబుగాఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలంబు లొసంగి గారవించినం
బ్రమోదించి తత్ప్రబంధంబునకు ముఖాకల్పంబుగా నాప్రధానోత్తమువంశంబుఁ
బ్రశంసించెద. 29

ఆ. జలజనాభునాభిజలజంబున జనించె, బ్రహ్మ యతనివదనపంకజమున
జనిత మైనవిప్రజాతికిఁ దొడవుగా హరితమునివరేణ్యుఁ డవతరించె. 30

మ. ఇనతోటిప్రతిమానతేజఁ డభవుం డీశానవక్త్రంబుచే
దనకుం దీక్షయొనర్పఁగా మెఱసె నుద్యద్ధర్మశాస్త్రక్రియకై
మనుకాత్యాయనదక్షగౌతముల సామగ్ధ్యంబునకై మించె స
మ్మనులెవ్వారును నేర్తురే హరితునికై బోలం బ్రభావోన్నతిన్. 31

వ. తదీయగోత్రంబున నూత్నరత్నంబై జనియించి. 32

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానసరణిమై నధిగతపరమార్థుడై తనరెచ్చ
నెద్దనపూడిరాజేంద్రచోడక్షమారమణుచే నగ్రహారములు వడసె
గనకదండాందోళికాచ్చత్రచామరప్రముఖసామాజ్యచిహ్నముల నెప్పై
సర్వతోముఖముఖ్యసవనక్రియాప్రేక్షి నుభయవంశంబుల నుద్ధరించె
నన్నదానాదిదానవిద్యావసుండు, పరమశైవసదాచారపావనుండు
హరితవంశాంబునిధిసుతుఁ డార్యసుతుఁడు, సుగుణవిభ్రాజి సూరనసోమయాజి. 33

క. అమ్మహితాత్తునితనయుఁడు, సమ్మానదయానిధానసౌజన్యరమా
సమ్మోదితబాంధవుడై, యిమ్మహిలో సిద్ధమంత్రి యెన్నికకెక్కన్. 34

మ. శ్రీతులక వన్నియకెక్క శాస్త్రములచే సొం పగలించెకై మహో
న్నతిఁ బోషించెఁ బురాణకావ్యరసనానానాటకాలంకృతుల్
కృతువర్గంబుల సుప్రయోగమహిమకై గాంచెకై విరించాన్వయో
ర్జితపుణ్యం డగుసిద్ధమంత్రీ సుగుణశ్రీమించి సేవించినన్. 35

చ. వనరుహనాభు కుద్ధవుఁడు వజ్రకి జీవుఁడు వత్సధారణీ
శునకు యుగంధరుండు దితిసూతికి దైత్యగురుండు విక్రమా

- య్యనకును భట్టిరీతి నధికుం డగునన్నయగంధవారణం
బునకుఁ బ్రధానుడై నుతులఁ బొందెను సిద్ధవమంత్రి యిద్ధరన్. 36
- వ. అమ్మహాప్రధానోత్తముండు. 37
- చ. పరిణతనవ్యకావ్యరసభావవిజృంభణభూరివిక్రియా
స్ఫురితచరిత్రతత్త్వసరసుం డగు పేరయనన్న నాగ్యసో
దరి యగుసూరమాంబిక ముదం బలరంగఁ బరిగ్రహించె భా
స్వరకమలాజనార్దనవివాహమహోత్సవలీల మీఱఁగన్. 38
- క. ఆదంపతులకు సుకృత, ప్రాదుర్భావమున మంత్రిభాస్కరుండు దయా
పాదితబాంధవనికరను, హోదయుఁ డగుజన్నమంత్రియునుఁ గల్గి రొగిన్. 39
- వ. అందఱజుండు. 40
- చ. అమృతగిరీంద్రసంయమిపదాంబుజపట్టదనాయకుండు నా
నమితరవిప్రణామనిక రాంచితపుణ్యుండునాఁగ నీశ్వరా
గమపరమార్థ వేదియనఁ గంజభవాన్వయవర్ధనుండునాఁ
బ్రనుహితకీర్తిఁ బెంపెనఁగె భాస్కరమంత్రి ప్రతాపధాముడై. 41
- తే. నుజనమిత్రుఁడాదిత్యుండుసుతుఁడుగాఁగ, మనుమడై నారధీమణిమహిమమెఱయ
భాగ్యనిధి యైనభాస్కరప్రభువరుండు, పుత్త్రప్రాప్తాభివృద్ధిచే బాలుపుమిగిలె. 42
- వ. తదనుసంభవుండు. 43
- సీ. విమలవర్తనమున వేదశాస్త్రపురాణ వాక్యార్థసరిణికి వన్నెవెట్టె
బరమహృద్యఁ బైనపద్యశతంబున దేవకీతనయు విధేయుఁ జేసె
రసికత్వమున దేవరాయమహారాయ కరుణాకటాక్షనీక్షణముఁ గాంచె
గర్జాటకటకముల్ గలయంతయును మెచ్చ గణకవిద్యాప్రాప్తి ఘనతకెక్కె
గురులఁ బోషించె సత్కవివరుల మనిచె, బ్రజలఁ బాలించె భాగ్యసంపద వహించె
హరితమునిముఖ్యవంశరత్నాకరేంద్ర, చంద్రుడై యొప్పుసిద్ధయజన్నమంత్రి. 44
- మ. అరసెన్ బంధుల వైభవోన్నతులఁగా నాదిప్రధానావళిన్
దొరసెన్ నీతివివేకవిస్ఫురణచే దోరంపుసత్కిర్తులన్
ఒరసెన్ బూర్వవదాన్యవర్గముల సూహో యెందు నేమంత్రులున్
సరియే సిద్ధయజన్నమంత్రికి మనీషాదేవతామంత్రికిన్. 45
- వ. అమ్మహామంత్రీశ్వరుని కులపాలికారత్నంబు. 46
- సీ. పరమపతివ్రతాగరిమ నీసతి కెన్నఁ బ్రతిలేరు ధర నరుంధతియ దక్కఁ
బుత్తులఁ గాంచినపోల్కి నీకాంతకుఁ జింతింప సరిలేరు గొంతి దక్కఁ

దాలిమిపేర్మి నీతరుణీలలామకు నెన లేరు ధారుణీవనిత దక్క
సౌభాగ్యగరిమ నీసాధ్వికి నుపమింప లక్ష్మ్యంబు లేరు శ్రీలక్ష్మీ దక్క
రూపమున నీవధూమణిఁ జూపి చెప్ప, జోడు లేరు సురాధిపుసుదతి దక్క
ననఁగఁ బుణ్యపుముడి మోచి యక్కమాంబ, బంధువులపాలిసుగభినాఁ బరఁగె ధరణి.

క. ఆరమణీరమణులకును, శ్రీరంజిల్లంగ నవతరించిరి విభివో

దారుఁడు సిద్ధనమంత్రియు, నాగూఢయశుండు భైరవామాత్యుండున్.

48

సీ. సాబగుమైఁ గనువిచ్చి చూడనేర్చిననాఁడె సుజనులఁ గరుణతోఁ జూడ నేర్చె
మువ్వంబు దళుకొత్త నవ్వ నేర్చిననాఁడె నయమార్గహీనుల నవ్వ నేర్చె
నడుగెత్తి యల్లన నడవనేర్చిననాఁడె ననిచి ధర్మముతోవ నడవ నేర్చె
లలిఁ దొక్కుఁబల్కులు పలుకనేర్చిననాఁడె పరికించి సత్యంబు పలుక నేర్చె
వ్రాయ నేర్చిననాఁడె సద్వర్ణసమితి, నర్థి నర్థులు ప్రబల వ్రాయంగ నేర్చె
బాల్యమునయంద బహుకళాప్రాధిమిఁచె, జిరయశోహరి జన్మయసిద్ధశౌరి.

49

సీ. చిత్రగుప్తునకై నఁ జింతింప నను దై న, గణితవిద్యాప్రాధి ఘనత కెక్క
నవరసంబులయందు నవ్యకావ్యంబులు, కవిజనంబులు మెచ్చఁగా నెనర్చె
నాణిముత్తెములసోయగము మించినవ్రాలు, వరుసతో నిరుగేల వ్రాయ నేర్చె
నాత్మీయలిపియట్టు లన్యదేశంబుల, లిపులను జదువంగ నిపుణుఁ డయ్యె
దేవరాయమహారాయధీవిధేయ, మంత్రివల్లభచామ నామాత్యదత్త
చామరచ్చత్రశిబికాదిసకలభాగ్య, చిహ్నములనెప్పె జన్మయసిద్ధమంత్రి.

50

ఉ. చంద్రుఁడు కాంతి నర్జునుఁడు శౌర్యమునకొ హరి సంపదకొ హరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమున శంభుఁడు భూతి గురుండు నీతి దే
వేంద్రుఁడు వైభవంబున ధనేంద్రుఁడు దానమునందు నీ డనకొ
సాంద్రయశోవిశాలుఁ డగుజన్మయసిద్ధయ యొప్పు నెప్పుడున్.

51

ఉ. నైజకళావివేకగుణనవ్యవిలాససమగ్రవిత్తవి

భ్రాజితవైభవంబులతరంబుల జన్మయసిద్ధమంత్రికికొ

రాజును భోజరాజు రతిరాజును గిన్నరరాజు దేవతా

రాజును బోల రండుకవిరాజులు రాజసభాంతరంబులన్.

52

క. చందురుఁ గన్న పయోనిధి, చందంబున సిద్ధమంత్రి జనతానయనా

నందనుఁడు తిప్పధీమణి, నందనుఁడుగ నిత్యసేవనస్థితి మించెన్.

53

వ. తదీయానుజుండు.

సీ. చెలిమిచేఁ గలిమిచేఁ జెన్నుందఁగ నెనర్చి, హితుల నిత్యానందయుతులఁ జేసె

శక్తిచే భక్తిచే సేవన మొనరించి, గురుల సమ్మదగసాకరులఁ జేసె
 సమతచే మమతచే సంతర్పణ మొనర్చి, జనుల సంపూర్ణజీవనులఁ జేసె
 నయముచే బ్రతుముచే నానాట నలరించి, కవుల వైభవరమాభవులఁ జేసె
 నీతిచేత వినీతిచే నేర్పు మెఱసి, గరిమఁ దనరాజు ధనరాజుగా నొనర్చె
 సుగుణచంద్రికానందితసుజనహృదయ, కైరవుం డగుజన్మయభైరవుండు. 55
 వ. ఈదృగ్విశేషనా సముదీర్ణకీర్తినిధానంబైన యమృత్రినిధానంబునకును. 56

ప ప్త్య త ము లు.

- క. శ్రీమద్వల్లభయవరసుత, చామనదండాధినాథసామ్రాజ్యరమా
 సామగ్రీసంపాదక, సామాజికచతురుపాయసంపన్నునకున్. 57
- క. సముచితయజనాదివిధి, క్రమనిపుణున కుభయవశేషునకీర్తిసము
 ద్యమనియమాచారునకును, విమలాపస్తంబసూత్రవిఖ్యాతునకున్. 58
- క. దినకరదండనమస్కృతి, దినదినసంవర్ధమానతేజోనిధికిన్
 వినుతహితాన్వయాంబుధి, జనితకళానిధికి సుకవిజనవరనిధికిన్. 59
- క. జన్నామాత్యునిసుతునకు, సన్నిహిత సరస్వతీప్రసాదోదయసం
 పన్నచతుష్పాదకళా, సన్నాహస్ఫురితకీర్తిసౌభాగ్యునకున్. 60
- క. అక్కాంబానందనునకు, ధిక్కుతసురరాజమంత్రిధీవిభవునకున్
 దిక్కులంకషకీర్తికి, జక్కునకవికావ్యకరణసత్ప్రియమతికిన్. 61
- ఉ. వెన్నెలగంటిసూర్యుండు వివేకగుణాధ్యుండు, వేదశాస్త్రసం
 పన్నుండు రెడ్డివేమనరవాలకుచేత మహాగ్రహారముల్
 గొన్నకవీంద్రకుంజరుఁ డకుంతితేజుండు పెద్దతండ్రుగా
 సన్నుతి గన్న సిద్ధునకు సంతతదానకళావిమూదికిన్. 62
- వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపం బూనిన నవ్యకావ్యకథాలక్ష్మికి సుధా
 సాగరం బయినమధురానగరం బెట్టి దనిన. 63
- చ. ధరణికిఁ గోటచక్రగిరి దాని కగడ్డలు వారిరాసులా
 పరిఖలు కోటలోనునికి భావ్యము గాదనియజ్జనుతి భా
 సురముగఁ జక్రభూభరముచుట్టును వార్ధులు నిల్పె నాఁగ శ్రీ
 కరమగుకోటచుట్టును నగడ్డలు చెల్వగు నప్పురంబునన్. 64
- తే. అడుగుఁ జెంది భోగావతి యతిశయిల్లఁ, బరిఖ లక్ష్మీకుకరణిఁ జూపట్టె ననియొ
 దాను బురికోట యాకాశతటిని మోచి, సమధికోన్నతి గౌరీశుచంద మొండె. 65
- క. పురివప్రఖచితమణిగణ, సురుచిరదీధితులవలన సొరిదిని దిధియల్

సరకుగొన రెట్టిరాత్రులఁ గరమరు దప్పురముకొటకావలివారల్.

66

చ. వరకనకప్రభాతివిభవంబున మేరుమహీధరంబు లై
నిరుపమవజ్రమాక్తికవినిర్మలకాంతుల వెండికొండ లై
సురుచిరరత్న దీధితులసాంపునరోహణపర్వతంబు లై
పురమున దేవగేహములు పొల్పెసలారును వైభవోన్నతిన్.

67

క. అప్పరిశౌధములం గల, యొప్పును బొడవును దనర్పు నూహించుచు వా
తప్పడె కలరూపెల్లను, జెప్పెడుచో రెండువేలజిహ్వలవాడున్.

68

తే. భూమిఁ దనతోడియిరువురుఁ బూజగొనఁగ, ధౌత యాచందమునఁ బొంగిఁదాను గోరి
వివిధభూసురాకారత వెలసె ననఁగ, బ్రహ్మసంఘంబు వెలయు నప్పట్టిణమున.

69

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యానవద్యులు మంత్రతంత్రాగమమర్మవిదులు
నానావిధాధ్వరవైపుణ్యగణ్యులు సాధుసంరక్షణాచరణపరులు
నిఖిలధర్మాధర్మనిశ్చితహృదయులు పరమకారుణికత్వభవ్యమతులు
నిజకులాచారైకనిష్ఠాగరిష్ఠులు నిత్యసత్యవ్రతనిరతవచను
లర్కతేజులు సువ్రతు లకుటిలాత్ము, లమలచరితులు దైవజ్ఞు లలఘుయశులు
విప్రు లొప్పుదు రెప్పు డవ్వీటిలోనఁ, జిత్సదానందసంపూర్ణచిత్తులగుచు.

70

చ. దొరఁకొని పూర్వజన్మమున దుర్జనశిక్షయొనర్పఁ గాని సు
స్థిరమతి రాజ్యభోగములు చేకొనఁగాఁ దటిలేమి నాత్మలో
హరి తలపోసి సౌఖ్యముల నండఁగఁ దత్పురిఁ బెక్కురూపులై
సారిది జనించెనా నృపతిసూనులు పొల్తురు శ్రీసమేతులై.

71

ఉ. ఇంకనివారిధుల్ ధరణి నెవ్వరివేడనియింద్రు లెన్నఁడున్
బొంకనిధర్మనందనులు పొంకముగందని చంద్రబింబముల్
శంకరుకింకలోబడనిశంబరసూదను లాహవంబునన్
గొంకనిపార్థులై నృపతికుంజరసూనులు పొల్తు రప్పరిన్.

72

చ. కరమున నున్న పున్కయును గామునిభూతియు నుడ్కుఫాలమున్
గరివరచర్మమున్ దోఱఁగి గ్రక్కున లేమికి బొమ్మగట్టడే
హరుఁడు కుబేరుచె త్తడలి యాదట మాసఖుఁ డైననంచు న
పురమున వైశ్యులాడుదురు పుణ్యముపేర్కి బ్రతాపధాములై.

73

చ. పొడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోవులు వోసిననూత్నరత్నముల్
కడఁక ననేకవేషములు గైకొని వచ్చినయర్థికోటికిన్
బిడికిళులాదిగాఁగ బలివెట్టుదు రెప్పుడు పైశ్యభామిను

- ల్కడపక హస్తకంఠకలధ్వను లొప్పగ నప్పురంబునన్. 74
- ఆ. లెక్కకెక్కు డైనమిక్కిలిసిరి గల్ల, నెన్ని కొట్టపడగ లెత్తరామి
నపరిమితధనంబులను వ్రాలి బడగలు, గట్టు వైశ్యజనము పట్టణమున. 75
- చ. చెఱకును రాజనంబు గృహిచేయుచు నుండెడు నేర్పుకల్పియున్
దఱుగనిధాన్యముల్ పసులదాటలు దోటలు గట్టుబండులున్
గుఱు తిడరాక యుండెడునగోచరవస్తుచయంబు దేజులన్
దఱచుగ నీనుగోడెగలు దత్పురిశూద్రుల కొప్పు నెప్పుడున్. 76
- సీ. క్రొల్పులి నైన నుక్కునబట్టి మీసాల, నుయ్యెలలూగెడునోపికలును
మదహస్తి నయినను నెదిరి కొమ్ములువట్టి చదికిలబడఁ ద్రోచుసత్వములును
గంఠీరవము నైన గడిమికి బెడఁబాపి సటలు వెఱుకఁజాలు సాహసములు
శరభంబు నైనను సరభసంబున గిట్టి మాటకట్టుగఁ గట్టు మొక్కలములు
గలిగి శస్త్రాస్త్రనిపుణులై కరము మెఱసి, యతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లి
ధీరతాసముద్భటు లైనవీరభటులు, పరఁగుచుండుదు రప్పురవరమునందు. 77
- సీ. మృగరాజమధ్యలై మిక్కిలి మెఱసియు వక్షోజకరికుంభరక్షు నేసి
చంద్రబింబాస్యలై చాల రాగిల్లియు నలకాంధకారంబు వెలయఁ జేసి
పికనాదకంఠలై పెంపువహించియు నధరపల్లవముల ననునయించి
కలహంసగమనలై కడు బెడఁగారియు గరమృణాళంబుల గరము మనిచి
నవ్యకౌముదీప్తితలయ్యు నయనపాద, సారసంబుల నెంతయు గారవించి
చిత్రసౌందర్యధుర్యలై చిగురుబోడు, లప్పురి దనర్తు రెక్కుడునొప్పిదముల. 78
- చ. తెలికనుదోయిమించులును దిన్ననినవ్వులు ముద్దుమోములున్
బలుచనిచెక్కులుం జిలుకపల్కులు మెత్తనిమేనుదీగలున్
గలుగుట సందియం బయినకొనులు వట్టవ లైనచన్నులున్
గలిగి పురిం జెలంగుదురు కామునిదీమములట్ల కామినుల్. 79
- ఉ. భూమి గవీంద్రవాక్యముల బొచ్చెము నేయఁగ జెల్లె గాకయా
తామరసాక్షు లైనపురితన్వలశాతకటాక్షముల్ విట
స్తోమము మర్తదేశముల దూటి కలంపఁగఁ జాలుపోలికన్
గామునిపుష్పబాణములు కాముకుల న్నెఱినాటఁ జాలునే. 80
- క. అసమశరుఁ డించువిల్లును, గుసుమశరంబులును విడిచి కొమ్మలభూనే
త్రసమృద్ధిచేతఁ దత్పురి, బసగలవిలుకాఁ డనంగఁ బరఁగుచు నుండున్. 81
- క. యోషిజ్ఞనసౌందర్యవి, శేషమశేషంబు వాగ్విజ్ఞంభణమహిమన్

భాషాపతినిర్జరగురు, భాషాశేఖులను రాదు ప్రస్తుతి సేయన్.

82

ఉ. ఎత్తులయొప్పుకంటె సరమెత్తుట యొప్పుగఁ జొక్కి విల్వకా
టొత్తడిఁ బుష్పముల్ కొసర కూరక యున్నికి నల్లనవ్వుచున్
విత్తముతోన చిత్తములు వేగ హరింతురు నేర్పుమీఱఁగాఁ
జిత్తజువేటదీనుములచెల్వనఁ దత్పురిఁ బుష్పలావికల్.

83

చ. చిలుకలతేరుఁ గోయిలలసేనలుఁ దుమ్మెదపిండునార్యున్
గజవలయమ్ములుం బ్రసవకార్తుకమున్ మగమీనుటెక్కెమున్
మలయసమీరుప్రాపుఁగని మన్మథుఁ డప్పురిలోనఁ ద్రిమ్మరున్
లలనలప్రాణనాథు లెడ లజ్జల నుజ్జగిలంగఁ జేయుచున్.

84

సీ. నడయాడ వరములు వడసి మోదమ్మునఁ, గూడి యాడెడునడగొండ లనఁగ
వర్షధారలు దానవారియై తొరఁగంగ ధర వసించినయంబుదంబు లనఁగ
నాశాగజాకృతు లలనడ జనులకుఁ జూప వచ్చినబహురూపు లనఁగఁ
దిమిరారి దోచిన దీనత పెంపునఁ దెమలినచీకటిగము లనంగ
వాలి చరియించుఁ బురిమదవారణములు, దారుణాహవాంభోనిధితారణములు
కదనవిజయరమాధారకారణములు, పృథులరాజన్యశౌర్యసంప్రేరణములు.

85

చ. సురపతిదాడి నంబునిధిఁ జొచ్చినయద్రులు నిచ్చ లప్పురిన్
దిరుగఁగ నాత్మఁ గోరి శరధిన్ బరిఖాకృతిఁ గాపువెట్టి తా
రరుదుగ భద్రసానుజములై నెలయేలులు దానధారలై
తొరఁగుచు నున్నమాడ్కి నతిదుస్సహతం గరులొప్పు నప్పురిన్.

86

సీ. పవమాను నైనను నవమానయుతుఁ జేయుఁ జటులజవోపేతసత్త్వగరిమ
సింహగర్జల నైన జీరికిఁ గొనకుండుఁ బృథులహేషాఘోషభీషణముల
సాంజనేయుని నైన నపహసింపఁగఁ జాలు నతిదూరలంఘనాహంకృతులను
విక్రమార్కుని నైన వెఱఁగొందఁగాఁ జేయుఁ జండతరాభీలసాహసముల
భరతముని నైన నెచ్చెంబు పట్టుచుండు, వివిధనర్తనచాతుర్యవిక్రమముల
జిత్రరూపము మెచ్చపు చెలువులందు, వలను మీఱినయప్పురివారువములు.

87

సీ. శుకమంజులాలాపశుభకరస్థితి మించి 1పల్లవసందోహభౌతి దనరి
కలకఠకూజితవిలసనంబుల నొంది 2రంభానురేఖలరమణ మెఱసి

1. పల్లవసందోహము = చిగురుటాకులగుంపు, విటకాండపిండు. 2. రంభా = అరటిచెట్టు.

1 హరిచందనస్ఫూర్తి ననిశేంబుఁ దనరారి పుష్పసౌరభములఁ బొలుపుమిగిలి
సరసాలిమాలికాసంసృత్తి విలసిల్లి విషమబాణాసనవృత్తిఁ జెంది
లలితమాకందవైభవంబుల దవచ్చి, యతిమనోహరాకారత నతిశయిల్లి
యుద్యదుద్యానవాటిక లుల్లసిల్లు, వారవనితలునాఁ బురవరమునందు. 88

సీ. సరసపుష్పపరాగసైకతంబులు దీర్చి తేనియకాలువల్ తెరలిపాఱ
రమ్యమయూరసంభ్రమలీలఁ గల్పించి ఘనతమాలాంబుదకాంతి దనర
లతికావిలాసినిలాస్యంబు ఘటియించి చతురమాయతనటస్వామి మౌలయఁ
జారుపల్లవరాగసంధ్యామహిమఁ జూపి విమలకోరకతారకములు మెఱయ
సతతవిహరణదంపతిచారుదేహ, రత్నభూషారుచిస్తోమరమ్య మగుచుఁ
బొలుచు నారామసమితి తత్పురమునందుఁ, గల్పకావలి భువిమీదఁ గలిగె ననఁగ. 89

కా. ఆరామంబులు పెక్కుగల్గును సునాయాసంబుగా నేచి ము
క్కారుం బండును రాజనంబుఁ జెఱువక గప్పారుపూఁదేనియక
నీ రెల్లప్పుడు నిండియుండుఁ జెఱువుల్ నిర్మించు తెల్లక బురిం
జారశ్రేణికి గోకదంబమునకుఁ బాథోవిహారార్థమై. 90

చ. కరిమకరాలయాధ్యతఁ బ్రకామగభీరత నచ్యుతస్థితిక
వరకమలోదయస్ఫురణ పాలుటఁ బన్నగలోకసంగతిక
ధరఁ గలవారికెల్లఁ బ్రమదంబున నాశ్రయమై తనర్చుటక
బరఁగుఁ బురింపటాకములు పాలసముద్రముతో సమంబులై. 91

చ. సరసిజనాభుఁ డట్టై హరి సారససంభవుఁ డట్టై బ్రహ్మయా
సిరియును నబ్జవాస యటె చిత్తమునం దలపోసి చూడఁగా
దొరయునె యీప్రసూనములతో నితరప్రసవప్రజంబు నాఁ
బురమునఁ బద్మపండములు పొల్పెనులారు మనోహరంబులై. 92

సీ. కామశాస్త్రంబులు వేమాలు నియతిమైఁ జదువకుండినఁ బుష్పశేరునియాన
మన్మథాగమములమర్మంబు లెల్లను జూడ కుండిన రమాసుతునియాన
సూసాస్త్రిత త్వవిజ్ఞానంబు గడముట్టఁ గనుఁగొన కున్న సంగజానియాన
మకరకేతనమంత్రసుక రాక్షరము లనుష్ఠింప కుండిన మనసిజానియాన
యనుచు జనులెల్ల వినఁ జాటుననువు దోష, మత్తకోకిలనిస్వన మధురకీర
భాషణంబులు వీనులపండు పగుచు, దనరుఁ దత్పురి నుపవనాంతరములందు. 93

ఉ. చిత్తజారాజ్యసంపద యశేషము గైకొని సౌఖ్య మందఁగా

1. హరిచందనము = పచ్చనిగంధము, నీటిప్రబ్బలిచెట్లు, శ్రీగంధపుఁజెట్లు.

నుత్తులు దార నాఁబురవరోపవనంబులు సొచ్చి యిచ్చఁ బూ
గుత్తులప్రాలి తేనియలు కుత్తుగఁఁటిగఁ గ్రోలి లీలమై
సెత్తిలిమోయు చింపుదళుకొత్తుచు నుండు మదాలిదంపతుల్.

94

సీ. విరజాజివిరులపై విహరించు విహరించి సొబగునెత్తావులు చూఱలాడు
బొండుమల్లియలపైఁ బొరలాడుఁబొరలాడి పుష్పంధయంబులఁ బోవఁజోవుఁ
గన్నె గేదఁగు లొయ్యఁ గదలించుఁ గదలించి చదలఁ బుష్పాడి వెదచల్లియాడు
జలజవనంబులోఁ జరియించుఁ జరియించి దొరఁగుపూఁదేనెలఁ దొప్పఁదోఁగు
సతతబహువిధగతపరిశ్రాంతి నెండి, యున్న వనపాలదంపతు లొడల నున్న
చెనుట లల్లనఁ బాయంగఁ జేయుచుండు, నప్పరంబునఁ బ్రమదవనానిలుండు.

95

శా. వేమాలు న్మలయానిలుం డడరి యావీటంబ్రసూనాన్వితా
రామంబుల్ వెస ముట్టి యందలియలివ్రాతంబుఁ బోజోపితా
నామోదంబులు చూఱవట్టి బలియుండై యొప్పి సొరాంగనా
నీమంతంబులఁ బుష్పరేణు వునుచున్ సిందూరరేఖాకృతిన్.

96

సీ. కమలాగృహకవాటకలితక్షుంచిక నాఁగ జలజకోరకరాజిఁ గలయఁదెఱచి
మధుకరాకర్షణమంత్రసిద్ధుఁడు నాఁగఁ గుసుమరజోభూతి దెసలఁ జల్లి
సుభగలతానటీనూత్రధారుఁడు నాఁగ నృత్యవిద్యాప్రాధి నెఱయ నేర్పి
సకలజీవోన్మేషసంజీవని యనంగఁ బ్రకటనిద్రాయుద్రఁ బాయఁజేసి
మందిరోద్యానవాటికలందుఁ బొలసి, వేఁగుబోకలఁ దత్పరి విభ్రమించు
శైత్యమాంద్యక సౌరభ్యసహితమైన, మలయపర్వతసంజాతమారుతంబు.

97

చ. సిరి యుదయంబు నెందినవిశేషమున న్నవదుగ్ధవార్ధి యై
కర మరుదై నముత్యములు గల్గుట నూతనతామ్రపర్ణి యై
పెరవున సత్పథస్థితి నవీనవియన్నది యై తనర్చి యా
పురి బహుజీవనంబులఁ బ్రపూర్ణత నెందె జగన్నుతంబుగన్.

98

ఉ. భామిను లెల్లఁ బద్మినులు బ్రాహ్మణు లెల్లఁ గృతార్థరోత్సవుల్
భూమిపనూను లెల్లఁ బటుభూరిభుజాబలవిక్రముల్ విట
గ్రామణు లెల్లఁ గామరసకావ్యకళాకలనావిశారదుల్
కోమటు లెల్ల నర్థపులు గుఱ్ఱము లెల్లను దేజు లప్పరిన్.

99

తే. సకలకళలకు సుఖగోష్ఠి సలుపునెలవు, మగతనంబుల కేకాంతమందిరంబు
పచ్చవిల్తుని కాయుధాభ్యాసశాల, యనఁగ నెప్పరు నెప్పుడు నప్పరంబు. 100
ఫ. మఱియు నప్పరవరంబు సరోవరంబునుం బోలె బహుజీవనపరిపూర్ణంబును గమలా

వాసవిలసితంబును గంకణగణకలితంబును రాజహంససేవ్యంబును గువలయానందభవ్యంబును నై, వసంతసమయంబునుంబోలె బల్లవోల్లాసహృద్యంబును మదనవిహారానవద్యంబును సుమనోవికాసమహనీయంబును శుకశారికాలాపరమణీయంబును సకలజనమనఃప్రసాదంబును గలకంతమృదులగానసంపాదంబును నై, రామాయణంబునుం బోలె రామాభిరామంబును భరతగోష్ఠీసమంబును సుమిత్రాత్మజజనకతనయానందగమ్యంబును శత్రుఘ్నవ్యాపారమ్యంబును సంగదకటకాలంకారకీర్తనంబును మహాబలకుమారోదారవర్తనంబును నై, మహాభారతంబునుం బోలె ధర్మనందనాచారప్రకారంబును శిఖండివిహారస్ఫారంబును భీమబలోద్ధామంబును నర్జునకీర్తిస్తోమంబును జాపాచార్యహస్తలాఘవప్రశస్తిభరితంబును గృపానూనచరితంబును నై, పయఃపారావారంబునుంబోలె బురుషోత్తమవాసయోగ్యంబును లక్ష్మీజనిసౌభాగ్యంబును ననంతభోగిపరివృతకులగోత్రాలవాలంబును సకలరత్నోద్భవమూలంబును నై మెఱసి; మాతంగవారంబయ్యును మాతంగనివారంబై, పుండరీకమండనం బయ్యును బుండరీకఖండనంబై, పుణ్యజనభయంకరం బయ్యును బుణ్యజనశివంకరంబై, మధుపకులనిరసనం బయ్యును మధుపకులవిలసనంబై, యనంగవిహారసహితం బయ్యును ననంగవిహారహితంబై, తనరి; తనుకృతత్వంబు మానినీమధ్యంబులయంద, చంచలత్వంబు మృగేక్షణాకటాక్షంబులయంద, కుటిలస్వభావంబు కాంతాకుంతలంబులయంద, అన్యోన్యసంఘర్షణంబు ప్రమదాపయోధరంబులయంద, అలస్యంబు నితంబినీగమనంబులయంద, క్రూరత్వంబు సుముఖీనఖముఖంబులయంద, కలహంబు మానినీప్రణయప్రసంగంబులయంద, రాగాతిశయంబు బింబాధరామధురాధరంబులయంద, వర్ణసంకరంబు బాలికా కపోలచిత్రపత్రికలయంద, మదోద్రేకంబు తరళనయనాతారుణ్యంబులయంద కాఁ దనయందుఁబొనరం బొరయఁజాలి; శంకరాకారంబునుం బోలె సర్వమంగళాలంకృతం బయ్యును మహాభూతసమాశ్రయంబు గాక సురభిహరినానాముఖభోగిభూషితంబును, పూర్ణశశిమండలంబునుం బోలెఁ గువలయానందకరం బయ్యును గళంకాంకితంబు గాక సకలకళాలాలితంబును, అంబరతలంబునుం బోలెఁ జంద్రితారాభిశోభితం బయ్యును సర్వజ్ఞవిగ్రహంబు గాక బుధగురుకవిప్రకాశబంధురంబును, అమరావతీపురంబునుం బోలె రమణీయాప్సరోరంజితం బయ్యును బుణ్యజనవిరహితంబు గాక సురభిహరిచందనసురమణీసదనంబును, అలకాపురంబునుంబోలెఁ దురగముఖబలవిక్రమోద్భటం బయ్యును గుబేరాస్పదంబు గాక యభినవోద్యానపుష్పకాంతంబునై; నరసింహప్రభావపరిణతం బయ్యును బ్రహ్మాదజనకసముత్సాహదోహలంబును, వీరభద్రవిహారాస్పదం బయ్యును దక్షయజ్ఞమనోజ్ఞంబును, ద్విజరాజతేజోవిరాజితం బయ్యును గమలాభి

- రామంబును, విజయవీరాలాపవిలసితం బయ్యును నైంధవోల్లాసబంధురంబును, రా
మాభిరామం బయ్యును విభీషణోల్లాసవిలసితంబును, దానవారిసమాక్రాంతం బయ్యు
ను హిరణ్య కశిపువిలసితంబునునై మెఱసి; దానంబునకు నిదానంబును, ధర్మంబునకు
మర్మంబును, విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును, విక్రమంబునకు ననుక్రమంబును, సౌఖ్యం
బునకు ముఖ్యంబును నై యొప్పునప్పురంబునకు నధీశ్వరుండు. 101
- సీ. తనభుజా స్తంభంబు ధరణీవిలాసినీసాలభంజికకు నాస్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తి నర్తకి దశదిశామండలీరంగమధ్యమున నర్తనము సేయఁ
దనఖడ్గభుజగేంద్రుఁ డనతరాజన్యకప్రాణానిలంబుల నాహరింపఁ
దనప్రతాపాగ్ని యుద్దామదిగ్గజకర్ణతాలవృంతముల వర్ధనము మొంద
సురభిసురరత్న సురభూజశరధిచంద్ర, సాంద్రలజ్జానుసంధానచతురవితర
ణప్రకీర్తితబుధజనానందుఁ డగుచు, దనరెశ్వంగార శేఖరధరణివిభుఁడు. 102
- క. శోభాగణనీయయశో, లాభాగమనాభిలాషలంపటుఁ డగుచున్
భూభాగ మేతె నాతఁడు, నాభాగ దిలీప రంతి నహుషుల మాడ్కిన్. 103
- క. ఆరాజరాజ్యమున ధర, నారూఢివహించెఁ జిరతరాయురనేక
శ్రీరుచిరపుత్త్రపౌత్రుల, దారోగ్యసుభాగ్యసంతతానందంబుల్. 104
- న. అమృతీశ్వరుం డొక్కనాఁడు. 105
- సీ. సకలభాషాకావ్యసత్కవిరాజులు నుభయపాగ్భవంబుల నుల్లసిల్ల
సంగీతవిద్యాప్రసంగపారంగతగాయకేంద్రులు సముఖమున మెఱయఁ
జరమభాగమునందుఁ జామరగ్రాహిణీకంకణముఃఖముఃఖతార్కర మెసఁగఁ
బదపీఠిచెంగటఁ బ్రణతరాజకిరీటనవరత్న నీరాజనములు నిగుడ
సహజకరుణాకటాక్షవీక్షణవిశేష, దీపితాశేషధనకృతార్థీకృతార్థి
కలితచాటుసుధాపూర్ణకర్ణుఁ డగుచు, నిందువేడుకతోఁ గొలుపుండుకపుడు. 106
- ఉ. క్రొన్న నవింటివాఁడొ నలకూబరుఁడొ నలుఁడొ జయంతుఁడొ
యిన్న రమూర్తి యంచుఁ గొలు వెల్లను నచ్చెరువైంది చూడఁగా
విన్న ను వొప్పు మొక్కరుఁడు విప్రసుమారకుఁ డేఁగుదేర న
త్యున్న తరత్న పీఠమున నుంచి వృషాలకుఁ డిచ్చె నర్చనల్. 107
- అ. ఇచ్చి యాదరించి యెయ్యది నీనామ, మెచట నుండి యిచటి కేటి కిప్పు
డేఁగుదెంచినాఁడ వెఱిగింపు మనుటయు, నిట్టులనియె భూసురేశ్వరుండు. 108
- క. నాపేరు చంద్రగుప్తుఁడు, భూపాలక సకలకళలఁ బొగడొందినవృ
ద్ధోపాధ్యాయులశిష్యుఁడ, నాపుణ్యాత్ముల కృపాకటాక్షమువలనన్. 109
- మ. చతురామ్నాయములున్ దదంగములుఁ దూచా తప్పకుండ న్గ్రహిం

- చితి వేదార్థరహస్యముల్ దెలిసితిం జేకొంటి న్యాయక్రమో
న్నతి శీలించితి ధర్మశాస్త్రముఁ బురాణప్రాధిమ్య మించితిక
మతిలో నీపదునాల్గువిద్యలును సమ్మానంబునం బూనితిన్. 110
- క. గారవమున సకలకళా, పారీణుడ నైతిఁ బసిఁడిపల్లెరమైనక
జేరుపగఁ జోటు వలె నని, చేరితి నిను నాదుకోర్కిఁ జింతింపు మదిన్. 111
- తే. అనుచుఁ దత్కాలయోగ్యంబు లైనయట్టి, భాషణంబుల బహుకళాప్రాధి దోషఁ
జండ్రగు పుండు గావించె సరసగోష్ఠి, వట్టిమాక్రికులఁ జిగుళులు వుట్టునట్టు. 112
- ఉ. ఆలలితప్రసంగమున కాత్మఁ దలిర్చిన ఛత్రచామరాం
దోలిక లాదిగాఁ గలుగుతోరపుసంపద లిచ్చి యమ్మహీ
పాలుఁడు సత్కరించె ద్విజబాలకముఖ్యు ననేకభంగి ను
నీలితబంధుపంకజవనీకమలా పునిఁ జండ్రగు పునిన్. 113
- మ. చిరకీర్తిప్రథమానదానకలనాశృంగారశృంగారశే
ఖరధాత్రీరమణుండు నిత్యమును వేడ్కక దన్ను మన్నింప సు
స్థిరలక్ష్మీరతి నుల్లసిల్లె ధరణీదేవోత్తముండుం బురిక
వరశిష్యప్రకరప్రబోధనకళావ్యాఖ్యానసౌఖ్యాత్మకై. 114
- క. అంతట నొకనాఁడు జర, త్కాంతామణి యొర్తు గదిసి ఘనతరవినయా
నంతభయభక్తి నతనికి, నెంతయుఁ బ్రియ మొదవ మ్రొక్కి యిట్లని పల్కెన్. 115
- సీ. శ్రీరమ్యగుణధామ శృంగారనిస్సీమ తోయజభవవంశతుహినధామ
యీమధురాపురాధీశుడై విలసిల్లుశృంగారశేఖరక్షితిపుపాల
వృషలోత్తముం డైనవీరవర్ముం డనుదండనాయకుఁ డాత్మజుండు నాకు
నతనిగాదిలిపట్టి యభినవతారుణ్యమహనీయతాస్పద మదనరేఖ
రాగమంజరియన నెప్పురాజసుతయుఁ, దాను నొకయీడుగాఁగ నెంతయును వేడ్క
నమ్మహీపతి యక్కున తొమ్మునందుఁ, బెట్టుకొని యొక్కలాగునఁ బెనుపఁ బెరిగి.
- క. కామితఫలదము లనఁ దగు, నోములు సర్వమును నోచి నుతదానకళా
శ్రీమించె బహుస్యందన, సామజహయరోహణప్రళ సైవహించెన్. 117
- క. ఆరమణి రూపరేఖా, చారువిలాసము లనన్యసాధారణముల్
శ్రీరమణీతనయరమా, ధారణములు ప్రథమరసకథాకారణముల్. 118
- సీ. ఆతివతిన్న నిమాట లమృతంపుఁదేటలు, హరినీలమణులమై నలరుకురులు
వనజాక్షిచూపులు వలరాజుతూపులు క్రొత్తవెన్నెలలోనిక్రొవ్వ నవ్వు
మెలత మేని మెఱుంగు మెఱయుకారు మెఱుంగు చిగురుకంపులక్రోవి చిన్ని మోవి
కోమలిచనుదోయి కొదమజక్కవదోయి శృంగారవీచులు చెలువవళులు

గంధసింధురశుండాప్రకాండకరభ, కదళికాకాండకాంతవర్గములతోడి

పెందొడలు కాంతపెందొడ లెందు నరయ, మదనరేఖకు సరియైనమగువ గలదె. 119

క. అన్నెలత నిన్ను నున్నత, సన్నతమణిచంద్రసౌధశాలలలోనక

గొన్ననవిలుతుని నొముచు, వెన్నెల నెచ్చెలులు దాను విహరించుతటిన్. 120

క. చిలుకలతేరును గోకిల, బలములు లేజెఱకువిల్లు బ్రసవాస్త్రములుక

దొలగించినమరుడో యన, విలసితగతి నీవు రాజవీధి జరింపన్. 121

సీ. ఎలమితో గోరిక లీరిక లెత్తినసరణి మే బులకలు జాదుకొనగ

నలుపులువా తెడుననురాగరసలీల నానందబాష్పంబు లగ్గలింప

మఱుగువెట్టక డెంద మెఱిగించుకై వడి గొబ్బున బయ్యెదకొంగు సడల

గనుగొన్నమాత్రాన గరగినగతి దోప జెమటచి త్తడిసోన చిప్పతిలగ

దమకమును సిగ్గుదమలోన దడబడంగ, మఱపు జెయ్యుఱు దమలోనమాటుమలయ

పొలపుజూపులు దమలోన నూడుపట్ట, సహజశృంగారచేష్టలు సందడింప. 122

క. లీలాతరంగితం బగు, లాలితభవదీయరూపలావణ్యరసం

బాలోలనయన నలినీ, నాశంబుల గ్రోలుచుండె నలినాక్ష తగన్. 123

వ. అంత.

124

క. తరుణారుణారుణాంబుజ, శర మిత్తుశరాసనమున సంధించి మరుం

డరవిందనయనడెందము, కరమరుదుగ నుచ్చిపోవగా నేసె వెసన్. 125

క. అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్లి యాళిజనములక

దిగ్గున గను మొఱగి కడుక, సిగ్గున నేకాంతసదనసీమకు జనియెన్. 126

వ. అట్లు చనుటయు.

127

అ. సకియ లత్తెఱంగు సకలంబు నూహించి, కార్యగతి దలంచి కడు జలించి

యిందువదన యున్నకందువ కేలెంచి, పొంచి నిలిచి యాలకించునపుడు. 128

సీ. తల్లిదండ్రులమాట చెల్లనిచ్చెద నన్న దగు లుజ్జగింప నాతరముగాదు

మాటిమాటికి గూర్చి మాటుసేసెద నన్న బైకొన్నవలవంత బయలువటుచు

జెలులతో నింతయు జెప్పి చూచెద నన్న సిగ్గు నాచనవులు చెల్లనీదు

చక్కనిమానంబు చిక్కబట్టెద నన్న బంచబాణుడు గడు బ్రల్లదీడు

కమలనయ నాచకోరరాకాసుధాంశు, డైనయత డేడ నేనేడ ననితలంప

కకట యందనిపంటికి నట్టుసాచె, జిత్త మిటమీద నే నేమిసేయుదాన. 129

క. అని చింతాసంతాపము, లనితరసాధారణంబులై మదిలోనక

బెనగొనగ నున్నకన్నియ, ననుగుణవతి జేరి యిట్టు లనిరి వయస్యల్. 130

మ. తరుణీ ! చిత్తము భూసురోత్తమునిమీదం జేర్చి లజ్జాతిర

స్కరిణీగుప్తముగా నెనర్చి యిటు లేకాంతంబు దుర్దాంతదు
రభరచింతం బడఁ బంతమమ్మ! మును వాక్పృథిక్ విడంబింతుగా
విరహోత్కంఠితకామినీదళదశావిరభావభావవ్యధౌ.

131

న. అంతః జతురికాజనంబులు తదీయదశాపనోదనం బొనరింపం దలంచి యభిరామ
గృహారామంబున కెలయించిన.

132

సీ. బాలరసాలంబుపై గేలు సాఁపదు తిలకించి చూడదు తిలకతరువు
సంపంగె ముఖరాగసంపద నలరింప దడు గళోకమునకై యడరనీదు
పాట పెంపార్పఁ జూపదు ప్రియాళువుఁ జేరి కుచవీధిఁ గూర్పదు కురవకంబు
కర్ణికారముఁ బొడగన్న మాటాడదు సిందువారముమీఁదఁ జేర్చ దూర్పు
ననుచుసురపొన్నఁ గనుఁగొన్న నవ్వ దెపుడు, పొగడఁ బుక్కిటిమధువునఁ బ్రోదినేయ
దిందుముఖి దోహదక్రీడ లీడ విడిచె, నలరువిలుకానిములుకుల కాత్మ నులికి.

133

వ. అప్పుడు.

134

క. పొదలినయారామములోఁ, గదలీతరుమధ్యదీర్ఘ కాతటభూమిక్
బొదలినగురువిందలలో, విదితం బగుచంద్రకాంతవేదికమీఁదన్.

135

చ. దల మగుపచ్చకప్పురపుఁదావులు పైపయిసోడుముట్టఁ జెం
గలువలపానుప్పై నునిచి కాంతకు గొజ్జగినీటితేటచే
జలకము లార్చి మైఁ గలయఁ జందనపంక మలంచి యెంతయుం
బలుచనిసన్న గావివలిపంబులు గట్టఁగ నిచ్చి నెచ్చెలున్.

136

వ. వెండియు.

137

క. చల్లనిమం దని పైపై, జల్లనిమం దొకటి లేదు సతిడెందమునకై
జల్లదన మంద దయ్యెను, జల్లనిమందులను దాపసంపద మించెన్.

138

సీ. అటుతఁ దగిల్చినయాణిము తైపుఁ బేర్లు హరినీలహారంబులై తనర్చుఁ
దనువల్లి నంటినధవళచందనచర్చ లీలఁ గాలాగరులేప మయ్యెఁ
గరముల మెత్తినకర్పూరరేణువుల్ కస్తూరికాగురుకణము లయ్యెఁ
సెజ్జపైఁ బఱచిన చేమంతితేకులు కలయ నిందివరదళము లయ్యెఁ
జిత్తజాతుండు కనుమాయ చేసినాఁడొ, మనమనంబుల విభ్రాంతి మట్టుకొనెనొ
కమలలోచనపరితాపగౌరవంబొ, యనుచు వెఱఁగంది మదిఁ గుంది యబ్జముఖులు.

139

క. ఇంతకు మిన్నకయుండుట, పంతము గాదనుచు వీరవర్మునితోడకై

గాంతామణిసంతాపముఁ, గంతుప్రతాపంబు లులియఁగాఁ జెప్పటయున్.

140

క. విని భయము ప్రియము మనమున, నెనయఁగ నవ్విభుఁడు వినయ మెసక మెసంగకై
నను నీపాలికిఁ జను మని, పనిచినఁ బనిబింటిఁ గార్యభంగి ఘటించన్.

141

- క. చాలింపు మితరముల మదిఁ, బాలింపుము కీరవర్మఁ బ్రమదాత్తునిఁగా
నాలింపుము నావిన్నప, మేలింపు మనోజరాజ్య మెంతయు నింతిన్. 142
- వ. అనిన నమ్మహీసురముఖ్యుం డమ్మగువ కిట్లనియె. 143
- క. అతివా ముదియఁగ ముదియఁగ, మతిదప్పెనొ కాక నీకు మనమున నియమ
వ్రతపరుల శూద్రమణి, రతికై బోధింప వత్తురా యిది తగవా. 144
- చ. అనవుడు నింతి యాయెడఁ బ్రయాసపడం బనియేమి యంచు వే
గన ములు ముంటఁ బుచ్చుటయె కార్యముగాఁ దలపోసి చంద్రగు
ప్తునిఁ దగురీతి వీడుకొని భూపతిపాలికిఁ బోయి పూసగు
చ్చినగతిఁ గార్యనిర్ణయ మశేషము తిన్నగ విన్నవించినన్. 145
- చ. విని కడుసంభ్రమించి యతివేగమ కంచుకిఁ బంచి చంద్రగు
ప్తునిఁ బిలిపించి యాదరముతోడ సమున్నతనూత్న రత్న కాం
చనమయరమ్యపీఠ మిడి సారగభీరవచోనిరూఢి నొ
య్యన వినయంబు తేటపడ నమ్మనుజేంద్రకులేంద్రుఁ డిట్లనున్. 146
- ఆ. నిరుపమాన మైననీమోహనాకార, రేఖ మాచె మదనరేఖ యనుచు
నదియ తప్పచేసి యలరంపగము తేసి, యలఁతఁబెట్టఁ దొణఁగె నంగభవుఁడు. 147
- క. మరుచేఁ దొడిబడకుండఁగఁ, గరుణింపు సరోజనేత్రఁ గావు మహింసా
పరమోధర్మయనం గల, పరమార్థనిరూపణంబు భావించి మదిన్. 148
- వ. అనవుడు నబ్బాసురుండు. 149
- మ. సచ్చరితానువర్తనము సాధుజనంబులు సమ్మతింపఁగా
నచ్చపుబ్రహ్మచర్యము ప్రయత్నమునం జరియించుచుండి నేఁ
డొచ్చెల శూద్రభామినికి నువ్విళులూరి పథంబు దప్పఁగా
వచ్చునె లెడ్డునాకి యుపవాసము మాన్పికొనంగ నేటికిన్. 150
- క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయములు దొఱఁగకుండ నియమించుయశః
పూర్ణులు మీరలె యాయది, నిర్ణయ మని పలుకఁ దగునె నిండినసభలోన్. 151
- వ. అనిన నమ్మహీశ్వరుం డిట్లనియె. 152
- క. పారాశర్యప్రముఖు ల, పారకృపామహిమ తేటపడ నింతులదొ
కోరిక దీర్చుట వినమే, వారిసదాచారగౌరవం బెడలెనొకో. 153
- క. నావుడు భూసురుఁ డిట్లను, దేవరయాననియు నస్మదీయనియమమున్
భావించి సయుభయమ్మతి, గావించునుపాయ మొకటి గాంచితి వినుడీ. 154
- చ. వరుసను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు వర్ణచతుష్టయజాతకన్యలన్
బరిణయమౌట ధర్మమని పల్కుదు రాదిమునీంద్రముఖ్యుల

- వ్యోర వాడగూడునేనిఁ బృథివీవర యీవరవర్జినీమణిఁ
గరమనురాగలీలఁ బ్రియకామిని గాఁగఁ బరిగ్రహించెదన్. 155
- వ. అనిన నమ్మహీపాలుండు తదనులాపానురూపప్రవర్తితకార్యం డగుటయుఁ దద్వృ
త్తాంతం బంతయు మదనచేళి కాంతాజనంబులవలన నెఱింగి. 156
- క. కాదంబినీసముద్గత, నాదంబున నీపలతిక ననిచినభంగిఁ
జాదుకొనఁ బులకకలికా, శ్రీ దనువల్లికకుఁ జాలఁ జె న్నొదవింపన్. 157
- నీ. చెదరినయలకలచిక్కు చక్కఁగఁదీర్చి జాతినగనయంబు సవదరించి
తనువునఁ బైకొన్నతాప ముజ్జనచేసి తొరఁగడికన్నీరు తొలఁగఁ ద్రోచి
చెక్కుఁదద్దుములపైఁ జిటునవ్వు చిలికించి చిన్నవోయినమోము సేద దీర్చి
తలఁకుడెందముతోడఁ దాలిమి గీలించి పయ్యెదఁ జనుదోయిఁ బదిలపటిచి
పంచబాణుండు కరసానఁబట్టినట్టి, రత్న పుత్రికవోలె వినూత్నరత్న
కాంతి నెంతయు మోదించి కమలవదన, సఖులకెల్లను లోచనోత్సవము చేసె. 158
- తే. అంత నిజపురి శృంగార మాచరింపఁ, బనిచె శృంగార శేఖరమనుజవిభుఁడు
హితపురోహితమంత్రిసమ్మతముగాఁగఁ, దత్తదనుకులశుభముహూర్తములయందు.
- నీ. తనపురోహితుఁడు నాఁ దగువిష్ణుశర్తునివరపుత్రి యగుశీలవతి లతాంగి
దనతనూజాతయై తారుణ్యమున మెప్పురాగమంజరి యనురాజవదనఁ
దనదుభాండాగారమున కధీశ్వరుఁ డైనధనగుప్తుఁ డనువై శ్శుతనయ సుమతిఁ
దనదండనాయకోత్తమునిగాదిలికూతు మదవతీమణి యైనమదనరేఖఁ
గ్రమము దప్పకయుండ నారాజవరుఁడు, సకలలౌకిక వైదికాచారసరణిఁ
బ్రియముతో విప్రవరునకుఁ బెండ్లిసేసె, వేలుసేయక వారికి వేలువేలు. 160
- క. నానామణిగణకాంచన, చీనాంబరబహుసుగంధశృంగారవతీ
దానానేకపరధతుర, గానేకగ్రామసమితి నరణం బిచ్చెన్. 161
- క. అవివిధవినుతవిభవ, శ్రీవిలసనభాగ్యరసవిశేషస్ఫురణఁ
దేవేంద్రునిగతి ధరణీ, దేవేంద్రుఁడు సకలభోగదీపితుఁ డగుచున్. 162
- నీ. శీలవతీనిత్యశృంగార రేఖావనాంతరక్రీడావసంతుఁ డగుచు
మంజులతరరాగమంజరీవత్సోజమంజరీమధుపకుమారుఁ డగుచు
సుమతినీమంతినీకమనీయశశికాంతపాంచాలికాశీతభానుఁ డగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజహంసావతంసవిహారుఁ డగుచు
వరుసదక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్క తెఱఁగున ననురాగ మొదవఁ జేసి
యుచితరతిరాజలీలలనోలలాఽఽ, జంద్రగుప్తమహీసురచక్రవర్తి. 163
- క. ఇతైఱఁగున నన్నలువురు, మత్తచకోరాక్షులకుఁ గ్రమక్రమము మెయిన్

జిత్రజకేళీనిపుణతఁ, జిత్రానందంబు లొదవఁజేయుచు నుండెన్.

164

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకును.

165

సీ. చూపుల నిగురొత్తుసోలంబుతోడన సోలంబు తనువున మేళవింప

విలసిల్లుత్రవళులవిరివితోఁ గూడంగ విరివి నెమ్మనముల విస్తరిల్ల

జడిగొన్న చెయ్యులజడనుతోడను గూడ జడను నెన్నడలను జాదుకొనఁగఁ

బోలుపారునారులనలుపుతోడనుగూడ నలుపు చన్మోనలందు నాటుకొనఁగఁ

గమనములఁ జాల నలసత గానఁబడఁగ, నెమ్మనంబులు మృత్యైరభయ్య గోర

మిగులప్రేకనితోడవులమెచ్చు సడల, గర్భసంపద నొప్పి రక్కమలముఖులు. 166

సీ. వేదవేదాంగాదివిద్యలు శీలింప శీలవతీకాంత చింతసేయు

ధరణి నేకాతపత్రముగ నేలుకొనంగ సతతంబు రాగమంజరి తలంచు

రాజరంజనరీతి రసికతామహిమల సుమతియై వెలుఁగంగ సుమతి గోరు

సగుణనిర్గుణములసంబోధనాపేక్ష మదిలోన భావించు మదనరేఖ

యాత్మగర్భాంతరాశంబులందు నున్న, యర్భకులయందు నందమై యతిశయిల్లు

గుణము లన్నియు నిచ్చునుగుణము లగుచు, నాఁటినాఁటికిఁ దమయందు నాటుకొనఁగ.

చ. లలితకపోలమండలములకై మణికుండలముల్ నటింప వి

చ్చలవిడిగా వినూత్న పురుషాయిత కేలికి నగ్గలించున

గ్గలికలు చెల్లకున్న నధికవ్యధ నొయ్యన మాటిమాటి కూ

ర్పులు నిగిడింపఁ జొచ్చిరి సరోయహనేత్రలు గర్భభిన్నతన్.

168

చ. కనుఁగొని నెమ్మనం బలరఁగాఁ బులిజున్నను నెదుకన్ను దె

మ్మనినను దెచ్చువాడఁ బ్రియ మైనవి యెల్లను జెప్పఁడంచు గొ

బుబ్బన హృదయానువర్తి యయి పల్కును బంతము నొక్కభంగి గాఁ

దనియఁగ నిచ్చు నవ్విభుఁడు తామరసాక్షులు గోరుకోరికల్.

169

క. అంత నవమాసము లతి, క్రాంతము లగుటయును గమలకై రవహితసి

ద్ధాంతమతి వెలుఁగుతేజో, వంతుం డగుసుతుఁడు శీలవతి కుదయించెన్.

170

తే. తత్సుతోదయవార్తా మహోత్సవమునఁ, జంద్రగుప్తుండు పూర్ణిమాచంద్రుఁ గనిన

సంద్రమునుబోలె నానందసాంద్రుఁ డగుచు, మఱి యథావిధి జాతకర్మంబొనర్చె.

చ. అరు దగుచున్న జన్మసమయగ్రహయోగబలంబు వెంపునకై

వరరుచియై దిగంతముల వాలుఁ జతుర్దశసంఖ్యవిద్యలకై

వరరుచి యైనమూర్తి నవవారిజమిత్తునిఁ బోలునంచుఁ దా

వరరుచినామవిస్ఫురణవంతునిఁగా సునరించె బుత్త్రుఁడున్.

172

వ. ఒనరించి తోడ్తోన నిరతిశయ వీలాలోకనరిరంసామాంగల్యమిళిత మహోహరాంగుండై

173

యుండె నంతఁ గొన్ని దినంబులకును.

మ. దినకృత్వా సరచైత్రశుక్లనవమిం దిష్యం దృతీయాంశ సం
జనం బొందెను రాగమంజరికి రాజదాభ్యగ్యసౌభాగ్యసూ
చనలగ్నంబున బుత్తరత్నము నిజోచ్చక్షేత్రసందీప్తులై.

1 యినమందారసురాసురేజ్యబుధు లాయిందు నివిలోకింపఁగన్.

174

వ. అమ్మహూర్తంబు మాహూర్తికో త్తములు నిరూపించి.

175

శ్లో. కుముదగహనబంధౌ వీక్ష్యమాణే సమస్తైరగనగగృహవాసైర్దీర్ఘజీవీ సతుస్యాత్
యదసదశుభజన్యం చ్చక్రీద్యగ్విమోదం సభవతి నరనాథస్సార్వభౌమోజితారిః.

176

వ. అని హోరాస్కంధబంధురం బైనయీపద్యంబు నుపన్యసించి యిమ్మమారుండు
దీర్ఘాయురుపేతుండును జితారిసంఘాతుండును జక్రవర్తిపదఖ్యాతుండును నగునని
విన్నవించిన.

177

క. ఆవార్త లమృతలహరీ, భావంబునఁ గర్ణవీధిఁ బ్రవహించి తను
ప్లావనము చేసి ధరణి, దేవకులౌగణిమనంబుఁ దెప్పలఁదెల్చెన్.

178

వ. ఆయ్యవసరంబున.

179

మ. కురిసెం గల్పతరుప్రసూనములు దిక్కులంకపప్రపాయ మై
మొఱసెం దివ్యమృదంగనిస్వనము సమ్మోదానుసంపాదియై
బెరసెన్ జందనశైలమారుతము గంభీరాప్సరోన్మత్యముల్
దొరసెన్ గన్నులపండువై జనులు సంతోషించి ఘోషింపఁగన్.

180

క. ఆజగతీసురుఁ డప్పుడు, రాజోచితబహుతురంగరథధేనుమహీ

రాజముభీధనధాన్యస, మాజమహాదానగుణసమగ్రత మెఱయన్.

181

వ. జాతకర్మంబు యథోచితక్రమంబున నిర్వర్తించి యనంతరంబ.

182

తే. విక్రమంబున నాదిత్యవిధము దోఁప, సుప్రతాపానురూపతేజోవిశేష

కలితుఁ డగునని తజ్జన్మఫల మెఱింగి, తనయు విక్రమాదిత్యాభిధానుఁజేసె.

183

తే. అంత సుమతికి సంజాతుఁ డైనయట్టి, పట్టికిని భట్టియని పేరు వెట్టి పిదప

మదనరేఖావిలాసిని కుదయమైన, తనయునకు భర్తృహరినామ మొనరఁ జేసె.

184

వ. ఇత్తెఱుగునఁ బుత్తోదయోత్సవానందంబునం దృప్తుండై చంద్రగుప్తుండు.

185

క. సముచితకర్మక్రియలను, సముచితసంవర్ధనముల సముచితవిద్యా

సముదయసంశిక్షణములఁ గ్రమమున నందముల ఘనులఁగాఁ జేయుటయున్.

186

క. లోకహితకార్యరచనా, సాకల్యప్రాధివేదశాస్త్రపురాణ

వ్యాకరణసరణివరరుచి, యేకముఖ బ్రహ్మయనగ నెన్నికకెక్కన్.

187

సీ. వచియించె బ్రాకృతవ్యాకరణాగమం బభినవంబుగ భోజవిభుడు మెచ్చ
సకలవగ్గా శ్రీమాచారనిర్ణయ మొప్పు ధర్మశాస్త్ర మొనర్చె దక్షు లలర
ధీయుక్తి మెఱయ బోయితీశ్వాస్త్ర మొనరించె సకలలోకోపకారకము గాగఁ
గాళిదాసునినవ్యకావ్యవిద్యాప్రాధి వరకవీశ్వరచక్రవర్తి జేసె
భవ్యనారాయణీయ ప్రపంచసార, శారదాతిలకాదిప్రశస్తమంత్ర
శాస్త్రసర్వంకషజ్ఞానసరణి మించె, శీలవతిపట్టి సర్వజ్ఞ శేఖరుండు.

188

శా. శ్రాతస్తార్తరహస్యవేదులు గురుస్థానంబుగాఁ జూడ వి
ఖ్యాతప్రాధి మహాకవీశ్వరులు సాక్షాద్భారతీమూర్తిగాఁ
జేత్రోపధిఁ దలంపఁగా నతఁడు మించె ధర్మమర్మజ్ఞతా
చాతుర్యోన్నతు లై నరాజులకుఁ బూజాలింగమై వెంపునన్.

189

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవివిధాగమంబులు కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారసమితి నామూలచూడముగఁ జూచె
ధర్మార్థకామశాస్త్రప్రపంచంబులు * పల్లవిపాటగాఁ బరిచయించె
వారణస్యందనవాహనారోహణక్రమమున మర్మకర్మములు దెలిసె
నృత్యగీతవిద్యాప్రాధి నిర్వహించె, సకలదివ్యాస్త్రశస్త్రప్రశస్తి మించె
దేజమున నొప్పి భట్టిద్వితీయుఁడగుచు, విక్రమాదిత్యుఁ డసమానవిక్రముండు.

190

క. మరువము మొలవఁగఁ దోడనె, పరిమళ ముదయించినట్లు పరమజ్ఞాన
స్ఫురణము బాల్యమునప్పుడె, పరిణతమై భర్తృహారికిఁ బ్రభవించుటయున్.

191

ఉ. ఎంతయువేడ్కతోఁ బరిచయించినవిద్యలయట్ల వేదవే
దాంతరహస్యమర్మములు నమ్మహితాత్తుని కాత్మఁ దోచె న
త్యంతము చోద్యమై మెఱయునంజన మబ్బినవానికిఁ ధరా
క్రాంశము లై నపెన్నిధులు కన్నులకుం బొడచూపుకైవడిన్.

192

ఉ. అందఱు నన్నివిద్యల మహామహులై విలసిల్లుచుండఁగా
నందనులం గనుంగొని మనంబునఁ బొంగుచుఁ జంద్రగుప్తుఁ డా
నందమహాంబుధికి దినదినంబును దెప్పలఁదేలుచుండె సం
క్రందనుకంటె వైభవపరంపర మించి యనేకకాలమున్.

193

శా. తారుణ్యంబున నమ్మహీసురుఁ డొగికి ధర్మార్థ కామక్రియా
చారంబుల్ సరిగాఁ జరించి తుదమోక్షశ్రీ నపేక్షించి సం

* వల్లెపాఠంబుగాఁబరిచయించెఁ. అనిపాఠాంతరము.

సారాంభోనిధియానపాత్ర మగశ్రీశైలంబుమీదం దపం
బారంభింపఁ దలంచి నందమల డాయం బిల్పి తా నిట్లనున్.

194

తే. గయ సహస్రయుగంబులు కాశీయందు, యుగసహస్రంబు వింశతియుగము లధిక
నిష్ఠఁ గేదారమున నున్ననియతఫలము, నొక్కదినము శ్రీనగమున నున్నఁ గలుగు. 195

సీ. శ్రీశైలమాత్మలోఁ జింతించినంతన జాతిస్మరత్వంబు సంభవించు
వేడ్కఁ దచ్చిఖరంబు వీక్షింపఁగోరిన సప్తజన్మాఘనాశంబు చేయు
నాత్రోవ రెండుమూడడుగు లేగినమాత్ర సకలజన్మములదోషములు పాయు
నత్యంతనియతిమై నగ్గరి కేగినఁ బరమసాయుజ్యంబుఁ బడయవచ్చు
నెన్ని భంగుల శ్రీగిరి కేగువాడు, ధన్యు డగు నబ్బు నశ్వమేధంబుఫలము
నట్టిశ్రీగిరి కర్థిమై నరుగలేని, గుణవిహీనుండు పిచ్చుకకుంటుగాఁడె.

196

సీ. ఏకొండశిఖరాగ్ర మీక్షించినంతన భవబంధములఁ బెడఁబాపఁ గల్గు
నేకొండ యిల్లుగా నీశానుఁ డేప్రాద్దుఁ బార్వతీసహితుఁడై పాయకుండు
నేకొండసన్నిధి నెల్లతీర్థంబులు పాతాళగంగాఖ్యుఁ బరఁగుచుండు
నేకొండమీద బ్రహ్మాండ్రాదిదివిజులు శబరవేషంబుల సంచరింతు
రట్టిశ్రీపర్వతము చూచినట్టివారు, గట్టిపుణ్యంబు చేసినయట్టివారు
ఘనతపఃఫలసిద్ధులు గన్నవారు, హరునికత్యంతనిజభక్తులైనవారు.

197

క. ఏపాపము లొనరించిన, నాపాపము లణఁచుచుండు నటమీదన్దనరుం
డోపికమీఱంగాఁ జని, శ్రీపర్వతదర్శనంబు చేసినయేనిన్.

198

చ. శిల లఖిలంబు లింగములు చెట్లు సమస్తము గల్పభూజమున్
జలములు దేవతానదిజలంబులు మానవులెల్ల సంయముల్
పలికినపల్కులెల్లను జపంబు చరించుట సత్ప్రసక్షిణం
బులు నిదురల్ సమాధి తలపోయఁగ శ్రీగిరిమీదఁ జోద్యముల్.

199

ఉ. వారణసీపురంబున నవారణ మేను దొఱంగనేల కే
దారజలంబు లర్థిమెయిఁ ద్రావి శరీరము కోరవోవఁగా
నారడి వ్రంద నేల యొకయప్పుడు జన్మము లేకయుంటకై
యారయ శ్రీనగంబుశిఖరాగ్రము చూచినఁ జాలు నెవ్వుదిన్.

200

ఘ. క్రతువిధ్వంసము బ్రహ్మహత్యయును ధర్మద్వేషమున్ సోదరీ
సుతసంహారము నాదియైనదురితస్తోమంబులం బాసి శా
శ్వతపుణ్యోదయుఁ డయ్యె నగ్గరి నివాసంబౌట రుద్రుండు దు
ష్కృతముల్ వాయుట లేమిచోద్యము జనుల్ శ్రీపర్వతం బెక్కినన్.

201

ఙ. కావున శ్రీనగమున కే, బోవఁగ నూహించి మిమ్ము బోధించుటకై

- రావించితి నావాక్యము, భావింపఁగ వలయు నిపుడు పరమార్థముగన్. 202
- చ. బ్రదుకుము విక్రమార్కనరపాలక దిగ్విజయంబుచేసి య
భృదయముఁ బొందు భట్టి నిజబుద్ధి నియోగితనంబునందు స
మ్మదమున మించు భర్తృహరి మాధనమెల్లను నీకు నిచ్చితిన్
హృదయ మెల్పఁగా వరరుచీ సుఖియింపుము వంశకర్తవై. 203
- తే. అనుచు నెడఁబడ వారికి నానతిచ్చి, యాత్మరమణీస మేతుఁడై యాక్షణంబ
శ్రీనగస్వామి పదపద్మ సేవసేయఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచంద్రుఁ డరిగె. 204
- వ. ఇట్లు చతుర్థపురుషార్థ తత్త్వజ్ఞానగురుం డైననిజగురుం డరిగిన యనంతరంబ. 205
- చ. పరిచితనవ్యకావ్యరసభావవిచక్షుణ పుణ్యవీక్షుణా
పరమహితాశ్రితప్రకరబాంధవపోషణ సత్యభాషణా
తరళవిలోచనాజనవితానమనోభవ నిత్యవైభవా
నిరవధికప్రభావనృపనీతియుగంధర కీర్తిబంధురా. 206
- క. చతురావధానభాషా, చతుర జనస్తూయమాన సహజమనీషా
యతులితగుణమణిభూషా, ప్రతివాసరవర్ధమాన భవ్యవిశేషా. 207
- మాలినీ. తరుణకమలనేత్రా దర్పవజ్జైత్రయాత్రా
పరహితసుచరిత్రా భాగ్యలక్ష్మీకళత్రా
సరససుకమిత్రా సజ్జనారామచైత్రా
హరితకులపవిత్రా యక్కమాంబాసుపుత్రా. 208
- గద్య. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిశ్ర పెదయన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కననామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బను కావ్యంబునందుఁ
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

నాథచరణయుగళ

ధ్యానాధీనాంతరంగ తరుణీజనచే

తోనందన నిజమూర్తి

శ్రీనందన జన్మ నార్యసిద్ధనమంత్రీ.

1

చ. అరుదుగ విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుడు కీర్తిచంద్రికల్
ధరఁ బరఁగింప దిగ్విజయతత్పరుడై యొకరుండు వింధ్యభూ
ధరమున కేఁగి యందుఁ బ్రేమదంబు మది నిల్వఁజిల్లఁ గాంచె నీ
శ్వరవరవామభాగసహవాసవిలాసిని వింధ్యవాసినిన్.

2

వ. కాంచి లలాటాంబకకుటుంబినీపహంభోరుహరోలంబకదంబాయితచికురనికురుంబలాం
ఛనలపనచంద్రమండలుండై యమ్మండలాధీశ్వరుండు తదీయమందిరద్వారంబు నిగ్గ
మించితత్ప్రదేశేంబున.

3

క. ప్రిబలాసురవరసూనులు, సుబలమహాబలులు వాలిసుగ్రీవులు నా
నిబిడాంగర క్తధారా, శబలితభూభాగ మయినసమర మొనర్పన్.

4

వ. కాంచి తత్కలహంబు వారించి తత్కారణం బడుగుటయు వార లిట్లనిరి.

5

చ. హరునిగుఱించి వత్సరసహస్రము ఘోరతపంబుచేసి శ
త్కరుణ దుకూలకంఠయును దండముఁ బావలు రత్నపాత్రమున్
వరమునఁ గాంచె మద్గురుఁ డవారణమైఁ బ్రిబలాభిధానుఁ డీ
యురువిడిచేత నయ్యెడుప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుమా.

6

శా. ఈలాతంబున వ్రాయఁ బట్టణములొ నీపాదుకల్ మెట్టఁగా
నేలొకంబున కైన నేగ సులభం బీపాత్ర దిన్యాన్నముల్
చాలంగా సమకూర్పుఁ గోరినతటిన్ సంధిల్లు నీకంఠచే
వేలక్షల్ కనకంబు రాలు వీద్రుపన్ విశ్వంభరాధీశ్వరా.

- తే. తండ్రిపిమ్మట నివి యేము తగినభంగిఁ, బంచుకొననేరకిమ్మెయిఁ బ్రతిదినంబుఁ
బోరుచున్నార మిట నీవు పొందు వొసఁగఁ, బంచి పెట్టి రక్షింపుమి పార్థివేంద్ర.
వ. అనవుడు. 9
- క. జనపతులకుఁ బాపాత్ముల, ధన మెమ్మెయి నైనఁ గొనుట ధర్మం బనఁగా
విని యున్నవాఁడు గావున, ధనసంగ్రహణంబునందుఁ దత్పరమతియై. 10
- చ. అనఁకుఁడు విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు మందహాస మా
ననము నలంకరింపఁ గుహనాచతురుండయి బుజ్జగించి నా
పనుపున మీఱుచేసఱచిపాఱుఁడు మీఱినయట్టివాఁడ యీ
ధనమున కెల్లఁ గర్త యగుఁ దప్పదు పొమ్మని యానతిచ్చినన్. 11
- చ. పనివడి యొందొరుం గడవఁ బాఠిడియాసను వారు దవ్వుగాఁ
జనుట యెఱింగి కంఠయును సన్మణిపాత్రయు యోగదండముం
గొని వెసఁ బాదుకల్ దొడిగికొంచు వియచ్చరవాహినీకన
త్కనకసరోజగంధవహకాతుకుడై వినువీధి కేగుచున్. 12
- చ. కనియె నతండు శంకరశిఖాశశిరంజితచంద్రకాంతసం
జనితజలార్ద్రకల్పతరుజాలముఁ గిన్నరకన్యకాప్రమో
దనమణిశృంగసంగతలతౌవనజాలము దివ్యవాహినీ
వనజవనీతలద్రుహిణవాహమరాశము మేరుశైలమున్. 13
- వ. కనుఁగొనిప్రమోదభరితమానసుండై. 14
- సీ. ఈకొండ మణికాంచనాకారరుచి గాంచెఁ గొండ లెల్లను దనుఁ గొండఁజేయ
నీకొండఁ గాఁపుండి యింద్రాదిసురముఖ్యు లెల్లభాగ్యములకు నెల్లమైరి
యీకొండదండగా నీరేడుజగములు సుప్రతిష్ఠితములై సొంపుమిగిలె
నీకొండ కోదండమై కాలకంఠున కసమానజయలక్ష్మీ నావహించె
నిర్జరాపగ యీకొండనిర్ఘరంబు, పద్మబాంధవుఁ డీకొండపారికాఁపు
కొండయల్లునికొండ యీకొండశిఖర, మని సుమేరుప్రభావంబు లభినుతించి. 15
- ఉ. అం దొకదివ్యరత్న శిఖరాగ్రతలంబున రాగమంజరీ
నందనుఁ డబ్జినీతటమునకొ సురభూజమునీడ నిల్చి లీ
లం దననెమ్మనంబునఁ దలంచినమాత్రనె పాత్రయందునా
నందకరంబుగాఁ బొడమె నవ్యసుధామధురాన్న పానముల్. 16
- శా. ఆయిష్టాన్నము లారగించి యతఁ డాహ్లాదంబుతో మేరువుకొ
డాయం దక్షిణదిక్కునందు నొకచోటకొ యోగదండంబునకొ
ప్రాయం గంధగజాశ్వసౌధసదనప్రాకారదేవాలయ

- ప్రాయంబై యొకపట్టణం బరుదుగాఁ బ్రాదుర్భవించె న్వేసన్. 17
- చ. జనపతి యాపురంబునకుఁ జంద్రపురం బని పేరువెట్టి యం
దనుపమరాజ్యవై భవమహామహిమన్ జెలువొంది కంధ గ్ర
క్కున విదిలించి యందుఁ బదికోటులు మాడలు రాలఁ బ్రోవుగా
ననయము నెల్లయర్థులకు నన్నరపాలకుఁ డిచ్చు నిచ్చులున్. 18
- క. కనుఁగొనిన వేయి మాటా, డినఁ బదివే ల్లుడువ లక్ష డెందము ప్రమదం
బునఁబొందినఁ గోటిధనం, బనయము నర్థులకు విక్రమార్కుం డొసఁగున్. 19
- వ. ఇవ్విధంబున ననన్యసామాన్యవదాన్యం డైనయారాజన్యండు పేరొలగంబున రత్నసిం
హాసనాసీనుండై యున్నయవసరంబున వైహాయసమార్గంబున ననగళమణిమరీచిమా
లికాదేదీప్యమానంబు లైనదివ్యవిమానంబుల నవలొకించి యాత్మీయమిత్తుం డైనచిత్ర
రథుండను గంధర్వపతి నివి యెందుఁ జనుచున్న వని యడుగుటయు నతం డాతని
కిట్లనియె. 20
- ఆ. సకలజీవలోక సజ్జనానందన, ప్రాథుఁ డైనపద్మభవునిఁగొల్వ
ననుదినంబు నరుగునమరేంద్రముఖ్యుల, మణివిమానము లివి మనుజునాథ. 21
- వ. అనవుడు, 22
- మ. జగదుత్పత్తివిశారదుం డయినభాషాజానియాస్థానిసో
యగ మీక్షించునపేక్ష నాక్షణమ భృత్యామాత్యు లంగీకరిం
ప గుణాలోలుఁడు సాహసాంకధరణీపాలుండు లీలాగతిన్
గగనాభోగ మలంకరించె మణిరంగత్పాదుకాపాడుఁడై. 23
- వ. ఇవ్విధంబునం జని యమ్మహామహుండు పితామహలోకాలోకనోత్సవం బంగీకరించి
తదాస్థానమండపంబు ప్రవేశించి. 24
- సీ. మాద్వల్య మాతంగ మాంజాయన మరీచి మైత్రేయ మాండవ్య మందపాల
కపిల కశ్యప కౌత్స కామంద క ణ్వాత్రి కాశిక కాండిన్య కలహాభోజ
వాత్సర్యయన వ్యాస వాల్మీకి వరతంతు వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ
శరభంగ శుక శక్తి శార్ఙ్గ శారద్వత శౌనక శాండిల్య శాలిహోత్ర
జడభరత జహ్ను జాబాలి జామదగ్న యి పులహ పిప్పల పర్వత సుందరీక
గార్గ్య గౌతమ గాలవ గణక ముఖ్యు, తైనయాసంయమిశ్వరు లర్థిఁగొలువ. 25
- క. యాగములు యాగకర్తలు, యోగములును యోగివరులు నుచితాచార
ప్రాగుణ్యవిధులు నదులును, సాగరములు గిరులు దరులు సంసేవింపన్. 26
- సీ. తనతనుప్రభలతో నెనవచ్చుపటికంపుజపమాల యొక కేల సవదరించి
తనముద్దుమోముచందమున నందము నొందునరవింద మొక కేల నలవరించి

- తనమంజులాలాపతతిఁ గూడి భాషించుకీరంబు మొకకేల గారవించి
తనగాననినదంబు నెనయఁ జాలువిపంచి శేలిమై నొకశేలఁ గీలుకొల్పి
ప్రణతదిక్పాలబాలికాఫాలఫలక, తిలకమృగవాభిచిహ్న దేదీప్యమాన
చరణనఖచంద్రమై పూర్ణచంద్రవిమల, కమలకర్ణిక నుండి వాగ్రమణి కొలువ. 27
- క. కొలువున నెలవువహించిన, నలువకు సాష్టాంగ మెరఁగి నరవరుఁడు రసా
కలితమృదుసారసౌరభ, సలలితవాక్సుష్పపూజ సమ్మతిఁ జేసెన్. 28
- వ. అప్పుడు ప్రసన్నతాచతురాననుం డైనచతురాననుండిట్లనియె. 29
- క. ఎయ్యది కుల మెయ్యది నెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డేచందమునన్
ఇయ్యెడకు వచ్చి తనవుడు, నయ్యంబుజనూతితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 30
- ఆ. చంద్రగుప్తసుతుఁడ చంద్రపురీశుండ, విక్రమార్కుఁడనఁగ వెలయువాఁడ
దివ్యపాదుకాగతిప్రాధివచ్చితి, నిచ్చ మిమ్ముఁ జూడ నిష్ట మగుట 31
- క. నావుడు నతనిమహత్త్వము, భావించి విరించి చోద్యపడి సదయుండై
భూవర యే వరమడిగిన, నావర మే నిత్తు నీకు నని పలుకుటయున్. 32
- ఉ. భాలతలాగ్రచర్మము కృపాణమునం గొని చీరి యెత్తి యీ
వ్రాలకు మీఁద నెక్కు డగువొలకకొన్ని లిఖింప నొపుదో
యీలిపితోడఁ గొన్ని వెర వేర్పడ నిప్పుడు చక్కఁబెట్టఁగాఁ
జాలుదొయానతిమ్మనిన సారసగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై. 33
- ఉ. ఆర్వురుచక్రవర్తులు పదార్వురాజులు విశ్వధారణీ
నిర్వహణప్రభావమున నేర్పరు లైనను వీనిసాటియే
సర్వఫలప్రదానమున సాహసికత్వరమాసమగ్రతన్
గర్వితవీరవైరిచయఁఖండనమండనవిక్రమక్రియన్. 34
- క. ఇచ్చెద మొకవర మనినను, జెచ్చెర నామాట కులుచ నేసెను సభ నీ
పొచ్చెము వాయుట కొఱకై, యిచ్చెద బ్రహ్మాస్త్ర మైన నీతని కనుచున్. 35
- సీ. సిద్ధాదు లగుకోష్ఠసీమలు పరికించి నామానుగుణము నిర్ణయము చేసి
యుచితదీక్షాకాల మూహించి యభిషిక్తుఁ జేసి జితస్థానసిద్ధి దెలిపి
కూర్మాసనాదులమర్మంబు లెఱిగించి యష్టాంగవివరణం గాచరించి
భూతశుద్ధి తెఱంగు బోధించి మాతృకావిన్యాససరణి యుపన్యసించి
యావరణశక్తిబీజాధిదైవతములు, బలులు జపహోమతర్పణావళులు నెప్పి
సప్రయోగోపసంహరణప్రవీణుఁ, జేసి బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె గర్భాసనుండు. 36
- వ. ఇచ్చి మఱయు నిట్లనియె. 37
- క. మానుషశక్తి జయింపఁగ, రానిమహావీరు లైనరణశూరులపై

- దీనిఁ బ్రయోగింపుము బల, హీనులపై మఱచి యైన నేయకు మధిపా. 38
- క. అని బ్రహ్మయానతిచ్చన, జనపతి సాస్త్రుగ మెరఁగి సంభావితుడై
తనపురికి నరిగి జగతీ, జనరక్షణ చేయుచుండె ¹సత్పురమతియై. 39
- వ. అంత నాచంద్రపురంబునఁ జంద్రగుప్తాన్వయవార్ధి చంద్రుం డైనరాజేంద్రుఁడు కీర్తి
చంద్రికాసాంద్రుండైయుల్లసిల్లు పెరింగి త్రిజగదాశ్చర్యచాతుర్యసకలకళాసంవిధా
నుండైన సుమతిసూనుండు చనుదెంచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి దండప్రణా
మంబు లాచరించిన నుచితోపచారంబుల సంభావించి మధురానిర్గమనం బాదిగాఁగల
యాత్మీయప్రయోజనంబు లభిలంబులు నెఱింగించి యిట్లనియె. 40
- సీ. చెలువొందు నేపురి శృంగారముగఁ గాలకంఠుఁ డెప్పుడు మహాకాలసంజ్ఞఁ
గోటిలింగంబులు కొమరారు నేవీట సుధ్యాత్రయమహోపచారగరిమ
విలయాంబునిధిపూరములయందు డిందక పెనుపొందు నేపుటభేదనంబు
యుగయుగంబునయందు నొక్కొక్కదివ్యాభిధానంబు నేరాజధాని పూను
నంబికాదేవి యేపట్టణంబునందు, శ్రీమహాకాళినా నుత్తీర్ణహింతు
నట్టియుజ్జని యోగపీఠాభిరామ, మైహికాముష్టికప్రదానాద్యసీమ. 41
- అ. ద్వారవతి యవంతి వారాణసి యయోధ్య, మధుర పుణ్యకోటి మాయ యనఁగ
నలఘుముక్తిదమ్ము లగుపట్టణములందు, నగ్రగణ్య యుజ్జయినిపురంబు. 42
- వ. అని పురాణప్రోక్తంబు లగునూక్తంబు లుపన్యసించి వెండియు. 43
- సీ. సర్వసర్వసహాచక్రావతంసమై జయలక్ష్మి వెలయు నుజ్జయినియందు
శ్రీమన్మహాకాళికామందిరాంగణస్థలి నగాధం బైనకొలనికెలన
నభ్రంకషాభోగ మగుమట్టికొమ్మను గట్టినప్రేతెడునుట్టియొక్కి
చిత్రంబుగఁ దదీయసూత్రంబు లైదును ఘోరాసిచేఁ ద్రెవ్వఁ గోసి వైచి
యాజలాశయమధ్యంబునందు నున్న, యుగశూలాగ్రమునఁ బడ నొపువాఁడు
సకలసామ్రాజ్యవైభవోత్సవమునొంది, తత్పురం బేలు నిది దేవతావరంబు. 44
- క. ఇది శిలవాసినయది యని, చతురత విపులం డొకఁడు ప్రసంగవశమునం
జదివెను నెగి నీపద్యము, లదియెఱుఁగఁగ వలయు నచటి కరిగెద భట్టి. 45
- తే. ఉట్టిచేరులు గోయంగ నుత్సహించి, యొకటి దెగఁగోసి వెండియు నొకటిఁగోయ
మునుపుగోసినయది యంటుకొనుచునుండు, ననుచు విన్నార మిట్టివోద్యములు గలవె.
- క. అన సుమతిసూనుఁ డిట్లను, జననాయక దీనికై విచారంబేలా
విను ముట్టిచేరు లొక్కటఁ, బెనుపొతముగఁ గోయరాదె ప్రిదులక యుండన్. 47
- మ. అనినం దత్ప్రతిభావిశేషమున కత్యాశ్చర్యముం బొంది య

¹ సత్పురమతి = సత్పురుషులయందాసక్తిగలబుద్ధిగలవాఁడు,

మృనుజాధీశుఁడు భట్టిఁ జంద్రపురిసామ్రాజ్యంబున న్నిల్పి భూ
జనసంరక్షణమార్గసమ్యగుపదేశం బిచ్చి తానేగ ను
జ్జనికిఁ సమ్మతిఁ బాదుకంబువలనఁ సంతోషితస్వాంతుఁడై.

48

వ. అరిగి యనేకప్రసూనసుగంధవహగంధవహబంధురోపవనాపాదితముత్కరం బయిన
యన్నగరోపకంఠంబున.

49

ఉ. మోహనమూర్తి యాన్మపతిముఖ్యుఁడు గాంచె సువర్ణకుంభస
న్నాహముఁ దుంగశృంగపరిణాహము దర్పణరత్నతోరణో
త్సాహము చంద్రికాధవళసౌధసమూహము శ్రీమదంబికా
గేహము గోపురాగ్రతలభేదవిమోదిది నేంద్రవాహమున్.

50

వ. కని తదీయరామణీయకంబునకు నాశ్చర్యగుర్యుండై యక్కుమారవర్యుండు వందారు
బృందారకసుందరీసందోహసీమంతసిందూరపరాగపాటలితస్ఫటికమణికుట్టిమంబులవల
నను, నటనఘట నారంభరంభాపదాంభోజవిగళదలక్తసంధ్యారాగరంజితరంగస్థలీనభోం
తరాళతారకాయితముక్తాఫలోపహగంబులవలనను, సఖీజనసమాందోళితడోలాసమా
రూఢగంధర్వకామినీజేగీయమానమధురగీతికాతిస్వనంబులవలనను, బ్రసిద్ధసిద్ధజనకధితన
వనాధచిత్రచరిత్రవర్ణనప్రమోద హృదయసామాజికవిరాజమాన మణిమండపంబులవల
నను, విటంకవిహరణపారావత కీరశారికాపతిత దేవస్తుతికథాగాధశ్రవణప్రహృష్ట హృద
యజనసముదయంబులవలనను, బ్రాకారసమీపసంజాతకరంజనికుంజగంజామంజుమంజ
రీకుంభసంభృత మకరందమధురసాస్వాదమత్త మధుకరీగానతానానుకూలశాలి పాలికా
బాలికానవరాగగీత ప్రసంగంబులవలనను, నిరవలంబనాంబర చరద్రుణరమణీసురతశృ
మసంజాతఘర్తాంబుబింద్వపమోదనచతురశీతల సమీరణసంజనన కాగణపతాకానికా
యంబులవలనను, జపలకపి కంపితరసాలశాఖా పతితపరిపక్వ ఫలవాంఛాసంచరణ పౌర
భామినీనివహంబులవలనను, నానాభివాంఛితశయితశాతోదరీసంపాద్యమాన జలధరో
సమవిశాలనీలమణి కుట్టిమప్రదేశంబులవలనను, నిరవధికభక్తిరసాతిశయప్రాజోపహారస
మర్పణమహావీరవర శిలాప్రతిరూపంబులవలనను, గామితామితఘోదయానందకందళిత
మనోమనోహర మానవానీత మహారంభగుంభితకుంభాంచిత కర్షణవ్యథా నీయమానస్వ
ర్ణకోటికల్పనాఫల్గుశోభాకరపురోభాగంబులవలనను, నతిమనోహరంబై, సార్వకాలికస
మద్భితానేక పుష్పగంధబంధురంబై, యగురుగుగ్గులుప్రయుఖిధూపవాసనా వాసిత
దళదిశాభాగంబై, శతకుంభస్తంభసంభృతానేక నూతనరత్న ప్రదీపికాదేదీప్యమానం
బై, మహోపహారసమయ సముచితపంచమహాశబ్దసంభావ్యమానం బయినయాదివ్య
మందిరంబు ప్రవేశించి.

51

సీ. నిర్జరవరవధూనేత, కైరవములు చిఱునవ్వువెన్నెలచేత నలర
 గోపలిసుతసతీ కుంతలభ్రమరంబు లడుగుదమ్ములఁ జెంది యతిశయిల్ల
 వరుణాంగనామనోవల్లీవి తానంబు పలుమఁదెమ్మలచేతఁ బల్లవింప
 ధనదకాంతాహ్వా తటినీనికాయంబు విశదకృపారసవృష్టిఁ జెరుగ
 హరికిన్నరకన్య కాహస్తజలజ, కలితచామరపవమాన కంఠ్యమాన
 చికురనికురుంబయై యొప్పుసకలజనని, కన్ధి దండప్రణామంబు తాచరించి. 52

వ. నిర్గమించి తదాలయపురోభాగంబున. 53

సీ. సికతాతలంబున శివలింగపూజనపరు లైనసన్మునివరులవలనఁ
 బరిసరసహకారపాదపచ్చాయల గోష్ఠి సల్పెడిసిద్ధకోటివలన
 నంతర్జలంబుల నఘవర్షణస్నాన మాచరించుచు నున్నయతులవలన
 సిరులు నిండాంగఁ దరుల నొములు నొముమానవతీ లలామములవలన
 సుకృతముల కెల్ల నెల్లయై సొంపు మీఠి, యపరమణికర్ణిక యనంగ నతిశయిల్లి
 కమలకైరవమధురస కలితలలిత, వైభవాకర మగుసరోవరము గాంచి. 54

ఉ. ఆసరసీతటాంతిక శిలాక్షరపంక్తిఁ బఠించి చూచి యీ
 వ్రాసినవ్రాత యుజ్జయిని గాఢ్యముచేరుటఁ జాటిచెప్ప సం
 త్రాసముఁ బొందనేల యని తత్తుణమాత్రన యుట్టియొక్కి బా
 హుఁసిఁ దదీయసూత్రముల నన్నిటి నొక్కటఁ గోసె వ్రేల్మిడిన్. 55

వ. తదీయసాహసోత్కర్షంబునకు హర్షించి. 56

సీ. వికచనీరజపత్త్రీసుకరందరసభాతిఁ బసనిచూపులఁ గృపారసము దొలఁకఁ
 జంద్రమండలసాంద్ర చంద్రికాద్యుతిభంగి నాననంబున మందహాస మొప్పు
 గనకకుంభవినూత్న ఘనరత్నరుచిలీలఁ బాలిండ్లఁ గుంకుమపంకమలరఁ
 గాంచనపాంచాలి కాక్రీర్ణహిమలీల లలితాంగవల్లి దువ్వలువ దనర
 మొప్పలకు నెల్ల నెల్లయై యుల్లసిల్లు, నమ్మహాకాళి ప్రత్యక్షమై నరేంద్రు
 శూలముఖిమానఁ బడకుండఁ గేలఁ బట్టి, నిజచరణపీఠిచెంగట నిలుపుటయును. 57

వ. రాగరంజితుడై యారాగమంజరీనందనుండు కృతాభివందనుండై యంజలిపుటంబు
 నిటలతటంబున ఘటించి నిష్యంధమానానంద బాష్పకణికా ప్రసారుండును, రోమాం
 చకంచుకితా కారుండును, సముద్గతగద్గదవ్యాహరుండునునై యిట్లని స్తుతియించె. 58

దండకము. జయజయ జగదంతరానందమూర్తే శతానంద సంస్తుత్యశ్యకీర్తేనమద్దివ్యసీమన్తి
 నీకాంతసీమన్తసంక్రాంతసింహారబాలాతప ప్రస్ఫురత్పాదపంకేరుహే హేమకుంభీల
 సత్కుంభవత్సోరుహేనూత్న రత్నప్రభామండలీమండితా నేకభూషావిశేషాప్రతీపప్రతీ
 కే కృపాబాగరూకేరణారంభసంరంభశుంభన్ని శుంభాది తేయారిదుర్వారగర్వాంధకార

చ్చిదాచండమానాండరూపే సుధాసుప్రలాపే కిరీటాగ్రజాగ్రత్సుధాభానుఖండద్వితీ
యార్థశంకాసమాపాసిఫాలస్థలస్యస్తకస్తూరికాపట్టభాస్వల్లలామేనుహామంత్రయంత్రా
భిరామే సుధాసాగరాంతర్మణిద్వీప నీపాటవీపాటలీవాటికాకల్ప కల్పదుసుప్రాం
తచింతామణి శ్రేణికాగేహసీమా శివాకార మంచాగ్రభాస్వత్పర బ్రహ్మశయ్యావరసే
ప్రభాసాద్రచంద్రావతంసే నవీనేక్షుకోదండనానాప్రసూనాస్త్రపాశాంకుశోల్లాస
హస్తారవిందే సదాసేవనాసన్న సన్మానిబృందే నవాశోకబంధూకసౌగంధికాలక్తక
స్యంద సిందూరరేణు ప్రవాళప్రతి కాశయాప్రకాశే వినీలావినీకేశపాశే సముద్ధా
మసౌదామనీధామ బాలారుణేందు ప్రతీకాశ బీజత్రయవిద్యమానాఖిలైశ్వర్యచిం
తామణే లోకరక్షామణే నిర్మలజ్ఞానవిద్యామహాయోగవిద్యన్మహాభాగ్య సౌభాగ్య
విద్యే ప్రభావానవద్యే నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

59

శా. ఓసర్వేశ్వరి యోమహేశ్వరసతీ యోదివ్యూర్తిత్రయా
యోసిద్ధాంబిక యోకదంబవనలీలోద్యానహృద్యా శివా
యోసంసారరుజాపహారనిపుణా యోమంత్రతంత్రాత్మికా
నాసంసేవను జిత్తగించి దయతో నన్ను గటాక్షింపవే.

60

వ. అనిస్తుతియింప నమ్మహిపతివై నపారకృపారసతరంగం బగునపాంగంబు నిగిడించి య
మ్మహాదేవి యిట్లని యానతిచ్చె.

61

ఉ. తొల్లి యనేకభూపతులు దుర్లభ మంచు నుపక్రమింప భీ
తిల్లినయట్టికార్య మిది తెంపున నీవొనరింపఁ జూచి యే
నుల్లములోన మెచ్చి యిపు డుజ్జయినీ పురరాజ్యవైభవం
బెల్ల సహస్రవత్సరము లేలఁగ నిచ్చితి నీకుఁ బుత్రికా.

62

క. అనితరసాధారణ మగు. ఘనతరసాహసము నీవు గావించుట నో
మనుజేంద్ర సాహసాంకుం, డనఁగాఁ జిరకీర్తి బొందు మాకల్పముగాన్.

63

ఉ. ఈయల ధర్మరక్ష వెలయింప జనించినయట్టియాదినా
రాయణమూర్తి వీవు భవదంఘ్రి సరోరుహసేవ యగ్నిమైఁ
జేయఁగ నాత్మఁగోరి సరసీరుహగర్భఁడు పుట్టె భట్టిమై
పాయక జోడుగూడి యిలఁ బాలనసేయుట మీకు నైజమా.

64

చ. వదలక మీచరిత్రములు వర్ణనచేసిన సంస్మరించినం
జదివిన వ్రాసినకా విని ప్రసంగవశంబునఁ బేరుకొన్నఁబె
ల్లాదవు మనుష్యకోటికి సమజ్జ్వలరాజ్యరమాసమృద్ధియున్
సదమలధర్మబుద్ధియును సంవిదుదంచిత మోక్షసిద్ధియున్.

65

మ. అని సర్వేశ్వరి యానతిచ్చినఁ బ్రియం బారంగ సాష్టాంగదం

డనమస్కారముఖోపచారములు నానాభంగులం జేసి య
జ్ఞననాథాన్వయచక్రవర్తి తదనుజ్ఞాసిద్ధిపూర్వంబుగాఁ
దనయిచ్చుం జరియించుచుండె నికటోద్యానాంతరాశంబునన్.

66

ఉ. అట్టియెడకొ బ్రసేనుఁ డనునప్పరమేలెడురాజు చన్న నా
పట్టపుదంతి ముత్రులయుపాయమునం జనుదెంచి కీర్తికిం
గట్టనుఁ గైనహారలతఁ గంతమునం దిడ రాజ్యలక్ష్మికిం
బట్టముగట్టి రాపులుగు బంధులు భృత్యులు నన్న రేంద్రునిన్.

67

వ. ఇత్తెఱంగున నుజ్జయినీ రాజ్యసింహాసనాసీనుండై.

68

సీ. భరతునిలాగునఁ బరశురాముని భాతి రంతిదేవునిభంగి రాముగరిమ
సంగునిరేఖ యయాతిభావంబునఁ బృథువిధంబున భగీరథునిమాడ్కి
గయులీల మాంధాతకైవడి నంబరీషునిరీతి శశిబిందుసోయగమున
శబిషాలిక మరుత్తుచెల్వునను దిలీపుకరణి సుహోత్రునిగారవమున
సగరువేరవునఁ బురుకుత్ససరణి నలుని, రమణ నర్జునుక్రియఁ బురూరవునిచంద
మున హరిశ్చంద్రులెఱంగున వినుతికెక్కి, సాహసాంకుండు వసుమతీచక్ర మేలె.

70

చ. కుదురుకొనెకొ గిరీంద్రములు కూర్మకులాగ్రణి జీవనస్థితిం
బాదలె ఫణిశ్వరుండు బహుభోగసమున్నతి నుల్లసిల్లె స
మ్మదము వహించె దిక్కరిసమాజము క్రోడము చాలఁ గ్రోవ్వె నె
ప్పిదముగ నన్న రేంద్రభుజపీఠిక యుర్వర నిర్వహించినన్.

71

చ. అరిజనపాలకాననతృణాంకురవృద్ధియొనర్చు విద్విష
త్సరసిజలోచనాస్యజలధారలవర్ధన మొందు నెప్పుడుం
జరణసమీపవర్తులకుఁ జల్లఁదనంబొదవించు నమ్మహీ
వరునిప్రతాపవహ్ని జనవర్ణిత చిత్రచరిత్ర లీలన్.

72

ఉ. పాదుక లాదటం జరణపద్మములం దిడి ముజ్జగంబులకొ
మోదముతోడ నానృపతిముఖ్యుఁడు త్రిమూర ముఖ్యకాంతయొక
నూదిపిఱిందిత్రాటిక్రియఁ జొచ్చినచోటులు సొచ్చు నెన్నఁడే
బైదలి ప్రాణవల్లభునిపజ్జఁ జరింపక పాయనేర్చునే.

స. ప్రకటప్రతాపతపముచేత వైరులకన్నులఁ జీకట్లుగ్రమ్మఁజేసి
ఖడ్గహాలాహలగరిమచే నహితుల నమృతాశనులుగాఁగ నలవరించి
సలలితసత్కీర్తిచంద్రికఁ బగతురమనములతాపంబు మట్టుకొల్పి
సముదగ్రధారాశశరవృష్టి విమతులతనువులఁ జెమటలు దలముకొలిపి
చిత్రచారిత్రవిక్రమశ్రీ వహించి, సాహసాంకమహిపాలచక్రవర్తి

- జలధివలయితవసుమతీచక్రవహన, చండభుజదండకలితుడై యుండునంత. 73
- వ. పాకశాసనుశాసనంబునం దదీయసూతుం డగుమాతలి దివ్యరథంబుతోడం జనుదెంచి
కృతాంజలి యగుటయు. 74
- చ. అతనికి సాహసాంకవిభుఁ డాసనపాద్యము లాదియైనస
త్కృతు లానరించి నేడిచటికిం దనదివ్యరథంబుతోడ సా
కతమునఁ బంపె నెంతపని గల్గెనుగాక శచీవిభుండు ని
న్నితరములైనకార్యముల కిమ్మైఁ బంచుట మున్న వింటిమే. 75
- వ. అనినవిని మాతలి సాహసాంకమహీపాలునితో నిట్లనియె. 76
- క. జంభాహితుఁ డూర్వశిషై, రంభపయిం గరుణకలిమి రహిఁ దన్నటనా
జృంభణలతారతవ్యము, సంభావించుటయ కాని చాలఁడు తెగడన్. 77
- క. కావున వారలనటనా, ప్రావీణ్యము హెచ్చుఁ గుందుఁ బ్రకటించుటకై
దేవరఁ డోడ్కొని రమ్మని, దేవేంద్రుఁడు పనిచె వసుమతీవర నన్నన్. 78
- క. పాయక పెక్కుతపంబులు, నేయుతపోధనుల కైనఁ జేర నశక్యం
బీయరద మెక్కి విజయం, చేయుము జగతీశ తడవు నేయక యనినన్. 79
- సీ. నిజతపోమహిమచే నిరుపమానంబుగా విరచించె నేతేరు విశ్వకర్మ
జంభాదిదనుజేంద్రసంగరాంగణముల శక్తున కేతేరు జయ మొసంగెఁ
గోరి ముప్పదిమూఁడుకోటులదివిజులు కొలువంగ నేతేరు కొమరుమిగిలెఁ
బటుజవస్ఫురణమై పదివేలహయములు పూనంగ నేతేరు పాలుపు మిగిలె
నట్టిదివ్యరథంబు నెయ్యమున నెక్కి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ డరిగె
గరుడపవమానమానసాక్రమణనిపుణ, బహుగతిప్రాధి కుల్లంబు పల్లవింప. 80
- వ. ఇట్లు చనిచని. 81
- ఉ. నాకముఁ గాంచె నట్టియెడ నందనమందచరన్నితంబినీ
లోకము సంయమింద్రధృతిలోపకలోలవిలాసమేనకా
లోకము హాసవేభమదలోలుపచంచలచంచరీకమున్
స్వీకృతసత్తపఃఫలవిశేషవిపాకముఁ బుణ్యలోకమున్. 82
- వ. కని తదీయవిలాసోత్కర్షంబునకు హర్షించుచు సకలజగన్నయనపర్వం బగుసుపర్వా
ధీశ్వరునగరంబు చొచ్చి రథావతరణంబు చేసి దివ్యసభామండపంబు ప్రవేశించి. 83
- చ. కనియె నతండు దివ్యగణికాజననేత్రచకోరికానురం
జనహాసచంద్రికాలపనచంద్రునిఁ జారుపులోమజాఘన
స్తనపరిరంభసంభ్రమవశస్ఫుటకుంకుమపంకసౌరభాం

- జనతను 1 కాంతిరుందుని భుజాబలసాంద్రుని నిర్జరేందునిన్. 84
- క. కని వందన మొనరించిన, జననాథున కెదురు వచ్చి సరసాశ్లేషం
బొనరించి యతని గద్దయ, నునిచి కొనెన్ దివిజనాథుఁ డుచితప్రేధిన్. 85
- వ. ఇట్లయ్యిరువురు నేకాసనాసీనులై సముచితసంభాషణంబు లొనరించు సమయంబున
సమయజ్ఞ తావిశారదుం డగు నారదుం డన్న రేందున కిట్లనియె. 86
- క. నటనాహంకృతిఁ దమలోఁ, జిటిపొటిజగడంబు లూర్వశీరంభలకుం
బొటమిన మేలేర్పఱుపఁగ, నిటనిను రప్పించె నిర్జరేశ్వరుఁ డధిపా. 87
- వ. అని యెఱిగించి యమరపతి యనుమతి నమ్మదవతీమణుల రప్పించి నర్తనప్రవర్తనంబు
నకు నియోగించుటయు సంక్యాలింగ్యోర్ధ్వకాద్యవయవంబు లగుచతుర్విధవాద్యంబు
లకు ననువుగాను గానంబునకు ననుతానంబుగాను నుపక్రమించి. 88
- సీ. కలికికన్నుల సోయగముమించుచుఁదళుకులు చెలఁగెడుమగమాలచెలుపు నెంద
నభినవస్ఫురణమై నభినయించుకరంబు లలరుఁగెందమ్ముల ననుకరింప
నిటలంబున నటించుకుటిలకుంతలకాంతి కొదమతు మ్మెదలయొప్పిదము చూప
వలిపకంచెలలోని వలిచనుంగవ మించి జక్కవకవభంగి సంభ్రమింప
మంజుమంజీరకంకణశింజితములు, సమదకలహంసకలనినాదముల దొరయ
సరసిగతిఁ బూచి సరసులు సరి యనంగ, రంభ సురరాజుమోల నర్తన మొనర్చె. 90
- వ. అంత.
- సీ. శృంగార మేపార నంగవల్లికయందు గీతసామగ్రి యంగీకరించి
కరతలామలకంబు గాఁ గరాంబుజముల నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి
భావింప నరు దైనభావమర్మంబులు మెఱుఁగుఁజూపులలోన మేళవించి
తానమానములతోఁ దాళనిర్ణయలీలఁ జరణపల్లవముల సంగ్రహించి
యభిలమును మెచ్చ బ్రత్యక్ష మైనయట్టి, నాట్యవిద్యాధిదేవత నాఁ దనర్పి
భరతశాస్త్రమర్మజ్ఞ తాప్రేధిమెఱసె, సూర్యశీకాంత వేల్పుఁబేరొలగమున. 91
- వ. ఇట్టిరువురుం బ్రవర్తించిననర్తనంబులు గనుంగొని విక్రమార్కుం డిట్లనియె. 92
- ఉ. సర్వజగంబుల న్నటనచాతురిఁ దాఁ గడుఁబోడ నంచు దు
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొననొల్లక రంభ యాడె నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమ్మతసముజ్జ్వలమార్గము దప్పకుండఁగాఁ
బర్వ మొనర్చె నిచ్చటిసుపర్వుల కల్లఁగళాప్రవీణతన్. 93
- వ. అనిన నమ్మహీనాథునివివేకపరిపాకంబునకుఁబాకశాసనుండు ప్రముదితాంతఃకరణుండై
దివ్యమణిభూషణాంబరాదు లొసంగి మఱియును నిజతపోవిశేషతోషితాంతరంగం
బును సర్వమంగళాస్పదంబును నృపసింహాసనద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబును న

గుదివ్యసింహాసనంబు నొసంగి తద్దివ్యపీఠంబుఁ బుగంబునకు భరించికొనిపోవఁ ద్రివళ
కింకరసహస్రంబు సమర్పించి గారవించి వీడ్కొలిపిన దివ్యమణిపాదుకాప్రభావసుల
భ గమనుండై యజ్ఞనపాలుం డుజ్జయినీపురంబున కరుగుదెంచి. 94

సీ. శ్రుతిమతంబునఁ బురోహితసమ్మతంబునఁ బుణ్యాహవాచనపూర్వకముగ
జలజబాంధవముఖ్యసకలగ్రహంబుల కభిమతం బగుహోమ మాచరించి
యన్న దానాదిసమస్తదానంబుల బ్రాహ్మణప్రతికిఁగ్రుమద మొసఁగి
యుచితంబు లగుహోదశోపచారంబుల నాగద్దె కతిభక్తి నాచరించి
పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాపాణిపద్మ, ముక్తమాక్తిక శేషాసముజ్జ్వలావ
తంసుండై యెక్కి శుభవేళ ధరణినాథుఁ, డమరపతిదత్తదివ్యసింహాసనంబు. 95

వ. ఇట్లు తేజోవిరాజితుండై యఖిలప్రజాపాలనంబు నేయుచున్నంత మొక్కనాఁడు.

సీ. అచ్చవెన్నెలమించు నపహసించువిభూతి యంగరాగంబుగా నలవరించి
యాగమోచితముగా నవయవంబులయందు లలితరుద్రాక్షభూషలు వహించి
పొంబట్టుపుట్టంబు పొట్ట నందంబుగా ఘనజటాజూటంబు గలయఁ బొనివి
యడుగుఁగెందమ్ముల బెడఁగురెట్టింపఁగాఁ గాంచనమణిపాదుకములు దొడిగి
జమిలి మొలత్రాట నినుపకచ్చడ మమర్చి, * కక్కపాలయుఁ గక్షభాగమునఁ బూని
తరుణశశిమాలియపరావతార మనఁగ, ధరణిపతిసాలి కేతెంచె దపసి యొకఁడు. 97

క. ఏలెంచి శివునికృప యని, ప్రీతిమెయిన్ భూతి మొసఁగఁ బృథివీరమణుం
డాతతభక్తిని గైకొని, యాతాపసవరు భజించె నర్హార్చనలన్. 98

వ. ఇతైఱంగున నత్తపోధనసత్తమునకు సపర్యాపర్యాయంబునం బ్రమోదం బాపాదించి
యన్న రేంద్రుం డిట్లనియె. 99

క. ఈచక్రవాళపరివృత, భూచక్రమునందు మొకయపూర్వం బేదే
జూచినయది గలిగిన నది, యేచినకృప నాకు నానతిమ్ము మహాత్మా. 100

వ. అనినయోగీశ్వరుండిట్లనియె. 101

సీ. సర్వపర్వతకులసార్వభౌముం డనఁ గొమఱొందుపడమటికొండదండఁ
గనకగోపురవప్రసూనసౌధసదనమై రాజిల్లుకనకపురంబు కెలన
రోహణకుధరప్రరోహణగతి నొప్పమార్తాండదేవసద్మంబు చెంత
నఖిలతీర్థస్వామి యగుపాపనాశననామతీర్థమునందు నట్టినడుమ
నగ్రకీలితమణిపీఠ మైనయట్టి, శాతకుంభమయోజ్జ్వలస్తంభ మొకటి
సంభవమునొందువాసరారంభవేళ, కర్ణికోదీర్ణ సౌవర్ణకమలమనఁగ. 102

తే. అది దినేంద్రునికొలఁదినే యతిశయిల్లి, యామయుగశంబునకు నుష్ణధామఁ గదియు

నపరదిశఁ గూర్చి కమలాపుఁ డల్ల వ్రాలఁ, గ్రుంకు బంగారుకంబ మాకొలఁదిగాను,
క. వారుణదిగ్వా రాకర, వారి నరుణుఁ డే స్తమింప వర్ణితతీర్థో

దార మగుపాపనాశన, పూరములో మునుఁగుఁ గంబమును దినదినమున్. 104

చ. అన విని య త్తపోధనునియానతికిం దగ సంతసిల్లి య

త్యసుపశుభ క్తియు క్తిమెయి నమ్మహితాత్తుని వీడుకొల్పి గు

బ్బనఁ బతి దివ్యభవ్యమణిపాదుక లంఘుల సంఘటించి య

క్కనకపురంబు చొచ్చి తమకంబున నన్ని సె వుచ్చి వేకువన్. 105

చ. వెలవెలఁబాటుదీనియలు వింతరుచిం గలిగించుతమ్ము ల

మ్ములునతిశీతలమ్ము లగుముత్తైపుఁజేరు లఖర్వపద్మినీ

విలసితగంధవాతములు వేకువఁ దెల్ప నరేంద్రముఖ్యుఁ డు

జ్వలగతిఁ బాపనాశనమునన్నిధికిం జని యుండునంతటన్. 106

సీ. కైరవకానమోత్కరములు కడుఁ గుందఁ గంజపుంజంబులు కణఁక నొంద

లలిఁ జకోరంబులతలఁపులు గంపింపఁ జక్రవాకంబులు సంతసింప

సాంద్రచంద్రికలయుజ్వలభావములు దిగ నరుణోదయప్రభాస్ఫురణ తెదుగ

జారచోరులమతిసంభ్రమంబులు చిక్క జనులకుఁ జిత్తప్రసాద మెక్కఁ

దారకంబులకాంతి యంతయుఁ దొలంగ, ధరణిదివిజాగ్న్యబిందు సంతతి సెలంగఁ

బూర్వపర్వత మెక్కె నపూర్వదీప్తి, మండలం బైనమా గ్తండమండలంబు. 107

కా. ఊణీనాథుఁడు తీర్థవారిపయి వక్షోజస్ఫురత్కాంచన

స్థాణాశ్చంగము గానవచ్చుటయు మెచ్చుల్లఁగాఁ జొచ్చి త

న్మాణికోన్యజ్వలపీత మెక్కె మురజిన్నాభీసరోజస్ఫుర

ద్వాణీవల్లభుఁ గ్రేణిసేయుచుఁ బ్రభావస్ఫూర్తిమన్మూర్తియై. 108

వ. తదనంతరంబ.

109

క. అంబరమణి యల్లల్లన, నంబరమధ్యమున కరుగునంతటిలోనకై

జాంబూనదకలితం బగు, కంబము నరనాథుతోడ ఖరకరుఁ గవిసెన్. 110

వ. కదిసిన నత్యంతసంతాపకరం బైననిజప్రతాపాటోపంబునకు మిసిమింతుండు గానియ

మ్మహీకాంతునిం జూచి విస్మితస్వాంతుండై భాస్వంతుం డిట్లనియె. 111

సీ. కల్పాంతదుగ్ధాంతకలుషాంతక స్వాంత దుర్వారవహ్నికి మోర్వవచ్చు

నిష్కరనిర్ఘోషనిర్ఘాతసంఘాత జాతమహావహ్ని నైఋతవచ్చుఁ

బ్రశేయకాలాభీలఫాలలోచనఫాల భాగానలస్ఫూర్తి బ్రతుకవచ్చుఁ

గాకోదరేంద్రపూత్కారసంభవతీవ్ర కాకోలదహనంబు గదియవచ్చుఁ

గాక ఫైరింపవచ్చునే లోకదహన, దర్శితం బైనయస్మత్ప్రతాపవహ్నిఁ

- దావకోత్సాహసాహసౌదార్యధైర్య, గతికి మెచ్చితి విక్రమార్కక్షితీంద్ర. 112
- క. అనుదినము రెండుబారువు, లనుపమకాంచనము మెసంగు నాశ్చర్యముగా
నని పద్మరాగగంజిత, ఘనకుండలయుగము ధరణికాంతుని కొసంగెన్. 113
- వ. ఇతైఃఘంగున నరుణమండలప్రభానిధానం బగుబహుమానంబుం గాంచి. 114
- మ. చరమాశాంతరవీధిఁ జూకొని సరోజాతప్రియుం డేగఁగా
సరి నంతంతకుఁ గ్రుంగి క్రుంగి కనక స్తంభంబు చిత్రంబుగా
సరసీపూరసమస్థితం బగుటయుఁ సర్వంసహాధీకుఁడుఁ
వెగవారం దిగి వచ్చి యప్పురిని దా విశ్రాంతచేతస్కుఁడై. 115
- వ. అమ్మఱునాఁ డుజ్జయనీపురంబున కరుగునప్పుడు తత్పురోపకంఠంబున. 116
- సీ. పటలికావృతనేత్రపర్యంతరేఖలు పొదివి కైవ్రాలినబొమలతోడ
దంతపాతముల నెంతయుఁ సుక్కినకపోల తలముల నెలకొన్న వలులతోడ
నపగతజేతోత్తమాంగంబుకెలఁకులం దూఁగాడునరపవేంద్రకలతోడఁ
గ్రౌంచకంతోపమాకారతఁ గనుపట్టు నన్నిగ్ధమైనదేహంబుతోడ
శతశతచ్ఛిద్రజీర్ణవస్త్రములతోడ, నల్పతరపర్వయుతవంశయష్టితోడ
హరిసహస్రనామోచ్చారణరతితోడ, వచ్చి యొకవృద్ధభూసురవరుఁడు గదిసి. 117
- సీ. బ్రహ్మయురస్తు విప్రప్రసాదోఽస్తు కల్యాణపరంపరావాప్తిరస్తు
దేవేంద్రభోగోఽస్తు దిగ్విజయోఽస్తు సుస్థిరకీర్తిరస్తు వాక్సిద్ధిరస్తు
సౌభాగ్యమస్తు శాశ్వతసమున్నతిరస్తు సంగరవిజయోఽస్తు సౌఖ్యమస్తు
వస్తువాహనసంపదస్తు చింతితమనోరథసిద్ధిరస్తు సామ్రాజ్యమస్తు
సప్తసాగరపరివృతసకలభూమి, మండలై కాధిపత్యసమాగమోఽస్తు
పుత్రప్రాప్త్యాభివృద్ధివిఘ్నార్తి రస్తు, మంగళాని భవంతు తే మానుజనాథ. 118
- వ. అని యాశీర్వాదంబు చేసి. 119
- క. అర్థించినబ్రాహ్మణునకు, నర్థి నొసంగె గనకకుండలాభరణము న
త్యర్థమును రెండుబారువు, లర్థము ప్రతిదినము మెసంగు నని చెప్పి దయన్. 120
- వ. ఇవ్విధంబున. 121
- మ. అరిభూనాథవరూఢినీమదభరాహంకారదుర్వారకో
పరసాటోపపటుప్రతాపపటలప్రధ్వంసకాక్షేయభా
స్వరబాహుబలశాలి సాహససముత్సాహైకసంసేవి యై
ధరణీచక్రము విక్రమార్కవిభుఁ డుద్యల్లిలఁ బాలించుచోన్. 122
- సీ. తలమీఁదఁ జెరివినఁ దనరారునునుఁడెంక యమృతాంశురేఖచందమున నమర

- మేదినీరేణువు మెయినిండఁగాఁ బర్వి భసితాంగ రాగ సంపద వహింప
జంజువెండ్రుక లెత్తి చుట్టినలేదీఁగ పన్న గాధీశ్వరుపగిది మెఱయఁ
గర మొప్పు నుదుటిపై గైరికతిలకంబు ఫాలలోచన భాతిఁ బరఁగుచుండ
శబరుఁ డొక్కరుఁ డేతెంచె సంభ్రనుమున, శంకరుఁడు తొల్లి శబరవేషము వహించె
నంచు మదిలోన నీసుఁ ధరించి తాను, నీశునాకృతిఁ గైకొన్నయెఱు కనంగ. 123
- ఉ. వచ్చినచెంచుతేనిఁ గని వాకిటివాఁ డు నృపాలుపాలికిం
బొచ్చెములేక తోకొనుచుఁ బోవఁగ వన్యములైనకానుకల్
మెచ్చుగ నిచ్చి యంగములు మేదినిసోకఁగ మ్రొక్కి లేచి తా
వచ్చినకార్య మంతయును వావిరిఁ జెప్పఁ దొణంగి యిట్లనున్. 124
- సీ. ప్రళయకాలాభీలభైరవోదగ్రత సూక రాకృతిఁ బొడనూపె నెక్కి
యత్యంతకుపితాంతకాంతకాకారంబు క్రోడరూపంబుఁ గైకొనియె నొక్కి
పటుభయంకరవీరభద్రాతిరేకంబు భూదారవేషంబు పూనెనొక్కి
చండభుజాదండదండధరస్ఫూర్తి కిరిఘోరమూర్తిని బరఁగె నొక్కి
యనఁగ నతిభీకరాకార మైనయట్టి, యేకలం బెల్లయెడలను నెదురు లేక
ఘోరసత్త్వసమగ్రకాంతారజలధిఁ, దిరుగుచున్నది మందరగిరియుఁ బోలె. 125
- క. నరవర తాను భరించిన, ధర నీవు భుజాగ్రపీఠిఁ దాల్పఁగ సుఖియై
తిరిగెడునాదివరాహము, గరిమం దత్కిటి నటించుఁ గాననసీమన్. 126
- క. ధర నాదిశబరుఁ డొకకిటి, శరనిహతిం గూల్చె ననుచు శబరుల నెల్లఁ
బరిమార్పఁ బట్టెనో యన, నురుకోలము చెంచుకోలము నెడు చు మహీశా 127
- వ. ఇట్లు మహామహీధరపరిణాహం బైనయావరాహంబు. 128
- చ. మునిజనపర్ణశాలలు సముద్ధతిమైఁ గలగుండు వెట్టుచున్
గునగున! వచ్చి లావరులఁ గొమ్ముల వ్రక్కలు వాఱఁ జీటుచున్
మునుకొని సస్యసంఘముల మోరను గుద్దలిగొంచు నెల్లెడం
దనరుఱ్ఱమైఁ జరించు నతిదారుణలీల వనాంతరంబునన్. 129
- చ. జనవర సాహసాంకుఁ డన సన్నతి కెక్కిననీవు దక్క నా
ఘనతరకోలముం గదిసి గర్వ మడంపఁగ నన్యభూపతుల్
గొనకొన లేమి బేవరకుఁ గు య్యెఱిఁగింపఁగ వచ్చినాఁడ వే
గన మృగయావి నోదమును గొతుక మార నొనర్పు నేర్పునన్. 130
- తే. అనిన నిష్ఠూర్థముల వాని నాదరించి, వలయుసవరణతోడ భూవల్లభుండు
వెడలె వేటకు మృగయాప్రవీణు లైన, శబరనాయకు లుభయపార్శ్వములఁగొలువ.
- వ. ఇవిధంబున సర్వసన్నాహంబు మెఱయ సాహసాంకుండు కృతపవనజవనవాహనుం

డై చని శరభశార్దూలప్రముఖనిఖలమృగవరశరణ్యం బైనయరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహు
ప్రకారమృగయావినోదంబు లొనరించుసమయంబున. 132

ఉ. కోలముఁ గాంచె నానృపతికుంజరుఁ డంజనశైలవిగ్రహం
భీలముఁ బోత్రసాధనవిభేదితభూవివరోరుజాలకొ
త్తాలము ఘుర్జురధ్వనివిదారితఖాద్రిగుహంతరాళమున్
లోలవిలోచనాంచలవిలోకితరోషమహాగ్ని కీలమున్. 133

వ. కని యతఁడు మున్ను శబదనిచ్చేత విన్న తెఱంగునకు మెఱుంగిడిన యట్లున్నయున్న
తోదారభూదారంబు నిటలవీధికిం గదియుటయును. 134

సీ. అం తంత నగపడినట్ల చేరఁగ నిచ్చుఁ బైకొనఁజూచినఁ బరువువెట్టుఁ
బటుపరిశ్రాంతి లోఁబడినలాగు నటించు కైదువునేయ దగ్గఱిన సురుఁగుఁ
బొదలమాటున నుండి యదలించుచును తొప్పి కదియంగఁ జూచిన బెదరితొలఁగు
నవనీతలము మోర నలవోకఁ గోరాడుఁ ద్రోవ గట్టినఁ దప్పుఁ ద్రోవ నులుకుఁ
జేరఁ దప్పుగఁ బాటును జేరనీక, యల్లనల్లన నడపాడి నాసగొలుపు
మనుజపతి నిట్టు లెలయించుకొనుచు నరిగి, యమ్మహాకోల మవనిగహ్వరముఁ జొచ్చె.

వ. చొచ్చిన నూదిపిఱిందిత్రాటిక్రియ నచ్చొటం జొరం దలంచి ఘోటకతిలకంబుఁ
దిలకభూజంబున బంధించి. 136

క. చెచ్చెరఁ బతియును దోడన, చొచ్చి రసాతలముదాఁక సూకరమాగ్ధం
బెచ్చో వదలక వెనుచన, నచ్చెరువుగ మాయమయ్యె నది యచ్చొటన్. 137

వ. అతం డెత్తెఱంగునకు విస్మయతరంగితాంతరంగుండై కొంతదప్పు చని ముందట ననంత
విభవోదారం బగునొక్కపురంబు గని యాత్మగతంబున. 138

క. ఈపురము నామ మెద్దియొ, యీపట్టణ మేలునృపతి యెంతటివాఁడో
యీపుటభేదనవిభవము, గోపురమున లేదు వశమె కొనియాడంగన్. 139

చ. అని యటపోవఁ బోవఁ బణిహారియొకం డరుదెంచి విక్రమా
ర్కునిఁ బొడగాంచి మిమ్ముఁ దొడుకొంచు వెసం జనుదేర దైత్యు నొ
క్కనిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జనుమన్నను వచ్చి తమ్ముఁ దె
చ్చినవిధ మంతయుం దెలియఁ జెప్పిన ముప్పిరిగొన్న వేడుకన్. 140

క. తలఁచినతలఁపుకొలందిన, యలఘు నుదారునిని విక్రమార్కవిభు రసా
శలమునకుఁ దెచ్చి తనుచును, బలి మెచ్చెం దనదుభృత్యుఁ బరహితకృత్యున్. 141

క. అని చెప్పి మిమ్ముఁ దోడ్చే, బనిచినఁ బని వింటి ననినఁ బణిహారిబడిక
దనుజేంద్రునిసన్నిధికిని, మనుజేంద్రుఁడు వచ్చి వినయమహనీయుండై. 142

క. కాంచిన నతఁడును బెన్నిధి, గాంచినగతి నలరి యదురుగా వచ్చి సమా

- మంచితశరీరవినయో, దంచితః ధై క్వాగిలించి తాత్పర్యమునన్. 143
- క. ఆసాహసాంకు మణిసిం, హాసనమున నిలిపి సముచితార్హస్థప్రియపూ
జాసత్కారమున సుఖా, వాసునిఁగాఁ జేసి దనుజవరుఁ డిట్లనియెన్. 144
- శా. భూలోకంబున సర్వసంపదలు సంపూర్ణంబులై యుండునా
కాలాతిక్రమణం బొనర్ప కిల మేఘశ్రేణి వర్షించునా
చాలంగాఁ బసిపాడిసాంపు గలదా సస్యంబు లేపారునా
వాలాయించి యొనర్తురా జనులు దేవబ్రాహ్మణారాధనల్. 145
- క. ఏనును జనవత్సలతక, మానవలోకప్రసంగమతిచేతను గా
కేనివ్విచార మడుగం, గానేటికి నీవుగలుగఁ గారుణ్యనిధి. 146
- చ. బలము ప్రతాప మీగి దయ భాతి విభూతి వినీతి ధర్మని
శ్చలత కళావిశేషము నిజం బవధానము మాన మాదరం
బెలమి యనం బొగడ్డ గలయిన్ని గుణంబులఁ గీర్తికెక్కి నీ
విల భరియింపఁగా జనుల కేల విచారము భూతలేశ్వరా. 147
- వ. ఆనిన సాహసాంకమనుజేంద్రుండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 148
- క. సురపతి పిలువగఁ బంపిన, నరిగితి నమరావతికిఁ బ్రియంబున నది నీ
పురికిని రమాసమగ్రత, సరిరా దని కానఁబడియె సౌజన్యనిధి. 149
- క. పదునాలుగులోకంబులు, నుదరస్థములుగఁ జరించుచుండెడులక్ష్మీ
హృదయేశుఁడు నిను వేడఁగ, బ్రదికితి నీబ్రదుకు బ్రదుకు బలిభూపాలా. 150
- క. దేహి యనువాఁడు పగగొని, దేహి యనఁగ నుండువాఁడు తెల్లంబుగ లేఁ
దూహించిన నీరాజ్యము, లో హరిహర చిత్రమహిమ లుంటాక బలీ. 151
- క. అని మధురవచనరచనల, దనుజేంద్రుని నలరఁజేసి తగ మజ్జనభో
జనవిధు లతండు వేడుక, లొనరింపఁగఁ దృప్తి బొంది యుండెడువేళన్. 152
- ఆ. రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయము దెచ్చి, యందు ముదిమి నెకటి యపనయించు
నెకటి చాలసిరుల నొందించు నని చెప్పి, యిచ్చి యనుప నిలకు వచ్చె నృపతి. 153
- ఉ. వచ్చి రయంబునం దనదువారువముం బ్రియమార నెక్కి ము
న్నచ్చట నచ్చటం జెదరినట్టిబలంబులు దన్నుఁ గూడి రాఁ
జొచ్చిన వారితో బిలముఁ జొచ్చినలాగును గన్నలాభముక
జెచ్చెరఁ జెప్పుచుక బురముఁ జేరఁగఁ బోయెడునంత ముందటన్. 154
- చ. పలుకనిమోముఁ దొట్టుపడుపాదములుక వగరంపుటూర్పులుక
వలవలనైనదంతములు వంగినమేను వణంకుమ స్తముక
నిలుపఁగ రానియుక్కిసయు నెమ్మెయి నెక్కినుదప్పి పెంపుఁ జే

- వెలుగునఁ జూచుచూపుఁ గలవృద్ధమహీసురుఁ డమ్మహీశ్వరున్, 155
- వ. కాంచి బహువిధాశీర్వాదంబులఁ బ్రముదితహృదయునిం జేసిన సాహసాంకన్యపోత
ముండు కరుణాయ త్తచిత్తుండై యమ్మహీసురవరుని జరాభారదారిద్ర్యభారంబు లపన
యించుతలంపునఁ దత్ప్రయోజనంబు లెఱింగించి రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయంబు
మెసంగుటయును. 156
- క. రససేవనంబునం దన, ముసలితనం బుడిగి తరుణమూర్తియుతుండై
వసుధామరుఁ డింటికిఁ జని, రసాయనాన వరవిభవరమ్యుం డయ్యెన్. 157
- క. మనుజేంద్రుఁడు నిజపురమున, కనురాగముతోడ నరిగె నఖిలజనములుం
దనదానధర్మపరహిత, ఘనసాహసనైపుణములు కణక నుతింపన్. 158
- వ. మఱియును. 159
- తే. భద్రనామాభిధానుఁ డక్షుద్రసంప, దాఘ్యుఁ డుజ్జయనీపురి నధికలోభ
గర్హితుం డైనయొకవణిగ్వరుఁడు గలఁడు, అతనికిఁ బురందరందనుసుతుఁడు గలఁడు.
- తే. ఆపురందరుఁ డధికభోగానుభవమ, హావిభూతిఁ బురందరు నతిశయించి
భూరివితరణశ్రీఁ గల్పభూజశిబిద, ధీచిఖచరకణ్ణాదుల ధిక్కరించె. 161
- వ. ఇట్లు వణిక్కుమారుండు మహాదారుండై. 162
- క. కట్టక కుడువక యొరులకుఁ, బెట్టక తమతండ్రి గూడఁబెట్టినసిరి దా
గట్టియుఁ గుడిచియు నొరులకుఁ, బెట్టియుఁ దనయిచ్చ వెచ్చపెట్టఁ దలంచెన్. 163
- క. ఆడెడువారల కిచ్చును, పాడెడువారలకు నిచ్చు బట్లకు నిచ్చున్
బాడబవరులకు నిచ్చును, వేడుకకాండ్రుగకు నిచ్చు వివిధార్థంబుల్. 164
- సీ. 1 భూరిభూమ్యాదిక భూరిజానంబులు సువిశేషతిఘుల భూసురుల కిచ్చు
ను క్తదక్షిణలతో నుభయతోముఖిసహస్రములను బ్రాహ్మణోత్తముల కిచ్చుఁ
దిలధేను లాదిగాఁ గలదానదశకంబు విధిపూర్వకముగ సద్విజుల కిచ్చుఁ
గడుఁబెద్దచెఱువులు గట్టించు నిటుపేదవిపుల రావించి వృత్తు లాసఁగు
విత్తనిర్వంచనక్రియావృత్తిఁ బెక్కు, దానములు సేయుఁ బుణ్యతీర్థములయందు
మఱియు నర్థమూలము లై నమహితపుణ్య, కర్మములు నెమ్మి మెనరించు ధర్మనిరతి.
- ఉ. ఇమ్మెయి నర్థ మెల్లను వ్యయింపఁ బురిం గలవైశ్యు లందఱున్
నెమ్మిఁ బురందరుం గదిసి నీవు వణిక్కులవర్తనంబు స
ర్వమును వమ్మునం గలిపి వాలి విశ్చంఖిలవృత్తి దానధ
ర్మములు త్యాగభోగములు మానక సేయుట నీతిమార్గమే. 166
- క. ఈమెయి వెచ్చము సేసిన, నామేరుమహాద్రియంతయర్థం బైనన్

- వే మొదలికి మోసం బగు, మామాటలు విని తదుద్యమం బుడుగు మనా, 167
- తే. సరకుగొను మన్న మామాట సరకుగొనవు, జాతినీతివర్తనములజాడఁ బోవు
పాలసుం డగునయ్యర్థపాలుఁ డైన, వలదు మామాట వినవన్న చలము విడిచి. 168
- తే. అలహరిశ్చంద్రఁ డెనుచితవ్యయ మొనర్చి, యాలుబిడ్డల విడిచి యంత్యజునిఁ గొలిచె
సంచితార్థంబు నిష్ప్రయోజనము గాఁగ, నల వెలుంగక వెచ్చించునతఁడు చెడఁడె.
- తే. పుట్ట లిసుమంత లిడనిడఁ బొదలుటెఱిగి, పుడుకఁబుడుకంగఁ గాటుకసోకఁ జూచి
విత్తసముపార్జనవ్యయవృత్తులందుఁ, జిత్త మిడినవర్తకునకుఁ జేటు గలదె. 170
- ఆ. పిల్లుగట్టు నలకుబేరుండు దానైన, నాయమునకు వెచ్చ మధిక మైనఁ
బేద యైన ధనదు పెన్నుద్దియై చను, నాయమునకు వెచ్చ మల్ప మైన. 171
- క. తనయొడలం గలనెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుషీనుఁగు నిర్ధనుండు మదిఁ బరికింపన్. 172
- క. పాసినయప్పుడు పాయుదు, రాసలఁ జేరుదురు చేరినప్పుడు చుట్టిల్
డాసినచుట్టము సుమ్మి, శ్రీసతి యెవ్వారి కైన సిద్ధము జగతిన్. 173
- క. ధనమూలము జగ మంతయు, ధనవంతుని కిచ్చ మగుపదార్థము లెల్లం
దనచేతిలోని వగుటను, ధన మార్జింపంగ నెవ్వినంబున వలయున్. 174
- క. శ్రీమంతుఁడె కులవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సుభగరూపజితకంతుఁడు సూ
శ్రీమంతుఁడె గుణవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సిద్ధ శేముషీమంతుండున్. 175
- క. ఒడమి గలవెడఁగు నైనను, బుడమిం గలవారలెల్ల భూషింతురు శ్రీ
పెడఁబాసిన భూషింతురు, కడుఁ బేదటికంబుకం టెఁ గష్టము కలదే. 176
- వ. కావున నీవు మా బుద్ధులు విని నీతివిరుద్ధవర్తనం బుడిగి కులం బుద్ధరింపు మనిన సుజ్ఞాన
సుందరుం డగుపురందరుండు పురాణసిద్ధంబు లగునీతివచనంబుల కార్యంబు లని నిర్దే
శించి వణిగ్వంశవర్యుల నుద్దేశించి ప్రియపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 177
- క. నేలం బాఁతిన నన్యుల, పా లవు ధన మొండె మ్రచ్చుపాలవు ధరణీ
పాలునిపా లవుఁ గావున, వాలాయముఁ గుడువ విడువ వలయున్ ధనమున్. 178
- క. నెఱ వగుసంపద గలిగిన, నెఱి దానం గుడువఁ గట్ల నేరనిమనుజుం
డటిముటిఁ జేనికెఁ గట్టిన, వెఱబొమ్మయె కాఁడె యెన్ని విధములఁ జూడన్. 179
- క. కొలఁదికి మీఱినలక్ష్మికి, నలరెడుభోగంబె రక్ష యారసిచూడన్
జలపూర్ణతటాకమునకు, నలవడఁగా వాట మైనయలుఁగుం బోలెన్. 180
- క. వరసతులఁ గవయుశక్తియు, సరసాహారములు గుడుచుశక్తియు సిరికిం
దర మైనదానరక్తియు, సెరులకు లే వధికభాగ్యయుతులకుఁ దక్కున్. 181
- క. వే మింటిదాఁకఁ బెరిగిన, దీమసమున నతలమునకు దిగఁబడి చనినన్

- భూమి గలయంత దిరిగినఁ, దామును పెట్టనిది రిత్త దన కే లబ్బున్. 182
- ఆ. సంపదలు తరంగసంచలంబులు రెండు, మూడు నాల్గుదివసములది ప్రాయ
మాయు వరయ శారదాభ్రపటల మని, యెఱిగి సేయుఁడు పరహితము హితము. 183
- క. ఏలా దాచెద రర్థము, లేలా యర్థలకుఁ బెట్ట లేలా కుడువం
జాలరు నిలువదు సిరి పెను, గాలికిఁ గంపించుదీపకళికయుఁ బోలెన్, 184
- క. సిరియును నాయువుఁ గడున, స్థిరములు జముఁ డదయుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము ధర్మస్య, త్వరితా గతి యనుపురాణవచనము వినరే. 185
- క. తనచేసినపురుషార్థము, తనసొమ్ముగ నెఱిగి నరుఁడు దానపరుండై
యనుభవి యై మన వలదా, నినములచే మోససో కతిస్థిరబుద్ధిన్. 186
- క. ఇచ్చి చను నర్థ మెల్లను, విచ్చలవిడి నప్రదాత వితరణి గాఁడే
చచ్చియు విడువం డర్థము, నచ్చెరువుగ దాత లోభి యానో కాఁడో. 187
- ప. అని యనేకవిధంబుల దానధర్మపరోపకారంబులు సత్కర్మంబు లగుట దేటపడం
బలికి కులవృద్ధు లుపదేశించుబుద్ధులువినక వీటింబుచ్చి విచ్చల్లవిడి నిచ్చలు వెచ్చంబులు
సేయం జేయ నకించనత్వంబు ప్రాపించి క్రమక్రమంబున నఖిలజననింద్యమానంబుగా
నిత్యాశనశూన్యం బగుదైన్యంబు వచ్చిన వచ్చినఘట్టంబులు నెవ్వగలనొవ్వ నొవ్వని
వార లవ్వల నివ్వల నవ్వం దల యెత్తుకొని నడవ రామికిం దొలంగఁ ద్రోవ రాని
లేమికి నెండొకయుపాయంబు మదిం దోపమికిం గొండొక చింతించి ధీరతావధీరిత
మందరుం డగుపురందరుండు ధైర్యం బవలంబించి సకలతీర్థదర్శనార్థం బుజ్జయినీపురం
బు వెడలి యనేకపురవరగ్రామంబులును గిరివనదుర్గంబులును నిగ్గమించి కతిపయదినం
బులకుం బ్రతోళికాసముత్సేధసౌధచంద్రశాలావిలసితలీలావతీవిలసనవియచ్చరప్రమో
దనం బైనమధురాపుటభేదనంబు చేరి తదీయవిభవవిశేషంబులకుం బరితోషంబు నెం
ది యనంతరంబ. 188
- ఉ. కాశికి నేగి యందు మణికర్ణికలోపలఁ దీగ్ధమాడి వి
శ్వేశుపదాంబుజంబులకు నెంతయు భక్తి నమస్కరించి తా
జేసినకర్మబంధముల చిక్కెడలించి విముక్తికన్యకన్
దాసెద నంచు నెమ్మనమునం బ్రమదంబు వహించి వెండియున్. 189
- క. చిరనిద్ర యొందుచోటుల, నరయంగా దుఃఖహేతు వనఁగాఁ బరఁగుం
బరమానందప్రద మా, చిరనిద్రయ కాశి నిట్టిచిత్రము గలదే. 190
- చ. చెలు వగుకాశికామహిమ చిత్రము; బెబ్బలి లేడి మ్రింగి యా
కలిచెడ కెద్దుఁ బట్టఁ బులికాటున నెద్దును నెద్దుపోటునన్
బులియు శరీరమున్ దొరఁగ బోరున భేడొకలేడిఁ బట్టుటల్

పులి పులితోలు గప్పటయుఁ బొల్పుగనె ద్దొకయెద్దు నెక్కుటల్.

191

సీ. రూప మొక్కటి రెండురూపులై చెలువైందు మూడుమొనలపోటు ముట్టుఁ బట్టు
బాహుచతుష్కంబుఁ బంచాస్యములుఁ బూను పణ్డులుపైఁ బ్రేమ సలుపుచుండు
సప్తాశ్వచంద్రు లీక్షణములుగా నొప్పు నెనిమిదిమూర్తుల వినుతి కెక్కు
నవనిధీశసఖుం డనంగఁ గీర్తి వహించుఁ బదికొంగు లైనయంబరముగట్టుఁ
బదునొకండువిధంబులఁ బ్రణతి కెక్కు, వెలయఁ బండ్రెండుగనుపులవిల్లు పట్టుఁ
గర్మపాశలవిత్రవిఖ్యాతి మెఱయుఁ, గాశిలో మేను దొఱఁగిన ఘనయశుండు. 192

వ. అని యప్పరంబునకుఁ జని.

193

తే. అర్థి భాగీరథీస్నాన మాచరించి, బహుశవి శ్వేశపదభక్తి భజన చేసి
శ్రీవిశాలాక్షి దర్శించి చిత్త మలర, వప్రగోపురభైరవస్వామిఁ గొలిచి.

194

వ. మఱియుఁ దత్తదుచితకరణీయంబు లనుసంధించి యప్పరంబు వెడలి గయాప్రయా
గప్రభృతిపుణ్యభూములం దిరిగి దక్షిణదిశాభాగభాగధేయంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులు
నిరీక్షించునపేక్షం దిరిగి శ్రీపర్వతదర్శనంబు నేయం బూని మహాయుగ సహస్రసానశ్వ
రం బగు నేలేశ్వరం బనుతదీయపశ్చిమద్వారంబు చెంగటియోగిపుంగవహృదయంగమం
బగునివృత్తిసంగమంబునకుం జని.

195

చ. దురితనివృత్తికై వినయదోహలవృత్తి నివృత్తిసంగమే

శ్వరు నిఖిలేశ్వరుం ద్రిపురసంహరు హైమవతీమనోహరున్

హరికమలాసనాదివరదాభయపాణిఁ ద్రిశూలపాణి శం

కరు నసుహృద్భయంకరుఁ ద్రికాలముఁ బూజయొనర్చి పిమ్మటన్.

196

వ. అటఁ జని చని.

197

ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలి పురందరుఁ డంతఁ గాంచె శ్రీ

శైలము రుక్మరామరణసంక్షయకారిఫలౌషధీలతా

జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర

త్సాలము సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాశమున్.

198

వ. కని మహోత్కర్ష హర్ష భరవిగళదశ్రుపూరపరిపూరితలోచనయుగళుండును సముదీర్ణ
సంకీర్ణముత్పులకాంకురప్రపంచకంచుకితశరీరుండునునిరంతరానందరసభరితాంతరంగుం
డునునై సర్వాంగసంగతమహీతలంబు లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లేచి
యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు
నమ్మహామహీధరంబు నారోహణంబుచేసి శశి శేఖరదగ్ధనపూర్వకంబుగా నపూర్వలక్ష్మీ
సుందరమణికందరమధ్యభాగస్థితమహాదేవమందిరముఖమండపంబుం బ్రవేశించి. 199

ఉ. ముదిటఁ గాంచె నాశుభసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని

- ప్యందకృపాతరంగముఁ బిశంగకపర్దసురంగము నివిని
ప్యందితభ క్తలోకహృదపాంగము సుందరరత్న కందరా
మందిరమల్లికార్జునసమాహ్వయజృంభితసిద్ధలింగమున్. 200
- క. కని వినయంబున సాష్టాంగనమస్కృతు లాచరించి కరపుటమలికం
బునఁ జేరిచి యిట్లని వా, రనివేడ్కు నుతించె భ క్తిరసతన్మయుడై. 201
- తే. దేవ శ్రీమన్మహాదేవ దేవదేవ, నాగమణిహార కృష్ణ వేణావిహార
సత్కృపాపాంగ శాంభవీసంగతాంగ, పాలితాఖిలజగదీశ పార్వతీశ. 202
- క. ఆశాలతాలవిత్రక, యాశాధిపమకుటమణిసమభ్యర్చితశో
భాశోభితపదపంకజ, శ్రీశైలగుహావిహార సింహకిశోరా. 203
- క. శరణాగతభయహరణా, పురదానవహరణ భూరిభుజగస్ఫురణా
గురుకరుణాంతఃకరణా, సరసిజభవవినతచరణ చంద్రాధరణా. 204
- క. కైలాససానుసంగత, కేళీవనకేళిలోల కిన్నరనారీ
లీలాగీతరసప్రియ, శైలసుతానందజలధి సంపూర్ణశశీ. 205
- వ. అని స్తుతించుచు సవ్యాపసవ్యాంగప్రదక్షిణంబులును సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
ననేకంబు లాచరించి మహాపచారంబులు సమర్పించి యనంతరంబ తోడవీరేశ్వ
రదేవాయతనంబునకుం జని 206
- క. సాష్టాంగనమస్కారము, లిప్టోత్తరశత మొనర్చి యాదేవునిపై
దృష్టియుఁ జిత్తము నిడి వి, స్పష్టముగా భ క్తితోఁ బ్రశంస యొనర్చెన్. 207
- చ. ఒనరిచి యావణిజ్జనకులోత్తముఁ డాగిరిమీఁద డిగ్గి తాఁ
జని చని ముందటం గనియె సాలరసాలతమాలకుందచం
దనహరిచందనక్రముక దాడిమనింబకదంబపాటలీ
పనసవనీకృతార్థమును భాస్వదహాబలపుణ్యతీర్థమున్. 208
- క. కని దానిమహత్త్వమునకు, మనమున నాశ్చర్యరససమన్వితుడై పే
ర్కొనుచుం జని భవనాశనిఁ, గని తజ్జలమజ్జనాపకల్మషుఁ డగుచున్. 209
- ఉ. కాంచెఁ బురందరుం డెదురఁ గన్నులపండువుగా సమాధిని
శ్చించలసత్స్వభావదివిషన్మునిరాజమనస్సరోజలీ
లాంచితరాజహంసు సుజనావనదేవశిఖావతంసునిం
బ్రాంచితఘోరవీరరసభావుని శ్రీనరసింహదేవునిన్. 210
- క. కని దండనమస్కారము, లొనరించుచు భ క్తిరససముత్సాహమునం
గొనియాడుచుఁ దళుకొత్తెడు, ననురాగముతోడ జయజయధ్వను లెసఁగన్. 211

ఉ. శ్రీమదహాబలేశ్వరుఁ డశ్రీకృష్ణ దేవరాయోద్భవాపానిలయంబు
సుల్తాన్ బజార్. హైదరాబాద్. 1.

తామణి వైరిదానవవిదారణదారుణనారసింహలీ

లామహనీయమూర్తి కమలారమణీరమణీయుఁ డబ్బజేం

ద్రామరబృందవంశ్యుఁడు నిజాశ్రితలోకముఁ గాచుఁగావుతన్.

212

వ. అని కీర్తించి పురందరుండు పురాణసిద్ధం బగుసిద్ధపట్టణస్థానంబునకుం జని.

213

క. మున్నొనరించినపాపము, లన్నియుఁ బెనువటుతఁగలయు నవగాహనసం

పన్నుల కని సద్భక్తిని, బెన్ననదిం దీర్థమాడి ప్రీతి దలిర్పన్.

214

వ. సిద్ధేశ్వరునగరుసొచ్చి.

215

క. కని సాష్టాంగనమస్కృతు, లనేక మొనరించి ముకుళితాంజలియై భ

క్తి సుతించెఁ దనమనమ్మున, ననురాగరసంబు నిండి యలుపులువాఱన్.

2

వ. ఇవిధంబున నప్పరమేశ్వరుం బరితుష్టహృదయునిం గావించి తదీయాయతనశిఖర
మహోత్సాధ్యజప్రదక్షిణపరిణాధమహోత్సవసమయ సమాగతభ్రమరరూపదివ్యసంయమి
సముదయంబును నక్షీణపరమతపోధనప్రత్యక్షపరంబోధిత్స్వరూపంబును నద్భుతా
యత్తచిత్తుం డయి యవలోకించి దక్షిణకైలాసం బనంబ్రశస్తి వహించినకాశహస్తి
మహాస్థానంబును ననంతభోగికటకోత్కటకం బగువేంకటాచలంబును సర్వలోకలో
చనసముత్సేధస్థాధగోపురం బగుకాంచీపురంబును ననవరతపరిస్ఫుటకా వేరీసముత్సంగం
బగుశ్రీరంగంబును నక్షీణదురితాక్షేపణప్రారంభధురీణం బగుకుంభఘోణంబును శ్రీరామ
ప్రతిష్ఠాభిరామం బగురామేశ్వరంబును జననిరీక్షణాపేతదుష్కర్మబంధం బగునేతు
బంధంబును సంవర్చనసంచలీకృతజగజ్జననయనం బగుననంతశయనంబును జూచి య
క్షేశ్వరదిశాభిముఖుండై మోక్షదానదీక్షాసమక్షం బగువిగూఢాపాక్షంబునకుం జని.

ఉ. లోలతఁ గాంచె నాసుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళజ్ఞురీ

జాలతటీప్రవాళఘనసత్తరువాటముఁ బార్శ్వతుంగభ

ద్రాలహరీవినోదవిహరజ్వలశీకరనిర్గతశ్రమో

ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్.

218

వ. కని యటఁజని తదగ్రభాగంబున.

219

ఉ. ఇతుధనుర్విపక్షుని రవీందుకృతాక్షుని సర్వదేవతా

ధ్యక్షుని నాదిభిక్షుని హతప్రతిపక్షుఁ గృతాంతదంతిహ

ర్యక్షు మహాముముక్షుశరణాగతరక్షణదక్షు శ్రీవిరూ

పాక్షుని నానతేంద్రకమలాక్షునిఁ గాంచె గృపాకటాక్షునిన్.

220

చ. కని యతిభక్తిపూర్వకముగా ధరఁ జాఁగి నమస్కరించి లే

చి నొలిచి భాలభాగమునఁ జేతులు నేరిచి సమ్మదాశ్రువుల్

కనుఁగవఁ దొంగలింపఁ బులకమ్ముల నంగము విస్తరింప న

త్యమపమలీలతోడఁ గొనియాడెను భక్తిరసార్ద్రచిత్తుడై.

221

శ్లో. భజతభవభుజజ్ఞం పాణిహేలాకురజ్ఞం, ప్రమదహృదయసజ్ఞం బాలచన్ద్రోత్తమాజ్ఞమ్
వరమకుటపిశజ్ఞం వాసకైలాసశృగ్గం, జితమదనదపాగ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిగ్గమ్. 222

శ్లో. స్మరత సదమలాగ్గం మాళిగణ్ణాతరగ్గం, సదయలసదపాగ్గం శైలజాత్యాబ్జభృగ్గమ్
నయనవిధుపతగ్గం నాగభూషోజ్జ్వలాగ్గం, త్రిపురదనుజభృగ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిగ్గమ్.

శ్లో. నమత సుమతీసగ్గం నాట్యలీలాభృతుగ్గం, కరధృతశయనాగ్గం కాలకూటాభిషగ్గమ్
నిగమతరువిహగ్గం నిత్యయుక్తాన్తరగ్గం, సితభసితసురగ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిగ్గమ్.

వ. అని యిట్లు స్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బరమేశ్వరుం బరమానంద భరితాంతఃకరణుం గా
వించి యనంతరంబ స్వదేశగమనచింత యంతరంగంబుపట్టు దవిలిన నప్పట్టు గదలి
పురందరుండు. 225

క. పుట్టిన పెరిగినదేశం, బెట్టిజనులకైనఁ జూడ నిచ్చగుటను నే
పట్టునఁ గాలూదక నిజ, పట్టణమున కరుగుదెంచి పార్థివుఁ గాంచెన్. 226

చ. కని ప్రణమిల్లి సేమ మడుగంబడి వైశ్యుఁడు తాను బోయి వ
చ్చినకథ యెల్లఁ దెల్లముగఁ జెప్పిన రాజు రసైకలోఁబడై
విని యట నీవుగన్నవియు నిన్నవిఁ జోద్యము లెవ్వి గల్గిన
నమ్మన మలరంగఁ జెప్పు మనినన్ వినయం బెసంగంగ నిట్లనున్. 227

క. ధరయెల్లఁ దీర్థసేవా, పరతమెయిఁ బరిభ్రమించి బహువిధవిభవ
స్ఫురణ విలసిల్లుమధురా, పురి కేఁ జని యందు సుక్కభూసురునింటన్. 228

వ. కృతశయనుండనై యున్న నిశాసమయంబున నప్పరోపకంతంబునందు వితతనిర్ఘాత
పాతంబు లగుకళాఘాతంబులకుం గా కాతుర యగుసెక్కకాంతయార్తనాదంబు
కర్ణగోచరం బగుటయు నత్తెఱం గందులగృహమేధిం బ్రబోధించి యడుగుటయు
నతం డిట్లనియె. 229

ఉ. ఏమినిమిత్తమో యెఱుంగ మీపురిచేరువ బిల్వవాటికా
సీమఁ బ్రతిక్షుపంబు సరసీరుహలోచనయోర్తు దానవ
స్తోమకళాభిఘాతములఁ దోరపువేదన సైఃపలేక యు
ద్ధామత నార్తనాదపరతం బ్రలపింపఁగ విందు మెప్పుడున్. 230

క. అనియె నని విన్నవించిన, విని యత్తెఱగెల్ల నెఱుంగువేడుక మదిలో
జనియించి వైశ్యయుతుడై, మనుజాధీశుండు చనియె మధుగాపురికిన్. 231

క. అందుఁ బురందరదర్శిత, మందిరమున విశ్రమింప మధ్యమనిశయఁ
దిందుముఖియార్తనాదము, నందంద వినంగఁబడియె నధిపతికంతన్. 232

వ. వినంబడినయాయెలుంగుచక్కటికిం జని. 233

- ఆ. కనియె నృపుఁ డఖర్వగర్వాంధదైతేయ, ఘనకశాభిఘాతకాతగాత్మఁ
దీప్రవేదనాప్రదీపితార్తస్వన, నిబిడితాస్య నొక్క నీరజాస్య. 234
- క. కనుఁగొని వెఱవకు వెఱవకు, మని యూఱడఁ బలికి సతికి నభయప్రదుఁడై
మనుజేంద్రుఁడు గర్వితుఁడై, దనుజేంద్రుల కనియె నత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 235
- ఉ. ఓరి దురాత్ములార దళితోత్పలలోచన నేల యీక్రియన్
ఘోరకశాభిఘాతములఁ గుండఁగఁజేసెద రింత కోర్తురే
యారయఁ బుష్పకోమల; లహఁకృతు లిం కిట మాన కున్న మ
ఘోరకరాసిపత్త్రిమునకున్ బలిసేయుదు నీక్షణంబునన్. 236
- వ. అనిన నన్ని శాచరులు సాహసాంకునకు నిట్లనిరి. 237
- సీ. కైకొందు మమరేంద్రఘనరాజ్యపదరమాధీనత నేకధాటీనిరూఢి
దండింతు మతిదుర్మదస్ఫూర్తి సంతకు నిజభుజాగర్వంబు నిమిషమాత్ర
భంజింతు మపరదిక్పాలకుచతుర్థంగ బలగర్వములు తృణప్రాయములుగ
హరియింతు మే ముత్తరాధీశపాలిత నవనిధానములు ప్రాభవ మెలర్ప
నంతలేసి మహాత్ముల నింతసేయు, మాకు నిను సంహరించుటమాత్ర మెంత
యెందు గుడిమిఁగ్రువారికి నంచి పిండి, వడియ మనుప ల్కెఱుంగవే పుడమిలోన.
- చ. అనవుడు మందహాసరుచి యాననపద్మమునం దలిర్పఁ జ
య్యన నిశితాసిఃపుత్త్రిక కరాంబురుహంబున సంతరించి య
ద్దనుజబలంబుపై నడచె దారుణవారణసైన్యయోధమ
ర్దనవిభవాభిరాముఁ డగు రామనృపాలునిఁ గ్రేణిసేయుచున్. 239
- క. సురరిపులుఁ బ్రాసపట్టెను, పరిఘ్నురచర్మబాణబాణాసనతో
మరముఖ్యసాధనంబులు, కరముల విలసిల్లఁ గదనకాంక్షితమతులై. 240
- వ. మార్కొనుటయుఁ బ్రతాపార్కుం డైనవిక్రమార్కుండును. 241
- ఉ. కొందఱకంతదేశము లకుంతితశక్తిమెయిన్ హరించుచుం
గొందఱరక్తమాంసములు కుంభినికిన్ బలిగా మెనర్చుచుం
గొందఱగాత్రఖండములు కుప్పలు సేయుచు దైత్యకోటిఁ దా
నందఱ సంహరించె విలయాంతకుభంగి నరేంద్రుఁ డగ్రతన్. 242
- వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యక్కామినీరత్నంబు నత్యాదరంబునం గనుఁగొని. 243
- క. ఎయ్యది నీవుండెడునెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డీయసురులచే
నియ్యలజడిఁ బడఁ గారణ, మెయ్యది యనవుడు లతాంగి యిట్లని పలికెన్. 244
- క. అమరావతిఁ గలవేలుపుఁ, గొమిరెలలో నెల్ల రూపగుణశీలములం
గోమరారుదు నానామము, కమలావతి మీఁదికార్యగతి విను మధిపా. 245

- క. అవిరళసమాధియుతుడై, భువన త్రయభయదభంగిఁ బూనినయుగ
శ్రవసునితపంబు వృద్ధ, శ్రవసుఁడు మాన్వంగ మదివిచారించి వెసన్. 246
- వ. తదీయనియతిప్రతివిధానంబునకు నాజ్ఞాపించినందదనుజ్ఞగైకొని తపోవనంబుననుజన్తి.
సీ. బద్ధసిద్ధాసనపరిణతిఁ గూర్చుండి హృదయసమాధాన మొదవఁజేసి
మూలాలవాలసమున్నతిఁ గైకొని యనిలు మధ్యమనాడియందు నిలిపి
యంతర్గతము లైనయాలుదామరలకు నభినవోల్లాసంబు ననునయించి
యాంతరజ్వలనసంక్రాంతిచే దొరఁగెడు చంద్రకళాసుధాసారధారఁ
దడిసి యాత్మానుసంధానతన్మయత్వ, నిశ్చలాంతరంగుం డయి నిస్తరంగ
నీరనిధియును బోలె నొప్పారుచున్న, మునివరేణ్యునిఁ బొడగంటి మనుజనాథ. 248
- వ. కని సభక్తికంబుగా దండనమస్కారంబు లాచరించి పుష్పాపచయవ్యాజంబున సభి
జనసమాజంబుతోఁ దత్ప్రదేశంబున. 249
- సీ. నవలతాడోలనొత్సవకేళి నెపమున సరససంగీతమాధురి నటించి
చతురచిత్రకథాప్రసంగంబునెపమునఁ బరిహాసభూషణప్రేక్షి నూపి
ప్రమదనర్తనకేళిబాహాసముల్లాస సరసతఁ జాతుర్యసరణిఁ దెల్పి
పలుమాలు నేమేనిఁ బరికించువిధమునఁ గలికిచూపులమించు చిలికి చిలికి
చెలఁగి యిట్లెము చేసిననేత లెల్ల, మునితపోభంగ మొనరించుననువు దక్కి
యప్రయోజనచతురంబులై తనరై, వనమసీసాంద్రచంద్రికావలులకరణి. 250
- వ. అంత నంతరాత్మధ్యానావసానసమున్మీలితనేత్రుండై యమ్మహాసంయమింద్రుండు
తన విజ్ఞానప్రభావంబున నన్నెఱంగి యవలోకించి. 251
- మ. వినఁ జూడం గొఱగానిచేష్టలఁ దపోవిఘ్నంబు గావింపఁ బూ
నినదోషంబున భీషణాసురకళానిర్ణాతపాతవ్యధా
జనితాకోశరవంబుతోడ మధురాసామీప్యబిల్వాటవీ
వనికాసీమఁ బ్రతిక్షపంబు తరుణీ వర్తింపు దీనాస్యవై. 252
- క. అనుడును శాపాలాపము, అనుతాపము సేయ మునికి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి యెంతయు, వినయంబున శాపముక్తి విధ మడుగుటయున్. 253
- మ. క్షీతిసంరక్షణ మాచరించుటకునై శ్రీకామినీనాయకుం
డతులోదారుఁడు వికృమార్కుఁ డన బ్రహ్మక్షత్త్రితేజోమయా
కృతి నావిష్కృతి నొందువాఁ డతనియంగీకార మీశాపదు
ష్కృతికి న్నిష్కృతి సేయుఁ బొమ్మని కటాక్షించెం బ్రసన్నాత్ముడై. 254
- క. అమునిశాపానుగ్రహ, సామర్థ్యమువలన నసురజనితవ్యధయున్
భూమిశ యిట్లుపారలఁగ, నీమహిమ విముక్తి గలిగె నిది విదితముగన్. 255

వ. అని వినిపించి కమలావతీవధూరత్నంబు.

256

క. దానసమగ్రత వేలుపు, మానికముం బొలుననుచు మహనీయమణిం

గానుక యిచ్చి నరేందుని, వేనోళ్లం బ్రస్తుతించి పీడ్మొని చనియెన్.

257

మ. ధరణీశుండును పీడుపట్టునకు నుద్యత్ప్రితి నేతెంచి య

త్తరుణీరత్నముశాపము క్తికిని జిత్తంబందు హర్షించుచుం

దరుణాదిత్యప్రభ౯ వెలుంగుసురకాంతాద త్తరత్నంబు స

త్కరుణ౯ వైశ్యున కిచ్చెఁ దద్విత్తరణ౯దార్యంబు నగ్గించుచున్.

258

వ. ఇత్తైఱంగున లబ్ధవిజయుండై యమూల్యవస్తుప్రదానవర్ధితపురందరుం డగునన్నరేం

ద్రపురందరుండు పురందరసహితుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి నిరంతర౯దా

ర్యంబును నిరుపమానధైర్యంబును బరోపకారచాతుర్యంబును బరమసాహసకార్యం

బును దనకు నియతకార్యంబులుగా సప్తసాగరపరివృతవిశ్వవిశ్వంభరాభరణపరాయ

ణుండై మఱియును.

259

శా. శ్రీమద్బెల్లముకొండభైరవకృపాశ్రీనిత్యసామ్రాజ్యల

క్ష్మీమాధుర్యగృహంతరాంతరసదాకేళీనటన్నందన

స్తోమాశేషవిశేషరత్నకళికాశుంభద్విభూషావలీ

సామగ్రీకృతలోచనోత్సవలసత్సభాగ్యభాగ్యోదయా.

260

క. రామాకరచామికర, చామరసంజాతవాతచంచలదలక

స్తోమాభిరామసుమహిత, రామాయణసుప్రలాపరసిక కలాపా.

261

ధృతియనువృత్తము.

ప్రతాపగుణభూషణా పరహితార్థసంభాషణా, వితీర్ణిరవినందనా విభవనూత్నసంక్రంద

నా, శ్రుతిస్మృతివిచక్షణా సుకృతకీర్తీసంరక్షణా, క్షీతీంద్రసుతవర్తనా శివపదద్వయా

కీర్తనా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్త్ర

శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతంబైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

కంఠకంఠనీల

ప్రాకామ్య ప్రశమనప్రభాసితకీర్తి

శ్రీకాంతాధిపవిద్యా

సాకల్యవివేకనిపుణ జన్మయసిద్ధా.

1

ఆ. మధురనుండి వచ్చి మదనరేఖానూను, డన్నరేంద్రుఁ గాంచె నగ్నభంగి
నిరుపమాన యైననిజలతాంగి యనంగ, సేనతోడ నాత్మసేనతోడ.

2

క. అభర్తృహరి నపారకృ, పాభావన విక్రమార్కపతి పాలింపం
బ్రాభవమునఁ గార్యరమా, వైభవుడై ప్రతిదినప్రవర్ధన మొందెన్.

క. తద్రాజ్యమున నధికద, రిద్రుం డగువిప్రుఁ డొకఁడు శ్రీకాంతు మహేం
ద్రాద్రిపయిఁ నపము సేయఁగ, రుద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె రుచిరాకృతియై.

4

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్ట మెద్ది, వేడు మిచ్చెద ననిన నవ్విప్రవరుఁడు
సచ్చిదానందనిశ్చలస్వాంతుడై ని, జాయురభివృద్ధి యగువర మడుగుటయును.

5

ఉ. ఒక్కఫలంబు చేత నిడి యుత్తమ మీఫల మేకభక్త్యుమై
మిక్కిలి యాయు విచ్చు నిది మృత్యుహరం బటుగాక తక్కినన్
ఒక్కఫలంబునుం గలుగ కుండుఁ జామి యని యానతిచ్చి తా.
గ్రక్కున రాజతాద్రిమణికందరమందిరసీమ కేగినన్.

6

ఉ. భూసురవర్యుఁడున్ ఫలముఁ బొంది మహాప్రమదంబు నొంది యా
వాసముఁ గూర్చి వచ్చి నిజవల్లభ కత్తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పినన్
గాసిలి భర్తవంకఁ గొఱగాములు పల్కి యిదేమి సిద్ధి యా
భాసున కేల చొప్పడుఁ దపఃఫలసంచితభాగ్య సంపదల్.

ఉ. లేమిఁ దొలంగఁ ద్రోవఁగ నిలింపశిఖామణి నార్థలోకర

తామణిఁ గోరి ఘోరతరకాననభూమిఁ దపం బొనర్చి నీ

వేమిఫలంబు వేడితి వభీష్టఫలం బిది నిష్ఫలంబు ని

న్నేమనుదాన నింక నెటు లే మనుదాన నుహదరిద్రతన్.

వ. అని యత్యంత చింతాక్రాంత యైననిజకాంతం జూచి యమ్మహీనురోత్తముండు దన
చిత్తంబున. 9

ఉ. నిక్కమ యట్ల లేమి గడు! నివ్వెఱ నివ్వర మేల వేడితిం

దక్కక యేను శంకరు నతం డిది యేటికి నిచ్చె నాతలం

వెక్కడ నమ్మనం గలసె నేమిటికై తపమాచరించితిం

బెక్కుదలంపు లేల నిలుపేదల కబ్బునె యిష్టసంపదల్.

10

చ. ఇదిగొనిపోయి భర్తృహరి కిచ్చెద నిచ్చిన నాతఁ డాయుర

భ్యుదయముఁ బొంది యుండు నది యొప్పుదె దాతలు వృద్ధిఁబొందఁగా

మదిఁ దలపోయునాశ్రితసమాజము నొందవె యిష్టసంపదల్

హృదయ మెలర్ప నిట్టిఫల మిచ్చిన నిచ్చునతం డభీష్టముల్.

11

చి. అని తలపోసి భర్తృహరి నంచితకీర్తినిధానుఁ గాంచి యా

వినుతఫలప్రభావము సవిస్తరతం దగ విన్నవించి యి

చ్చిన నతఁ డిచ్చె విపున కచింత్యము లై నధనంబు లిమ్ములం

1 దనపురి కేగి యాతఁడు ముదంబున నుండె రమాసమగ్రతన్.

12

వ. అమ్మదనరేఖానందనుండును దనసమీపంబున సమాసీన యైనయనంగ నేనం గనుంగొని.

క. కూరిమి మీఱఁగఁజేరం, జేరిచి సర్వజ్ఞకరుణఁ జేరె నటంచున్

ధారుణిసుపర్వుఁ డొసఁగె న, పారతపోల్బ మైనఫల మిది మనకున్.

14

2క. నరుఁ డొకఁ డిది నేవించిన, మరణజరాదులు దొఱంగి మను సంపదలన్,

అరు దిట్టిఫలము గన నీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ.

15

క. కావున నాకుఁ బ్రియంబుగ, నీ వీఫల మనుభవింపు మిదె కొమ్మని సం

భావన నిచ్చినఁ గొని చని, యావనితయు నిచ్చెఁ గూర్పుహయపాలునికిన్.

16

క. అమ్మందురకుఁడుఁ దద్దహ, సమ్మార్జన కిచ్చె సంతసంబున నదియున్

గ్రమ్మిన గోవున కిచ్చెఁ బ్రి, యమ్మన వాఁడును గరీషహరిణి కిచ్చెన్.

17

అ. ఆలమందనుండి యది మఱునాఁడు ప్ర, త్యాపవేళఁ దాఁ గరీషపూర్ణ

వేణుపాత్రమీఁద వెలయఁ బండిడుకొని, యాత్మగేహమునకు నరుగునపుడు.

18

1 దనపురి కేగఁ గైకొనుచుఁ దద్దన మంతయు వేడ్కమీఱఁన్. అనిపాతాంతరము

2 క. హరుక్తుపఁ గలిగినయది యిది, ధరణీదేవుండు మనకు దయచేసినవాఁ

డరు దెం దియు్యుఫల మీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. అని, పా.

వ. సకలసైన్యసమేతుండైవాహ్యశివిహారంబున కరుగుచున్న భగ్నహరికిం దత్ఫలంబు
దృష్టిగోచరం బగుటయు. 19

ఆ. దానిఁ జేరఁ బలిచి తత్పాత్రలోనున్న, పండు పుచ్చుకొని యతండు నగుచు
వెండి యొక్కపండు విపుఁ డెప్పుడొ తెచ్చి, తనకు నీక యమ్మికొనియె ననుచు. 20

ఉ. అప్పుడు విపుఁ డాఁ బనిచి యవ్విభుఁ డిట్లను రెండుపండ్లు నీ
వప్పరమేళుచేఁ బడసి యందొకఁ డిచ్చి యొకండు దాచుకొ
నిప్పుడ కానవచ్చెఁ జనునే యిటు వంచనసేయ నన్న వా!

* తప్పక యాఫలంబె వసుధావర దీనికి నెట్లు చేరెనో. 21

వ. అనిన విని యన్న రేఁద్రుండు. 22

క. గోమయహారిణిఁ గనుఁగొని, యేమిగతికొ దొరకె నీకు నీఫల మనుడుకొ
ఆమగువ దెలుపఁ గ్రమమున, నామర్మము దెలిసెఁ దత్తదంతరసరణిన్. 23

వ. అత్తైఱం గంతయుఁ గరతలామలకంబుగా నెఱింగి. 24

క. తనప్రియకాంత యొనర్చిన, యనుచితకర్మశిఖి యంతరంగము నంగం
బునఁ బరితాపము సేయఁగ, వనజాతేక్షుణల రోసి వసుధేశుఁ డనున్. 25

† మ. కరకాబద్ధసురాలయంబులు మహాకాండోపరిం జిత్రతా
స్ఫురణల్ స్వస్మ సువస్తులబ్ధనిరతుల్ శుంభత్ఫలాలేపముల్
కరికుంభ స్తనిచి త్తవృత్తములు దత్కౌతూహలంబు న్మదో
ద్ధరదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతుం బూగ్వవాక్పద్ధతిన్.

క. గురుపాతకములగురువులు, పురుషులనరకములు చేరఁబోయెడు తెరువుల్
పరిభవముననుఁగూఁబారువులు, తరుణులమైసిరులయుగులు తగునచ్చెరువుల్. 27

క. జాతులు నాతుల కెందుకొ, నీతము లేకున్కిఁ గామినీలోకానాం
జాతిఃప్రకల్పితా యను, నీతి పురాతనమె కాక నేఁటిదె యరయన్. 28

ఉ. మక్కువ తీపులుట్టిపడుమాటలుఁ జొక్కులతేలగింపులుం
ద్రెక్కినుచూపు లాసతరీతీపులు కోరిక లార్తియారికల్
మ్రొక్కులు కూర్మిచిక్కు లతిమోహ మపోహము రూపశీలముల్
తక్కులయాలవాలములు దాయుదురే తరుణీజనంబులన్. 29

* తప్పక తత్ఫలం బొకటి తప్పదు లే దితరంబు నావుడుకొ. అని, పా.

† మ. హరిణీలోలవిలోచనామధురలీతాలాపరీతుల్ మనో

హరకేళీనవరూపయావనమదవ్యాపారముల్ రాగసా

గరనిర్మగ్నులఁ జేయవే మగలఁ దత్కౌతూహలంబు ల్మదో

ద్ధరదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతు గ్గాదె మేధానిధుల్. అని, పా. 26

- ఆ. అని తలంచి భర్తృహరి విరక్తివహించి, యోగమార్గసంప్రయోగమునకు
ధరణినిభునిచేతఁ దగ ననుజ్ఞాతుఁడై, యేగుచుండి యతని కిట్లు లనియె. 30
- క. కృతయుగకలియుగములలో, మతిఁ జలఁపగఁ గలియుగంబ మానితధర్మ
స్థితి నెక్కుడు భవదవన, వ్యతికరమున సాహసాంక వసుధాధీశా. 31
- క. తనబుద్ధి యొక్కకన్నను, సెనరినహితమంత్రిబుద్ధి యొక్కకన్ననుగాఁ
గని సంచరింప నేరని, జననాథుని జగము దెగడు జాత్యంఘనిఁగాన్. 32
- తే. మహితమతిబహుశ్రుతుఁడనుమంత్రియొక్కఁడు, తనవిభుఁడునందుఁడనఁబడుధరణిపతికి
బ్రహ్మహత్యవచ్చిన నది పరిహరించె, బతికిఁ గడుమంత్రికంటెను హితుఁడు గలఁడె. 33
- క. నావుడు నందమహీపతి, కేవలపున బ్రహ్మహత్య యేతెంచె దుని
శ్రీవిశ్రుతుఁడు బహుశ్రుతుఁ, డేవలపునఁ బరిహరించె నెఱిఁగింపు తగన్. 34
- వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 35
- క. లాలితమణిమయగోపుర, సాలప్రాసాదసదనసంశోభితమై
భూలోకనాకమనఁ వి, శాలాపుర మొప్పు విబుధసంభావితమై. 36
- క. ఆనగర మేలు నందుఁడు, భానుమతీదేవి తనకుఁ బ్రాణేశ్వరిగా
ధీనిధి బహుశ్రుతుండు ప్రి, ధానుఁడుగా గురుఁడు శారదానందుఁడుగన్. 37
- క. ఆనందమహీవల్లభుఁ, డానందరసార్ద్రహృదయుఁ డై యేప్రాద్దుం
దా నగరువెడల కుండును, భానుమతీమోహపాశబద్ధం డగుటన్. 38
- క. జక్కువకవపెక్కువ యగు, మక్కువతో రేయుఁ బగలు మనుజాధీశుం
డక్కంత దక్క మోర్వక, దక్కటికార్యంబు లెల్లఁ దక్కి చరించున్. 39
- శా. ఆరామామణితోడఁ గూరిమి నతండత్యాస్థఁ గ్రీడించు సం
సారస్ఫారసుఖైకసారసురతేచ్చాపూరనిర్మగ్నఁడై
యారామాంతరకేళిషర్వతగుహాహర్మ్యాంతరాశంబులం
గీరాలాపమదాలిగీతవిలసత్కీర్తిదానివాసంబులన్. 40
- సీ. ఆత్మావనీమండలాసక్తిఁ బెడఁబాసి లలనానితంబమండలముఁ బొదువు
భద్రదేభకుంభసంస్థాలనం బొల్లక భామవత్తోజకుంభములఁ బుణుకు
బాణప్రయోగపారీణత యొల్లక నారీకటాక్షబాణముల సొగయు
నిజరాజ్యతంత్రైకనిష్పత్తి యొల్లక భామినీరతితంత్రపరతఁ బొరలు
శిష్టజననూక్తు లవి పెడచెవులఁ బెట్టి, తెరవసురతప్రియోక్తుల తీపి గోరు
నఖిలభూభారవహనకృత్యములఁ దొఱఁగి, నందుఁ డంగనాధీనమనస్కుఁ డగుచు. 41
- వ. అంత బహుశ్రుతుండు తనమనంబున. 42
- ఉ. మేదిని దొంటిరాజులు రమింపరె యింతులయందు సక్తులై

యాదశ రాజ్యతంత్రరహితేచ్ఛ రమింపరుగాక యట్లెకా
యేదెసనిల్చిన న్నిలిచె నేదెసఁ బాటినఁ బాటెఁ గాక యాఁ
గాదని వంకలాత్తఁ దిలకంబులె రాజులచిత్తవృత్తముల్.

43

చ. అని తనయిచ్చలో వగచి యన్నరపాలునితో వినీతిగో
పనమతి మంత్రి యిట్లనియె భానుమతీరతిమోహపాశబం
ధనములఁ జిక్కి యిట్లునికి ధర్మమె కొల్విన కేగుదెంచి మ
న్ననఁ బ్రజవిన్న పంబులు వినంగదవయ్య నృపాల వేడెదన్.

44

చ. అమలసమస్తవస్తునిచయాస్పద మైనధరిత్రి రాణివా
సమును సుతుల్ సురత్నములు సాక్షుజనస్తుతుఁ డైనభూవరో
త్తమునకు నాదిరాజచరితల్ జవరాలు వరాలుఁ గూడ నా
ల్గుమణులటంట సిద్ధ మిది లోకవిరుద్ధము గాదె యియ్యెడన్.

45

ఉ. నావుడు మంత్రివర్యునకు నందమహీపతి ప్రీతి నిట్లనుకొ
దేవిఁ దొఱంగి యొంటిఁ జనుదెంచి వెలిం గొలువుండ నోప నా
దేవియు నేను గూడఁ జనుదెంచుట యుక్తము గాదె పాసినకొ
జీవముఁ బాయువాడఁ గట చిత్తజుబారికి నూర్వవచ్చునే.

46

క. ఒకరే యొక్కమహాయుగ, మొకదిన మొకబ్రహ్మకల్ప మొకగడె యొకయే
దొకనిమిషం బొకదిన మ, విక్రచాబ్జముభీవియోగవేదన. నాకున్.

47

స. కై నేసి చెలువ నాకడ నల్ల నిలిచిన నంగజశ్రీఁ జూటలాడఁ జూతు
నలవోక నువిద న న్నరగంటఁ జూచిన నీరేడుజగముల నేలఁ జూతు
నింతికొఁగిట నున్న నిందిరావల్లభుసౌభాగ్య మలఁతిగా సంస్మరింతు
కొన్ము లేఁజిగురాకుఁగెమ్మొవి చవిగొని యవృతంబు నీరస మని తలఁతు
జలజనేత్రపైఁ గూర్చి సంతారఫలము, చంద్రముఖితోడికూటమి జన్మఫలము
లలనరతిరాజసామ్రాజ్యలక్ష్మితోడ, రాజ్యలక్ష్మీవిలాసగౌరవము సరియె.

48

ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులుఁ గామబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగగుంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యధ నొంటిఁ జరింపవచ్చునే

49

క. ఏమొకనిమిషం బైనను, భానుమతీదేవిఁ బాసి పొగముఁ బట్టు
గానూప నీవిచారము, మాను మనిన మంత్రి యనియె మనుజేశ్వరుతోన్.

50

ఉ. విన్నప మాదరింపుఁ పృథివీవర దేవిఁ దొఱంగ నూపవే
నన్నలినాయలాక్షిరుచిరాకృతి చిత్రపటంబునం గడుం

జెన్నెసలార వ్రాసి యది చేరువ నుంచినఁ దద్విలాసరే

భోన్నతిఁ జూచుచున్ దినము నొక్కముహూర్తము నిల్వ కొల్వనన్. 51

చ. అని నరనాథుసమ్మతి మహామతి మంత్రి బహుశ్రుతుండు స

య్యన నొకచిత్రకారుని మహాలఘహస్తునిఁ బిల్చి వ్రాయఁగాఁ

బనిచిన వ్రాసె నత్తరుణిభావము కర్వనఁబోసినట్లు పే

ర్కొనఁ దగురూప మైనయనురూపమనోహరచిత్రరూపమున్. 52

తే. ఇట్లు చిత్రకారుఁడు రచించినట్టి, చిత్రరూప మాబోకించి చిత్రరూప

విభ్రమాసక్తచిత్తుడై వెఱఁగునెంది, తాను జిత్రరూపాకృతిఁ దాల్చె విభుఁడు. 53

ఉ. ఇష్టైయి విస్మయాకులితహృత్కమలుం డయి చిత్రరూపముం

గ్రమ్మఱఁ జూచి చూచి పులకంబులు దాల్చి చెనుర్చి కన్నుల

స్పృహదవారి గ్రమ్మ వదనంబున లేనగ వంకురింపఁగా

నెమ్మిఁ దదీయరూపరమణీయత వెండియుఁ జూచు నాదటన్. 54

వ. ఇట్లు చిత్రరూపావలోకనవి నొందంబు సలిపి యందుఁ దనడెందంబు పరమానందంబు

నొందఁ దనకౌతూహలంబు గురున కెఱింగింపఁ దలంచి తత్పటంబుఁ బంచిన నాచిత్ర

సౌందర్యంబుఁ గనుంగొని శారదానందుండు. 54

క. ఈచిత్రరూపరేఖా, వైచిత్రి ప్రశంసనేయ వశమే దీనిం

జూచినను భానుమతినిం, జూచినయట్లయ్యె నిట్టిచోద్యము గలదే. 55

చ. అని కొనియాడి దేవిరుచిరాకృతియం దొకమచ్చ పెందొడం

గనుఁగొన నొప్పు నీలమణికాంతి బెడంగయి చిత్రకార యీ

యనుపమచిత్రరూపమునయందు లిఖంపుము దాని నెప్పుగా

ననవుడు నట్లచేసి లఘుహస్తుఁడు కస్తురితోడఁ దూలికన్. 56

తే. శారదానందగురుఁడు సుజ్ఞానపరుడు, వీడుకొలుపఁగఁ జని నందవిభునిఁ గాంచి

చిత్రకారుఁ డాతెఱఁ గెల్లఁ జెప్ప విభుఁడు, వెలఁదితోడమచ్చ యేకాంతవేశఁజూచి.

క. నందమహీపతి డెందం, బాందోళము నొంద శారదానందుఁడు మ

చ్చం దగ నిలిపెం గదె మ, త్సందరితోడ నున్ని యెట్లు చొప్పుడ నెఱిగెన్. 58

ఆ. అంతిపురములోని కన్యలపేరిటి, పోతుటీగనైనఁ బాలయకుండ

నాజ్ఞ వెట్టి శారదానందగురునాజ్ఞ, వెట్టినేరనైతి బేలనైతి. 59

క. ఎంతజితేంద్రియు లైనను, నెంతసదాచారు లైన నేకాంతమునం

గాంతలసంగతి నుండినఁ, గంతునికొంతాలపాలు గాకుండుదురే. 60

క. ఏకాంతంబునఁ గదిసిన, యాకాంతుం డలవసిష్టుడైనఁ గానీ

యాకాంత సీత గానీ, వే కరుగదె యగ్నిపాంత వెన్నయుఁ బోలెన్. 61

- చ. అని తలపోసి నందవిభుఁ డష్ట బహుశ్రుతుఁ బిల్వఁ బంచి య
య్యనఘచరిత్రుఁడోడ హృదయవ్యథ యెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పి చ
య్యనఁ గొనిపోయి యీ యఘమయాత్తుని ఘోరవిధిన్ వధించి ర
మ్మనవుడుఁ బూరుషార్థముగ నవ్విభుఁడోడ బహుశ్రుతుం డనున్. 62
- తే. ఎంతపాపాత్తుఁ డైన మహీసురుండు, హింస కర్తుండు గాఁడని యెఱిగి యెఱిగి
మహితచారిత్రు గురుఁ బరామరిక లేక, చంపుమని పంపఁ దగునయ్యసదయహృదయ
తే. అనిన నెయ్యివోసినయగ్గియట్ల మండి, యవుడుకఱచి కోపారుణితాక్షుఁ డగుచు
నుగ్రదృష్టిఁ జూచిన నాబహుశ్రుతుండు, వెఱచి వేగమ గురుఁ బట్టి విఱచి కట్టి.
క. పురజనులెల్లఁ గనుంగొని, పురపురఁ బొక్కంగ వధ్యభూమిస్థలికిం
ద్వరితగతిం గొనిచని య, గ్గురు హింసయొనర్ప మనసు గొలుపమిఁ దనలోన్. 65
- తే. దేవితోడమచ్చ నిజదివ్యదృష్టిఁ జూచి, చిత్రరూపమునం దది చెలువు మిగుల
వ్రాయ బంచిన నీచేటు వచ్చెఁగాక, యితనిసుచరిత్ర మెవ్వరు నెఱుంగ రెట్లు. 66
- ఉ. రా జవివేకియై నిరపరాధు మహీసురవర్యునిన్ జగ
త్సౌజితఁ బుణ్యవర్తను విధూతనమజ్జనకల్మషున్ వధూ
వ్యాజమునన్ వృథా కుపితుఁడై వధియింపఁగఁ బంపె దీని నే
యోజఁ దొలంగఁ ద్రోతు గురు నుత్తము నెమ్మెయిఁ గాతు దైవమా. 67
- క. ఏమియుఁ గానఁడు పతి కాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యతతి యెట్టిదియో
కామాంధోఽపి నపశ్యతి, నా మును వినఁబడినపలుకు నైజమ కాదే. 68
- చ. పతి మతిమాలి కానిపనిఁ బంచినఁ జేయఁగ నుత్సహించినన్
హితమతియై యమాత్యుఁడు సహింపఁ గుదించియు నడ్డగించియుం
బతియపకీర్తిదోషములు పాపి చరించుట నీతి గాన నే
నితని నిగూఢవృత్తి భరియించెదఁ గాకని నిశ్చితాత్ముఁడై. 69
- ఉ. కట్టినకట్టు లూడ్చి యనుకంప దలిర్పఁగ భూగృహంబునం
బెట్టి ప్రియోక్తులన్ గురు నభీతమనన్కునిఁ జేసిఁపాప మే
పట్టున లేమిఁ దేటపడ్డఁ బల్కి మసూవ్యధఁ బాపి సర్వముం
గట్టడచేసి పెట్టి నృపకాశికుఁ డున్నెడ కేగి యిట్లునున్. 70
- క. దేవరయానతి జగతీ, దేవనిధానంబు వసుమతీనాథ కృతాం
తావాసవాసుఁ జేసితి, నావుడు విని నందవిభుఁడు నందితుఁ డయ్యెన్. 71
- క. ఆలో నొకనాఁడు మహీ, పాలునిప్రియసుతుఁడు విజయపాలుం డనుదు
శ్శీలుఁడు మృగయాలోలత, వ్యాలమృగాభీల మైనవనమున కరిగెన్. 72
- తే. ఏగునెడ దుర్నిమిత్తంబు లెన్నియేని, గనియు వినియు నిశృంకతఁ జనకు మనుచు

దొరలు నిల్విన నిల్వక దుర్నిమిత్త, ఫలము ముందటి కెఱిగికోవలయు ననుచు. 73
 వ. ఇట్లునీతిదూరుం దగు నాకుమారుండు దురహంకారుండై యపారసత్వభయంకరసం
 చారం బగుకాంతారంబు దఱిసి బహుప్రకారమృగయావిహారంబు లొనరించుచున్న
 సమయంబున. 74

ఉ. కొండొకవాలముం గులుచకొమ్మలు నన్నున లెనవీనులున్
 నిండిననీలమేఘురుచి నెక్కొనునున్నతదీర్ఘ దేహముం
 జండతరాస్యమండలము సర్వభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాఁ
 దొండము లేనిభద్రకరితో నెన యైనవనీవరాహమున్. 75

ఉ. ముందట దవ్వలం గని సముద్ధతి నశ్వముఁ దోలుకొంచు నా
 పందిపిటుందఁ బోవ నది పాటి లతాగహనంబు చొచ్చినన్
 మందవిచారుండై నృపకుమారుఁ డొకండును నేగి దాని సం
 టందఱి మెక వరాహము కడంకఁ దిరోహిత మయ్యె నయ్యెడన్. 76

ఉ. పంది మొఱంగిపోయిన నృపాలతనూజుఁడు చిన్నవోయి! మ
 ధ్యందినవేళ నెక్కసలిలాశయముం గని వాజి డిగ్గి తా
 నందుఁ గృతావగాహుఁడయి యాగళపూరితతోయమందుఁ దృ
 ప్తిం దురగంబు తాను వడఁ దేటి మహాతపభీతి నయ్యెడన్. 77

ఉ. కొండొక సేపు నిల్పిఁ చనుకోరిక రాకొమరుండు పద్మినీ
 మండసుగంధమారుతవశస్ఫుటశీకరసి క్తమంజరీ
 మండితభూరిభూరుహసమావృత మైనవటంబునీడఁ గూ
 ర్చుండె ఖలీనరజ్జువున నొక్కెడ నశ్వముఁ గట్టి యిమ్ములన్. 78

వ. అయ్యవసరంబున సర్వజగదాభీలం బగునెక్కశాద్దూలంబు తత్సమీపతరులతాకుం
 జపుంజంబుననుండి యమ్మనుష్యగంధం బాఘ్రాశించి రాద్రరసోద్రేకంబునం జనుదెం
 చి బలువిడి లఁఘింప నుంకించుటయు బిట్టు పొడగని యిట్టు నట్టు నెగసి వెనుకకు
 నీల్గి కుప్పించి దాఱిన ఖలీనంబు లూనం బగుటయు హయంబు రయంబునం దనవ
 చ్చిన తెరువునం బడి పరువునం జనియె నంత నక్కుమారుం డతిభీతుండై పరిసరమహీ
 రుహంబు నారోహణంబు చేసె నట్టియెడ. 79

సీ. అమ్మహోగ్రవ్యాఘ్ర మమ్మహీజముక్రింది కుద్వృత్తి నేతెంచి యొడుపుదప్పి
 నప్పటిభుజగంబుననువున మోఁగుచు వాల మలార్పుచు వాడికోట
 నదరులువాట నోరంతయుఁ దెఱచుచుఁ గన్నులఁ గోపాగ్ని కణము లురల
 మీఁదు గూచుచు మ్రానిమీఁదికి నులుకంగ జంకించు చుగ్రవిస్ఫారఘోర
 వజ్రనిర్ఘాతపాతరవమ్ము గొలుపఁ గాలుద్రవ్యును నుండఁ దత్సలమూల

మున మొగంబున రౌద్రంబు మునుకొనంగ, విజయపాలునిచిత్తంబు విహ్వలింప. 80
చ. దిగు లడరంగ నిట్లు జగతీవరసూతి కుజంబు నెక్కుచోఁ

దగ నొకవృద్ధభల్లుకము తా నటమున్న వసించి యుండ న
య్యగవిపులగ్రశాఖ నతఁ డప్పుడు ముందట నుయ్యి వెన్నలోఁ
తగుగొయి యున్నలా గయినఁ దల్లడ మందె వణంకుమేనితోన్. 81

వ. ఇట్లు దిగులువడి యున్నయన్న రేంద్రనందనుం గనుంగొని యతని నుద్దేశించి కారుణ్య
బుద్ధి నావృద్ధభల్లుకంబు మనుష్యభాషణంబుల మెల్లన నిట్ల యె. 82

చ. వెఱవకు రాకుమార పులి వెన్దగులం బఱతెంచి నన్ను నే
డైఱ శరణంబుచొచ్చి తతిదీనద నిట్టిమహాభయార్తులం
గుఱుకొని రెమెంతనిర్దయులఁ గూరత కోర్చి వధింప నేర్తురే
తొఱఁగుము చింత వంత నను దుష్టుఁగఁ జూడకు మన్న నెమ్మదిన్. 83

వ. అని పెక్కుభంగుల నక్కుమారునిభయంబు దీర్చి తనసమీపంబునకుఁ జేర్చి యుచితో
పచారంబు లొనర్చి సారంబు లగు వన్యఫలాహారంబుల నాకలి దీర్చి యనునయించి
యున్నంత. 84

సీ. పశ్చిమాంభోనిధిప్రాంతదేశంబున రంజిల్లువిద్రుమకుంజ మనఁగఁ
జరమాద్రిశిఖరదేశంబునఁ గనుపట్టు కమనీయఘనరత్న గండమనఁగ
నపరదిక్కామిని యమరంగఁ గనుఁగొను, పద్మరాగంపుగర్వణమనంగ
పశ్చిమదిక్కుంభిపాలభాగంబున బొలుపొందుజేగురుబొ ట్లనంగఁ
బూర్వకంధి వేలావనభూమిఁ బండి, కాలశుకతుండహృతిఁ బిట్టుగదలి యపర
జలధిలో బడుదాడిమీఘల మనంగ, నల్లినీవనబాంధవుఁ డ స్తమించె. 85

క. తదవసరంబునఁ జొక్కలు, చదలం గలయంగ నొప్పెసఁగి నిగిడెఁ గడుం
గదిరినగగ్రశ్రీమెయి, నొదవినఘర్మాంబుకణసముత్కర మనఁగన్, 86

క. అంతటఁ జీకటి యఖిలది, గంతంబుల నిండఁబర్వ నయ్యెలుఁగు పరి
శ్రాంతఁ డగునతనిభావం, బంతయు వీక్షించి మది దయారస మొదవన్. 87

ఆ. మేను మ్రానువడఁగ మీలితోన్మీలిత, లోచనాంబుజయుగ శుండ వగుచుఁ
దూఁగ నేల నాదుతోడలపై నెమ్మది, నిదురవోదు రమ్మ నృపకుమార. 88

చ. అని తనయంకపీఠిపయి నాతనిఁ జేరిచి నిద్ర వుచ్చె నం
త నది యెఱిఁగి బెబ్బులి ముదం బెసలారఁగ నెల్లుతోడ ని
ట్లను మది విశ్వసింపఁ జనునయ్య మనుష్యుల నందు రాజనం
దనుల నొకింతయేనియు మనంబున నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్. 89

క. తనకొక యాపదవచ్చినఁ, గనికరమున దానిఁ బాపి కాచినయప్పు

- ణ్యునకుం దుడిగీ డొనరిం, పనె చూచుఁ గృతఘ్నుఁ డెన్నిభంగుల నైనన్. 90
- ఉ. కావున నిన్న రాధమునిఁ గైకొని నాకహితంబు నేయ నే
లా వనసాహచర్యబహుళంబుగ బాంధవ మెట్లుఁ జూడ వే
లా వధియించి వీనిపలలంబు సమాంశము నీకు నిచ్చెదం
దోవుము నేలఁ గూల నతిధూర్తులతోడిసఖిత్వ మేటికిన్. 91
- చ. అన విని వృద్ధభల్లుకము వ్యాఘ్రములో త్తముతోడ నిట్లనుకొ
వెనుకొని నీవు చంపఁ దఱివేచి వడిం జనుదేర భీతిమై
నను శరణంబు వేడిన సనాతనబుద్ధిఁ బరిగ్రహించితికొ
విను మనఘుండు పట్టి మఱి విడ్వంగ నేర్చునె యెట్టివారలన్. 92
- తే. మరణభయమున వచ్చి నామఱువు సొచ్చెఁ, జంప నొప్పింపఁ గోపింపఁ జాల వీని
శరణువొందిన రక్షింపఁజాలియుండి, మనుపకుండినకంటె గల్మషము గలదె. 93
- మ. అనినం బెబ్బులి చిన్నవోయి మఱి యెండాలాపము ల్మాని యుం
డె నరేంద్రదాతృజుఁ డంత మేలుకొనియెకొ డెందంబునకొ రాజనం
దనుచొ ప్పారయ వేడి పేరెలుఁగు నిద్రకొ మేను తూఁగాడెడుకొ
నను నీయంకతలంబున న్నిదుర నూనం జేయవే వేడెడన్, 94
- చ. అనవుడు నిందు రమ్మని ధరాధిపసూతి నిజాంకపీఠియం
దునిచిన నిద్ర వోయినటు లుండెఁ జలింపక భల్లుకంబు శౌ
ర్యనిరతి నంతఁ గ్రోల్పులియు నానృపనందనుతోడ నల్ల ని
ట్లను నిది యే దొలంగి చనునప్పడు ని న్నధియించు నెమ్మెయిన్. 95
- చ. హితవరిమాట లాడి తుది నెగ్గొనరింపనె కాచియున్నయీ
కితవపువృద్ధభల్లుకము కృత్రిమమైత్రి నిజంబుగాఁ దలం
చితి నరమాంసభక్షణము జీవికగా మనుకష్టజీవి న
మ్మితి వనుకూలశత్రు లగుమిత్తుల నమ్ముదురయ్య యెయ్యెడన్. 96
- తే. తొలడ్డపై నిద్రవోయెడుదుష్టమృగము, గొంతుకొసరు లే కిటు నేలఁ గూలఁ ద్రోవు
దీనిర క్తమాంసంబులఁ దృప్తిఁ బొంది, తొలగిపోయెద నీవుఁ బో దొసఁగు మాలి.
- అ. అనినఁ జపలబుద్ధి యానృపాలకసూతి, పులిదురుక్తు లాత్మఁ గలఁపఁ గలఁగి
భల్లుకంబుఁ బట్టి పడఁద్రోసె నదియును, బడక యొక్కశాఖఁ బట్టి నిలిచె. 98
- చ. పరహితకారి కెందు ననపాయశుభంబులు వొందుఁ జాల ము
ష్కరు లగుకూరకర్ము లపకారము నేయఁ దలంచిరేని న
ప్పుడువరేణ్యుఁ గీ డొకటి వొందునె తేజము దక్కఁ దక్కిరుల్
పారయునె లోకబాంధవు నపూర్వమనోభవు సప్తసైంధవున్. 99

- ఆ. అంత విజయపాలుఁ డతిభీతచిత్తుడై, వెల్లఁబాటు టెటిఁగి భల్లుకంబు
కరుణ నిన్ను మున్ను గాఁచితి నింక నీ, వెట్టివాఁడవైన నెగ్గుదలఁప. 100
- క. వెఱవకు నెమ్మది నుండుము, వెఱవారలబుద్ధు లాత్మఁ బెట్టునె యనఘుం
డొఱపిఁడిచాడ్పున నామది, నఱమర లేదొండు నమ్ము మనియె నరేంద్రా. 101
- తే. అంతఁ జీకటి బెబ్బులియాసల్లెఁ, బాసి పోయినకైవడిఁ బాసి పోవ
విజయపాలుని నెమ్మోము విన్నఁబోయి, తెల్లవాటిన్కైవడిఁ దెల్లవాఁటె. 102
- క. అప్పట్టు విడిచి యప్పుడ, చప్పుడు గాకుండఁ బులియుఁ జనె వేగమ దా
నెప్పుడు నుండెడు నెలవున, కప్పుడె యాన్మపతిసుతుఁడు హర్ష ము నొందెన్. 103
- వ. అంత. 104
- సీ. సకలలోకంబులుఁ జక్రవాకంబులు నుల్లాసవారాశి నోలలాడ
సంధకారంబులు నలచకోరంబులు సొబగేది గొందులు సొచ్చి డాఁగ
నయనకంజంబులు నలినపుంజంబులు సువికాససంపద సొంపుమిగుల
రాయంచడాఁటులు మోయులేదేఁటులు గృహసరోవరములఁ గేలినలుప
విమలతారకములు వివిధకోరకములు, నచ్చటచట నల్లనల్ల విరియ
హల్లకములు బుధులహస్తముల్ మొగుడంగఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొలిచె నినుఁడు.
- వ. అట్టియెడ నన్న రేంద్రనందనుండు మున్ను గాఁబుక్షంబు వృక్షంబు డిగ్గి వానిచేసినయ
పకారంబునకుఁ దగినశాపం బొసంగి యివ్వనాంతరంబున నిరంతరంబును ససేమిరారా
వముఖరముఖుండవై పరిభ్రమించుచుండునదియెన్నండే నెవ్వఁడే నేతద్వృత్తాంతంబు
బహిర్భావాయత్తంబు గావించు నప్పుడ విగతశాపుండవై యెప్పటియట్లు సుస్థిరత్వంబున
వర్తింపఁ గలవాఁడ వని వరం బిచ్చి భల్లుకంబు చనియె. తదనంతరంబ విపినాంతరం
బున నక్కుమారుండు ప్రభూతశాపవికారుండై పరిభ్రమించుచుండే నట రాకుమారుని
యశ్వగత్నంబు పల్యాణంబుతోడన పఱతెంచినం జూచి పౌరజనం బచ్చెరువడియేక
తంబున నది యేకతంబున వచ్చెనో నిన్న విజయపాలుండు వేట్లువెడలినప్పు డనేక
దుర్నిమిత్తంబులు దోచెఁ దన్నిమిత్తంబున నిట్లయ్యె నింక నెట్లయ్యెడునో యని
దిగులుమిగులం జని నందభూమిశ్వరునకుం దగుతెఱంగున నత్తెఱం గెఱింగించిన నతం
డు ధైర్యంబు పెల్లగిల్ల నుల్లంబు దల్లడిల్లఁ గుమారాన్వేషణతత్పరుండై వాహనారో
హణంబు చేసి సముత్సాహసన్నాహవాహినీసమేతుండై పురంబు నిర్గమించి నిసర్గధా
ర్త్యమృగవర్గనిరర్గశస్వనదుర్గమం బగువనదుర్గంబు ప్రవేశించినం దత్సేనికు లందఱు
నన్నిమార్గంబుల నరిగి యొండొరులం గడవం బాటియు నెలుంగెత్తి చేరం జీరియు
నీఱంబులు మాటియుఁ జెట్టుచెట్టును ముచ్చట్టుదిరిగియుఁ దిరిగినచోటులనె తిరిగి
యు నడవియెల్లను దడవితడవి యొక్కయెడ నక్కుమారుం డొక్కరుండును దిక్కు

మాలి దీనదశం బిశాచంబుచందంబున సతతంబును ససేమిరా యనుచుం బరిభ్రమించు
చున్నం గని విన్నవించిన నందభూపాలుండు నిజనందను విజయపాలుం దోడ్కొని
సపరివారంబుగాఁ బురంబునకు నేతెంచి యక్కుమారునియపస్తారంబునకు దేవభూదేవ
తాసమారాధనంబుల మణిమంత్రతంత్రక్రియాసాధనంబుల నానావిధభూతబలివిధానం
బుల మహాదానంబుల నాచరించి యేమిటచు డిందుపాటులేకుండిన నందభూపాలుండు
తనడెందంబునం గొందలం బందుచు నిక్కుమారునివికారంబునకుఁ బ్రతీకారం బెవ్వం
డు సేయసమర్థుం డతనికి సర్ధరాజ్యం బిచ్చెద నని సర్వదిశల విశదంబుగాఁ జాటంబ
నిచి శారదానందగురుం డొక్కరుండునుం దక్క నిక్కొఱగామి సక్కఁజేయ నెక్క
డివాఁడునుం గొఱగాడె. అజ్ఞానంబున నాసుజ్ఞాననిధానంబు గోలుపోయితి నేమిసే
యుదు నని పరితపించుచున్నం గని బహుశ్రుతుండు నేలమాలె నున్నత్రికాలవేదిపాలి
కిం జనుదెంచి నమస్కరించి యామూలచూడంబుగాఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱిం
గించి యిట్లనియె.

106

తే. వేల్పులకు మ్రొక్కి వెజ్జలవెంటఁ దిరిగి, మంత్రవాదుల రప్పించి మందు లరసి
కొడుకువేడు తేమిటఁదీర్పగూడకున్న, బుడుకువేడులు గొన్నాఁడుపుడమి తేఁడు
నీ. నావుడు శారదానందుఁ డూహించి దివ్యజ్ఞానసరణి సర్వంబు నెఱిఁగి
యిది యేను జక్కఁజేసెద నీవు నందభూమిశునికడ కేగి యిట్టులనుము
మనశారదానందుననుఁగునందన సప్తసంవత్సరప్రాప్త సంవిద్య
పరపురుషేక్షణపరిహృతవ్రతశీల కల దొక ర్తది తిరస్కరిఁజిలోన
నుండి విజయపాలునితోడ నుచితభంగి, మాటలాడిన వేడులు మాన నోపు
నని హితంబుగఁ జెప్పి నీవాన్యపాలు, నట్లు సేయ నియోగింపు మనఘచరిత. 108

చ. అనిన బహుశ్రుతుండు చని యత్తెఱఁ గెల్లను విన్నవించి యా
జనపతి యున్నయాకొలుపు సాలవెలిం దెరవాటె యగ్గుగుక
గొనిచని యుంచె నందనుఁడు కోరి నిరంతరమున్ ససేమిరా
యని పలవించుచుండఁ గొలువై నృపుఁ డుండ నిజాప్తకోటితోన్.

109

వ. అట్టియెడ శారదానందుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుండైనపనందనునపస్తా
రంబు దిరస్కారంబు సేయం దలంచి హృద్యంబు లయి పూర్వోక్తచతురక్షరాద్యంబు
లై తదీయవివినవృత్తాంతసూచనాద్యంబు లైనపద్యంబులు నాల్గు నిట్లని పఠియించె.

*తే. సకలలోకోపకారసంచారులైన, సాగుజనులవంచించుట జాణతనమె.

తొడలపై నమ్మి నిద్రవోయెడువయస్యుఁ, బగతుపాలను ద్రోయఁ బాపంబు గాదె,

*క. సజ్జనభావము గల్గును, హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటిది నేదుపె నీ

పజ్జం దొడపైఁగూర్కిన, యజ్జంతువుఁ జంపఁజూచుటది పౌరుషమే, పా.

- తే. అనిన నాసకారంబు నుజ్జన మొనర్చి, యక్కుమారుడు “సేమిరా” యనుచు నుండె
నందన్పుఁ డా పులైనజనంబు లెల్ల, దాన నద్భుతానందచేతస్కు లైరి. 112
- వ. తదనంతరంబ. 113
- క. సేతువుదర్శింప మహా, పాతకములుఁ బాసిపోవుఁ బ్రాణసఖునకున్
ఘాతుకమతి నొనరించిన, పాతక మేతీర్థసేవఁ బాయునె నరునిన్. 114
- క. అన విని సే యనునక్షర, మనుగతముగఁ బలుకు టుడిగి యటమీఁద “మిరా”
యనుచుండె నక్కుమారుడు, జనపతి నెమ్మొగము హన్ జలధిందేలెన్. 115
- వ. శారదానందుండు మఱియును. 116
- క. మి త్త్రిద్రోహి కృతఘ్నుఁడు, ధాత్రీసుగహంత హేమతస్కురుఁడు సురా
పాత్రీభూతుఁడు నిందా, పాత్రులు వీరెల్లనరక భవనావాసుల్. 117
- క. అనిన మివర్ణము నుజ్జన, మొనరించి నరేంద్రనూతి యుడుగక “రా, రా”
యని పలుకఁ జూచి యప్పుడు, మనుజేశ్వరుఁ డుత్సహించె మంత్త్రియఁ దానున్. 118
- వ. మఱియు శారదానందు డిట్లనియె. 119
- †క. రాజులు మెచ్చఁగ దిక్కుల, రాజులను జయించి ధనము రాజులచేతన్
ఓజఁగొని విప్రకోటిం, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్. పా. 120
- ఆ. అనిన విజయపాలుఁ డపుడ యాశాపవి, కారమానుపూర్వికముగ విడిచి
స్వస్థుఁ డై యరణ్యవాసవర్తన మెల్ల, విభున కెల్లవారు వినఁగఁ జెప్పె. 121
- ఉ. చెప్పిన నందభూవిభుఁడు చిత్తమునం గడుఁజోద్య మంది తా
నప్పుడ దిగ్గనన్ యవనికాభిముఖుం డయి యీగహస్య మీ
చొప్పునఁ జెప్ప నెవ్వరికిఁ జొప్పడు? నొప్పుగ నిట్టి దిమ్మెయిం
జెప్పినచొప్పు నా కెటులు చెప్పితి? చెప్పుము నీవు బాలికా. 122
- క. వాకిలి వెడలి యెటుంగవు, రాకొమరునియెలుఁగుపులి యరణ్యాంతర భా
షాకలనం బెట్లాదవెను, మా కున్న నిజంబుఁ జెప్పమా గురుపుత్రి. 123
- వ. అనిన శారదానందుం డన్న రేంద్రున కిట్లనియె. 124
- తే. సర్వభూదేవదేవప్రసాదమహిమ, శారదాదేవివరమున సకలలోక
వర్తనంబులు గానంగవచ్చు మాకు, భానుమతిమచ్చఁ గన్నట్లు భావవీధి. 125
- తే. అనినఁ బతి శారదానందుఁ డగుట యెఱిగి, సరభసము నొంది యత్తిరస్కురిణి దీసి
భయముభక్తియు సిగ్గు విస్మయముఁ దోఁప, లేచి గురునకు వందనం బాచరించె.
- తే. అట్లు ప్రణమిల్లి గురుని నత్యాదరమున, గారవించి బహుశ్రుతుఁడేరఁ బిలిచి
- †క. రాజేంద్ర విజయపాలుని, రాజితశుభమూర్తిఁజేయ రతిగలదేనిన్
బూజార్హుల వీరెల్లరఁ, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్.

కరము కరమునఁ గీలించి కరముఁ బ్రీతి, నందుఁ డాతని కలియె నానంద మెసగ.

ఉ. నిందకు నొర్పి దోషము గణింపక రిత్తకు రిత్త శారదా
నందునిఁ జంపు మన్న నిదిన్యాయము గాదని యెంత చెప్పినన్
మందమతిన్ వినం దెఱఁగుమాలిననన్న మొఱంగి కాచి మ
మ్మిందఱ సత్క్రియానిరతి నిప్పుడు గాచితి చెప్ప నేటికిన్. 128

తే. దోషమును నపకీర్తియుఁ దొలఁగఁబెట్టి, నాఁడు గురుఁ గాఁచుకొంటివి నేఁడు నన్న
సుతునిఁ గాఁచితి త్రిస్థానశుద్ధిగాను, నీయుణం బింక నేమిట నీఁగువాఁడ. 129

క. నీకతమున నిహపరములు, నాకిట సిద్ధించె నీసనాతనబుద్ధి
ప్రాకారముకలిమి నఘా, నీకంబుల గెలుచు టరుదె నృపనయవేదీ. 130

తే. అని యనేకవిధంబుల నాదరించి, మంత్రి కతిసుస్థిరైశ్వర్యమహిమ యొసఁగి
శారదానందగురునకు దారవోసి, యగ్రహారసహస్రంబు నర్పించె. 131

క. ధృతిమంతుఁడు ధీమంతుఁడు, మతిమంతుఁడు నై నమంత్రి మహినెత్తటి నే
నతిసంపద గోరెడుఁబతి, కతఁడబ్బుట పెన్నిధాన మబ్బు టగాదే. 132

ఆ. వరరథాశ్వసుభటవర్గమెల్లను గల్గి, చాలినంతభూమి యేలఁగల్గి
తగినమంత్రి లేనిధరణీశురాజ్యంబు, గాలిఁ దూలు దీపకళికఁబోలు. 133

వ. కావున. 134

ఆ. భట్టి నీకు హితుఁడు పరమవిశ్వాసియు, భట్టిబుద్ధి మేలుబంతి నీకు
సకలరాజతంత్ర సర్వాంగరక్షకు, భట్టినీతి వజ్రపంజరంబు. 135

వ. అట్లుగుటంజేసి మీరిరువురుం జేరి చరితార్థులరై వాగర్థంబులుంబోలె నభిన్నప్రభావం
బుల వర్తిల్లునది యని హితోపదేశంబు చేసి పరమయోగానంద జితేంద్రిరానందనుం
డై మదనరేఖానందనుండు నిజేచ్ఛం జనుటయు. 136

శా. శ్రీకర్ణాటమహామహీశ్వర సదాసేవాప్రధానోత్తమా
నీకస్తుత్య లిపిక్రియానిపుణపాణిద్వంద్వపంకేరుహా
యాకల్పంతకనిత్యకీర్తిజలజాస్యాశ్శేఖిగేహీభవ
ల్లోకాలోకధరాధరావృతధరాలోక్తకరక్షామణీ. 137

క. రాజప్రసాదసముదిత, తేజః కీర్తిప్రతాపదీపితలక్ష్మీ
రాజితనీతిధురంధర, రాజముఖీపుష్పచాప రసికకలాపా. 138

తృ తీ యా శ్వా స ము.

77

భుజంగప్రయాతము.

సరోజాననానందసౌందర్యమూర్తీ, సరోజాతసంజాతచాతుర్యపూర్తీ
ధరిత్రీసురాధీనదానానువర్తీ, శరచ్చంద్రికాపూరసారూప్యకీర్తీ.

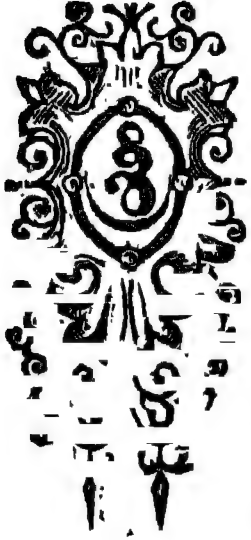
గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్రై పెద్దయన్నయామాత్యపుత్రై
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మదపారకృపారస

సామగ్రీవగ్రమానసకలార్థిజన

స్తోమబహువిభవ యనితర

సామాన్యగుణాభిరామ జన్మయసిద్ధా.

1

వ. అమృహీశ్వరుండు తదుపదిష్టప్రకారంబున వసుంధరాపరిపాలనపరాయణుండై యుండునంత నొక్కనాడు.

2

కా. ఆలోలామలదీపవల్లికలతో నాకాశసంచారి యై

క్షైలాసం బిటవచ్చు టెట్లొకొ యనంగా శోణచంచజ్జటా
జాలం బొప్పగఁ బాండురద్యుతులతో సాక్షాత్కరించెన్ మహీ
పాలాగ్రేసరుమ్రాల నారదుండు భూభాగంబు భూషించుచున్.

3

ఉ. అమ్మనినాథశేఖరుని నర్థి నెదుర్కొని భక్తిమై బ్రణా

మ మొనరించి సన్మణిసమంచితకాంచనపీఠి నుంచి నె
య్యమ్మన నర్హ్యపాద్యవిధు లాదిగఁ బూజ యొనర్చి యెంతయున్
సమ్మద మొందఁజేసి సుగసంఘమితోడ నరేంద్రుఁ డిట్లనున్.

4

చ. తలకొని యున్న తొంటిసుకృతంబుకతంబున వచ్చి మీఁదటం

గలిగెడుశోభనంబులకుఁ గారణమై మఱివర్తమానని
శ్చలదురితంబులం దలఁగి సన్మనినాథకులావతంస ని
ర్మలభవదీయదర్శనము మాకొనరించెఁ ద్రికాలయోగ్యతన్.

వ. అనిన నమ్మనీశ్వరుండు సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె.

సీ. పరమధర్మజ్ఞత బ్రాహ్మణప్రవరుల నరసిరక్షింపుదే యనుదినంబుఁ
బ్రజఁ దల్లిడండులపగిది బాలింపుదే పరులొత్తొరవులేక బ్రదుకునట్లు
దివిజభూజముఁబోలె దీ నార్థి సమితికి నభిమతార్థము లితై యాదరమున

ననిఁ బ్రాణ మిచ్చినయట్టివారలవారి కెల్ల తేజంబులు నిచ్చి మనుతె
యాజ్ఞపాత్రిక సంపద లర్థి నిచ్చి, బంధువర్గంబుఁ బోషింఁతె బహువిధముల
సకలవర్ణాశ్రమాచారసరణి తప్ప, కుండ నియమించెదే మహీమం డలమున.

7

క. సప్తాంగ రక్షసేయుదె, సప్తాపాయములఁ బరుల సాధింఁతె మదికొ
సప్తవ్యసనము లుడుగుదె, యాపుల రక్షింఁతె సాహసాంకమహీశా.

8

క. మంత్రంబును రక్షింపుదె, తంత్రాచరణంబులందుఁ దత్పరమతివై
మంత్రము పరమంత్రమన, స్సంత్రాసకరప్రభావసంపన్నులతోన్.

9

క. ఆజ్ఞ వెలయుంఁతె దిక్కుల, యజ్ఞాచక్రియుల సురల నలరింతువె నీ
తిజ్ఞులఁ బరిపాలింపుదె, సుజ్ఞానపరీక్షచేసి సుకవుల మనుతే.

10

*క. అని కుశలప్రశ్నిముగతి, ననిమిషముని రాజనీతి యాద్యంతంబు
దన కెఱుంగ నానతిచ్చిన, విని వినయముతోడ మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

11

చ. పరిచితసర్వశాస్త్రపథపారగు లైనవసుంధరేశ్వరుల్
నిరుపమలీలమై నడచునీతిపథంబు సంచరింప నా
తగమె మాహాత్మ్య మీకృపకతంబున నింక నిరంకుశక్రమ
స్ఫురణమహామహీభరణభూరినయొన్నతి నుల్లసితెదన్.

12

వ. అనిన నన్న రేంద్రచంద్రునకు మునికులాగ్రగణ్యం డిట్లనియె.

13

చ. అలఘువినుత్సరత్నముల కన్నిటికిం గుదురై నరోహణా
చలపతిరీతి నీవఖిలసద్గుణశాలుల కాలవాలమై

వెలయుట నిన్ను వాసవుఁడు వేయివిధంబులఁ బ్రస్తుతించు ను
జ్వలతరభాగ్యసంపద భవత్ప్రతిమానులె యన్యభూపతుల్.

14

ఉ. ఇట్టి భవన్మహత్త్వ మిదియెల్ల విదర్భవిభుం డెఱింగి నీ
పట్లపుడేవి గాఁదగినపట్టి వరంబునఁగోరి యీశ్వరున్
గట్టిగఁగొల్చి తత్కరుణఁ గాంచె మనోభవరాజ్యలక్ష్మికిం
గట్టునుఁగై నమూర్తి గుణగణ్య ననంగవతీకుమారికన్.

15

ఆ. వెలఁదిసోయగంబు వీక్షింప వినుతింప, వేయికన్ను లమరవిభున కిచ్చి
రెండువేలజిహ్వా లండజాధీశున, కొసఁగఁబోలుఁ బంకజోద్భవుండు.

16

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశ మని కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబుఁ
దొయ్యలివలిచన్నుదోయి కర్కశ మని యడుగుల మార్దవం బలవఁదెంచె
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగఁ

* పా. క. అన ని మనమున నలరుచు, ననిమిషముని నాథుతోడ నతిగంభీర
స్వనమునఁ బ్రియపూర్వకముగ, వినయముతోడుతను మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

బూదీగబోడిచూపులు చంచలము లని మెలపు నెన్నడపున మేళవించె
నబలనఖములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుగుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతకు నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ నొప్పు నాచిగురుఁబోడి.

తే. తమ్ము లాకొమ్మనెమ్మాముతమ్ము లనఁగ, బింబ మాయంతికెమ్మోవిబింబ మనఁగ
జాతి యానాతిలేనవ్వుజాతి యనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

సీ. తులకు వచ్చియు రాదు తళుకులఁగని యైనఁ గోమలికాంతిఁగోఁ గుందనంబు
సరియయ్యుఁ గాదు నిశ్చల మైనజిగి నెప్పుకాంతయూరులతోడఁ గరభయుగము

*ప్రతివచ్చియును రాదు సతతాచ్ఛవిచ్ఛవి తరుణికంధరతోడ దరవరంబు

+జోడయ్యుఁ గాదు మించులనటించుచునున్న చానచన్నులతోడఁ జక్రమిథున

మింతినెమ్మాము ప్రతిచేసి యెన్నుచోటఁ, జందురుని మేను పూర్వపక్షంబు నెందు

ననఁ జగమున నావిదర్భావనీశు, ననుఁగుదనయకు నెనయైనయతివ గలదె. 19

శా. ఆనారీమణి తండ్రీసమ్ముఖమునం దశాంతముం గ్రొత్తగా

నానానాయకపాఠకోత్తము లొగిన్ సంగీతసాహిత్యవి

ద్యానైపుణ్యము మీఱ నీగుణవిలాసాకారరేఖాదుల

స్వేమోశ్లఙ్ గొనియాడఁగా విని రసోన్మేషంబు సంధిల్లఁగన్. 20

వ. పంచశరశరప్రపంచచంచలాయమానమానసయై యుండునంత. 21

తే. సిద్ధపుర మేలురాజు ప్రసిద్ధబలుఁడు, శకమహీనాథచంద్రఁ డాచంద్రవదన

నడుగఁ బుత్తెంచి యీకున్న నాగ్రహించి, యేపున విదర్భమీఁద దండెత్తఁ దలఁచె.

వ. కావున. 23

క. హరువరమున జనియించిన, వరపుత్త్రిక యగుననంగవతి నను రాగ

స్ఫురణమున వరియించుట, కరణీయము నీకు నిపుడు కరుణాభరణా, 24

క. నావుడు నాకార్యము వసు, ధావల్లభుఁ డెంతయేని తాత్పర్యముతోఁ

గావింప నియ్యకొనుటయు, నావిబుధమునీంద్రముఖ్యుఁ డరిగెను బిదపన్. 25

క. వేసవివేడి సహింపక, వేసఱుజీవులకు నెల్ల విశ్రాంతికర

శ్రీసంపాదనకరమై, యాసన్నంబయ్యె నంబుదాగమ మంతన్. 26

సీ. గగనరత్నము కట్టు మొగులతో నుదయించెఁ జరమదిక్కునఁదోచె శక్రధనువు

పూర్వాపరవ్యాప్తిఁ బొలుపారె జలరేఖ లాలోలగతి వీచె మూలగాలి

మెఱుగు మొత్తంబులు మెఱసె నుత్తరమునఁ గడఁగె దక్షిణపుమేఘములగములు

ప్రాళయభ్రానుండు పరివేషగతుఁ డయ్యెఁ జాతకంబులు నింగి సంచరించె

* ప్రతియయ్యునుం గాదు బహువిలాసములకురమణిరూపముతోడ రత్నపుత్త్రి

+ సమతమెందియు నెంద దమితశ్చంగారంబు గలయంతినాసతోఁ గాంచనంబు

నెఱలపెనుపట్టె నేలవైఁ గొఱలఁ జొచ్చె, మొనసి చీమలగమి గ్రుడ్డుమోవఁదొంగఁగె
గుజముకొనగొమ్మ డిగి క్రిందికొమ్మమీఁది, నిలుపు గైకొనుపులుఁగులయెలుఁగు లెచ్చె.

ఉ. తూనిఁగలాడెఁ దోయనిధిఁ దోరపుమ్రోత జనించెఁ బంక్తులై

కానఁబడెన్ బలాకములు కప్పయెలుంగు చెలంగె నిర్జల

స్థానములందుఁ గుంజముతుదం గృకలాసము నిల్చి నింగికై

యాననమెత్తె భూమిరజ మఁగములన్ బెరయించెఁ బిచ్చుకల్.

28

క. తదనంతరంబ జనముల, కిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేర్పఱుపంగా

హృదయముల కగోచరమై, చదలం బొదలంగఁజొచ్చె జలధరవితతుల్.

29

క. ధారణిఁ గలమేలెల్లను, ధారాశకరాశవర్ష ధారలచేతన్

నీరామని గాఁగల దని, పూరాల్చినభంగి ముసురు పొరిఁబొరిఁ గురిసెన్.

30

సీ. ప్రథమోదబిందులఁ బల్లవించె ననంగ నింద్రగోపద్యుతి నిలఁ దనర్చె

భానుచంద్రుల సూడుపట్టి గెల్చె ననంగఁ గంధరపటలాంధకారమడఁచె

జలదానిలంబునఁ బులకించెనో యనఁ గుటజభూజంబులు కోరగించె

స్తనితమర్దశరవంబునకు నాడె ననంగ వనమయూరములు నర్తనము చేసె

బాంధజనచిత్తచిత్తసంభవమహాగ్ని, ఘనతరజ్వాళజాలానుకరణనిపుణ

వివిధవిద్యుత్పరంపరావిభ్రమంబు, లఖిలహరిసంతరంబుల నతిశయిల్లె.

31

మ. దళితానంతదిగంతమై ఘుమఘుమధ్వానంబు సంధిల్ల గాఁ

గలయం బాములవేలఁగట్టినటు లుగ్రవ్యగ్రలీల న్నిర

ర్గళధారాశకరాశమై కురిసె వర్షం బెందు నేయింటివా

రలుఁ బొర్లింటికి నేఁగకుండఁగ నహోరాత్రంబుఁ జిత్రంబుగన్.

32

తే. ధరణియెల్లఁ గదంబపుష్పరచితంబు, దిక్పకరమెల్ల సరసన ర్జితమయూర

మంబరంబెల్ల నీరదాడంబరంబు, విరహిజనచాతకము లెందు విశ్రమించు.

33

మ. రమణీయోన్నతసాధసీమల విహారప్రాధి సంధించుచోఁ

దమకుం గర్జితఘోరఘోషములు నిద్రాభంగముం జేసినం

బ్రమదం బందిరి కాముకుల్ సమదశుంభత్కుంభికుంభద్వయ

క్రమవక్షోరుహమండలీమదవతీ గాఢోపగూహోన్నతిన్.

34

చ. లలితగతి న్మయూరికలు లాస్య మొనర్పఁగ భేకజంపతీ

కలకలనాదము ల్సెలఁగ గర్జనపాద్యము లుల్లసిల్లఁగం

దళకుసుమాంజలుల్ వెలయ నర్తనశాలయనం దనర్చె భూ

తలము విచిత్రవారిదవితానతిరస్కరిణీసమేతమై.

35

ఉ. హరిమయూరవిభ్రమము లంచలఁ జెందఁగఁదద్విలాసముల్

తారలఁ జేరఁ బుష్పితకదంబవిజృంభణ సప్తపర్ణనా
నారుచిరప్రసూనభజనం బొనరించె శరత్సమాగమం
బారయ నంబుదాగమ మహామహిమోన్నతి నాక్రమించినన్.

36

చ. శరదుదయప్రభావమునఁ జంద్రదిశేంద్రులతేజ మెక్కి త
ద్గరిమలఁ గైరవాంబుజవికాసము మించెఁ దదీయవాసనం
బరఁగె మదాలిమాలికలు భావసముద్భవవర్తనోన్నతిం
బొరసి నిశాహముల్ సిరులఁ బొంది సుఖింతురు మేదినీ జనుల్.

37

మ. జలజచ్ఛత్రరుచింబ్రకాశతరకాశ శ్రేణికాచామరం
బుల భద్రాసనకాంతి రాజ్యపద మొప్పల్ మీఱఁ గుంభోద్భవుం
డెలమిన్ దక్షిణదిక్కునం దుదితుఁ డయ్యెం జంద్రతారాబలం
బుల మేలైనదినంబు లెవ్వరికి సమ్మాదంబు సంధిపవే.

38

ఉ. బాలలు లీలతో బలుసుఁబండులచాయఁ దనర్చి పండి కై
వ్రాలినరాజనంబులకు వచ్చుశుకంబులఁ జేరనీక పోఁ
దోల రవంబుతోఁ జెఱకుఁదోఁటలనీడల నుండి పాడి రు
న్మీలితహావభావరమణీమక రాంకుని సాహసాంకునిన్.

39

వ. ఇవిధంబున శరదాగమంబు దనప్రయోజనంబునకు ననువర్తనసూత్రం బగుటయుదండ
యాత్రాసముత్సుక సేనాసనాఘంధై సాహసాంకమహీనాఘండు తగినకాలరులం బం
చుటయు సుమతినూనుండు లేఖాముఖంబున నంతయు నెటింగి రాగమంజరీపుత్త్రమి
త్తుండైనచిత్రరథుం డనుగంధర్వపతిని జంద్రపురరాజ్యసింహాసనాసీనుం గావించి
యాక్షణంబ.

40

సీ. రథవిక్రమప్రౌఢరథికలీలారూఢనానావిధస్యందనములతోడ
సహజదానోద్దండచండశుండాదండబంధురసింధురప్రతతితోడఁ
జారుమూర్తికమహాశ్చర్యసంచారణ కమనీయతరతురంగములతోడఁ
బరభూవరవ్రాహ్మహాభయదోగ్రసన్నాహగర్వితసుభటవర్గములతోడ
మందరాచలమంథానమధ్యమాన, నిరవధికనీరనిధిఘోషనిర్విశేష
పటుపటహముఖ్యవాద్యజృంభణముతోడ, భట్టిచనుదెంచి వసుమతీపాలుఁగాంచె. 41

తే. అర్థి దండప్రణామంబు లాచరింప, నమ్మహామంత్రిముఖ్యుని నానరేంద్రుఁ
డతిముదంబున నాలింగనాదు లైన, సముచితోపచారంబుల సత్కరించి.

42

వ. సాదరావల్లోకంబున నాలోకించి లోకవృత్తాంతంబు నడుగుటయు నతనికి సుమతి
నూచుకొ డిట్లనియె.

43

సీ. ఏరాజునకుఁ జెల్లునెంతయు నరు డైన మణిపాదుకాదులుమహిఘఁ గొనఁగ

నేరాజునకుఁ జెల్లు నిండ్రుని మెప్పించి నవరత్న సింహాసనంబు వడయ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నీరజాసనుసభ బ్రహ్మస్త్రలాభసంపద వహింప
నేరాజునకుఁ జెల్లు నితరదుర్లభ మైన యుట్టిచేరులుగోయు దిట్టతనము
దేవపతి యైనశ్రీమహాదేవుదేవి, కాళికాదేవి యేరాజుకడిమి మెచ్చి
లీల నుజ్జని వేయేడు లేల నిచ్చె, ననుచు నిలయెల్ల దేవర నభినుతించు.

44

చ. అనిన దరస్మితాస్యః డగునమ్మనుజేంద్రునితోడ భట్టి యి
ట్లను జగదంబ వత్సరసహస్రము రాజ్యము నీకు నిచ్చె నా
యినమడియేండ్లు లిద్దరణి యేలునుపాయము సేయువాడ నే
ననుటయు నవ్విభుండు మది నచ్చెరువంది వినంగఁ గోరుటన్.

45

వ. అవధరింపు మని మనుజవల్లభునకు భట్టి యిట్లనియె.

46

సీ. జగదంబ భవదీయసాహసోన్నతి మెచ్చి యిచ్చె నుజ్జయిని వేయేడులేల
నావరం బెబ్బంగి ననుభావ్య మైనది యటుగాన సుకయుక్తి యవధరింపు
మేఁటేట సునరింపు మితరదేశవిహార మాటునెలలు రాజ్య మాటునెలలు
నిమ్మెయిరెండువేలేండ్లులు చెల్లినఁ బురి నున్న యట్టివత్సరము లెల్ల
శాంభవీవరలబ్ధవత్సరసహస్ర, మయ్యె దేశాంతరాంతరావాప్తివలనఁ
జనిన వేయేండ్లు మనబుద్ధిసంచితములు, ఘనయశస్సాండ్ర విక్రమార్కక్షి తీంద్ర.

47

వ. అనిన నతనిమనీషావిశేషంబునకు సంతోషించి.

48

మ. అతఁడుం దానును గార్యలబ్ధిగతి నేకాంతంబ యూహించి స
మ్మతితో సిద్ధపురీశుపైఁ జనుటకు న్మోహూర్తికోత్తంస ని
శ్చితవేశిక మొరయింపఁ బంచుటయు మించెక దండయాత్రాసము
ద్ధత నిస్సాధణాధణధణధణంధాణంధణ ధ్వానముల్.

49

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి నీలవర్ణుండు నిద్రమేలుకొనియె
వెగడొంది రవి తేరినొగలఁ గట్టినయట్టి వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెదరి పర్వతపుత్రి కందర్పదమనునిఁ గాఁగిలింఁచె
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లె
గమలజాని వేదపఠనంబు కవలువోయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జిఱజిఱదిరిగి మ్రొగ్గె, వారిరాసులు పిండిలివండు లయ్యె.

50

వ. అంత.

51

క. సంగరములు గలుగుటఁ జతు, రంగమ్ములు సమ్మదాంతరంగము లగుచుక
గతిగాతరంగసంగత, రంగములై బెరసె నెరసి రంగక్షోణిన్.

52

ఉ. చుట్టము లై నగాహుతులు సూరలఁ బేరెలమిన్ జనోజ్జ్వలా

రట్టజవాహరోహణవిరాజితులై తనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
బట్టపుదంతి నెక్కుకొని భట్టి నృపాలుని సేన కంతకుం
బెట్టనికోటయై నడచె భీకరసన్నహనాభిలాషుఁడై.

53

మ. జయలక్ష్మీసతితో ననంగవతి నిచ్చుం గైకొనం గోరి యు
జ్జయినీనాథుఁడు దివ్యభూషణవిలాసం బొప్ప నాయోధన
ప్రియుఁడై పెండ్లికి నేఁగుభంగి వెడలెం బృధ్వీజనశ్రేణికా
నయనానందదరత్న కాంచననవీనస్యందనారూఢుఁడై.

54

వ. ఇవిధంబున రాజమందిరద్వారంబు వెడలి యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు నను
కూలసమీరసంచారంబులును నానాదర్శాదిమంగళద్రవ్య సందర్శనంబులు నవనీసురా
శీర్వాదంబులు నగణ్యపుణ్యాంగనాముక్తమాక్తిక శేషావిశేషంబులును నభంగతురంగ
హేషాఘోషంబులు నంగీకరించుచు, నిరర్గళప్రసాదశరణారి శరణుండై పురంబు నిర్గ
మించి సకలసేనాసమన్వితుండై కదలి కతిపయప్రయాణంబుల విదర్భానగరంబు చేరంజ
న యప్పరంబునకుం గ్రోశమాత్రంబున నతిపవిత్రం బైనవేత్రవతీతటంబున నతిమాత్రవి
శాలరమణీయంబునునత్యంతమహనీయంబును సమస్థలంబును నైనస్థానంబున నత్యాశ్చ
ర్యకరణప్రచండం బయినయోగదండంబున వ్రాసినం దత్తు ణంబ.

55

సీ. బంధురకాంచనప్రాకారములతోడఁ బరిఘజలౌఘసంపదలతోడ
మహనీయతరదివ్యమందిరంబులతోడ రమణీయదివ్యసాధములతోడ
మణిమయబహుసభామండపంబులతోడ నగణితదివ్యగేహములతోడ
వర్ణితశృంగారవనవితానముతోడఁ గమలకైరవవనోత్కరముతోడ
నప్రమేయాతివిస్తరాయామ మగుచు, నొక్కపుర ముద్భవిల్లిన నుచితభంగి
సకలసామంతపరివారసమితితోడ, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు విడిసె.

56

చ. తలఁచినమాత్ర బాత్రిక సుధామధురాన్నము లుద్భవింపఁగాఁ
బలుమఱుఁ గంధ రాల్చిన నపారధరంబులు సంభవింపఁగాఁ
గొలఁదికి మీఱునైన్యములకుం బరిశృప్తి యొనర్చె ధారణీ
తలపతి యిష్టభోజనవిధానమునకొ విపులార్థ సత్కృతిన్.

57

వ. ఇవిధంబున సకలసైనికులను సంతోషితస్వాతులం గావించి పేరొలగంబున్న సమయం
బున శకనుహీశ్వరురాయబారి చనుదెంచి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి నిశ్చం
కంబుగా సాహసాంకనరేంద్రుని కిట్లనియె.

58

ఉ. మున్ను శకశూరమణముఖ్యుఁ డనంగవతికొ వరింప వే
డక న్నిజసర్వసైన్యబలగర్వము మీఱ విదర్భమీఁద న
త్యున్నతశక్తిమై విడిసి యుండఁగ నీ వొకపోటుబంటువై

మిన్నక వచ్చి తేల పులిమిసల నుయ్యెలలూఁగ వచ్చునే.

59

సీ. ప్రియతనూజులపేళ్ళు వెట్టి పెంపొందిరి మాశవనేపాశమగధపతులు
ఏటేటఁ గస్పంబు లిచ్చి వర్ధిల్లిరి సౌవీరసౌరాష్ట్రసగరనృపులు
పుత్తుల గిరవులు పుత్తెంచి బ్రతికిరి కుంతలావంతీశకుకురవిభులు
కన్యలఁ గొనివచ్చి కానుకఁగా నిచ్చి మనిరి కాశకరూశమద్రపతులు

జగతి నేరాజు మారాజుచరణయుగము, గాంచి కొలువనివాని నేఁ గాన నెందు

1 గాదమున మాటుపడియున్న కాయవోలె, నుజ్జయిని డాఁగియున్న నీ వొకఁడుదక్క.

తే. కాకతాళీయముగ మహాకాళికరుణ, నుజ్జయినిరాజ్యవైభవ మొనరె గాక
యుట్టిచేరులు గోయుట లెట్టియరిది, యెలుక గొలుకదె యటువంటి వెన్నియైన.

క. ఇప్పుడు శకవిభుఁ జెనకుట, యొప్పుదుసూ మున్న బొంతయును లాతమునుం
గప్పెరయును బాదుకలును, జొప్పడినవి బ్రతుకుటొప్పు జోగియుఁబోలెన్.

62

చ. పలుకులు వేయు నేటి కింక బ్రాహ్మణసూనుఁడ వీవు నీకు దో
ర్బలమున కేమికారణము బాఁపనపోటును గప్పకాటునుం

గలదె ధరిత్రి భట్టిమొన గట్టిగ నమ్మకు మోసపోకు నీ

కొలఁదులె రాచకార్యములు కోమటి బుద్ధులఁ దీర్పఁదీటునే.

63

ఆ. శకనరేంద్రచంద్రచరణాబ్జసంసేవ, విడిచి యావిదర్భవిభునిఁ గలసి

వచ్చు టోడ విడిచి వదరు వట్టుట సుమీ, చెప్పఁదగినమాట చెప్పినాఁడ.

64

వ. అనిన వినిప్రహసితముఖారవిందుండైసుమతిసూనుం డాక్షేపవాగ్గర్జితంబుగానిట్లనియె.

క. ఇట్టి వివేకమహోన్నతి, యిట్టినయోచితవిహార మేరికిఁ గలదే

యిట్టినను దూతఁగాఁ జే, పట్టినపతి వేట భాగ్యపరుఁ డననేలా.

66

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

67

తే. తొల్లి యొకకాకి రాయంచఁ దొడరినట్లు, శకుఁడు సమరనిశ్శంకుని సాహసాంకుఁ

జెనకఁజూచుట యెన్న నీతనికిఁ దనకు, హస్తమిశకాంతరము గాదె యలవుకలిమి.

క. మాటలు పదివేలాడినఁ, బోటరియై రణములోన భుజబలమెల్లం

దేటపడఁ జూపకుండిన, మేటియశం బేల కలుగు మీ రాజునకున్.

69

శా. భూచక్రాఖిలరాజ్యభోగ మొనరుం బోరక జయం బందినం

బ్రాచీనాయకలోకలోలనయసాపంచాస్త్రకేళీకళా

వై చతుణ్యము సంభవించుఁ గదనవ్యాపారతత్వ మాలినక

“కా చింతా మరణో రణే” యనుట నాకర్ణింపవే యెన్నఁడున్.

70

ఉ. ఇంచుక సూదివేదన సహించినమాత్ర నృపాంగనాకుచో

దంచితసౌఖ్యకేళి సతతంబును 1గంచులి గాంచు నాజి ని
 ర్వంచనఁ దీవ్రబాణనికరతుతదేహుల కబ్బవే మరు
 చ్చంచలలోచనాఘనకుచస్త్రబకద్యుతిసంగసౌఖ్యముల్.

71

క. కావున మీభూవిభునకు, నీవిధ మంతయును దెలియ నెఱిగించి రణ

శ్రీవిక్రమంబు నెఱపఁగ, రావింపుము రజ్జులాట రాజోచితమే.

72

వ. అనియో ననంతరంబ విక్రమాంకమహీపాలుండు శకభూపాలుదూతకుఁ గనకమణిభూ
 షణాంబరతాంబూలాదిసత్కారంబు లొనరించి వేత్రవతీతటంబుపుణ్యస్థలంబుగావున
 నెల్లి యుద్ధంబునకు సిద్ధపురీశ్వరుం డిచ్చటికిసన్నద్ధుండై వచ్చునట్లుగా నెఱిగింపుమని
 వీడ్కోలిపి తద్వృత్తాంతం బంతయు విదర్భేశ్వరునకుంజెప్పి పంపి తదానీతంబులైన
 యుపాయనంబు లంగీకరించి నిజభృత్యామాత్యులం దమతమనివాసంబులకుఁ బోవం
 బనిచి సముచితప్రకారంబున నుండి మఱునాఁడు ప్రభాతసమయంబున.

73

క. నానామంజులమాగధ, గానధ్వను లెసఁగ మేలుకని సంధ్యాదుల్

పూని యొనరించి బహువిధ, దానానందితవిశిష్టధరణీసురుండై.

74

క. గరుడాంగరాగమాల్యా, భరణప్రభ లలర నుదయపర్వతముపయిం

గరమొప్పునరుణుడో యన, నరదముపై నెక్కివిక్రమార్కుఁడు వెడలెన్.

75

క. దక్షిణనయనాస్పందము, దక్షిణపవనానుకూలతయు నిజవిజయం

బక్షయముగ నెఱిగింపఁగ, నాక్షుణమున సాహసాంకుఁ డానందించెన్.

76

క. అటమున్న భట్టియనుమతిఁ, బటుగతిఁ బడవాల్లు సైన్యప్రతతులకెల్లం

జటులతరసమరలీలా, ఘటనకు వెడలుడని యెఱుఁగఁగాఁ జెప్పుటయున్.

77

సీ. సంగరసన్నాహసమయం బెఱిగించు నిఖిలమంగళతూర్యనిస్వనములుఁ

గట్టుమట్టుననుండి కదలించినఁ జెలంగు భీకరశుండాల్బృంహితములు

రథములఁ గట్ట సారథులు ముట్టిన మిన్నదన్నెడి రథ్యవితానములును

బంతంబు లొండొండ ప్రకటించుసుభటులసాహసోచితవాక్యసంకులములుఁ

గలసివిలసిల్లుసాహసాంకక్షీతీంద్ర, చంద్రుఁగిరిరాంగణస్థలి సాంద్రవము

పూర్ణచంద్రోదయోదీర్ఘఘూర్ణమాన, మగుమహార్ణవఘోషంబు ననుకరించె.

78

క. సందీపితరిపుకుంజర, సందళనక్రీడనైకసాహసలీలా

నంద మలర సింగంబుల, మందగతి నీ్వరభటసమాజము నడచెన్.

79

మ. విలయారంభవిజృంభణంబున సముద్వేలంబులై కుంభినీ

వలయంబుం బులింపఁ గైకొనుమహావారాకరానీకవీ

చులభంగిఁ జవసత్త్వవిస్ఫురణలం జూపట్టి యప్పట్టునన్

విలసిల్లెం దురగంబు లాశ్వికులకున్ వీర్యం బవార్యంబుగన్.

80

చ. సలలితగండమండలము నన్మదధారల నివ్వటిల్లఁగా
నలఘువినూత్న రత్న కనకాంచితభూషణదీప్తులొప్పఁగా
వెలువడె నున్మదద్విరదబృందము నిర్ఘ్న రదీప్రవల్లికా
కులకలితంబు లై ననడగొండలదండముఁ గ్రేణిసేయుచున్.

81

క. దివినుండి భువికి డిగ్గిన, దివిజవిమానము లనంగ దివ్యమణివిభా
నివహము దిశలకు నిగుడఁగ, నవలీలన్ వెడలె నప్ప దరదములగముల్.

82

మ. ప్రతివీరప్రళయాంతకుం డగువిదగ్భక్షోణిపాలుం డినా
యతతేజుండని సాహసాంకమను జేంద్రాలోకసంభావనా
చితసంభాషణమాధురీమహిమచేఁ జిత్తంబు లార్జించుచుం
జతురంగంబులఁ దోడునూపె సమరోత్సాహైకసన్నాహుడై.

83

ఆ. దేశకాలబలము దెలిసి దైవబలంబు, కలిమి నచ్చి బాహుబలము బెరయ
మూలబలముతోడ మోహరంబుగఁ దీర్చి, సుమతిసుతుఁడు సైన్యసమితి నడపె.

84

క. ద్విరదములకు నరదములును, నరదములకు నశ్వములును నశ్వంబులకున్
వరభటులును వరభటులకు, నరిగెలవారలును బన్ని రగ్రేసరులై.

85

ఉ. అంతకు మున్న సిద్ధనగరావనినాథునిదండనాథుఁ డ
త్యంతబలాభిరాముఁడు మహారథనాముఁడు సర్వసైన్యమున్
సంతనకట్టె భాహుబలసారథసుండు విదేహధారణీ
కాంతుఁడు శాలివాహనుఁడుఁ గయ్యపువేడుకతోడఁ దోడుగన్.

క. ఆరెండు సేనలందును, వీరాగ్రేసరులు సమరవిశ్రమకేళి
ప్రారంభజృంభణాహం, కారత నెండొరులమీటి కనుపట్టి రొగిన్.

87

క. భీకరసంగరలీలా, లోకనకాతుకదిగ్గిశలోకేశసురా
నీకవిమానంబులచే, నాకాశము నిరవకాశమై విలసిల్లెన్.

88

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిఘటించి పూర్వాపరసముద్రంబులుంబోలె వీరరసోద్రేకంబున
విజృంభించి.

89

సీ. అరుణదృగ్గుచులును నాయుధప్రభలును మార్తాండదీప్తితో మాటుమలయ
హుంకారములు భేరిభాంకారరవములు వలయాద్రుఁ బ్రతివిరావముల నినుప
సింహనాదంబులు శింజినీధ్వనులును నాశాకరులగుండె లదరఁజేయ
నట్టహాసంబులు హయహేషితంబులు గగనంబు తోరణకట్టికొనఁగ
నుభయ బలములనుభటులు నుగ్రవీర, రసవిజృంభణ మరుదుగా రహిఁ గడంగి
కదియునస్ఫుటిపటుపాదఘట్టనమున, నుర్వి యంతంత నుట్టుత లూఁగఁదొణఁగె.

- ఉ. అత్తటి సాహసాంకమనుజాధిపుబంధురగంధసింధురో
దాత్తకపోలమండలమదద్రవధారలతాపు తెక్కినం
జిత్తము లత్తటిం జెదరి సిద్ధపురీంద్రచమూగజేంద్రసం
విత్తిమదంబు లింక నరిబృందము డెందము చిన్నవోవగన్. 91
- వ. అంత. 92
- మ. దివిజ స్త్రీకుచకుంభకుంకుమముతో దివ్యాంగనావీటికా
నవకర్పూరరజంబుతో నమరకాంతాదేహహారిద్రపం
కవిశాలాన్నతితో సురీనిటలభాగస్యస్తకస్తూరితో
నవనీరేణువు సాటియై పరగె నాశాకాశసీమంబులన్. 93
- చ. కలయగ ధూళి దృగ్రుచులు గప్పిన జోదులు శబ్దవేదులై
పెలుచగ గడంగి నేమిరవబృంహితహేషితసింహనాదసం
కులముగనుల్లసిల్లు రథకుంజరఘోటకసద్భటావళిం
గొలదికి మీఱగె ధరణి గూల్చిరి బాణపరంపరాహళిన్. 94
- ఉ. అప్పుడు కుండలీకృతశరాసనులై విలుకాండ్రు తూపులం
గప్పిరి నింగి నాంగికముగాఁ గయిసేసినవన్నె లన్నియుం
జిప్పిలు దట్టపుంజెనుటఁ జిందఱవందఱగాఁగఁ చాలనిం
పొప్పగఁ దీవ్రభానుకిరణోగ్రత నడ్డముచేసిరో యనన్. 95
- ఉ. చాపము లింద్రచాపములచందము చూపగ గెంపుసాంపువా
ల్టూపులక్రొమ్మెఱుంగులకుఁ దోడుగఁ దర్జనగర్జ లొప్పగఁ
జాపధరాంబువాహములు సాయకవృష్టులయేపునూప ను
ద్దీపితరక్తవాహినులఁ దెప్పలఁదేలెను భూతసంఘముల్. 96
- చ. బలములురెంటఁ బేరుగలబంటులరోషమహానలంబులం
దొలిదొలి ధూమముల్ నిగిడి తోన శిఖావళు లంకురించి ని
ప్పులు ధరమీఁదఁ బేర్చుక్రియ భూరజముల్ దివిముట్టి రక్తధా
రలు గనుపట్టి తొట్టె సమరస్థలి నెల్లను మాంసఖండముల్. 97
- వ. అట్టియెడ నుభయబలంబుల నుభయబలంబులును సేనాముఖంబుల సేనాముఖంబులును
గణంబుల గణంబులును వాహినుల వాహినులును నక్షాహిణుల నక్షాహిణులును దలఁప
డి సన్నాహంబుల సముత్సాహంబులు పోషింపఁ గోపంబు లాటోపంబుల భూ
షింపఁ హుగ్ధంబు లహంకారంబుల ముదలింపఁ జలంబు లచలంబులం బొదలింప న
వార్యంబు లగుశౌర్యంబులు నఖర్వంబు లగుగర్వంబులు నశాంతంబు లగుపంతంబులు
నవరోధంబు లగువిరోధంబులు నభేదంబు లగుసింహనాదంబులు నద్భుతారంభంబు

లగుసంరంభంబులు నుల్లసిల్లఁ జలంబులు వదలక బలంబులు ప్రిదులక బీరంబు లెడలక
బింకంబులు సడలక బిగువులు దక్కక బిరుదులు స్రుక్కక వెలవెలంబాటక వెన్ను
చూపి జూటక తాలిమి దింపక మాలిమిఁ బెంపక తలఁగక మలఁగక విఱుగక సురుఁ
గక కేడింపక జోడింపక వెఱవక చేమఱవక, అత్తశంబులఁ గత్తశంబులు సింఁచియు
శరంబుల శిరంబులు ద్రుంఁచియుఁ గుంతంబుల దంతంబులు పొడిచేసియు నారసంబుల
నీరసంబుల నేసియు పరిఘంబులఁ గేతనంబు లడిఁచియు శూలంబుల ఫాలంబులు వొ
డిఁచియుఁ గత్తుల నెత్తులు వగిలించియు బల్లెంబుల నెల్లెంబుల నెగిలించియుఁ గుతా
రంబులఁ గతారంబుల మరల్చియు వీరావేశంబుల విహరించునవసరంబునం, బతియవ
సరంబు నెఱపం దెఱపి గని వెఱవిడి తఱపికొన్న విధంబున శిబిరంబు చొచ్చి బలును
గలం బరిమార్చి యార్చి పేరువాడి వీరాలాపంబు లాడువారును, తొమ్ములుగాఁడివీఁ
పులవెడలి నేలం గీలుకొని యున్న తోమరంబు లాధారంబులుగా నిలిచి గతప్రాణు
లయ్యును సమీరసంఛారంబునఁ జలించుకతంబునఁ జేతనులుంబోలెఁ బరులకు భయం
బాపాదించువారును, ద్విరదంబు లరదంబులం బొరలనెత్త నొరగినయారసంబుననాభీ
లంబు లగుకరవాలంబులు వెఱిక్కిదంతకాండంబులతోడన కండతుండెంబులుగా ఖండించి
చిత్రలీలావిలాసనిరవధికు లైనరధికు లని యమరవరులచేతం బొగడు వడయువారును,
బహుముఖంబులగుశరముఖంబుల మగ్తోడ్పాటనంబు సేయుతఱి వర్మంబులతోడన చర్మం
బులు సింఁచిన రక్తప్రసిక్తంబు లగుశరీరంబులు చెందిరపుఁగీలుబొమ్మలట్ల చెలంగం గలననె
క్కటికయ్యంపు నెయ్యంబునం బెనంగువారును, గరవాలభిండివాల ప్రముఖప్రహరణం
బులు ప్రతిహతంబు లగుటయు రయంబునం బ్రతిభటప్రయుక్తంబు లగునాయుధంబు
లు గైకొని పరాక్రమించువారును, నెత్తురుల జొత్తిల్లినయంగకంబులు పల్లవితంబులైన
యశోకంబులును బుష్పితంబు లైనకింశుకంబులును శలాటుకీలితంబు లైనవటంబులును
ఫలితంబు లైనకింపాకంబులునుం బోలె నుల్లసిల్లం బెల్లగిలక కయ్యంబు సేయువారును,
నయిదుపది సేయక యవక్రవిక్రమంబునం బరాక్రమించి చని దేదీప్యమానంబు లయిన
దివ్యవిమానంబు లెక్కి కృతాలింగన లైనసురాంగనలకు హస్తోత్కర్షంబుగాఁ దమచేత
వికతాంగంబు లైనచతురంగబులం జూపి పౌరుషంబులు ప్రకటించువారును నై కల
హభోజననయనపారణం బైనదారుణరణవిహరణం బొనరించుసమయంబున.

98

ఉ. ఏమెయి రెండువాహినుల నెక్కువతక్కువ యింతలేక సం
గ్రామము సేయునప్పుడు పరాక్రమ మెప్పుఁగ శాలివాహన
త్తామహి శేశ్వరుండు విలసద్బలసంపదసాంపు చూపినం
దామరపాకునీటిక్రియఁ దల్లడమందెను వైరినైనయమల్.

99

క. నిజబలము వీఁగఁబాటిన, భుజబల మలరఁగ విదర్భభూవరుఁడు మహా

- గజ మబ్జినిఁ జొచ్చినగతి, విజిగీష విదేహ సైన్యవితతిఁగలం చెన్. 100
- చ. అతనిమహోగ్రవిక్రమసమగ్రత సైపక శాలివాహనుం
డతిశతశక్తి వైచిన నహంకరణస్ఫురణఁ విదర్భభూ
పతి యతితీవ్రబాణముల భగ్నము సేయుటయు నివిదేహరా
జతులితచాపహస్తఁ డయి యవ్విభుపై శరవృష్టి నించినన్. 101
- చ. కనుఁగవఁ గెంపుసాంపడరఁగా నతఁ డానరనాథుచాపముం
దునిమి హయంబులం జదిపి తోడనె సారథి నేపుమాపి శ్రీ
తనము ధరితఁ గూల్చిన రథంబును డిగ్గి యాతఁడుం
గినుక దలిర్ప సైనికుల గీటణఁగించె గృహణపాణియై. 102
- క. అంత విదర్భేశుఁడు విల, యాంతకుగతి నాక్రమించి యవ్విభు నడిదం
బెంతయు బెడిదపుఁగూపుల నింతింతలుతునియలై మహిం బడ నేసెన్. 103
- తే. ఏసి కంతము గుఱిచేసి యేయఁ దలఁచి, శరము దొడిగినమాత్ర నచ్చెరువుగాఁ
నారితోడనకూడ బాణాసనంబుఁ దునిమె నొక్కమ్మున మహారథుండు గడఁగి.
- వ. ఇవ్విధంబున సురక్షితదేహుండై విదేహుండు తత్సమయసమానీతం బగుసెందురథం
బెక్కిపరాక్రమించుటయును. 105
- తే. అమ్మహారథశాలివాహనులమీఁడ, భల్లనవకంబునేసిన భట్టిమేన
వారలును నేసి రన్నేసి వాలుటమ్ము, లాహవమ్మున నీడుజోడాడినట్లు. 106
- వ. మఱియును. 107
- క. ఆయిరువురు నమ్మెయిఁ దను, నేయుశరావళుల నెల్ల నిసుమంతలుగాఁ
జేయుచు భట్టియుఁ దద్దన, కాయనిషంగముల సాయకంబుల నించెన్. 108
- క. ఆసమరప్రాధికి మది, రోసించి విదేహనరవరుండు చమూపా
గ్రేసరులకుఁ జెయివీచిన, నాసురగతి శకబలంబు లతనిం బొదివెన్. 109
- వ. ఇట్లు పొదువుటయును. 110
- సీ. మొక్కలంబుగఁ జొచ్చి ముక్కొనవ్రయ్యఁగా భటకోటిచట్టలు వాపిపాపి
యారోహకులతోన హయములఁ గబళించి వేమాలు నేలతో వ్రేసివ్రేసి
భద్రదేభములు వీడుపడఁ దాఁకఁ గోల్కొని గుండెలు వగులంగఁ గ్రుమ్మిక్రుమ్మి
రథ్యసారథులతో రథము లుద్ధతిఁ బట్టి దిద్దిఱ వినునీధిఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
విమతరాజన్యవర సైన్యకమలమండ, ఖండసూద్ధండవిహరణక్రమనిరూఢి
నెదురులేక రణంబులో నేపుమాపె, భట్టి జగజెట్టి దీకొల్ప భద్రగజము. 111
- తే. ఆకర్ణిఁ బ్రనియాటోప మపనయించి, మాలుకొన్న విదర్భేశుఁ బాఱుదోలి
సాహసాంకతుమానాధచంద్రు నెదిరి, సిద్ధపురినాథుఁ డిట్లనుఁ జేవ మెఱసి. 112

సీ. అత్యద్భుతము లైనయన్యులసాములు కుటిలమార్గమునఁ గై కొనఁగవచ్చు
నింద్రజాలపువిద్య నేచ్చోట నైనను బయలు పట్టణముగాఁ బన్నవచ్చు
గపటంపుఁగంధచేఁ గలిగినయర్థంబు సకలార్థులకు వెదచల్లవచ్చు
నాకలొకాధీశు నటనమాటలఁ దేల్చి వరరత్న పీఠంబుఁ బడయవచ్చు
గాక పరిపఁధిదర్పాంధకారహరణ, సుప్రతాపప్రదీపవిస్ఫురణశరణ
పటుతరాయససుకృపాణపాణి నైన, నను నెదుర్కొని యని నీకుఁ జెనక వశమె.

మ. అని సంరంభవిజృంభణస్ఫురణమై నావిక్రమార్కక్షీతీం
ద్రునిపై నంపపరంపరల్ గురియఁగాఁ దోడ్తో నతం డన్నియున్
ఘనశస్త్రాహుతిచే నణంచి విలసత్కాండప్రకాండంబులం
దునిమెం గేతనరథ్యసారధిరథస్తోమంబుఁ జిత్రంబుగన్.

114

ఉ. ఒండొకతేరు గై కొని సముద్ధతి సిద్ధపురీశ్వరుండు కో
దండగుణధ్వనుల్ చెలఁగఁ దచ్చతురంగవరాహవక్రియా
పండితమూర్తియై మెఱసి సావక సాయక మేసె నాత్మలో
మండెడుకోపవహ్ని నరిమండలిపైఁ బచరిం చుపోలికన్.

115

క. ఆవిశిఖిశిఖికె దలఁ కొక, యావంతయు లేక విక్రమాదిత్యధరి
త్రీవరుండు వనధివల్లభ, దైవత్యం బైనశర ముదగ్రత నేసెన్.

116

సీ. మెఱుఁగులు గ్రమ్మెడుమేఘాస్త్ర మేసినఁ బవనబాణంబునఁ బరిహరించె
విషము లుమియుకాద్రవేయాస్త్ర మేసిన గరుడబాణంబున గర్వమణఁచె
సమధికోన్నత మైనశైలాస్త్ర మేసిన నింద్రబాణంబున నేపుమాపె
దృఙ్నిరోధం బైనతిమిరాస్త్ర మేసిన నరుణబాణంబున విరియఁ జేసె
నిత్యైఘంగున శకధారణీశదివ్య, శరపరంపరఁ బ్రతిబాణసమితి నణంచి
యడరి పుంఖానుపుంఖనానాస్త్రశస్త్ర, వితతి నందంద యతనిపై వెల్లిగొలిపె.

117

వ. ఇట్లు నిర్గళప్రసారంబు లైనశరాసారంబులకు మిసిమింతుండు గానిశకమహీకాం
తునిం జూచి యాశ్చర్యధుర్యుండై సాహసాంకన్యపవరుండు భట్టితో నిట్లనియె.

118

ఉ. ఇంతకుమున్ను నన్ను నెరుఁ డెవ్వఁడు మార్కొని యింతసేపు వి
క్రాంతి వహించి మించి భుజగర్వము చూపినవాఁడు లేడు నే
డెంతయు మేటియై శకమహీపతి దివ్యశరప్రయోగదు
ర్దాంతనితాంతనైపుణధురంధరుడై యనిసేయు పెట్టాకో.

119

వ. అనిన సుమతినూనుం డిట్లనియె.

120

క. ఉగ్రుం డితఁ డొనరించిన, యుగ్రతపంబునకు మెచ్చి యొగ్గినవరసా
మగ్రి యిది యితని నెరుఁడు ర, తాగ్రంబున నెదిరి గెలుచు టిది నరేంద్రా.

121

వ. దీనికిం బ్రతివిధానం బొకటి విన్నవించెద నది యవధరింపు మని యిట్లనియె. 122

మ. చరణాబ్జంబులు యోగపాదుకలతో సంధించి యాకాశసం

చరణారంభవిజృంభమాణరణదీక్షాదక్షత నిమిచి వా

విరి బ్రహ్మాస్త్రము నిన్న రేశ్వరునిపై వేగం బ్రయోగింపు సు

స్థిరలీలక సమకూరు నీకు జయలక్ష్మీనిత్యసాంగత్యముల్.

123

తే. అనిన సామతేయునిబుద్ధి కాత్మ నలరి, చరణములఁ బాదుకలు మెట్టి చదల నిలిచి

మంత్రతంత్రానుసంధానమార్గశుద్ధి, వెలయ బ్రహ్మాస్త్ర మేసె నవ్విమతుమీఁద, 124

శా. ఆదివ్యాస్త్రము భీషణానలశిఖాహంకారశంకావహ

ప్రాదుర్భూతపటుస్ఫులింగపటలీ ప్రచ్ఛన్నవిగాభగమై

యాదార్యంబున వాసవాదిసకలాశాధీశహృన్మూలముల్

భేదిల్లం జని సంహరించె జగదాభీలుక శకఙ్గోణిపుక.

125

వ. ఇవిధంబున శకఙ్గోణీశ్వరుండు హతుం డగుటయు నద్వివృతాణంబు నుపసంహరించి

హతశేషు లై నవిరోధివరూఢినీ నాథులకు నభయప్రదానంబు దయచేసి ప్రధానపురస్క

రుండై వచ్చి శరణంబుసొచ్చిన శకమహీనాథనందనుం గనుంగొని కరుణించి తదీయ

సామ్రాజ్యంబునం బ్రతిష్ఠించి.

126

సీ. నవరత్న మయభూషణస్ఫారరణభూమి విలసిల్లుకల్యాణవేది గాఁగ

దళితకుంజరకుంభకలితమా క్తికరాజి కమనీయశేషాక్షతములు గాఁగ

సమరసంక్రీడనసందర్శనాగతసురకోటి పెండిలిదొరలు గాఁగ

బహువిధజయతూర్యపటునిస్వనంబులు రమ్యమంగళవాద్యరవము గాఁగ

నుచితకాలజ్ఞఁ డగుభట్టి యొజ్ఞ గాఁగ, జటుల మైనప్రతాపాగ్ని సాక్షిగాఁగ

విజయలక్ష్మీసముద్వాహవిలసనమున, సాహసాంకమహీనాథచంద్రుఁ డొప్పె. 127

వ. అప్పుడు తదీయమహనీయపరాక్రమప్రభావంబునకు హర్షించి శతమఖప్రముఖబర్హి

ర్ముఖులతనిపై దివ్యప్రసూనవర్షంబులు గురియించి తమలో నిట్లనిరి.

128

సీ. పాథోనిధానంబు బాణాగ్రమున నిల్పి గరిమమీటినచాపధరుఁడు దక్కఁ

బెనుఁగూపమునఁ బడ్డె పృథుకందుకము బాణతతిఁ బుచ్చి యిచ్చినధన్వి దక్క

నఖిలరాజులు చూడె యంత్రమత్స్యము నేసి ప్రేధి మించినధనుఃపాణి దక్క

ననిలోనఁ బరశురామునకు మిక్కుటముగాఁ గడిమి చూపినవిలుకాఁడు దక్కఁ

జిత్రకోదండవిద్యావి శేషసహజ, సాహసక్రమవిక్రమోత్సాహలీల

విక్రమాదిత్యనసుమతీవిభునిఁ బోల, నన్యరాజన్యవరులకు నలవి యగునె.

129

వ. అని యనేక ప్రకారంబులఁ బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ

పటుపటహ భేరిమృదంగాదిమంగళతూర్యనిస్వనంబులును బాతకపతనరవంబులును మా

గధగీతికానినదంబులును వందిసంకీర్తనస్వనంబును సముద్భటసుభటపీరాలాపకలకలం
బును నభంబు నైసర్గికగుణంబు నాపాదింపఁ ద్రిభువనభవనమోహనాకారరేఖార
మానందనుం డైనరాగమంజరీనందనుండు నిజసౌందర్యసందర్శనాలోల లోలలోచనా
లోచనకువలయితగవాక్షులక్షీతప్రాసాదశోభాకరం బైనవిదర్భానగరంబు ప్రవేశించి,
ప్రాద్భారవేదికానివేశితసముదీర్ణపూర్ణకుంభంబును రంభాస్తంభసంభావనానందనం
దన మాలికావిలసనంబును భూసురాశీర్వాదమేదురంబును విశాలవిజృంభితజగజ్జేగీయ
మానగౌరీకళ్యాణగానపరికల్పితకర్ణపారణంబును విదర్భేశ్వరదర్శితంబు నైనతదీయ
ప్రధానాగారంబున విడిసి సకలనైన్యంబును సముచితప్రదేశంబుల విడియింప సుమతి
నూను నాజ్ఞాపించి విదర్భేశ్వరుని నిజనివాసంబునకుఁ బోవ నియమించిన నతం డిట్లు
నియె.

130

క. దురమున నెదురై యేరికిఁ, బరిమార్పఁగ రాకయుండఁ బరమేశ్వరుచే
వరములు గాంచినశకవిభుఁ, బారిగొంటివి నీకు నితరభూపతు లెనయే.

131

చ. కుమతి శకుండు మత్పురముకోటపయిఁ విడియంగ నెంతయుం
గమలదళంబుమీఁదియుదకంబునుబోలెఁ జలించునాదుడెం
డము భవదీయశౌర్యసముదగ్రతప్రాపున నుల్లసిల్లి సిం
హము మెడగఁటవోలె నభయంబునఁ బొందె వసుంధరేశ్వరా.

132

చ. హరునివరంబునం గనినయాత్మజఁ బట్టపుడేవి గాఁగ నో
నరవర నీకు నిత్తు నని నామదిఁ గోరిక సంభవింప సు
స్థిరతరకీర్తిసంపదలఁ జెంది సుఖింపఁగఁ గంటి రాజశే
ఖరునకుఁ గూఁతు నిచ్చి నుతి గాంచినశీతనగేంద్రుకై వడిన్.

133

చ. జనవర నీపురోహితుల శాస్త్రరహస్యనిరూపణక్రియా
వనజభవప్రభావు లగువారి ముహూర్తము నిశ్చయింపఁగాఁ
బనుపు శుభస్యశీఘ్ర మనుపల్కు నిజం బొనరింపు మన్న గొ
బ్బనఁ బతిచిత్తవృత్తి గని భట్ట విదర్భుఁడుఁ దాను వేడుకన్.

134

క. ఉభయపురోహితసమ్మతి, శుభలగ్నము నిర్ణయించి సౌంపుగఁ బురికి
విభవోచితశృంగారము, నభినవముగఁ జేయఁ బనుచు నాత్మణమాత్రన్.

135

సీ. కుడ్యభాగంబులఁ గుంకుమంబులు పూసి వేదికాస్థుల జవ్వాది నలికి
కన్తూరి ముంగిళ్లఁ గలయంపిగాఁ జల్లి నిగ్గుఁగప్పురమున ముగ్ధి వెట్టి
కంబాలఁ జీనిచీనాంబరంబులు చుట్టి గోపురంబులఁ బైఁడి కుండ లైతి
మేడల ముత్యాలమేలుకట్టులు గట్టి రత్నదీపిక లగారముల నుంచి
కనకకాండరంభాస్తంభకలితముకుర, పట్టపటపుష్పచామరపల్లవాది

- తోరణము లెల్లవీధులఁ దొంగలింపఁ, జేసి కై నేసి రభినవ శ్రీలు మెఱయ. 136
- వ. అంత. 137
- సీ. మెఱుఁగులగతిఁ జూపు మెఱుఁగుఁగన్ను లచూపు పసిఁడికమ్మలమీఁదఁ బరిధావింప
మొలకవెన్నెలనవ్వు మురిపంపులేనవ్వు చెక్కుటద్దములపైఁ జెంగలింప
జక్కవకవ మించుచనుఁగవ నగుమించు మణిహారదీ ప్తితో మచ్చరింప
హరినీలములఁ గప్పు నలకలనునుఁగొప్పు కస్తూరితిలకంబు గారవింప
నతివ మోహనమంత్రదేవతయొ నా న, నంగవతికాంక్ష మన్నించుననుఁగుబోటి
యగుచకోరిక యనుచకోరాక్షి వచ్చి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ గాంచి. 138
- తే. ప్రణతి యొనరించి సరససంభాషణముల, రాగమంజరిసుతుమనోరాగ మెఱిగి
చిత్త హాచిత్యవృత్తి వశీకరించి, విన్ననువుమీఱ నిట్లని విన్నవించె. 139
- క. నినుఁ జూచినచూపులనే, తనుఁ జూడఁగ నవును మదనతాపోపశేమం
బనుచు విదర్భేశ్వరుసుత, పనుపఁగ నినుఁ జూచువేడ్కఁ బనివింటిన్పా. 140
- వ. ఎట్లనినం దదీయదశావిశేషంబు లవధరింపుము. 141
- క. దేవరమోహనలీలా, లావణ్యవిలాసగుణకలాపము లెన్నె
భావింతుఁ యిట్లని నుతి, గావింతు రనంగవతిసకాశమునఁ జెలుల్. 142
- సీ. కాంతామనోహరాకారుఁ డౌ మారుండు సర్వజ్ఞకలహానిశ్చయుఁడు గాని
శ్రీతపరిరక్షణస్థేముఁ డౌ రాముండు వరపూజనభయంకరుఁడు గాని
మహితదివ్యాస్త్రసమర్థుఁ డౌ బార్థుండు గురుసుతాప్రియగుణకరుఁడు గాని
సంతతవిభవని స్తంద్రుఁ డౌ నింద్రుండు కులగోత్రభేదమోగ్రుండు గాని
యనుచు వారలగుణముల నపహసించు, సరణి సర్వజ్ఞులును బుణ్యజనులు గురులుఁ
గులనగేంద్రులుఁ గొనియాడఁ గొనుదుమిగిలె, విక్రమార్కమహీపాలచక్రవర్తి. 143
- ఉ. ఆరసికాగ్రగణ్యనిసమంచితరూపగుణప్రసన్నగం
భీరతఁ గన్నఁ గామినులపేరిటిరాలయినం గరంగు సం
సారఫలంబు గాదె యెలజవ్వని నీకుఁ దదీయనర్మలీ
లారసనర్మకేశిరతిలాలితసౌఖ్యము సంభవించుటల్. 144
- వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల. 145
- చ. పలుమఱు నెచ్చెలుల్ నెవులపండువుగా నినుఁ బ్రస్తుతింపఁ ద
త్సలలితసారభాషణసుధారసధారలఁ దొప్పఁదోఁగి తొ
య్యలి హృదయాలవాలమునయం దను రాగలతావితానముల్
మొలచు బుటింగి యంగజుఁడు మోహనబాణము నారిఁ గూర్చినన్. 146
- సీ. నిలువుటద్దము నూడ నెచ్చెలితో నాడ సరసోక్తులకు నవ్వ సరులు గ్రువ్వఁ

జిత్తురువులు వ్రాయఁ జిలుకఁ బెండిలిసేయ సరసాన్నము భుజింప మరు భజింపఁ
దల్లిచిత్తము పట్టఁ దారహారము వెట్టఁ గ్రొవ్విరు ల్వెడఁ గూర్పఁ గురులు దీర్పఁ
గనక సౌధముచేరఁ గమ్మజాజులు గోర నాట్యరంగము ద్రొక్క నటన కెక్క
హంసనడపింప జలకేళి కగ్గలింప, వీణెవాయింపఁ బాన్పుపై విశ్రమింప
నెఱుంగ కి ట్లొక్కనాఁడొకయేఁడు గాఁగ, బాల వలవంతఁ జింతించుకీ లెఱింగి.

వ. ఆకాంత కేకాంతంబున నిట్లంటి.

148

ఉ. ఇంతవిచార మేల తరళేక్షుణ యెంతటివాని నైన నీ

కాంతునిఁ జేయుదాన రతికాంతునిపాదము లాన నీకు నా

యంతటిబోటి గల్గఁ దగవా వగఁజెందఁగ నీమనోరథం

బింతయుఁ జెప్ప వేమిటికి నేనుఁగు నెక్కియు దిడ్డి దూఱఁగన్.

149

. నావుడుఁ దొంగలితెప్పల, క్రేవల నునుసిగ్గు లంకురింపఁగ నాపై

భావానుకూలలీలా, భావితముగఁ జూడ్చి నిలిపి బాలిక తనలోన్.

150

ఉ. చెప్పఁ దలంచు సిగ్గు తనుఁ జెప్పఁగనీమికి సంచలించుఁ దాఁ

జెప్పెడుమాట యెవ్వరికిఁ జెప్పకుమీ యనఁ జూచు నంతటం

జెప్పక యుండ రాదు మఱి చెప్పఁగ రాదని కొంకు నెమ్మెయిం

జెప్పక పోదు పొమ్మనుచుఁ జిత్తము నూల్కొనఁ జేసి యిట్లనున్.

151

తే. నిజకరస్పర్శ మొనరించి నీరజముల, నర్కుఁ డలరించునది యెంత యున్నకరణి

వినినయంతన విక్రమవినుతుఁడైన, యర్కుఁ డలరించె నాహృదయాంబుజంబు. 152

వ. అని భావగర్భితంబుగా నిన్నుఁ జేర్కొనుటయు.

153

మ. తలఁప్రోతల్ దల తెత్తెఁ దాల్చి సడలెం దాపంబు దీక్షించెఁ జేఁ

తలు డిందెకై ధృతి వీడుకోలు గొనియెకై దైవాతఁ గన్నీరు కో

ర్కులు గోవాపులకోడెలై నిగిడె సిగ్గుల్ దూరమై పోయె న

గ్గల మయ్యెం దమకంబు పద్మముఖికిం గందర్పుచే నెంతయున్.

154

. ఆసమయంబునం బ్రదీపించునుద్దీపనవిభావప్రభావంబు భావించి సోపాలంభంబుగా నె

చ్చెలు లిట్లనిరి.

155

. కుంభోదకముఁ బోసి యంభోజముఖి వెంపఁ జూతంబు కొమ్ములు నూపఁ దొణఁగ

ఫలరసంబులు వోసి బాలిక పోషింపఁ జిలుక మోమెట్టగాఁ జేసికొనియె

మూలమూలల దాచి ముద్దియ పాలింప నలరులు ములుకులై యంటఁ దటిమెఁ

బ్రాణంబుగా నింతి భావింపఁగా గాలి యంతకుదెసనుండి యాక్రమించె

వెలదిచేసినమే లెల్ల వీటిఁబుచ్చి, యివి యకారణవైరులై యేపఁ జొచ్చె .

జలజముఖులార యన్యపుష్టముల కెందుఁ, గొమ్మఁ గొనిపోవు టారయ గుణముగాదె.

- వ. అనుచు నమ్మదవతిమదనవికారంబులకుఁ ప్రతికారంబులు శీతలోపచారంబులుగా
విచారించి. 157
- క. నవమకరందయుతంబై, ప్రవిమలనీహారసలిలపరిమిళితంబై
1. ఇవతాళించుజలమ్మున, నువిదకు మజ్జనవిధాన మొనరించి తగన్. 158
- తే. జగి దొలంకెడుచెంగల్వసెజ్జ నుంచి, గంద మందంద డెందంబునందు నలది
తరుణరంభాదశాంభోజతాళవృంత, పవనసంపాదనక్రియాప్రాధి మెఱసి. 159
- ఉ. కట్టిరి సన్న పుందనుపుఁగావి కటీతటి మేనితీగపై
నొట్టిరి కమ్మపుప్పాడి సమున్నత మైనకుచద్వయంబుపైఁ
బెట్టిరి క్రొత్తముత్యములపేరులు కంకణనూపురాకృతిం
జుట్టిరి పాణిపాదములఁ జొక్కముగా బిసకాండకాండముల్. 160
- వ. మఱియును. 161
- సీ. చంద్రకాంతపుఁగోరఁ జల్లనిపన్నీరఁ దొరఁగెడుకన్నీరు తుడిచి తుడిచి
మంచునఁ దోఁగినమించులేఁజిగురాకు లాయ్యవఁ గరముల నెత్తి యెత్తి
తేటి ముట్టనిపువ్వుదేనియఁ బుప్పాడి మెదిచి పాదంబుల మెత్తి మెత్తి
సిర మైనపచ్చకప్పురము గందముతోడఁ గలిపి పాలిండ్లపై నలది యలది
మలయపవనుండు పలుమాలు మలయకుండ, నలరుటింటిగవాక్షంబు. లరసి యరసి
యెందుఁ గందర్పతాపంబు డిందుపడమిఁ, జెలువ నీరాక మది నపేక్షించునంత. 162
- క. ఆవెలదిభాగ్యదేవత, యావిర్భావంబుఁ బొందిన ట్లిచ్చటికిన్
దేవర విజయంచేసిరి, గావునఁ దత్తపముఫలము గానఁగవచ్చెన్. 163
- క. ముట్టడి మాన్పి విదర్భకుఁ, బట్టముగట్టితి విదర్భపతి నతనిసుతం
గట్టుము మరురాజ్యమునకుఁ, గట్టిగఁ బట్టం బవశ్యక ర్తవ్య మగున్. 164
- క. ననుఁ బాసి యొక్కనిముసము, తనయంతన యుండ దావిదర్భేశ్వరునం
దన నేను నట్లకావున, నను ననుపగ నవధరింపు నయత త్వనిధి. 165
- వ. అని విన్నవించుచకోరికం గనుంగొని సాహసాంకనరేంద్రచంద్రుం డిట్లనియె. 166
- ఉ. నారదహానిచేత నెకనాఁడు వినోదముపోలె విన్నమి
నీరజ నేత్రసోయగము నేడును నామదిఁ బాయదన్న ని
చ్చారతిఁ గూడిమాడి యనిశంబును నెక్కడ నున్నయట్టిని
కారమణీవియోగమున కాత్మ యొడంబడునే చకోరికా. 167
- చ. అని సరస్వతీసంగముల నమ్మదిరాక్షిని గారవించి కాం
చనమణిభూషణావళు లసంఖ్యము లిచ్చి ప్రియంబు మీఱఁగా

- ననిచి యథోచితక్రియల నమ్మనుజేశ్వరుడుండునంత స
ద్వినయధీనుండు భట్టి చనుదెంచి నమస్కృతి చేసి యిట్లనున్. 168
- క. పురిశ్రృంగారముఁ జూచిన, నరులకు నెల్లను నవాఙ్మనసగోచరమై
కర మొప్పుచున్న దెల్లియ, పరిణయలగ్నంబు వలయుపను లొడఁగూడెన్. 169
- శా. భూపాగ్రేసర యుష్మదీయచరు లుదోభధింప నానావిధ
ద్వీపానీతగజాశ్వరత్న రమణీదివ్యాంబరశ్రేణిచే
నీపాదాంబుజసేవ సేయుటకునై నెయ్యంబుతో వచ్చినా
రాపూర్వపరదక్షిణో త్తరదిగంతానంతధాతీశ్వరున్. 170
- వ. అని విన్నవించి వారలం గానిపించుటయు. 171
- క. సకలనృప్రకరంబును, బ్రకటితముగ సాహసాంకుపవపీతికకున్
మకుటమణిదీపకళికా, నికరము నీరాజనముగ నిర్వర్తిం చెన్. 172
- వ. అప్పు డప్పుడమి టేఁడు తదానీతింబు లైనపావడంబులు గైకొనియె నంతం దదనుమతి
వడసి భట్టియు రాజులోకంబును నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మఱునాఁడు శకమర్ద
నుండు ప్రభాతసమయసముచితకృత్యంబులు నిర్వర్తిం మనంత నక్కడ. 173
- చ. హితులఁ బ్రధానవర్గముఁ గవీంద్రుల బంధుల మిత్రులం బురో
హితులను దండనాథుల మహీపతులం బరివారముం గళా
వతులను మాగధోత్తముల వందిజనంబు దిగంతరాగత
క్షితిపతులన్ విదర్భపతి శ్రీవెలయంగ సభాంతసీమకున్. 174
- వ. ప్రియపూర్వకంబు గాఁ బిలిపించి గంధాక్షతకర్పూరతాంబూలంబు లాదిగా సత్కారం
బు లొనరించె ననంతరంబ. 175
- నీ. సంప్రీతిఁ గిన్న రేశ్వరుఁడు పుఁతైన రమణీయచీనాంబరములు గట్టి
కడువేడ్క నాకలోకస్వామి యవిపిన మందారకుసుమదామములు దాల్చి
వినయంబున దినేంద్రతనయుండు పంచినబంధురశ్రీగంధపంక మలది
భక్తితో భువనాధిపతి దూత తెచ్చిన నవరత్న మయభూషణములు దొడిగి
తనువిలాసంబు కనుఁబాటు దాఁకకుండఁ, గా నెనర్చిరి గాక శృంగార మనఁగ
సలియుఁ బలియును వచ్చి రప్రతిమలీల, సఖులు దోడ్చేర నుద్వాహసదనమునకు.
- క. అత్తటి విదర్భభూపతి, చిత్తంబున సంతసంబు చిగురొత్తఁగ వి
ప్రోత్తములు వేదమార్గా, యత్తంబుగ నాచరించి రాచిత్యంబుల్. 177
- వ. తదనంతరంబ మౌహూర్తిక దత్తశుభముహూర్తంబున. 178
- క. సారోదారసుధారస, ధారాహారానుసారిధరణీదివిజ్ఞో
దీరితవేదధ్వనితో, గౌరీకళ్యాణమధురగానము మెఱసెన్. 179

- ఉ. శ్రీమెఱయం బురోహితవిశిష్టమతంబున విక్రమార్కధా
త్రీమహిశేశ్వరుండు సముదీర్ణత నించినసేనబ్రాహ్మిలు కాం
తామణికేశభారమునఁ దద్దయు నొప్పె మరుండు లీలతోఁ
గోమలనీలగుచ్చములఁ గూర్చినము తైపుజల్లియో యనన్. 180
- వ. తదనంతరంబ. 181
- సీ. పసిఁడికుండల మించుపాలిండ్లనునుమించు కరమూలములకాంతిఁ గాఁగిలింపఁ
గరమూలములకాంతి కడలెత్తి యందంద కేయూరదీప్తులఁ గీలుకొనఁగఁ
గేయూరదీప్తులు గిఱికొని నెరసుతోఁ గంకణద్యుతిమీఁదఁ గాలుద్రవ్వఁ
గంకణద్యుతి సోయగముమీఱఁ బలుమాటు రత్నాంగుళీయకప్రభలఁ జెనకఁ
దనదుమెఱుఁ గారుకెంగేలుఁదమ్ము లెత్తి, ప్రాణవిభుమాళిపైఁ దలఁబ్రాలు వోయు
నపుడు కాంతకు మైపుల్క లంకురించి, కోరకితమల్లికావల్లి కొమరు దాల్చె. 182
- ఆ. ఇరువురందు నప్పు డెక్కువ తక్కువ, యింత లేక కూర్మి యెఱుకపడియె
సహజరీతిఁ బుష్పశేరుఁడు త్రాసునఁ దూచి, ప్రియముతోడఁ బంచిపెట్టినట్టు. 183
- క. ఆలో నాలోలేక్షణ, కేలం దనకేలుఁదమ్మి గీలించి మహీ
పాలశిఖామణి లీలా, ఘోరగతి వివాహవేదికిం జనుదెంచెన్. 184
- వ. చనుదెంచి హోమకార్యం జనుసంధించి. 185
- క. సూరిజనసస్యసమితి న, పారముగా సాహసాంకపర్జన్యుండు సాం
పారఁగఁ గంధాబంధుర, ధారాశకరాశకనకధారలఁ దనిపెన్. 186
- ఉ. అంత శకాంతకుండును దిగంతనృపాలకులున్ సమస్తసా
మంతులు భట్టియాది యగుమంత్రిజనంబు విదర్భధారణీ
కాంతుఁడు దోడితేరఁ జని గారవ మొప్పఁగ భుక్తిమండపా
భ్యంతరవీధిఁ దత్తదుచితాసనపంక్తి సుఖోపవిష్టులె. 187
- సీ. మింను కన్నులు గోరగించురాజాన్నంబు నుపమింపరానిసద్యోస్ఫుతంబు
నమృతోపమానంబు లగుపిండినంటలు నుజ్జ్వలం బై యొప్పు నొలుపుఁబప్పు
మది కింపుఁ బెంచుకమ్మనిపచార్థంబులు బహుపాకరుచు లైనపాయసములుఁ
దగువాసనావాసితము లైనపచ్చళ్లు వడియఁగట్టినయానవాలపెరుఁగు
సరసమధురరసావళిసముదయములు, పంచసారసమంచితపానకములుఁ
గమ్మకస్తురి నెత్తావిఁ గై వుచ్చేసి, యూరుఁ గాయలుఁ జల్లనియుదకములును. 188
- వ. మఱియుఁ జినరచ నారంజితంబు లగుబహువిధమాంసవ్యంజనంబులును రసికరసనాత
పక్షిలంబు లగుపరికృఫలంబులును యువతికరనిర్మధితంబు లగుమధితంబులు నుపయో
గించి, రంభోరూక రాంభోజశాతకుంభసంభరితంబులును సుగంధబంధురంబులు నగుజలం

బులం గృతాచమనలై విదర్భేశ్వరుండు ప్రియపూర్వకంబుగా నొసంగుతాంబూలాం
బరమణిభూషణాదిసత్కారంబులు గైకొని వివాహోత్సవస్తుతికథాముఖరులై దిగం
తరాగతు లగుమహీపతులును మణియునుం దగువారును బాంధవులును దమతమదేశం
శంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబు.

189

మ. జవసత్త్వప్రభవప్రభావభరితాజానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సరితచంచరీకమదచంచద్వాగ్రవాతమున్
నవరత్నాభరణవ్రజంబు నయనానందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావలులన్ వధూవరులకున్ వైదర్భుఁ డిచ్చెన్ దగన్.

190

క. చుట్టములసురభి వీవని, భట్టికిఁ దగఁ బ్రియము చెప్పి పంకజనయనా
పట్టాంశుకమణిభూషా, రట్టజహయగందసింధురంబుల మెసఁగెన్.

191

క. ఆసమయమునఁ గుమారిం, గైసేసి తదీయజననిఁ గాన్పించి చకో
రీసుదతి సుప్రయాణ, శ్రీనూచన చేసి ప్రణతి సేయించుటయున్.

192

తే. తల్లిపాదంబులకు మ్రొక్కి తలిరుబోఁడి, యశ్రుపూరంబు తెప్పల నప్పళింపఁ
గలికికన్నులు మకరందజలము గ్రమ్ము, కమ్మతమ్ములతమ్ములై కరము మెఱసె.

193

వ. అత్తెఱం గెఱింగి యమ్మహాదేవి యక్కుమారీరత్నంబు నక్కునం జేర్చి చెక్కుటద్దంబు
లు పుణుకుచు నిట్లనియె.

194

సీ. ఏరాజు నుజ్జయినీరాజ్యపదమున నంబికాదేవి పట్టంబు గట్టె
నేరాజు తనసభ కేతెంచినవిరించి యచ్చెరువంది బ్రహ్మస్త్ర మిచ్చె
నేరాజు నాట్యవిద్యారసజ్ఞత మెచ్చి భద్రదాసనం బిచ్చె బలవిరోధి
యేరాజునకుఁ గల్గె నీశ్వరనరగర్వయుతుని సిద్ధపురీశు మోర్చుకడిమి
యట్టిరాజుపట్టపుదేవి వైననీవు, సకలరాజన్యకాంతలు చరణయుగముఁ
గొలువఁ గొలుపుండుదువు గాక కోమలాంగి, నీకు నేలమ్మ కన్నుల నీరునింప.

195

క. పతికనుసన్నల మెలఁగుము, పతిహితు లగువారి నెఱిగి పాటింపు మదిం
బతి దైవముగాఁ దలఁపుము, పతియ సుమీ యేడుగడయు భామామణికిన్.

196

వ. అని బోధించి పునఃపునరానింగనంబు చేసి తదీయనర్మసఖి యగుచకోరికం జూచి
యిట్లనియె.

197

సీ. పతియును నేనును బాగ్యతీపతిచేత వరముగాఁ గొంటి మీవాలుఁగంటి
నర్కతేజుఁడు విక్రమార్కుమానాథుఁ డల్లుఁ డయ్యెడిభాగ్య మబ్బె మాకు
రమణునితోడ దూరముగాఁగ నేఁగువోఁ బాలఁచికి నీయట్టిబోటి గల్గె
నేమిటఁ జూచిన నీయింతి తొలుమేన సుకృతంబు సేయుట ప్రకట మయ్యె
నింక నిటమీఁదఁ దగుబుద్ధి యెఱుఁగఁజెప్పి, విభునిచిత్త ముపార్జించువెరవు గఱపి

పాడయు నీడయుఁ బోలె వీడ్వడక మెలఁగి, యబలకంటికి తెప్పవై యరయవమ్మ.
 వ. అని యప్పగించి యనుపుటయుఁ జకోరికాప్రముఖసఖీసహస్రంబు గొలువ నాందోళి
 కారూఢమై చనుదెంచినప్రియాఁగనం గనుఁగొని సంతుష్టాంతరంగుండై సాహసాంక
 మహీనాథుండు. 199

చ. వినయముతో విదగ్భపతి వీడ్కొని దేవియుఁ దాను రత్న కాం
 చనరథమెక్కి వందిజనసంస్తుతి మాగధగానమంజుల
 ధ్వనులను హృదయవాద్యనిదంబుల దిక్కులు విక్కటిల్లఁగాఁ
 జనియె రమాసమేతుఁ డగుసారస నేత్రుని గ్రేణి. సేయుచున్. 200

వ. అటమున్న సర్వసన్నాహసమేతుండై వెడలి భట్టియుం జనుదేర విదర్భానగరంబు నిర్గ
 మించి పయనంబున యోగదండప్రకాండకల్పితానల్పపురనిరూపణంబుల దివ్యపాత్రి
 కావిచిత్రాన్న పానసంతర్పణంబులఁ గంఠ'నుసంధీయమాననానానిష్కవిరచిత ద్రవ్యం
 బుల నాత్మనిర్విశేషంబుగా నశేషమైనైకులకుం బరితోషం బొనరించుచుఁ జని నిజాగమ
 నోత్సవాలంకృతం బైనయుజ్జయినీపురంబుం బ్రవేశించునప్పుడు. 201

క. అన్నరపతిచంద్రుని మెక, కన్నియ మణిసౌధజాలకంబునఁ జూడం
 గన్నుల వలఁగన్నులతో, నున్న ట్లున్నీలనయనయుగయై యొప్పెన్. 202

నీ. నెరసుఁజూపులతోన నెయ్యంబు కూర్మికి నెర వైనతియ్యంబు నిగుడుచుండ
 విరులగాదిలి యైనవెణీభరముతోన కేలిమై గనయంబు కీలుసడల
 హృదయంబులోపల నెసఁగుకోర్కులతోన మేదీఁగెఁ బులకలు మెండుకొనఁగ
 విలసితలీలారవిందంబుతోడన చెలిమూఁపుఁ గీల్కొన్న చేయి సడల
 మఱపు వేడ్కయు మదిలోన మచ్చరింప, చెమరుఁ గలపంబు గ్రొమ్మైన జిగిఁ దనర్ప
 నింపుఁ దమకంబు మనములో నినుమడింప, రమణి యొక్కతె వసుమతీరమణుఁజూచె.

చ. నెఱవుగ వన్నె వెట్టి రమణీమణి పయ్యెద సంతరింపఁగా
 మఱచి నరేంద్రఁ జూడఁగ నమందగతిం జనుదేర హార మ
 య్యితీచనుముక్కులం దగిలి యెంతయు నొప్పె రథాంగదంపతుల్
 తెఱఁ గొదవంగఁ బట్టి తరితీపులఁబెట్టు మృణాళమో యనన్. 204

చ. మలయజకర్దమం బలఁది మా క్తికభూషణభూషితాంగియై
 పాలతుక యోర్తు రాచిలుకబోద కరాగ్రమునంద యుండ భూ
 తలపతిదర్శనంబునకుఁ దత్పరతం జనుదెంచి నిల్చె ను
 జ్వలరుచితో నృపాలునకు శారద సన్నిధి చేసెనూ యనన్. 205

ఆ. రాజవరునిఁ జూచురాజబింబాశ్వల, కలికిమెఱుఁగుఁజూపుగములు పర్వి
 కలువతోరణములు గట్టినవిధమున, నప్పురంపువీధు లొప్పుమిగిలె. 206

చ. సమధికచంద్రికాధవళసౌధసమున్నతచంద్రశాలలం

బ్రమదము మీఱ నిల్చి పురభామలు సేసలు చల్లుకొత్తము

తైములు దనర్చె నమ్మదవతీమనుజేంద్రులమీఁద వేలుపుం

గొమిరెలు కల్పభూజనవకోరకముల్ గురియించిరో యనన్.

207

వ. ఇవ్విధమున సర్వజననయనపర్వంబు లగునపూర్వవిలాసవై భవంబులు మెఱయం జని

రాజమందిరంబు ప్రవేశించి రథావరణంబు సేసి యనంగవతీమహాదేవిని సఖీజనసమే

తంబుగా నంతఃపురంబున కరుగ నియమించి యాస్థానమండపంబున మణివిచిత్రదాస్

త్రింశత్సాలభంజికాభవ్యందైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై యున్న యవసరంబున.

సీ. కాంచనమణిముద్రికా ప్రభాజాలంబు పసిడిపల్లెరములమిసిమిఁ జైనకఁ

గలికికేఁగన్నులఁ గ్రమ్ముకొఁగ్గొమ్మెఱుఁగులు వరదీపకళికల వన్నె వెట్టఁ

గమ్మపువ్వులతావి కర్పూరవర్తికా సౌరభంబులతోడ సరసమాడఁ

గంకణంబులఝుణత్కారంబు తోగమై యాశీర్వి నాదంబు నాదరింపఁ

దరళతాటంకమాక్తి కోదారకాంతి, గండదర్పణదీప్తుల గారవింప

రాజముఖులు గావించి గారాజమణికి, రచితరుచి చక్రవాళనీ రాజనములు.

209

వ. తదనంతరంబ.

210

తే. సౌమతేయాదిసామంతసముదయంబు, నాత్మసదనంబులకు నేఁగ నానతిచ్చి

యంతిపురమున కేఁగి ధరాధినాథుఁ, డుచితలీలానురక్తుడై యుండునంత.

211

చ. అనవిరిదమ్మిఁ దేనియక్రియ న్మది రాగరసంబు గాఢమై

పరఁగ విహారసౌధమణిబద్ధగవాక్షము చేరి వేడ్కఁ బ్రా

ద్ధరయువిదర్భరాజతనయం గరుణించినభంగి దోఁపఁ గాఁ

జరమదిశామహీధరముచాటున కేఁగె దినేంద్రుఁ డత్తతీక.

212

తే. కణక నమోన్యసంభోగకాంక్ష నున్న, సాహసాంకవిదర్భరాజన్యసుతల

హృదయరాగంబు పుంజమై యొసఁగెననఁగ, నుదయరాగంబుతోఁజుండ్రుఁడుల్లసిల్లె.

క. తత్కాలోచితకృత్యముల్ నడపి రత్నస్నిగ్ధభూషావలీ

సత్కాంతిప్రకరంబు రాగరససాక్షాద్భావముల్ పూనఁగా

నుత్కంఠైకసఖీసహాయుఁ డయి రాజోత్తంసుఁ డుండెన్ సము

ద్యతేక్రీశీసదనాంతకాంతబహుశిల్పకల్పతల్పంబునన్.

214

క. అంతః జకోరిక మొదలగు, కాంతలు వైదర్భతనయఁ గై సేసి మహీ

కాంతుం డున్న విహారగృ, హాంతరమున కెలమిఁ దెచ్చునాసమయమానన్.

215

చ. పదములఁ దొట్రుపాటొదవఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులన్

మదిఁ దమకంబు లజ్జయును మచ్చరికింప వణంకు మేనితో

96051

- మదవతి మందమందగతి మార్గవ మొప్పగ వచ్చె బైపయిం
బొదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించుకై వడికొ. 216
- వ. వచ్చి విహారగేహగేహశీప్రదేశంబున నిలిచి. 217
- క. లోపలికి నరుగ నులుకుచు, బైపై మిథ్యారహస్యభాషలఁ గాల
క్షేపము నేయుచుఁ జెలితో, ద్రోపాడుచు నుండె నబల తోరపులజ్జకొ. 218
- సీ. కలువతేకుల మీఱుకలికికన్నులకాంతి మేల్కట్టుముత్యాల మెఱుంగువెట్ట
నిండుఁజందురు నేలునెమ్ముగంబు బెడంగు నిలుపుటద్దమునకుఁ జేలువు నెఱుగ
నరుణాబ్జముల మించునడుగుల నునుఁజాయ నెలకట్టుకెంపులనిగ్గుఁ జేసకఁ
గారుమెఱుంగులఁ గైకొని తనుదీప్తి కనకకుడ్యప్రభ గారవింప
సారఘనసారధూపాదిసారభంబు, లలఁతియూర్పులనెత్తాని నతిశయిల్ల
మందిరాభ్యంతరము సొచ్చె మ్రానుదేటి, భీతమృగనేత్ర ప్రియసఖీప్రేరణమున. 219
- చ. వలభుజముం గపోలమును వంచి మలంచినమోము లజ్జయుకొ
లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం
దలఁపులుఁ గోర్కులుకొ బెరయఁ దద్దయు నెప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలముకొ లిఖించుచుకొ. 220
- చ. అతులితభావగర్భితము లైనమృదూక్తులచేతఁ గేలికిం
బుతపుత వోవుచున్న నృపపుంగవుచిత్తమెఱింగి నిర్గమో
ద్గతమతి యైననెచ్చెలికిఁ గన్నుల మ్రొక్కులతాంగిభావ మూ
ర్జితరతిరాజరాజ్యపదసీమకుఁ బట్టముగట్టె భూవిభుకొ. 221
- వ. తత్సఖీనిర్గమనానంతరంబున. 222
- సీ. మేలంపుమాటల మెచ్చులు పచరించి తోరంపుసిగ్గును దొలఁగఁ దోలి
పరమసౌఖ్యాయత్తపరిరంభణంబునఁ దనువల్లి బులకలు దళముకొలిపి
పారవశ్యదములై పరఁగుచిట్టంటులఁ జనవున గనయంబు సడలఁజేసి
క్రొత్తలయందెల్లఁ క్రొత్తలై పరఁగెడుకామతంత్రంబుల గరిమ గఱపి
బాలికామణి సుఖవార్ధి మోలలార్చి, కాముసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తిఁ జేసె
బ్రసవశరశాస్త్రమతకళాపారగండు, సాహసాంకమహిపాలచక్రవర్తి. 223
- చ. చిలివిలి వోవుకోరికలు చిత్తములం దల లెత్తి దేహముల్
పులకల నీనఁగాఁ దమకముల్ నిగుడకొ సుఖపారవశ్యతం
దలఁపుల కర్ధగింపఁ బ్రమదంబునఁ బట్టినచోటు లెల్లనుం
గళ్లకు సెక్కులై మెఱయఁగారతిసన్నిధి వేడ్క దంపతుల్. 224
- క. సురతావసానలీలా, పరిరంభము మీఁడరతికిఁ బ్రారంభముగాఁ

దరుణియు వరుడు రమించిరి, కర మరుదుగఁ జతురశీతికరణప్రాధిన్.

225

సీ. తొంగలితెప్పలతుడలు నైవ్రాలినఁ గొసరుఁజూపులయందు మిసిమి దోపఁ
దారహారముల నర్తనఁ గళాసించినఁగుచకుంభములు మీదఁ గొంతనిక్కఁ
గుంతలంబులత్రుళ్లగింతలు సడలినఁ గెమ్మొవిచుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు మౌనంబు నైకొన్న నురునితంబముకేళి కుత్సహింపఁ
జెమటచిత్తడి మైపూత దెమలిచనిన, నెమ్మనంబునఁ దమకంబు నివ్వటిల్ల
నున్న జలజాక్షియొప్పు నృపోత్తమునకు, మదనపునరుద్భవనికారమంత్ర మయ్యె. 226

సీ. సంపూర్ణ పూర్ణిమాసాంద్రచంద్రాశప విలసితశశికాంత వేదికలను
మంజరీసంజాతమకరందనిష్యంద మాకందమాధవీమండపముల
శృంగారవనమహాశృంగారమణిశృంగ హాటకశైలశృంగాటకముల
సంపుల్లహాల్లకసహవాసవాస నోజ్జ్వలదీర్ఘదీర్ఘ కాపైకతముల
గగనగంగాతరంగిణీగంధవాహ, బంధురోదగ్రసౌధాగ్రభాగములను
నవనవోల్లాసరతికళానైపుణములఁ, బ్రతిదినంబు రమించిరి పతియు సతియు. 227

క. ఇతైఱింగున సాహసాంకమహీనాథుండు చిత్తానందంబుగ విదర్భరాజనందనం దగిలి
కందర్పలీలావిలాసంబులం జతురుదధివలయవలయిత మహామహీపరిపాలనఫేలనంబు
లం బ్రవర్తిల్లుచు మఱియును. 228

కా. నారీచిత్తసరోమరాళ నవనానాగంధసౌగంధ్యవి
స్తారోదారభుజాంతరాళ ప్రతిభాసర్వజ్ఞ సోమాజ్ఞవి
స్తేరాకారశరన్నిశాకరకరాశ్లేషప్రియంభావుక
స్ఫారక్షీరపయోధిలంఘనకళాజంఘాలక్రీర్తిశ్వరా. 229

క. భూరిమణిహేమభూష, ఘోరితకన్యాప్రదానపుణ్యచరిత్ర
పేరయనన్నయవరతన, యారత్నశ్రీమదక్కమాంబాపుత్త్ర. 230

బంధురవృత్తము.

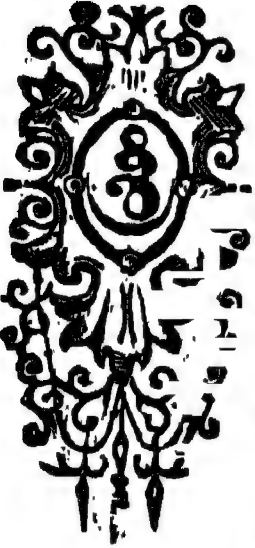
విలసితబహుధనవితరణకరుణా విశ్రుతవీరగుణాభరణా
జలరుహనవదళసలలితచరణా సత్కవిసన్నతసంచరణా
కలుషవిమతధగఘనమదహరణా కాంతినవీనసుధాకిరణా
జలనిధివలయితజగదుపకరణా సారయశోధనతాభరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్త్ర
శాగదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

హరితగోత్రభూషణ

సాహసనవసాహసాంక సంగీతకళా

దోహశ సత్కవిసన్నత

సాహిత్యరసప్రసంగ జన్నయసిద్ధా.

1

వ. ఇవ్విధంబున ననంగవతీసమేతుండై యున్నయన్న రేంద్రుం డభినవసుఖంబు లనుభవిం
చుచు నుండునంత.

2

నీ. రాజకీరకుమారరాజి కక్షురశిక్ష యొనరింప వచ్చినయొజ్జ యనంగ
గలకంఠనికురుంబకములకు వాకట్టు విడిపింప వచ్చినవె జ్జనంగ
దరులతాదులకు వార్ధకము మానగ మందుసేయంగవచ్చిన సిద్ధుఁ డనంగ
సంప్రణయక్రోధజంపతీనివహంబుఁ గలుప వచ్చినచెలికాఁ డనంగ
మందమారుతోద్ధూతమరందబిందు, సిక్తపట్టదజ్యోరవశ్రీవిలాస
మకరకేతుప్రతాపసమగ్రమై వ, సంత మేతెంచె సంతతోత్సవ మెల్ల.

3

క. వలరాజుమూలబల మగు, నలికుకపికములకుఁ జైత్రుఁ డభిమతభోజ్యం
బులఁ గూర్చె ననంగఁ దరువుల, నలరులుఁ దలిరులును బండ్లు నక్కజ మయ్యెన్.

4

క. కిసలయకింజల్కరస, ప్రసవశలాటుప్రభాపరంపర లెసకం

బెసంగ మకరందవృష్టికిఁ, బొసంగంగా నింద్రధనువు పొడమినభంగిన్.

5

మ. కనదంభోజముఖీనవీనపదరాగవ్యాప్తిపూర్వంబు గా

నన లుల్లాసముఁ బొందె సంపెంగలు నానాకాననశ్రీవిలా

సిను లభ్యాగమవేశఁ జైత్రునకు నాచిత్యంబు గావింప నె

త్తిననీరాజనదీప్రమాలిక లనన్ దేదీప్యమానంబులై.

6

చ. పరువుపుడున్న రేణువులవై మకరందపు వెల్లిడొల్లి బం

ధురవనదుర్గమార్గ మతిదు స్తమమై చెలువొంద నెందు న

- చ్చైరువుగ మందమందగతిఁ జెందె మహాబలుఁ డయ్యుఁ జాలదు
స్తరమని కన్నెతావు లగుతావులవేగున వాయు వామనిన్. 7
- చ. విరహులఁ బట్టి తెచ్చి మనవీట భటావలి నెవ్వరైనఁ బూఁ
దరటులపాలు సేయమియ తప్పు నుండి యని చాటుచున్నశం
బరరిపుఘంటికారవముభంగిఁ జెలంగె నశోకతాడన
స్ఫురితవిలాసినిచరణభూషణఘోషణ మెల్లతోటలన్. 8
- క. తిలకితవసంతలక్ష్మీ, తిలకములై నిరుపమానతేజోగరిమం
దిలకములు తరళనయనా, తిలకంబులు చూడఁ జూడఁ దిలకము లొప్పెన్. 9
- క. కాముకులుఁగామినులునుం, గామాతురు లగుట యరుదె ఘనతరులతికా
స్తోమము ప్రేమము గైకొనె, నామని నబ్జజునకైన నలవియె పొగడన్. 10
- సీ. కమలగర్భునిఁ బుత్తికాకాముఁ గావించి కౌశికు వెలయాలిఁ గవయఁ బనిచి
నిందిరావిభు గొల్లయిల్లాడ్రఁ దగిలించి రజనీశు గురుసతిరతి కొనర్చి
రుద్రుని నర్థపారుషునిఁగా నెనరించి శుకునితాతకుఁ గామసుఖము నేర్పి
కులిశాయుధునిఁ బట్టి కోడాట లాడించి ఋశ్యశృంగుతఃస్సమృద్ధి మాన్చి
విషమశరునకు త్రైలోక్యవిజయ మొసఁగె, నిట్టిచరితంబు లెఱిగినయట్టివరులు
విజితకాముల మనుమాట విడుపుడనుచు, బల్కుగఁబల్కెదోటలఁజిల్కుగములు
- వ. ఇతైఱంగునఁ జిత్తసంభవుసామ్రాజ్యలక్ష్మీనివాసం బైనమధుమాసంబు సకలజంతుజం
పతీసంపాదితమనోవిలాసంబై భాసిల్లునంత నొక్కనాడు. 12
- క. నరపతి యనంగవతితో, వరసతులు భజింపఁ బ్రహదవనమున కరిగెన్
సురసతులు గొల్వ శచితో, హరి నందనవనములోని కరిగినభంగిన్. 13
- వ. అంత. 14
- మ. అలరుందేనియ నర్ఘ్యపాద్యములు పర్యాయంబుతో నిచ్చి యిం
పులు మీఱన్ విరవాదిజాదివిరులం బుష్పంజుల్ చేసి యు
జ్జ్వలభృంగీనినదంబులం గుళలసంప్రశ్నంబు గావించి భూ
తలనాథున్ భజియించె గంధవహుఁ డుద్యానాంతరాళంబునన్. 15
- వ. ఆసమయంబున. 16
- క. కాననవసంతలక్ష్మీయె, నా నుపవనపాలబాల నయవినయగతిం
గానుక తెచ్చినగుచ్చము, కానుక గావించె విభుఁడు కాంతామణికిన్. 17
- ఉ. ఇచ్చిన నిచ్చలో నలరి యింతి దరస్మితకాంతి చెక్కులం
దచ్చుపడం బ్రసన్నవదనాంబుజయై వనపాలబాలికం
బొచ్చెను లేక రత్నమయభూషణభూషితఁ జేసి దానితో

- మచ్చిక మీఱఁగా మఘరమంజులభౌపల నల్ల నిట్లనున్. 18
- సీ. ప్రోదిగాఁ బన్నీరుపోసి పెంచినకన్నె సురపొన్న యున్నదే సుందరాంగి
పొలుపొరఁ బచ్చకప్పురపుబాదున నిడ్డ విరజాజి యున్నదే హరిణయన
యెలమిఁ గస్తురిబూదియెరువునఁ బెరిగినసంపెంగ యున్నదే చంద్రవదన
క్రొవ్వారుజవ్వాదిమదురునఁ బెరిగినచేమంతి యున్నదే కోమలాంగి
సంతతంబును బూదేనె జాలునాఱఁ, గమ్మగందపుముద్దలఁ గట్టవెట్టి
కాలువలు దీర్చినపసిండికేశకూళి, నిండి తొలఁకాడుచున్నదే నీలవేణి. 19
- వ. అనిన నయ్యనంగవతీమహాదేవికిం బ్రమదవనపాలబాలికాలలామం బిట్లనియె. 20
- చ. జనవరవంశవారినిధిచంద్రుఁ డనం దగుచంద్రగుప్తనం
దనుకరుణాసుధారసమునం ద్రిజగంబులు పల్లవింపఁగాఁ
బనివడి ప్రోదిచేసి పెనుపం బెనుపొందినతోటలోనినూ
తనలతికావలీతరువితానమునొప్పులు చెప్పనేటికిన్. 21
- క. నావుడుఁ దదీయవచన, ప్రావీణ్యంబునను ధరణిపతి ప్రముదితుఁడై
యావై దర్శియుఁ దానును, గేవలలీలావనాంతకేలీరతుఁడై.
- శా. లీలాశైలము లెక్కుచుం దరుణవల్లీలాస్యముల్ చూపుచున్
డోలారోహణకేళిఁ దేలుచు మదాటోపాలిగానధ్వని
శ్రీలాలించుచుఁ గీరభాషణములం జిత్తంబులన్ మెచ్చుచుం
గాలోన్మీలితపుష్పభూరుహతతిం గై నేయుచుం జూడ్కులన్. 23
- సీ. మంజరీసంజాతమకరందమధుమ త్తచందరీకద్వంద్వసంభ్రమములఁ
గోరకితానేకకోమలవల్లికావేల్లితభూజాతవిలసనముల
సహకారఫలరసాస్వాదనసంతుప్త శుకసతీసతిరుతి ప్రకటనముల
గిసలయాంకురరసగ్రసనసముత్కంఠకలకంఠవిటవిటీకలకలములఁ
గనియు వినియు వసంతసంక్రాంతరాగ, సర్వసామాన్యమహిమ కాశ్చర్యమంది
చెలి కెఱింగించి కొనియాడి చెప్పిచెప్పి, ప్రమదవనకేలిఁ దేలిరి పతియు సతియు. 24
- చ. అలరులు గోయుచోట నళు లాననసౌరభ మాన మూఁగినం
గలఁగుట గాంచి కొప్పుపయిఁ గమ్మనిసంపెంగదండ నేర్చి తొ
య్యలి హృదయంబునందుఁ గుసుమాపచయవ్యసనంబు గ్రమ్మఱన్
మొలవఁగఁజేసినన్ నృపతిముఖ్యునిఁ బ్రౌఢులు మెచ్చి రందఱున్. 25
- సీ. అరవిరిపూదండ్ల లఱుత నించెద నని యనువునఁ జనుదోయి నంటి యంటి
పుష్పాడినేర సాయ్యఁ బోవ నూఁదెద నని నయనచుంబనకేళి నడపి నడపి
చిప్పిలుపూదేనె జీరువాటెడు నని పాణిపద్మము గేలఁ బట్టి పట్టి

యలిమోత్రలకు నింత యలుకంగ నేలని చిక్కనికాగిటఁ జేర్చి చేర్చి
నృపకులగ్రాణి మేలపునెపము గాఁగ, నలరుబంతిఁ గళాస్థాన మరసి యరసి
రమణి నిబ్బంగి బహుబాహ్యరతులఁ గలఁచి, సరవి సుఖములఁ జాతుర్యసరణి మెఱసి.

ఉ. ఆందనిపువ్వుగుత్తిదెసకై యటుసాఁపఁగ నేల బాల కో
యగ దలఁపయ్యెనేని నెగయ న్నిను నెత్తెద నంచు సంతసం
బందఁగ నెత్తియెత్తి విభుఁ డందఱముందఱ డించుచుండఁగా
నందినకంటె సంతసము నందె లతాఁగియు మాటిమాటికిన్.

27

చ. తనరునశోక భూరుహలతాముకుశంబుల సంతరాంతరం
బున నిడి పొన్నకొన్న నల భూపతి మాలికగా నొనర్చి చూ
పిన గరువంపుఁగెంపు లెడవెట్టిసమాక్తికహారలీల నె
క్కినఁజనుదోయిపై నునిచెఁ గోమలి లేనగ వంకురింపఁగన్.

28

నీ. పల్లవంబులయొప్పుఁ బరికించుఁ బరికించి యబ్జాస్యకెమ్మొవి యానఁ దివురు
విరులగుత్తులమించు వినుతించు వినుతించి కామినిచనుదోయి గదియఁ గోరుఁ
గీరభాషణములఁ గీర్తించుఁ గీర్తించి యంగనసరసోక్తు లాస నేయు
నెలదీఁగెపడుదల నీక్షించు నీక్షించి రమణిమైపొందు చిత్తమున నిల్పు
నిత్యైఱంగునఁ జిత్తజాయత్తుఁ డగుచు, జెలువయును దాను బూసెజ్జఁజేరుటయును
దరుణు లొండొరుఁగనుసన్నఁ దార్చుకొనుచు, జెలఁగి పుష్పపచయకేలి చేసిరంత.

ఉ. ఆసురపొన్న నాకు నలువందెడి వేగమె పువ్వు లన్నియుం
గోసెద నన్నఁ గైకొనినకోమలిగర్వము పైఁప కాత్మలో
నీ సాదవంగఁ బెల్లు జనియింపఁగఁజేసెఁ బ్రసూనరాజి లీ
లాసరసత్వ మొప్పుఁగ విలాసిని యోర్తు దరస్మితంబుచేన్.

30

క. సన్నపుఁ బల్లవములు గని, కన్నియచనుమిట్ట లనుచుఁ గనుఁగొని ప్రాథుల్
మిన్నక యుల్లసమాడరె, కన్నెఱికము దొరఁగెఁ జెక్కుగఱచిన దనుచున్.

31

చ. తొలఁగి నికుంజపుంజములు దూఱుచు దాఁగురుమూత లాడుచుం
గలఁకులఁ జొచ్చి నిల్చినసఖీజనము న్నవకంపుఁదీఁగెలం
దెలియఁగ లేనిముగ్ధలకుఁ దెల్లమిగా నెఱిఁగించె దత్సఖీ
సలితరత్న భూషణవికాలవిహోచనదీప్తిజాలముల్.

32

చ. బలువిడి సాలలోచనునిఁదైఁ బ్రసవాయుధుఁ డిఁగునప్పు డీ
యళులును గోకిలంబులు శుకాళియు మందసమీరణంబుఁ గెం
దలిరులు వచ్చినం గడుఁ బ్రతాపసమగ్రుఁడు గాఁడె యంచుఁ జె
ల్వలు వనవైభవస్ఫురణ వర్ణనచేసిరి కేలి సల్పుచున్.

33

చ. అరవిరజాజిగుత్తి నరుణాధరదీధితిచే నశోకమం

జరిని ఘనస్తవప్రభలఁ జంపకగుచ్ఛము నీలకుంతల

స్ఫురణఁ దమాలకందశముఁ బోలఁగఁజేయుచు మెక్కప్రోడ య

చ్చెరువుగ నైంద్రజాలికవిశేషముఁ జూపు సఖిజనాలికిన్.

34

చ. అలరులతోటలోన విరులన్నియుఁ గోసితి రంచు బోటులన్

సాలయఁగ నేల బాల యిటు చూడఁగదే తిలకావనీరుహం

బులదెస ద్రవ్వితండములు పుష్పము లున్నవి యంచుఁ బ్రోడయై

పలుకువయస్య నేర్పు గలభాషిణులెల్లను మెచ్చి రిచ్చలన్.

35

వ. ఇత్తైఱంగున మత్తకాశిను లుత్తరంగితప్రమదవనవిహారం బొనరించి చాలించి.

36

చ. చెదరినకుంతలంబులును జెక్కులఘర్మకణాంకురంబులున్

వదలినకేశపాశములు వాడిననిద్దప్రమోముదమ్ములుం

బదనెరవైనవాతెఱలుఁ బైకొనునూర్పులు నుల్లసిల్లఁగాఁ

గదిసినయయ్యనంగవతి గాదిలిబోటులతోడ నిట్లనున్.

37

క. *అలఘుతరాంశుకజాలము, కలగొనె నభమందు ఘర్మకాలము చూడన్

జలకేలి యుచిత మనవుడు, నెలఁతుక కిట్లనిరి చెలులు నిపుణత మెఱయన్.

38

చ. లలితవశీతరంగగుచులం దరలేక్షణ మీనలోచనాం

చలవదనాంబుజద్యుతి లసత్కుచచక్రవిలాసరేఖ నే

ర్పలరెడునీతనూసరసియందు నిరంతరమున్ విహారముల్

సలిపెదురాజహంసునకు సైచునె తక్కినపద్మినీరతుల్.

39

ఉ. నావుడు నాననాంబుజమునన్ దరహాసము తొంగలింప ధా

త్రీవరముఖ్యుఁ డామదవతీతతి కిట్లను నింతయేలయే

నీవనజాక్షియాజ్ఞ యొకయింపుక యైనను మీఱువాడనే

నేవకు లైనవారికి విశ్వంఖిలవృత్తిఁ జరింపఁ గూడునే.

40

క. అని సరసవచనరచనలఁ దనప్రియసతి నలరఁజేసి ధరణీశ్వరుఁ డా

వనితారత్నముఁ దానును, ననజాతులు గొలువ వనజవనమున కేగెన్.

41

ఆ. అంత నెదురువచ్చి యరవిందమకరంద, కలితశౌరభములు గానుకెచ్చి

యబ్జినీసమీరుఁ డమర యథోచిత, స్థితి నరేంద్రమనసు చెలఁగఁజేసె.

42

మ. భువనాధీశ్వరుదగ్గ నొత్సవసుఖంబుం బొంది యానందతాం

డవముం జూపెదుభంగి నాకమలమండం బొప్పె భృంగాంగనా

రవగానంబుతో సరోజదళ నేత్రశ్రీవిలాసంబుతో

*పా. నులివాళ్లువాడుచున్నవి, లలితమహాతరుణదేహాలలికలుమనకున్.

నవచిత్రభినయోర్మిహస్తఘటనానావిలాసంబుతోన్.

43

ఉ. ఆకమలాకరంబున విహారము సల్పగ నుత్సహించి శో

భాకరనూత్న రత్న సముదంచితకాంచనదివ్యభూషణా

నీకములం దొలంగ నిడి నీరజలోచన లొప్పి రోలిఁ గా

రాకుల నుజ్జగించి చెలువారెడుమవ్వపుఁదీఁగెలో యనన్.

44

ఉ. ఆనెలతల్ సరోజినికినై దిగునప్పుడు నూత్న రత్న సౌ

పానములం దదీయతనుబంధురబింబము లుల్లసిల్లె దే

జోనిధి యైనయాన్యపతిసోయగమున్ దరిసించువేడుకం

బూని జలాధిదేవత లపూర్వగతిం జనుదెంచిరో యనన్.

45

సీ. ఉవిద లందఱుఁ గూడి యొక్కర్తుఁ జెలరేగి కరయంత్రధారలఁ గప్పికప్పి

జలములో మునిగినసఖులయిక్క లెటింగి సలిలంబులోఁ గేలి సలిపిసలిపి

పంచపట్టుల నిల్చి పడఁతు లొండొరులతో నలవునఁ జల్లుబో రాడియాడి

సలిలకేలికి నోడి చనుభీరువును బట్టి జలజపరాగంబు చల్లిచల్లి

యొసర నెండొరుభుజము చే నూఁదియూఁది, సరసగుతులను జెలగి మత్స్యరము లోర్చి

కినిసి తొడరినయింతుల గెలిచి గెలిచి, జలవిహారము సలిపిరి సంతసమున.

46

చ. మృగమదపంకిలాంగు లొకమే నెకమే ఘనసారచందన

స్థగితలు నైనకామినులు సాటిగ నొండొరుఁ జల్లియాడుచో

సగమున నల్పుదెల్పు లగుచాయలు నెందఁ గలిందకన్యకా

గగననదీసమాగమముకై వడిఁ బద్మిని యొప్పెనత్తటిన్.

47

చ. నెలతలు కంతదఘ్ను మగునీర విహార మొనర్ప నిల్చినం

గొలను తదాననస్ఫురణఁ గ్రొత్తమెఱుంగు వహించెఁ బెక్కుత్ర

ప్పలఁబడి యొక్కచంద్రుని నపూర్వముగాఁ గను తెంత యంచు నా

జలనిధి నెంచి లీల బహుచంద్రులఁ దా నొనరించెనో యనన్.

48

క. చందనము సలిలకేలిని, బొందెడలినయొక్కయింతి ప్రోడతనమునం

గందర్పముద్ర లుండెడు, కందువలకు మాటుసేసెఁ గచనిచయంబున్.

49

ఆ. సలిలకేలి సల్పచామలమోములు, కమలసమితి యనుచుఁ గదిసియలులు

కురులసిరులు చూచి కొన్ని తేటలు మున్ను, మూఁగి యున్నవనుచు మొగినిజనియె.

తే. ఆననాంబుజసౌరభ మానునలులఁ, జోపనేరక సఖులలోఁ జొచ్చి నీట

మునిగి యవి వారిమోముల ముసురుకొనిన, నవ్వుచును లేచి యొక్కతై నవ్వుచుండె.

ఉ. అంత మహీవిభుండును బ్రియాంగనయున్ స్వకరావలంబనా

నంతసుఖానురక్తులయి యబ్జిని డిగ్గఁగఁ దత్కరంబు ల

త్యంతము రోమహర్షణసమగ్రత గైకొని నాథుడండ వి
క్రాంతి సరోరుహద్వయవికాసవిలాసముఁ బూనె నత్తటిన్.

52

ఆ. జలముమీఁద నీఁదుసర్వంసహాకాంత, కెలమి మూఁపుఁదెప్ప యిచ్చినట్లు
జలముమీఁద నీఁదుజలజాత నేత్రకు, నెలమి మూఁపుఁదెప్ప యిచ్చె విభుఁడు.

53

చ. బిసములపేరులుకొ సలిలబిందులకర్ణికలుం జెలంగఁగాఁ
బసిమి మెఱుంగుగాఁగ నవపద్మపరాగము చెందిరంబుగా
లసితపరాగ కేసరకలాపసమగ్రత చిన్ని పువ్వుగాఁ
బొసఁగ నమర్చి నూతనవిభూషణఁ జేసెఁ బ్రియుండు ప్రేయసిన్.

54

చ. కరమనురక్తి భూవిభుఁడు కంజదళాయతచారునేత్రపైఁ
బొరిఁబొరిఁ జల్లునీట మయిపూత గరంగినఁ జన్నుదోయిపై
నరుదుగఁ గామముద్రలు బయల్ పడకుండఁగఁ గప్పె ధారణీ
శ్వరకరనిర్గళత్సలిలసాంద్రసరోజసమాజపత్రిముత్.

55

చ. అరవిరిదమ్మితేకుల నయంబున మైఁ గబళించి యొండొరుల్
సరిపడఁ జల్లులాడునెడఁ జంద్రనిభానన లెల్లఁ జల్లు భా
స్వరశతపత్రిజాతములు చాల శరీరముఁ బొందిన న్మనో
హరరుచిఁ బూనె భూపతి సహస్రవిలోచనుఁ గ్రేణిసేయుచున్.

56

శా. రాజేంద్రుండు విదర్భరాజతనయారత్నంబుఁ బెన్నుద్దులై
రాజీవాక్షుల నుద్దులుంచుకొని నీరం జల్లుఁబోరాడుచో
రాజీవాకర మొప్పె వాసవశచీరంభాదిదివ్యాంగనా
రాజత్థేలన ఘూర్ణమానఖిగునీప్రాకామ్యముం బూనుచున్.

57

వ. అయ్యవసరంబున.

58

నీ. రాజుపంపున మొక్కరామ వైదర్భిపైఁ గరయంత్రధారోదకంబు గురిసె
నద్దేవికనుసన్న ముద్దియయొక్కర్తు జననాథుపై నించె జల్లునీరు
రమణునియానతి రమణి దగ్గటి యోర్తి తమ్మిపుప్పొడిఁ దానునెమ్మిఁ జల్లె
నయ్యనంగవతీక రాజ్జసంజ్ఞ నొకర్తు కువలయాధిపు వైచె గువలయముల
వరుఁడు నీలోత్పలంబుల వైవ ననతి, హల్లకంబుల వైచె దా నాత్మవిభునిఁ

గాంతలును దాను నిబ్బంగి గలసి మెలసి, వనజవనకేళి యొనరించి తగ్గి బొంది.

59

క. శ్రీరమణీమణిఁ గైకొని, క్షీరాంబుధి వెడలుగరుడకేతనుభంగిక
నీరజలోచ్చవఁదోకొని, నీరజమండంబు వెడలెన్మృపవరుఁ డంతక.

60

నీ. అళికభాగంబున నంటినకురులతోఁ గరఁగినయంగరాగములతోడ
నరుణిమ వాసినయధరబింబముతోడ దీపించుమదనముద్రకలతోడ

దశ మైచమవ్వంపుఁబులకాంక్షరములతోఁ జూపుల నునుఁగెంపు సొబగుతోడఁ
జెదరినమకరికాచిత్రపత్రికలతోఁ బరఁగెడునూర్పుఁదెమ్మెరలతోడఁ
దొడల బెడఁగారునునువల్వతోడ నపుడు, రతికళాసింఛివచ్చినరమణ మెఱయఁ
గొలను వెలువడి వచ్చి రాజలజముఖులు, వసుమతీనాయకానంగవతుల బలసి. 61

క. చీనాంబరమణిభూషణ, నానాగంధానులేపనవమాల్యములై
మానిసులును వైదర్భియు, మానుగఁ గై నేసికొనిరి మచ్చరికములన్. 62

చ. అనుపమగత్న భూషణసమంచితవస్త్రములై సుగంధచం
దనవికచప్రసూనములఁ దద్దయు నేర్పలరం బ్రసాధికా
జనము లలంకరించినఁ బ్రసన్నవిలాసవిభాసమానుడై
మనుజవరేణ్యుఁ డొప్పె శివుమన్ననఁ గన్నరతీశుఁడో యనన్. 63

క. సమయజ్ఞతఁ బొడనూపిన, సముచితపరివారవందిజనబృందములుం
బ్రమదలుఁ గొలువఁగ భూపతి, ప్రమదముతో నరిగె నాత్మభవనంబునకున్. 64

వ. ఇత్తైఱంగున నవీనచిత్తానందంబున విదర్భరాజతనయావీలాలాలనంబునఁ జతురుదధి
వలయవలయితవసుమతీపరిపాలనంబు ఖేలనంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లుచు నుల్లసిల్ల సకలమ
నీషావిశేషపరిగ్రహణచాతురీధురంధరుండై యవ్వసుంధరాధిపసింధురుండు సర్వేశ్వరీ
ప్రసాదాసాదితసామ్రాజ్య నియమితవత్సరసహస్ర ద్విగుణీకరణపరిణతం బగుసుమతి
సుతునిమతంబునం బ్రతివత్సరంబు నాతేసినెల లన్యదేశపర్యటనం బనుసంధించుతలం
పున యోగీశ్వరవేషధరుం డై దివ్యపాదుకాపానిశ్చస్త్వైరసంచారంబువలనను యోగ
దండ ప్రకాండప్రకల్పనానల్పనానానగరకల్పనావిహారంబులవలనను విచిత్రమణి
పాత్రికాసంజాతసరసాన్న సముచితాభ్యవహారంబులవలనను దుకూలకంధానిష్కాంత
నిష్కావళీకృతపరోపకారంబులవలనను విచిత్రంబు లగునమానుషచరిత్రంబులం బ్రవర్తి
ల్లునస్పడు. 65

సీ. స్తంభనమోహనోచ్చాటనాకర్షణమారణోద్వేజనోన్మాదనములు
వాదవయస్త్వంభవశ్యపురక్షోభ గజకరణాదృశ్యకరణములును
బళుపక్షిమృగముఖ్యబహురూపధారణావిధిపరకాయప్రవేశములును
సర్వాంజనమహేంద్రజాలమాయోపాయమణిమంత్రితంత్రసామర్థ్యములును
ద్వీపదుగ్గాదిదుర్గప్రదీపనములు, నమృతకరభాస్కరోదయవ్యత్యయములు
సకలజంతుభాషాపరిజ్ఞానములును, నాదిగాఁ గలవిద్యల నతిశయిల్లి. 66

క. ఒక్కొక్కమరి తనయంతన, యొక్కొక్కమరి సుమతిసూతియుం దానునునై
యెక్కడ నభిమత మైనను, నక్కడ విహరించుచుండు నాతేసినెలల్. 67
తే. అంత మొకనాఁడు లోకవృత్తాంత మరసి, యరుగుదెంచినవారలయందు నొకఁడు

- తాను గనినట్టిచోద్యంబు ధరణిపతికి, వినయ మెసంగంగ నిట్లని విన్నవించె. 68
- క. దేవరపనుపున నేఁ జని, భూవలయము దిరిగి యొకయశూర్వము గంటి
బావనగతిఁ బ్రసహించును, దైవతనది చిత్రకూటధరశృంగమునన్. 69
- తే. సజ్జనంబులు సద్భక్తి మజ్జనములు, నేయ నన్నీరు పన్నీరుచెలుపు నొందు
సుకృతహీనులతనువులు సోఁక నేని, కజ్జలముభావమున నొందుఁ దజ్జలంబు. 70
- ఆ. అన్నగంబుపొంతఁ బన్న గాభరణుని, నిలయ మొప్పు వప్రవలయ మొప్పు
గోపురంబుతోడ నేపున రాపాడు, గోపురంబుతోడఁ గొమరుమిగిలి. 71
- తే. తత్సమీపకాననభూమిఁ దపసియొకఁడు, కలఁడు మౌనవ్రతుండు నాఁ గణకమెఱసి
వెదలుసల్లినభస్మంబు వెండికొండ, బోలె నప్రమాణోన్నతిఁ బొలుపుమిగిలె. 72
- తే. ఎంతగాలంబు గలదో మున్నింక నెంత, కాల మొనరింపఁగలవాఁడో కణగియిపుడు
సలుపుచున్నాఁడు హోమంబు చలముపట్టి, యతనికోరిక లెవ్వరు నరయ రధిప. 73
- చ. అన విని విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడు చారుఁడు మున్ను గాఁగ వే
చని కనియెన్ సమాధిగతసంయమిరత్న వినూత్న పేటమున్
ఘనమదహస్తిహస్తపరికంపితసానుగతాగవాటముం
గనదురురత్న వచ్చిఖరకమ్రకిరీటముఁ జిత్రకూటమున్. 74
- క. కని తద్గిరివిశ్రుతవా, రి నియతి సుస్నానము నొనరించి మహాదే
వునిగుడి కరిగి వినతుడై, చనె హోమనివాసమునను సమ్మతితోడన్. 75
- క. చని యమ్మునివరు నడిగిన, ననుపమ మగుమౌన ముడిగి యతఁ డిట్లని చె
ప్పెను బెద్దగాలమును నే, మొనరించెద నుమగుటించి హోమం బనఘా. 76
- క. నాకోర్కి యొసఁగ దిప్పుడు, నాకోరిక యొసఁగుదనుక నడపుదు హోమం
బీకరణిఁ బ్రతిదినంబును, జేకొని మధునిక్త మైనశ్రీఫలసమితిన్. 77
- ఆ. అనిన సాహసాంకుఁ డంబిక నెట్లేని, ప్రముదితాత్మఁ జేయఁ బ్రతినవట్టి
మధునిషిక్త మైనమాలూరసత్ఫల, వితతిఁ దాను నట్ల వేల్వఁ దొణఁగె. 78
- క. అత్యంతనియతి వేల్చినఁ, బ్రత్యక్షము గాక యున్నఁ బ్రార్థివుఁడు శరం
బత్యాశ్చర్యముగాఁ గొని, ప్రత్యయమతి వేల్చి వరమువడయుదు ననుచున్. 79
- చ. అడిదము కేలఁ బూని మెడయం దొడఁగూర్చిన దేవి వచ్చి య
ప్పుడ వెసఁ జేత నున్నయసి వుచ్చి మదిం గడు మెచ్చి యేవరం
బడిగిన నిత్తు నీ వడుగు మన్నఁ గరంబులు మోడ్చి భక్తి యే
ర్పడఁ బ్రణమిల్లి ముట్లనియెఁ బ్రార్థివుఁ డాజగదేకమాతతోన్. 80
- క. వర మీవచ్చితి నా కిటు, పరమేశ్వరి నిమిషమాత్రఁ బ్రత్యక్షుంజై
వర మొసఁగవు పొడనూపవు, చిరకాలం భితఁడు తపము నేయుచు నుండన్. 81

- తే. ఏమికారణ మానతియిమ్ము నాకు, ననిన నంబిక యిట్లను నతనితోడ
నేకభావంబు నాపయి నింతలేదు, జపవిధాన మెఱుంగక జప మొనర్చు. 82
- క. మనసాం డైనజపంబును, మునివేళ్లనె యెన్ను జపము మునుమేరవిలం
ఘన మొనరించుజపంబును, మునుకొని లెక్కిడనిజపము ముఖ్యం బగునే. 83
- వ. అదియునుంగాక. 84
- క. దేవుండు లేమి కలిమియు, భావింపఁగ రాదు కనకపాషాణములకై
భావమున నునికి సిద్ధము, గావున భావంబు ప్రథమకారణ మనఘా. 85
- క. చిత్తంబు పాపసహితం, బెత్తెఱఁగునన్ నిత్తు నితని కీప్సితఫలముల్
రిత్తకు రిత్త ఫలించునె, యుత్తమఫలసిద్ధి భావ మొందనిక్రియలన్. 86
- క. నీసాహసనియతికి వి, శ్వాసమునకు నిచ్చ మెచ్చి వర మిచ్చెద నీ
వాసక్తి నెద్ది వేడినఁ జేసెద నిష్టార్థసిద్ధి చేసెద నీకున్. 87
- వ. అనినం బరమదయాలవాలుండును విశిష్టధర్మశీలుండును నైనవిక్రమార్కమహీపాలుం
డడేవి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 88
- ఉ. ఈముని యింతగాలమును నిట్టితపం బొనరించుచున్నవాఁ
డేమివరంబు గోరియె మహేశ్వరి యవ్వర మిమ్మహీసుగ
గ్రామణి కిమ్ము నా కిది వరం బని వేడిన నట్ల చేసి యా
భూవిభు వీడుకొల్పి గిరిపుత్రి యదృశ్యత మొందె నత్తటిన్. 89
- ఆ. ఇట్టిసాహసంబు నిట్టియాదార్యంబు, గలుగకున్నఁ గలదె గరిమ యనుచుఁ
బ్రజలు ప్రస్తుతింప నిజరాజధానికి, నుచితలీల నరిగి యొక్కనాఁడు. 90
- చ. చిరతరక్తి యాన్యపతి శేఖరుఁ డంచితభక్తియుక్తితో
నరరుచిఁ జూచి యిట్లనియె వైదికలౌకికధర్మవైభవా
కరుడవు సర్వతోముఖమఖప్రముఖంబు లనేకయాగముల్
నరుస నొనర్చితీ వుభయవంశములున్ నుతికెక్కునట్టుగన్. 91
- క. మనుజాధీశకులొచిత, మనఁ బరఁగినయశ్వమేధ యాగంబది నే
నొనరించెదఁ దదుపక్రమ, మనఘా యెఱిగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 92
- నీ. కాంచనమయములుగా స్రుక్స్యవాదికయజ్ఞ సాధనముల నలవరించి
సకలభవ్యద్రవ్యసంపాదనమునకు హితుల నియోగింపు మతులగతుల
శాస్త్రోక్తమతమున సంఘటింపఁగఁ బంపు మతిపవిత్రస్థలి యజ్ఞశాల
పట్కర్మనిగ్వాహచాతురీఖని యైనయాజ్ఞ కుచేత ననుజ్ఞ వడయా
మర్హ లక్షణసంపన్న మైనహయము, భూప్రదక్షిణసంచారమునకుఁ బంపు
భట్టి దద్రక్షుణమునకుఁ బాలుపలుపు, వలయుగా జాల మునులను బిలువఁ బనుపు. 93

వ. మతేయు వలయునుచితకరణీయంబులకుఁ దత్తద్విధిజ్ఞుల నాజ్ఞాపింపు మని పనిచినం
దదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగాసర్వంబునకు నిర్వాహకుల నియమించి యజ్ఞ యజనదివసంబు
భావించి చైత్రపూర్ణమాసిగా నిర్ణయించి దీక్షితుండై సుపరీక్షితం బైనయు త్తమాశ్వం
బునకు నుచితోపచారంబు లొనరించి దిగంతంబుల సంచారపూతంబులుగా ననుగ్ర
హించి చనుదెమ్మని ప్రార్థించి యాంగికంబు లైనశుభనూచకంబు లంగీకరించి ప్ర
మోదాంతరంగుండై భట్టి నవలోకించి. 94

చ. హితుఁడవు కార్యఖడ్గముల కెంతయుమేటివి సర్వశాస్త్రస
మ్మతచరితుండ వార్యుఁడ వమానుషకీర్తివి నాకు శోభనా
న్విత మగుచారుకీర్తు లొదవింపఁగఁ గర్తవు నీవె యంచుఁ ద
త్క్రతుహయరక్షకుం బనిచేఁ గర్మవిధేయుని సౌమతేయునిన్. 95

చ. పనిచిన సర్వసన్నహనబంధురుండై చనుదెంచి యాతఁ డ
జ్ఞనపతికి న్నమస్కృతి ప్రసన్నతమై నెనరించి నిల్చి యా
జనచరితార్థవిప్రవరసంఘముతోడఁ దదేకనిష్ఠమై
వెనుచన నాహయంబు పృథివీవలయభ్రమణాభిలాషియై. 96

వ. నిర్గమించినకతిపయదివసంబులకు సుమతిసుతసమీపంబున నుండి యొక్కజంఘాలుం
డు చనుదెంచి పురోపకంఠలీలావనభూమియందు సబలంబుగ నిల్చి భవత్ప్రధానుం
డున్న వాఁ డుర్వీశ్వరా తత్పరాక్రమధురీణత చెప్పం జిత్రం బని యిట్లనియె. 97

సీ. సౌవీరధూపతి శరణుచొచ్చినఁ గాచె గాంధారరాజుచేఁ గప్పచుండఁ
గుంతలాధిపుకూర్చి కూతులఁ గొనివచ్చె సౌరాష్ట్రవిభునిచేఁ జేరుగొనియెఁ
బాంచాలభూపాలుఁ బ్రతిరోపితునిఁజేసెఁ గేరళాధిపునూను గిఱవువట్టె
యవనక్షమానాథు నాజ్ఞావశునిఁజేసె నంగక్షీతీశున కభయమిచ్చె
జయముగైకొన్నపిదప నాసకలనృపుల, నుచితసంభాషణములచే నూటడించి
యజ్ఞ వేళకు రమ్మని యానతిచ్చి, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁ డగుచు. 98

చ. ధనదదిశామహీశ్వరవితానముచేత నుపాయనంబుగాఁ
గొనినవినూత్న రత్న ఘనకుంజరఘోటకహారకామినీ
జనకనకాంబరాదుల నసంఖ్యములం గొనివచ్చి నాఁడు పెం
పెనయఁగ నన్యభూపతుల కిట్టిప్రధానులుగల్గ నేర్తురే. 99

సీ. సవనాశ్వరక్షకై సగరనందను లేఁగి కపిలుకోపంబుచే గాసియైరి
క్రతుహయఘనరక్షకర్తయై సౌమిత్రి కుశునిచేఁ దమ్మునిఁ గోలుపడియె
యజనాశ్వరక్షకుం డయి దిలీపసుతుండు వాసపుకుటిలత మోసపోయెఁ
బార్థుఁ డధ్వరహరి పరిపాలనము సేయఁ జని తనూజునిచేతఁ జచ్చిపుట్టె

- సరసిచూడంగ నొరులు నిరంతగాయ, సప్తతంతుతరంగసంచరణకరణ
బహుళతరకార్యలంపటబాహుళక్తి, భట్టిబోలంగ నేర్తురే పార్థివేంద్ర. 100
- తే. అనిన రోమాంచకంచుకితాంగుఁ డగుచు, నెమ్మనంబునఁ బ్రమదంబు నివ్వటిల్లఁ
గనకమణిభూపణాదులు గట్టనిచ్చి, జాంఘికునిపైఁ గటాక్షక్షీణము నిగుడ. 101
- ఉ. అమ్మలునాఁడు దంతితురగాదిసమస్తవరూఢినీవితా
నమ్ము భజింపఁగా మనుజనాథవరుం డెదురేఁగఁ బేర్చి నె
య్యమ్ము మనమ్మునం బెరుఁగ నాసుమతిప్రియకారికిన్ జగ
త్సమ్మతసర్వలక్షణసుసమ్మతమేధ్యహయానుపాలికిన్. 102
- వ. భట్టియు సాహసాంకునిపాదంబులకు భక్తియు క్తంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మఱియుం దగు
వారలకెల్లను సముచితోపచారంబులు నడపి తదనంతరంబ. 103
- క. పురజనులెల్లను బ్రమద, స్ఫురణంబున సేస లొలుకుచుం దనుఁ జూడం
దురగానుచరణనియమా, చరణుండై యతఁడు యజ్ఞశాలకుఁ జనియెన్. 104
- క. చని జనపతి తనకూర్చిన, జనవినుతమఖోపకరణసామగ్రి ప్రియం
బున వేలువేఱ చూపఁగ, ననురాగముఁ బొంది భట్టి యద్భుతమతియై. 105
- వ. అంత మధుమాసపూర్ణమాసి యాసన్నం బగుటయు. 106
- క. తమలో నెండొరు మెచ్చక, సమధికవైభవసమగ్రసామ్రాజ్యరమా
రమణీయు లగుచు వచ్చిరి, సమధికశృంగారు లైనజగతీనాథుల్. 107
- ఉ. వారలకెల్ల నమ్మనుజవల్లభుఁ డాసనపాద్యముఖ్యున
త్కారములన్ సముజ్జ్వలదగారములన్ రసవచ్చతుర్విధా
హారములన్ రయం బొసఁగునట్టులుగా నియమించె విశ్వధా
త్రీరమణీశ వర్ణితమతిం దనమామ విదర్భభూపతిన్. 108
- క. పరమజ్ఞాననిరూఢులు, బరమతపోవర్ధితప్రభావులు నగుభూ
సురముఖ్యులు మునిముఖ్యులు, నరుడెంచిరి యజనదిర్భనాపేక్షితులై. 109
- క. పరమాదరమున వారల, తరతమభావంబు లెఱిఁగి తగఁబూజింపన్
వరరుచిమాతామహునిం, బరహితమతి విష్ణుశర్మఁ బ్రార్థన చేసెన్. 110
- వ. మఱియుఁ బ్రతివాసరసమాగతు లైనవారికెల్ల నుల్లంబులు పల్లవింప నుచితోపచారంబు
లొనరించుచు నెక్కనాఁడు సకలసేనాధీశ్వరసంయమిశ్వరమంత్రసామంతపురోహి
తపరివృతుండై పేరోలగం బున్న యవసరంబునం దదీయప్రాణబంధు వయినసుధాసిం
ధువుం బిలువం బోయినహితామాత్యుం డగుమహీసురోత్తముండు చనుదెంచి యన్న
రేంద్రున కిట్లనియె. 111
- చ. సరవర యేను మీపనుపునం జని కంటిఁ బయోనిధానముం

దరశతరంగతుంగకరతాడనజాతనవీనఫేనముం

గరిమకరోగ్రతుండశతఖండితశశ్వదహీనమీనముక

ఖరకరబాడబానలశిఖాతతిదీధితిదిగ్వితానమున్.

112

సీ. లక్ష్మీసముత్పత్తి లావణ్యసంపత్తి గోత్రరక్షణవృత్తి గోమరుమిగిలి
కవిరంజనాసత్తి ఘనరసోదయయుక్తి బూర్వాసరవ్యక్తి బొలుపుమిగిలి
పటుసత్త్వవిస్ఫూర్తి బంధురతరకీర్తి గంభీరతాపూర్తి గరిమకెక్కి
వాహినీశఖ్యాతి వరరత్నమయభూతి బురుషోత్తమస్త్రీతి బొగడువడసి
త్రిజగదానందకరకళాదీప్యమాన, రాజసందర్శనోత్సవరసనిరూఢి

నతిశయలైడునీకు నయ్యంబునిధికి, మహితసద్గుణసమితిమై మెత్తియొనరు.

113

వ. ఈదృశాభిరామగుణరత్నాకరుం డైనరత్నాకరుండు భవదశ్వమేధయజనారంభంబున
కుంబ్రియంబంది నన్ను సముచితసత్కారంబులం దనిపి యాదివ్యమణిచతుష్టయంబు
నాకుం జూపి యిట్లనియె.

114

సీ. ఇది యధ్వరమునకు నిష్టాన్నపానాదు లవ్వారిగా నిచ్చు నద్భుతముగ
నీది యాగరక్షకు మదదంతిహాయముఖిచతురంగబలముల సంఘటించు
నీది యజ్ఞదక్షిణ పొదలించునట్లుగా నప్రమేయధనంబు లావహించు
నీది మఖాగతులకు నీందగియెడునూత్న బహురత్న భూషణాంబరము లొసంగు
ననుచు నీవాల్గుమణులను నంబురాశి, పావడంబుగ నాచేతఁ బనిచె మీకుఁ
దాను వచ్చినయట్లుగాఁ దలఁపు మనుచు, విన్నపముసేయుమనుచును వేడ్కతోడ.

క. అని పురుషార్థచతుష్టయ, మన నొప్పిడుమణిచతుష్టయము నిచ్చుటయున్
మనుజాధిపుఁ డావిప్రునిఁ, గనుగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసంగన్.

116

ఉ. అప్రతిమాసలీల సైకయాగము నీవును నాచరింపు లో

కప్రథమానకీర్తి యెసకంబుగఁ గైకొనుమంచు నిచ్చె న

విప్రకులగ్రగణ్యనకు విశ్రుతపుణ్యనకుం గృపావిశే

షప్రతిపత్తితో నమృతసాగరదత్తవినూత్నరత్నమున్.

117

క. ఇచ్చిన మునులును నృపతులు, నిచ్చలఁ గడు మెచ్చి మెచ్చి యాయకాదార్యం
బెచ్చటను వినఁగఁజూడఁగ, నచ్చెరు వని ప్రస్తుతించి రాసమయమునన్.

118

వ. అనవరతాహూయమానాగ్నిభట్టారకుం డైనవరుచిభట్టారకుండు చనుదెంచి యజనవా
సరం బాసన్నం బగుటయుఁ బ్రసంగించి శకాంతకునకు నిట్లనియె.

119

సీ. మున్ను నీభండారమున నున్న బహురత్నకాంచనావళు లసంఖ్యములు గలవు

సతతము గంధానుసంధీయమానంబు లగుమాడలు గణింప నలవి గాదు

నృపులచే భట్టి కానికలు దెచ్చినసాముకొలఁది యెవ్వరికి వాక్రువ్వ రాదు

తగనేత్రములను చింతామణి చేతులఁ బరుసవేదియు నుండు సిరులఁ బెనుప
నీవు జగదేకదానదీతావిధాన, గురుఁడ వటుగాన వేదోక్తసరణికంఠెఁ
బదిమణుంగులు దక్షిణ లొదవ నిచ్చి, మేదినీనాథ దాశాశ్వమేధ వగము. 120

ఆ. అన్నయన్నపలుకు లన్నియు గురుమంత్ర, సరణి నాత్మ నునిచి సాహసాంక
మనుజనాయకుండు మఱునాఁటిపున్నమ, జన్నమునకు దొణఁగె సముచితముగ. 121

ఆ. అమరగురుసమాను లైనయాజ్ఞికముఖ్యు, లఖిలసత్త్రియలును నాచరింప
నవభృథంబు సారక యంకురితంబునై, యతిశయిలై నమ్మహాధ్వరంబు. 122

క. అనలుఁడు ప్రవర్ణ్యవేశను, ఘనదీప్తులతోడ సూర్ధ్వగతిఁ గనుపట్టెక
మనుజేశ్వరునధ్వరమునఁ, దనహృదయం బలర మిన్ను దాకినభంగిన్. 123

సీ. అమృతోపమానంబు లైనయన్నంబులు కడిమాడనేయంగఁ గుడుచువారు
బహుధనధాన్యసంపదలసాంపువహించి పేదర్మికిని బొమ్మవెట్టువారు
వరరత్న భూషణాంబరసమగ్రత మించి ప్రీతిఁ బ్రోద్దొకవన్నె వెట్టువారు
నాచంద్రతారార్క మైననిర్వాహముల్ గాంచి యుల్లము పల్లవించువారుఁ
గోరికలకంఠె సాహస్రగుణితఫలముఁ, బొరసి యవ్విభు వెయినోళ్లఁ బొగడువారుఁ
గాని మిన్నక యుండెడుమానవుండు, మందునగునైన లేడు తన్మృఖమునందు. 124

చ. మన మలరంగ భూసురసమాజము కోటి భుజించేనేని క్రం
గనఁ దనుఁదాన మ్రోయుజయఘంటిక తన్మృఖవాసరంబులం
దొనర నిమేషమాత్రమును నూరకయుండక మ్రోయుమండె స
న్మునిజనకోటి నివ్వెర మునుంగ నమందరవంబు పెంపునన్. 125

ఉ. ఏచినవాఙ్మయప్రతిభ లెంతయుఁ జిత్రముగా నధీతిబో
ధాచరణప్రచారణసదర్థముగా శ్రుతిశాస్త్రముఖ్యవి
ద్యాచతురత్వముల్ మెఱయునట్టిమహాత్ముల కాని యెవ్వనిం
జూచిన నల్పమానవుఁడు సున్న తదీయసదస్యకోటిఁగోన్. 126

క. సురుచిరమై యప్రాదశ, కరమితమై పసిడియిట్టికల నిర్మితమై
యరయఁ జతుస్సీత్యంబై, గరుడాకృతి వేది యొప్పెఁ గడు నద్భుతమై. 127

వ. విధ్యక్తప్రకారంబుగా మేధ్యాశ్వబంధన బంధురం బైనయూపంబుచుట్టును ఖాదిరం
బులుం బాలాశంబులు బైల్వంబులుం గా నాతేసియు దేవదారుమయంబులు రెండు
ను శ్లేష్టాతకవిరచితం బొక్కటియునుం గా నేకోత్తరవింశతి యూషంబులు నలంకా
రార్థంబుగా ననేకశాతకుంభయూపంబులం బ్రతిష్ఠించి యందు జలచరశతంబునుం
బక్షిశతంబునుం జతుశ్చరణశతంబునుం గా మున్నూఱుపశువుల నమర్చితద్విశేసనానంత
రంబున నశ్వాలంభనం బొనరించి తదీయంబు లగుమాంసంబులలోనం దత్తద్దేవతా ప్రియ

కరంబు లైనయాహుతులు గావించునప్పు డనంగవతీమహాదేవిచేత నర్హంబు లగుహు
తంబులు సేయించి పరిశిష్టంబు లగునవయవంబులు ఋత్విజులు యథోక్తహుతంబులు
గావించిరి. తదీయహోసుగంధంబు ఘ్రాణతర్పణంబు గావించి శీలవతీసుతుండు సమ
స్తసదస్యయుతుండై యుచ్చైర్ని నాదం బగునాశీర్వాదంబుచేసె. తదనంతరంబ సా
హసాంకమహీవల్లభుండు.

128

క. ఆక్షీణదానలీలా, దక్షుండై ఋత్విజులకు దశగుణితముగా
దక్షిణ లాసంగెను నుత్తమ, పక్షమున దశాశ్వమేధఫలతత్పరతన్.

129

క. హోటకములు దక్షిణగాఁ, గోటానంగోటు లాసంగి మంభినియెల్లం
బాటించి దారవోసెను హోటకగర్భప్రభావుఁ డగువరరుచికిన్.

130

వ. అతఁ డమ్మహీదానప్రతిగ్రహానంతరంబున నమ్మహీకాంతున కిట్లనియె.

131

ఉ. దానఘనుండ పోట మఘదక్షిణగా ధరయెల్ల నిచ్చి తీ
వేనది విప్రవర్గమున కిచ్చితి నీవు భుజాగ్రపీఠికం
బూని ధరించుభూతలము భూసురకోటి ధరింప నేర్చునే
యేనుఁగుపల్లనం బిడిన నేడికకున్ వశమే వహింపఁగన్.

132

శా. ఉర్వీమూలము కోటికోటులు ధనం బొప్పించి విస్సాళిచే
సర్వతోణియు నీవు గైకొనుట కర్హం బన్న నాయన్నయం
తర్వాణిత్యము మెచ్చి భూవిభుఁడు తద్వాక్యంబు చెల్లించి మున్
“గుర్వాజ్ఞాం ప్రతిపాలయే” త్తనెడి పల్కుల్ బుద్ధిఁ గీలించుచున్.

133

ఉ. చిత్రతరంబు లైనయవశిష్టధనంబులు రాగమంజరీ
పుత్తుఁడు సత్కృపామహిమఁ బూనినచూపులఁ జూచి దానవై
చిత్రి యెలర్ప నిచ్చుటయుఁ జిత్తములం బ్రియమంది బ్రాహ్మణ
త్వత్త్రియవైశ్యశూద్రు లొగిఁ గైకొని మోచిరి త్రవ్వితండముల్.

134

వ. అనంతరంబ యవభృథాభిషేకనిరతిశయతేజోవిరాజితుం డైయారాజశేఖరుం డాత్మీ
యమండిరంబుఁ బ్రవేశించి యాస్థానమండపాభ్యంతరంబున నిరంతరమణిమరీచి విలస
దున్న తద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుం డైసముచిత
సంభావనాపూర్వకంబుగా సర్వసంయమిద్విజసర్వంసహాధీశ్వరుల నిజస్థానంబులకుం
జన నియమించి.

135

ఆ. వితరణంగుగని వివేకంబుకందువ, సత్యశౌచములకు జన్మభూమి
సాహసంబునెలవు శౌర్యంబుపొడవు నా, విక్రమార్కవిభుఁడు వినుతికక్క.

136

క. సజ్జనపరితోషకుఁడు జ, గజ్జనజనకుండు శత్రుగణకంఠాస్ప
జ్జుజ్జనకాక్షేయుఁడునై, యుజ్జయనీనగర మేలుచుండెను గడిమిన్.

137

వ. అట్లుండె.

138

శ. ఆభూపాలకుఁ డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలాగతిన్
శోభాబంధురవాహవారణరథస్తోమంబు దుర్గాటవీ
క్షోభంబుం బొగలంపఁగా మెలఁగ నచ్చో నొక్కచో నొంటిమై
నాభీలం బగుదంష్ట్రవెంట నట డయ్యం బాటి ఖిన్నాంగుడై.

139

క. ఘనవటవిటపిచ్చాయను, జనపతి శయనించి యున్న సమయమున జగ
జ్జననుతుఁడు దేవదత్తుం, డనుభూసురవర్యుఁ డొక్కఁ డతనిం గాంచెన్.

140

తే. కాంచి యవ్విభుతనుపరిక్లాంతి యెఱిగి, చేతికుండికాజలముల సేదఁదేర్చి
యాత్మపురమున కేతేర నవధరింపు, మండలాధీశ యొంటిమై నుండనేల.

141

చ. అనినఁ బ్రమోద మంది వసుధామగవర్యునిఁ గూడి విక్రమా
ర్కనృపవరేణ్యుఁ డాత్మనగరంబునకుం జనియెన్ ద్విజాండునుం
దనసదనంబుచేరెఁ బ్రమదంబున నమ్మఱునాఁడు పిల్చి య
జ్జనపతి దేవదత్తునకు సమ్మతి నిచ్చెఁ బురోహిత త్వమున్.

142

వ. ఇచ్చి యొక్కనాఁడు.

143

తే. కలయఁగాఁ జూచి కొల్వులోఁ గల్లువారు, వినఁగ దేవదత్తుఁడు మొన్న విడినభూమిఁ
గోరి నాకుఁజేసినయుపకారమునకు, మాటునేయ నెన్నఁడు సమకూలు నెక్కి.

144

వ. అనిన నమ్మాటకు దేవదత్తుండు నృపోత్తమునియాసన్న వర్తిత్వంబునంజేసితనవర్తనంబఖి
లజనంబులు పరికీర్తనంబు సేయఁబ్రవర్తించుచు నెక్కినాఁడు సర్వాధరణభూషితుం
డైనరాజకుమారుండు ముంగిట నాడ ముద్దాడువాఁడునుంబోలె నెవ్వరు నెఱుంగకుండ
గూఢవృత్తి నెత్తుకొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత నక్కుమారు నెల్లవారునెల్ల
డల నరసి కానక ధాత్రీశ్వరున కత్తెఱం గెఱింగించిన నతండును గుమారాస్వేషణం
బునకుఁ దలవరుల నియోగించిన నయ్యారెకులు చని పురంబు సర్వంబును శోధించి
విపణివీధిం దదీయాభరణమ్ము లమ్మునమ్మహీసురు మచ్చంబుతోడం బట్టితెచ్చి సమ్ముఖ
మ్మునం బెట్టిన నమ్మహీపాలుం దుచితాలాపంబుల వెఱపువాపి యడుగుటయు.

145

ఉ. భూసురముఖ్యుఁ డిట్లనియె భూషణసంగ్రహణాభిలాషి నై
యాసురేవృత్తిఁ బూని భవదాత్మజుఁ జెప్పఁగ రానిచేత నేఁ
జేసితి నావుడున్ సభ నశేషజనమ్ములుఁ గ్రూరదండితుం
జేసినఁగాక యీ చెడుగు చేసినసేత సహింపవచ్చునే.

146

క. ఈభూషణంబు లెక్కడ, నాభూషకుమారుఁ డేడ నకటా కృప లే.

కేభంగిఁ దెగి వధించితి, వేభూములఁ జెప్పఁగలరె యిట్టిదురాత్ముల్.

147

న. అని కలుషించి దండింపం దలంచి.

148

- ఆ. కొలువువెడల నీడ్చికొనిపోవ నతిసంభ్ర, మమున విక్రమార్కమచుజవిభుడు
వారి మగుడ బిలిచి వలదని వారించి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్లు లనియె. 149
- క. ము న్నొకపురుషార్థము మది, నెన్నఁడు మఱవంగ రాని దితఁ డొనరించెన్
నన్నును నేనెఱుఁగక పడి, యున్నెడ వనభూమి శీతలోదక మొసఁగెన్. 150
- ఉ. కావున నీతఁ డెంతయపకారము చేసిన సైఁపఁ బాడి యే
నావిపినంబు వెల్వడికదా పురికిం జనుదెంచి రాజనై
యీవిభవంబుమై మనుట యెంతటిత ప్పిది నాకుఁ దప్పినన్
దైవముసాక్షి యీతనికిఁ దప్ప సుకింతయు మాట లేటికిన్. 151
- ఉ. ఆపద చక్కఁబెట్టి తనయక్కఱతెల్లను దీర్చి యెయ్యెడం
బ్రా పయినట్టికార్యములపట్టున నిర్వహణం బొనర్పఁగా
నోపి తను న్భరించినబుధోత్తము నొప్పరికించునమ్మహా
పాపికి నెన్ని జన్మములఁ బాయునెకో క్రిమికీటజన్మముల్. 152
- ఉ. నావుడు రాజుసభ్యవచనంబున కెంతయు సంతసిల్లి భూ
దేవుఁడు మందిరంబునకు దిగ్గనఁ బాటి కుమారుఁ దెచ్చి ధా
త్రీవరు నంకపీఠి నిడి దీవన లొప్పఁగ నిచ్చి తత్సభా
కోవిదకోటిడెందమునకుం బ్రమదంబు జనింప నిట్లనున్. 153
- ఉ. దేవర నేఁడు కొల్వున మదిం గడునెంతయు సంతసించి సం
భావనమీఱ నాకు నొకప్రత్యుపకారము సేయఁబూనుటే
నావల నీవల నివిని యధార్థ మెఱుంగుటకై యొనర్చితిన్
నావెడబుద్ధికి న్మనమునం గలుపింపకుమయ్య వేఁడెదన్. 154
- క. అనవుడు ధరామరేంద్రుని, కనుపమమణిభూషణాదు లగుసంపదలన్
మనమలరఁజేసి గృహమున, కనిచె సభాసదులు నిచ్చ నచ్చెరువందన్. 155
- వ. ఇ త్తెఱంగున విక్రమార్కవనీశ్వరుండు సత్యవచనప్రత్యుపకారపరాయణుండై ధరా
పరిపాలనంబు సేయుచుండె నంత. 156
- తే. అన్న రేంద్రపురోహితుఁ డార్యనుతుఁడు, వేదవేదాంతవేదివివేకఘనుఁడు
దత్తనూజుఁడు మదవతీచి త్తహరణ, హరిలీలాకరుఁడు కమలాకరుండు. 157
- వ. అమృతమారుండు విద్యావిదూరుం డగుట గనుంగొని జనకుం డతని కిట్లనియె. 158
- క. శత్రుఁడు చదువనిపుత్తుఁడు, శత్రుఁడు ఋణకారి యైనజనకుఁడు మిగులన్
శత్రువు రూఢసియగుసతి, శత్రువు దుశ్చరిత యైనజనని తలంపన్. 159
- క. కుల్ల ముద్ధరింపు చదువం, దలకొనుము “వచ స్సుభాషితపరివ్యక్తం
బల మేవ హి కేవల” మను, పలుకు పురాతనము గాక ప్రక్షిప్తంబే, 160

వ. అని ప్రార్థించినం గమలాకరుఁ డొక్కొంతచింతాక్రాంతుండై యుండి నిశ్చితాంతఃకర
ణుండై తండ్రి కిట్లనియె. 161

ఉ. వేదపురాణశాస్త్రముఖవిద్యలు సర్వము నభ్యసించి లో
కాదరణీయసారకవితాభ్యసనం బొనరించి మేటి నై
యాదిమునీంద్రనర్తనగుణాఘ్యుడనై చనుదెంచి నీకు స.
మ్మోద మొనర్తు నాపలు కమోఘపదం బని చెప్పి నమ్రుండై. 162

వ. తండ్రీ వీడ్కొని మహీచుండలమండనం బైనకాశ్మీరమండలంబునకుం జని యందుసర
స్వతీవిహారసదనంబునుంబోని యొక్కమహాగ్రహారంబున సన్నిహితచంద్రజూటుం డ
గుచంద్రమాడుం డనువిద్యహ్వాడానుణిపాలికిం జని నమస్కరించి తనయభిలాషంబు
నెఱింగించి దేవతానిర్విశేషంబుగాఁ బరిచర్య సేయుచుండ నతని సేవాతాత్పర్యంబునకు
సంతసిల్లి సిద్ధసారస్వతమంత్రం బుపదేశించె నంతం దదసుష్టానవిశేషంబునకు శారద
ప్రశ్నకుండై యతనిసముచితవిద్యారితారదుం గావించిన లబ్ధకాముండై పితృదర్శన
ప్రీతిగురునియుక్తుండై యుజ్జయినీపురంబునకు వచ్చి నిజమందరంబు ప్రవేశించి. 163

చ. జనకునిఁ గాంచి భక్తిభయసంభ్రమసంభృతుండై నమస్కరిం
చిన నతఁ డెత్తి నందనునిఁ జిక్కఁ గవుంగిటఁ జేర్చి పెక్కుదీ
వన లొనరించె ముత్పులకవారము సమ్మదబాష్ప పూరముం
దనరఁగ సమ్మదం బొదవఁ దాల్చినలీల వికాసలక్ష్మితోన్. 164

వ. అమ్మలునాఁడు. 165

ఉ. భూవరుసముఖంబునకుఁ బోయి ప్రసన్నతఁ గాంచి యింపుమైఁ
గోవిదవర్ధనీయ మగుగోష్ఠి యొనర్చిన నన్విభుండు మో
దావహాచిత్తుండై యభిమతార్థపరంపర లిచ్చి యమ్మహీ
దేవమూరచంద్రమునిదిక్కుఁ గనుంగొని ప్రీతి నిట్లనున్. 166

తే. ఈవు బహుదేశములఁ జరియించి యచ్చ, టచట నేమేమిచోద్యంబు లనఘచరిత
కనినవినినవి క్రొత్తలు గలిగె నేని, నామఁ జెప్పమ యనఁ గమలాకరుండు. 167

క. పరిచిత్తద్యానిధినై, గురునాథునిచే ననుజ్ఞగొని యిట మిమ్ముకొ
దరిసించునభిమతంబున, నరుదెంచుచునుండి మండలాధిప యంతన్. 168

తే. కాంచియేలెడుజయసేనుఁ గాంచి యతఁడు, నన్ను మన్నింపనందుఁ గొన్నాళ్ళు నిలిచి
యొక్కనాఁ డేను బొడగంటి నొకవధూటి, నావిలాసిని చెలువ మేమని నుతింతు.

సీ. పాలఁతివేనలితోడఁ బురినెమ్మి తనపురి ప్రతివచ్చునని పాముఁ బట్టెనేని
యింతినెమ్మాముతో నెనయుదునని వార్ధిపట్టి విష్ణుపదంబు ముట్టెనేని
చాచుచన్నులతోడ సరివత్తుమని కోకములు దండగుండాన మునిఁగనేని

- యతివమై దొరయుదు నని సువర్ణశలాక వహ్నిలోపలఁ జొచ్చి వచ్చెనేని
నిక్కువంబుగ నమ్మంగనేర కజాఁడు, శుద్ధపట్టంబు గనుటకుఁ జొరక మానె
ననిన నయ్యంబుజాతాయతాక్షితోడ, నితరవనితల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 170
- క. ఆయంగనక్రేగన్నుల, యోయారపుగలికిచాపుటురులం బడినం
గాయజునిచిత్తమైనను, గాయజసంతాపవహ్నిఁ గరఁగక యున్నే. 171
- సీ. చంద్రబింబముఁ బాలసంద్రంబులోఁ దోచి కందెల్లఁ బోఁ బులు కడుగకున్నఁ
గామబాణంబులఁ గరసానబట్టించి తొలుకారుమెఱుఁగునఁ దొడయకున్నఁ
బసిడిసలాకకుఁ బరిమళం బొనఁగూర్చి గరువంపువెన్నెలఁ గరఁగకున్న
జిగికందకుండ లేజిగురాకు గొనివచ్చి యొగరెల్లఁ బుచ్చి యింపానఁగకున్నఁ
గాంతనెమ్మోమునకు వాలుఁగన్నులకును, పటలునునుమేనికిని నొప్పవాతెఱకును
నీడుజోడైనప్రతి యని యెన్నఁ గడిది, హస్తమశకాంతరము సహజైకకాంతి. 172
- క. అన్నాతిముద్దుమోమును, దిన్ననినెన్నడుము నగవు దేతెడికన్నుల్
పెన్నెటివేణియుఁ గ్రొవ్విస, చన్నులునుం గనినఁ బుష్పశరుఁడుం గరఁగున్. 173
- ప. అది నరమోహిని యనువారనారీతిలకంబు. 174
- ఆ. ఆవధూటితోడ ననుభవకేళికి, నభిలషించి యెవ్వఁ డరిగెనేని
నతఁడు రాక్షసాభిహతుఁ డగు నారాత్రి, యంద దాని కిట్టి నింద గలదు. 175
- ప. తన్నిమి త్తంబున. 176
- క. పురిలోన నెదురుఁ దెరువై, యరుదెంచిన నవ్యధూటి నంగుళిఁజూపం
గరమర్థిఁ జూడ వెఱుతురు, పురుషులు రక్కసుఁడు చంపుఁ బొమ్మని భీతిన్. 177
- క. అని విన్నప మొనరించిన, విని వేడ్కను విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడ స
జ్జనహీతుఁ డగుకమలాకరుఁ, డుచరుఁడై యరుగుదేర నరుదెంచి, తగన్. 178
- క. కాంచెం గాంచీపురముం, గాంచనమణిసౌధసాలఘనగోపురముం
జంచలనయనానటనస, మంచితపర్యటనరణితమణినూపురమున్. 179
- ప. కాంచి యందు నయ్యందువదనసుందిరంబునకుఁ గమలాకరమహీసురోపదిష్టమార్గంబు
నం జని యజ్జనవరుండు. 180
- క. నరమోహనవిలసనముల, మరుమోహనశరముకంటె మధురాకృతియై
నరమోహిని యనఁదగియెడు, నరమోహినిఁ గాంచి మనుజనాథుఁడు మదిలోన్. 181
- ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేడ్క నరమోహినిపై నెలకొన్న చూపులం
ద్రిప్పఁగలేని యీమదవతీరమణీయతప్రాపున న్మరుం
డప్పురమేశపద్మనయనాంబుజగర్భుల వై న వ్రేల్మిడిం
ద్రిప్పలబెట్టు నంచు వినుతించి మదిం దిలకించి వెండియున్. 182

- ఆ. ఈవధూటిరూపయావనసంపద, కాముకులకు లోచనామృతంబు
చిత్రగతి మృతంబు సేయుచునున్నది, కనకపాత్రలోనిగరళవృట్టు. 183
- వ. అని తలంచుచున్నయవసరంబునఁ గమలాకరుం డాకమలానన కిట్లనియె. 184
- ఉ. ధీరుఁడు విక్రమార్కజగతీతలనాధుఁడు నిన్నుఁ జూచి ని
చ్చారతి వీడె వచ్చె ననఁ; జాగిలి మ్రొక్కి ప్రియోక్తి నిట్లనుం
గ్రూరనిశాచరుం డొకఁడు కూరిమి నాయెడఁ గల్గియుండు సం
హార మొనర్చు వచ్చినవిటావళిఁ దన్నిశ నొక్కప్రేల్మిడిన్. 185
- వ. అని తనతెఱుఁ గెఱిగించి మహీవల్లభునకు నప్పల్లవాధర యుచితోపచారంబు లొన
రించి సరసకథాభూషణంబు లగుభాషణంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నయంత సాయం
తనసమయం బగుటయు. 186
- చ. మునుకొని దంష్ట్రికారుచులు ముందటిచీకటిన్లెల్లఁ బాపఁగా
వెనుకఁ దమాలనీలనిజనివిగ్రహదీప్తులు చిమ్మచీకటిం
బెనుపఁగఁ గొమ్ముఁజేనుఁగువిభీషణతం జనుదెంచుకై వడిన్
దనుజవరుండు వచ్చెఁ దనదారుణరూపము భీతిఁ బెంపఁగన్. 187
- ఉ. తత్సమయంబునఁదు వసుధావరుం డుద్గతుడై యదల్చి యు
ద్యత్సముదగ్రసింహగతి దైత్యుని మార్కొని యొరిదుప్తు ని
న్మత్సరబుద్ధి నీక్షణమ మర్దితుఁ జేసి ధరిత్రికెల్ల న
త్యుత్సవ మేనొనర్చెదఁ బయోరుహలోచనకోర్కి దీర్చెదన్. 188
- చ. అన విని దానవేశ్వరుం డహంకృతి రొద్రరసంబు మూర్తిగై
కొనినవిధంబునన్ నృపతికుంజరు నేడ్డెఱఁ దాకి వీకమైఁ
బెనఁగి పెనఁగి లావఱినఁ బేర్చి నరేంద్రుఁడు కాళ్లుపట్టి నే
ల నడిచి మల్లవిద్య సఫలంబుగఁ బీనుఁగుఁజేసె దానవున్. 189
- తే. ఇట్లు దానవు వెనుఁ జంపి యిల్లువెడలఁ, వివిచి వైచిన మేదిసీధవునిఁ జూచి
హర్షమున నరమోహిని యల్ల నగుచు, నింపు రెట్టింప నతనితో నిట్టులనియె. 190
- క. నరమోహిని నానామము, నరఘాతిని యని జనంబు నను నిందించున్
నరనాథ నింద మాన్చితి, చరితార్థం బయ్యె నాదుజననం బరయన్. 191
- తే. ఏను మీపనిచినపని యెట్టిదైనఁ, జేసి మీదానినై నేవ నేయుదాన
ననిన విక్రమాదిత్యుఁ డైతెన నీవు, నాకుఁ బ్రియముగ నెకటి యొనర్పవలయు. 192
- క. లోకవిలోచనకైరవ, రాకాచంద్రుం డితండు రమణీమణి నీ
వీకమలాకరుఁ బ్రియుఁగా, నైకొను మిది నాకుఁ ప్రియము కమలదళాక్షీ. 193

- వ. అని యయ్యిరువురం గూర్చి యజ్ఞననాథుం డుజ్జయినీపురంబునకుం జని దుష్టనిగ్రహ శిష్టప్రతిపాలనంబులు సహజభేదంబులుగా ననయంబును సర్వంసహానిర్వహణదుర్వార భుజాగర్వఖిర్యేతరుండై రాజ్యంబు సేయుచుండి జగంబున నత్యాశ్చర్యభరితంబులైన చరితంబు లెఱుంగ వేడి కర్ణావతంసీకృతకాక్షేయక సహాయుండైచని యొక్కరుండు ను జెక్కుదిక్కులం జరియించుచు నొక్కనాడు. 194
- క. పేరడవిలోన రాఁగా, నీరజహితుఁ డస్తమించి నెఱినఖిలాశా పూరితమై తమ మెచ్చెను, భూరివదాన్యులవితీర్ణి బోల్పఁగఁ బట్టె. 195
- క. ఆచీకటి నెక్కుండును, ద్రోచిచనఁగ రామి ననతిదూరంబున నా గ్గోచరము గానియున్నతి, నేచినవటవిటపినీడ నెలమి వసించెన్. 196
- వ. అట్లున్న సమయంబున. 197
- క. ఆవిటపి నుచితవచన, ప్రావీణ్యము మెఱయ నున్న పక్షులకుఁ జిరం జీవి యనుహిహగముఖ్యుఁడు, కోవిదబహుమాననీయగుణుఁ డిట్లనియెన్. 198
- క. మీ రాహారార్థముగాఁ, గోరి చరింతురు సమస్తఘోరాటవులకై దూరగ్రామంబుల ఫలి, తారామంబులను దశదిశాంతరములలోన్. 199
- తే. కన్నచోద్యంబు లేవేని గల్గెనేని, నాకు నెఱిగింపుఁ డేను వినంగవలతు ననిన నందులో నబ్బరికాభిధాన, మొకపక్షత్రి యిట్లనియె నేఁ డుదయవేళ. 200
- క. ఏ మొకకొందఱము మహా, గ్రామవనాంతరము లెల్లఁ గడచి చని గ్రహ స్తోమగలిప్రతిరోధన, భూమాకంఠ్య మగువింధ్యముసమీపమునన్. 201
- క. చైత్రరథనందనంబుల, చిత్రస్ఫురణమున నుల్లసిల్లుఁ బ్రళంసా పాత్రమయి యొక్కవిపినము, చైత్రరమాకాంతజన్మసదనం బగుచున్. 202
- వ. ఆవ్యసంబున వన్యఫలాహారణార్థంబు సంచరించుచు నెక్కుయెడం గమలకల్పారకు ముదశోభితంబును గలహంసకారండవక్రొంచచక్రవాక సారసమదసారంగసంకులారావవిరాజితంబును నగునెక్కుకమలాకరంబుతీరదేశంబున ననేకబంధులోక పరివృతుండును దీర్ఘనిశ్వాసపవనధూళిధూసరితవదనుండును గళద్బాష్పనయనకమలుండును దుగంతదుఃఖి పరకశుండునునై యున్నకంకాళఖండనుం డనునొక్క విహంగపుంగవుం గని చేంజని తన్నెఱిగించుకొని దుఃఖికారణం బడిగిన నతం డెట్ల కేలకుఁ జిత్తంబుకలంకదీర్చుకొని యీరెలుంగున నాతో నిట్లనియె. 203
- తే. ద్వాదశగ్రామములకు నధ్యక్షుఁ డొక్క, రాక్షసుఁడు వింధ్యనగగహ్వరమున నుండు నతని కాయూళ్ళవార లాహార మెపుడు, బండిఁ గొనిపోయి పెట్టుదు గొండొకండ. 204
- వ. వాఁ డన్నరమహిషసహితంబుగాఁ దదన్నంబు భక్షించుచుండు. 205

- క. ఇలువరుసగాఁగ నీక్రియఁ, గలవారల నెల్లఁ బుచ్చెఁ గాలునిపురికిన్
ఖలుఁ డగునారాక్షసుఁ డా, కులపడుఁ ద్రిజగంబు నడఁడు కుపితుండైనన్. 206
- ఉ. ఏమని చెప్పదున్ ఖగకులేశ్వర నాసఖుఁ డొక్కభూసుర
గ్రామణి చావఁగాఁ గలఁడు రాక్షసుచే నడిమాన్పఁ ద్రోవ లే
దేమెయిఁ జూచినన్ హితులయిష్ట మొనర్పఁగ లేనినాభవం
బేమిభవంబు దీనికిని నే దురపిల్లెద నేమిసేయుదున్. 207
- వ. అనిన నేనిట్లంటి. 208
- క. నరులకుఁ బతులకును నె, పురుసున సమకూరు మిత్రభావం బిది య
చ్చెరువు వినవలతు నా కిది, పరిపాటి నెఱుంగఁజెప్ప బంధునిధానా. 209
- వ. అనినఁ గంకాశఖండమం డిట్లనియె. 210
- క. నాచుట్టంబులు నేనును, వే చని యశనాగ్ధ మడవి విహరింపంగాఁ
జూచి మముఁ బట్టఁ దిరిగెడు, నీచుఁ డొకఁడు మాచరించువెల వెఱిఁగి తగన్. 211
- క. మచ్చులిడి యురులు బోనులు, నచ్చట వెస నొగ్గి చనిన నది యెఱుంగక యా
మచ్చుచ్చురులను బడి వగ, నిచ్చను దురపిల్లుచున్నయెడ నచ్చటికిన్. 212
- వ. సమిత్కుశార్థంబు దైవవశంబున. 213
- క. వచ్చి యొకద్విజకుమారుఁడు, చెచ్చెర మముఁ జూచి కరుణ చిగురొత్తంగాఁ
గ్రచ్చఱ నయ్యురు లూడ్చిన, నిచ్చల మామనికిపట్ల క్షేగితిమి వెసన్. 214
- క. అది చనియును నేటికి నిరు, వదియేడులు గడచె నాటఁబట్టియు నేనా
మది నాతనియాపదసం, పద నాయదిగాఁ దలంతు బంధుత్వమునన్. 215
- క. అని చెప్పిన విని వచ్చితి, నని చెప్పిన విహగవిభునియాలాపంబుల్
వినియెఁ జెవియొడ్డి భూరుహ, మునక్రింద వసించి యున్నభూమిశ్వరుఁడున్. 216
- క. విని యపుడ కదలి జామె, క్కినయంతకుఁ జనియె నసురకేలీసదనా
వనిభృత్కంధరభూమికిఁ, దన కిదియ పరోపకృతికిఁ దఱి పొమ్మనుచున్. 217
- క. చని వధ్యశిలాస్థలి న,జ్జనపతి కూర్చుండె నిర్విశంకత నంతం
గనియె గుహవెడలి చనుదెం, చి నిశాటుఁడు వధ్యశిల వసించినవానిన్. 218
- చ. కని భృకుటీమహాగ్రపరికంపితఫాలభయంకరాస్యసం
జనితనిదాఘవారికణజాలవిబృంభణరౌద్రమూర్తియె
యనియెఁ గణంగి యొరిమనుజాధమ నిచ్చలుఁ దెచ్చువంటకం
బును నులివేడికూరలు నపూపములున్ గొనిరా కహంకృతిన్. 219
- తే. ఒక్కండవ వచ్చి వధశిల యెక్కి నన్ను, నపహసించుచున్నాడ వనుచుఁ దీవ్ర
గమనుడై చనుదెంచురాక్షసునితోడ, నృపతి నిశ్చంక నిట్లను నిభృతుఁ డగుచు.

- చ. దితిసుత నేడు చావనరుదెంచుమహీసురవర్యమాటు వ
 చ్చితిఁ బరదేశి నాచనవు చేకొని మత్తనుర క్తమాంసముల్
 ధృతిఁ గొను మంతకంటెఁ బరితృప్తి యొనర్చు మదన్వయక్రమా
 గత మగునిప్పురోపకృతికల్పనఁ బారమువొందఁ జేయుమీ. 221
- ఉ. నావుడు దానవేంద్రుఁడు మనంబున నచ్చెరువంది సత్కృపా
 భావనకుం బరోపకృతిభంగికి మెచ్చితి వేడు మర్థి నీ
 కేవర మైన నిచ్చెదఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁడ నైతి నీయెడన్
 నావుడు విక్రమార్కనరనాథుఁడు నద్దనుజేంద్రతోడుతన్. 222
- అ. ఈవివేకబుద్ధి యీచిత్తసంశుద్ధి, యీకృపారసావసేకసిద్ధి
 కలదె యొరుల కెందుఁ గారణజన్ముండ, వగుటఁజేసి నీక యబ్బెఁ గాక. 223
- తే. నాకు వరమిత్తు ననుమాట నైజమేని, మనుజవధ యొనఁపక మాను మనినఁ
 దత్పరోపకారైకతత్పరత కలరి, యట్లచేసెద నని పల్కి యసుర చనియె. 224
- వ. ఇవిధంబున. 225
- ఆ. భూపచంద్రముఁడు “పరోపకారార్థమి, దంశకీర,, మనినధర్మమార్గ
 సరణి దప్పకుండ సకలార్థిరక్షణ, వర్తనమున నిత్యకీర్తిఁ గాంచె. 226
- మ. పరమబ్రాహ్మణదేవభక్తినియమప్రజ్ఞారమాలంకృతా
 పరుషా రాతిమహీశముఁత్రిజనశుంభద్గర్వఁగంఠంభసం
 హరణప్రాధానయోగ్నతా కనకదండాందోళికాఛత్రచా
 మరముఖోఽశ్వజ్వలరాజచిహ్న మయసమ్యగై వ్యభవప్రాభవా. 227
- క. భావపరిశుద్ధికలనా, ప్రావీణ్యామృతగిరీశపావనపదరా
 జీవయుగభక్తితత్పర, సేవాహేవాకనిరతసిద్ధయపాత్త్రా. 228

కాంతవృత్తము.

ధారాధరవాహనధైర్యకృతీ, క్షీరాబ్ధిబీశ్వరశీతలరు
 ధారాధరకల్పకకామగవీ, తారాధిపసన్నిభదాననిధీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్ర పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్త్ర

శారదాదయావిధేయ జక్కయ నామధేయ ప్రణీతంబైన

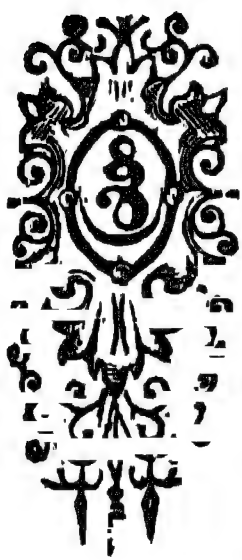
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

మేళనగుణభేలన

సామాదిక చతురుపాయచాతుర్యనిధి

స్వామిహితకార్యఘటనా

సౌముఖ్య జగత్ప్రసిద్ధ జన్మయసిద్ధా.

1

సీ. విభవంబుపాలుపున విలువిద్యబలుపునఁ బురుషూతుఁ దత్పుతుఁ బోలు ననఁగ
సత్ప్రభ పెంపునఁ జాగంబుసొంపున మిత్తుఁ దత్పుత్తుని మీలు ననఁగ
రాజరాజవిభూతి రతివిహారఖ్యాతి ధనదుఁద త్సానుని నెనయు ననఁగ
గఁభీరతాస్ఫూర్తి ఘనకాంతిమయమూర్తి శరధిఁ దదాత్మజు దొరయు ననఁగ
నిరత సేవాగతాగణ్యవృషపరేణ్య, నుతకిరీటాగ్రకీలితనూత్నరత్న
కిరణనిక గారుణారూఢచరణుఁ డగుచు, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు మెఱసె. 2

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు సకలప్రధానదండనాథసామంత మండలేశ్వరసమాహం
బును గురుభూసురపురోహితబంధుమిత్రపుత్రప్రకరంబునుగవిగాయకపాఠక
వైతాళిక సందోహంబును బరివేష్టింప మణిగణభూషణప్రభాపటలజటిలశోభితాంగుం
డై మాత్తిక హారంబునడిమినాయకరత్నంబునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు మణిమయోన్నత
భద్రసింహాసనాసీనుండై పేరోలగంబున్న సమయంబున. 3

సీ. ఆదినాథునియపరావతారము పూని మత్స్యేంద్రనాథునిమహిమఁ దనరి
సారంగనాథునిసామర్థ్యమును బొంది గోరక్షనాథునిగుణముఁ దాల్చి
సిద్ధబుద్ధునిబుద్ధి చిత్తంబునం చేర్చి ఖనిరువిద్యాధికఘనతఁ బేర్చి
మేఖనాథునిమంత్రవైఖరి వహియించి నాగార్జునునికళాశ్రీ గమించి
యావిరూపాక్షుఁ డితఁడన నతిశయిల్లి, యర్థి నవనాథసిద్ధుల కై కవ్యమైవ
మోహనాకృతి యితఁ డనుమూర్తిఁ దనరి, చిన్మయస్వాంతుఁ డగు నొక్కసిద్ధవరుఁడు,

- ఉ. పాదములందు బంగరపుఁబావలువెట్టి దుకూలకంఠ మై
మోదముతోడఁ చాల్చి జనమోహనమారణధాతువాదయం
త్రాదిసమస్తవిద్యల సమర్థు లనం దగుశిష్యపంక్తి య
త్యాదరలీల నిర్మయిలయందుఁ దమం గొలువ న్మహోన్నతిన్. 5
- క. వచ్చి తగుచందమున సభఁ జొచ్చి మహీకాంతుఁ జూచి సుభగాకృతికిఁ
మెచ్చి తలయూచి కానుక, తెచ్చినరత్నంబుతోడ దీవన లిచ్చెన్. 6
- ఉ. ఇచ్చిన సిద్ధవల్లభున కిమ్ముల నాసనపావ్యసత్కృతుల్
పొచ్చెము లేకొనర్చి నృపపుంగవుఁ డెయ్యది మీకుఁ బేరు తా
రెచ్చటు నేను జేయుపని యెయ్యది భాగ్యయుతుండనైతి మీ
వచ్చుటఁజేసి భక్తజనవత్సల యన్న దరస్మితాస్యుడై. 7
- క. ఇందందుండుదు ననలే, కెందైనఁ జరింపుదును నిజేచ్ఛమెయి సదా
నందుఁడు నామము వచ్చితి, నిందులకును నిన్నుఁజూడ నిష్టం బగుటన్. 8
- వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె, 9
- సీ. ఏవేళ వేడిన నావేళ దివ్యాన్న పానాదు లొడఁగూర్చుపాత్ర గలిగి
యెచ్చోటవ్రాసిన నచ్చోట పుటభేదనములు గావించుదండంబు గలిగి
యెటఁబోవఁ దలఁచిన నట కెత్తుకొనిపోవుసుకుమారయోగపాదుకలు గలిగి
యెపుడు విదల్చిన నపుడు వేలక్షులు కనకంబు వర్షించుకంఠ గలిగి
నిర్మలజ్ఞానవిజ్ఞాననిరుపమాన, రాజయోగీశ్వరత్వవిరాజిమహిమ
తనర మించిననీ కస్మదాదులకును, హస్తీమశకాంతరము గాదె యంతరంబు. 10
- సీ. వేయిమోములవాఁడు విషముక్తుడైనను బ్రతి యగు నీకు భూభరణశక్తి
వేయిగన్నులవాఁడు విమలవర్తనుడైనఁ దర మగు వైభవస్ఫురణ నీకు
వేయిచేతులవాఁడు విగ్రహవ్యధఁ జెంద కున్నఁ దేజమున నిన్నొరయువాఁడు
వేనామములవాఁడు వేడనివాడైన నిత్యలక్ష్మీయుక్తి నిన్నుఁ బోలుఁ
గాక యేతద్గుణంబుల గణన సేయ, నన్యరాజన్యవరులు నీయంతవారె
ప్రసవశరరూప యప్రతీపప్రతాప, దీపితాటోపవిక్రమాదిత్యభూప. 11
- మ. అని యానందమరందకందళితవక్త్రాంభోజుడైయోగిరా
డ్డననాథుండు ప్రశంస సేయుటయు నాసర్వంసహాధీశ్వరుం
డనఘా నీదుకటాక్షవీక్షణము నాయం దందమై చెందెఁ గా
న నవీనప్రథమానీభాగ్యమయభన్యత్వంబు నేఁ గాంచితిన్. 12
- అ. అనుచు శిష్యసహిత మమృహోయోగీంద్రు, గారవించి కొలువువారి ననిచి
మనుజనాయకుండు మజ్జనభోజన, క్రియల వారికెల్లఁ బ్రియ మొనర్చె. 13

వ. వారలుం దానును సుఖాసీను లై యున్న యవసగంబున యోగీశ్వరునకు విశ్వంభరా
ధీశ్వరుం డిట్లనియె. 14

క. ఎన్నిక కెక్కినదేశము, లన్నియుఁ జూచితిరి కరతలామలకముగా
నిన్నిటిలోపలఁ జోద్యము, కన్నది విన్నదియు నొకటి గలిగినఁ జెప్పుఁడా. 15

వ. అనవుడు. 16

చ. జనవర నీయెడం బ్రయము చాలఁగఁ గల్గి యపూర్వపుంబ్రయో
జన మెఱిగింతు నన్యులకు సాధ్యము గానిది లాటభూమిఁ గా
ననమునఁ బుట్టమీఁద నొకనాతుక కోమలచాపావల్లి య
త్యనుపమకంకణాంకితసమన్విత మై కనుపట్టు నెప్పుడున్. 17

వ. అనిన నమ్మహీకాంతుం డక్కాంతవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగింపుఁ డనిన నాసిద్ధవ
రుం డిట్లనియె. 18

చ. భుజగజగద్విభూషణము పుష్పపురం బది యేలురాజు చి
త్తజనిభయూర్తి కీర్తివనితారమణుండు ధనంజయాఖ్యుఁ డా
సుజననుతప్రతాపుఁ డతిశోభనగానకళానిరూఢి శై
లజ నలరించి తత్కృపఁ గళావతిఁ గాంచెఁ గళావిశారదన్. 19

వ. అక్కన్యకా జననసమయంబున. 20

సీ, ఎలజవ్వనమున నియ్యిందీవరేక్షణ, భూలోకమున వనభూమిలోన
వల్లీకబిలమధ్యవాసిని యై యుండి, కరపంకజము తదగ్రమున నిల్చి
యాకేలు గేల నెయ్యమునఁ గీలించిన, పురుషునిఁ దనపుష్పపురికిఁ దెచ్చి
యతని మజ్జనభోజనాదుల నలరించి, మేలిపర్యంకంబు మీఁద నునిచి
తాను నొకశయ్య శయనించి మౌననియతి, నుండ ముమ్మాటు పలికింప నూపెనేని
వాఁడు రమణుండు గాఁగలవాఁడు దీని, కనుచు నాకాశవాణి యిట్లానతిచ్చె. 21

చ. లలితకళావిశారద కళావతికే లది దాని నెవ్వఁడే
బొలుపుగఁ బట్టెనేని తనపుష్పపురంబునకుం గరంబు మె
చ్చులుగఁ గరంబు వట్టికొనుచుం జని యాతఁడు తన్ను మూఁడుమా
టలు పలికింపఁ దక్కును దృఢంబుగఁ దక్కదు లేక తక్కినన్. 22

వ. అని చెప్పి యోగీశ్వరుండు ధరణీశ్వరున కిట్లనియె. 23

తే. ఆకళావతి సౌందర్య మసమశరుఁడు, ఎసఁగఁ జెప్పినఁ బాసఁగుఁ గా కితరజనులు
మించులావణ్యరస మొకయించుకైన, నెలుకకుండఁగ వర్ణింపఁ గలరె జగతి. 24

సీ. అమృతాబ్ధి జనిత మై యలరుకల్పకలత, యంగనతనులత కనుగుణంబు
పుండరీకాక్షునిపొక్కిటితమ్మికి, సతిమోమునెత్తమ్మి సంగతంబు

కామసౌధోపరికనకకుంభములకు, రమణీయురోచకుంభములు చెలులు
దివిజాధిపతిదంతితిన్న నిడదపున, కంగననడపు విహారభూమి
తెలువయధరంబు పవడంపుదీ వెయురవు, పడఁతియలకము లళులకుఁ బ్రాణసఖిము
లింతిమాపులు మగమొల నేలఁ గోయఁ, దరుణిపలుకులు కాముమంత్రములగములు.

చ. కలువల గండుమొలఁ దొలుకారు మెఱుంగుల నిండువెన్నెలకొ
వలపులరాజుతూపు లగువారిరుహంబుల నొక్కయెత్తునకొ
గెలుపుగొనంగఁ జాలు మృగనేత్రయపాంగనిరీక్షణద్యుతుల్
బలుపుగ ధైర్యమూలమున పాఁ తగలింపవె యీశ్వరాదులన్.

26

సీ. ముద్దులుదొలఁకాడుముద్దియపలుకు ల, య్యసమాస్త్రిమంత్రబీజాక్షరములు
క్రొమ్మెఱుంగులనీనుకోమలిచూపు ల, య్యంగసంభవువాలుటంపగములు
శృంగారసమెల్కుచెల్వమాకారంబు, కామునివలపులకత్తె కనుఁగు
ఇంపులువెదనల్లునేణాక్షిచెయ్యులు, శంబరాంతకు జయసాధనములు
కాంతమెయికాంతి కంతునిఖడ్గకాంతి, వనజముఖికురున్ రతిపతివాగురములు
మగువమురిపంబు మరునిసామ్రాజ్యపదము, చెప్పఁ జిట్టలు ఘోరబోడియొప్పుకలిమి.

తే. సుదతినునుఁబల్కు లమృతంపుసోన గురియుఁ, దరుణిచూపులు మెఱుంగు మొత్తములనీను
రమణిసేత్ర లసంగతంత్రముల నెఱపు, నువిదనడపులు హంసల కొఱపుఁ గఱపు. 28

వ. అదియునుం గాక యానీరజానన నెవ్వండు వరియించె నతండు సార్వభౌముం డగుట
సిద్ధంబు గావున నాదార్యవీర్యభుజశౌర్యసకలకళాచాతుర్యధైర్యసుర్యుండ వైననీకు
నమ్మి త్తకాశిని పట్టంపుదేవిమైన రత్న కాంచనసాంగత్యంబునుంబోలె నత్యంతశోభితం
బగు నని చెప్పిన.

29

ఉ. యోగివరేణ్య మీకృపఁ బయోరుహాగోచనచెయ్యి చూడ నే
లాగున నాకుఁ జేకుఱు విలాసినిహస్తము నాకరంబు నే
లాగునఁ గీలితం బగుఁ గళావతిపుష్పపురంబులోని కే
లాగున నేను జేరుదుఁ దలంపఁగ దుష్కరభంగు లిన్నియున్.

30

వ. అదియునుం గాక యాబింబోష్ఠిమోసవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠయై యుండ హృదయపుటభేదనం
బుగావించి మూడుమాటలు పలికించుట యత్యంతదుర్లభం బని తలంచెద నన్ననమ్మాన
వేశ్వరునకు నమానుషచరిత్రం డైనయాసదానందుండు కృపానందకందళితహృదయార
విందుం డై దారుశిలాలోహోదుల కై నను జైతన్యంబు గలిగించి పలికించెడినేర్పు గలు
గునట్లుగా విద్యోపదేశంబుచేసి యాశ్రితానేకసిద్ధగణపరివృతుండై యంతగ్ధానంబు సెం
దె నీంత విక్రమార్కుండును దక్షురలతాసందర్శన మతూహలావేశంబునఁ జిత్తం బు
త్తలపడ నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నా ప్తుండును వైనభట్టి మొదలుగాఁగలవారికిన్

వ్యరికి నెటింగింపక నిజకరకీలితనిశితాసియ సహాయంబుగా నర్థరాత్రంబున యోగ పాదుకలు దొడిగి కదలి మనోవేగంబున ననేకశైలంబులు నరణ్యంబులు దటిసి లాటదేశంబునకుం జని యరణ్యచుధ్యంబున.

31

ఉ. శ్రీకరమూర్తి యాస్యపతిసింహకిశోరము గాంచె నొక్కవ
లీకము సంతతప్రకటలీనవధూకరకంకణప్రభా
నీకము వేష్టితామలకనింబకదంబతమాలవిద్రుమా
శోకము రుద్రమార్గపరిశోభితగోచర నాగలోకమున్.

32

తే. కాంచి తిలకించి పులకించి కదియ నేగి, సమణికాంచనకంకణోజ్జ్వలిత మైన
హస్తకమలంబుఁ బలుమాటుఁ బ్రస్తుతించి, సిద్ధనూక్షల కాశ్చర్యచిత్తుఁ డగుచు. 33
వ. సాహసంబు చేసి సాహసాంకుం డహీనాహిభువనబహుమానమాననీయవరాహోహమనో
హరనవరత్నమణిగణఘటితకంకణమ ద్రికాలంకృతహస్తాంబురుహవిన్యస్తకరారవిందుం
డైన నానీలవేణి కళాపారీణ గావున మీఁదటం బాణిగ్రహణంబు గలుగుట కిదియ
కారణం బన్న కరణి నిఖిలక్షోణీభరణశోభాకరం బగుకరంబు కరం బనురాగంబున నిజ
కరంబునం గీలించి పుష్పఫలంబునకుం జని వజ్రవైడూర్యచురకతపద్మరాగాది వివిధ
రత్నధగద్ధగాయమాన మాననీయం బగుకనకమయసంకేతనికేతనంబున నునిచి పడ్రసో
పేతం బగుచతుర్విధాన్నపానాదులం బరితుష్టుం జేసి కర్పూరపరిమళితం బగుతాంబూ
లంబు వెట్టి వినూత్నరత్నపర్యంకస్థునిం జేసి చతురపరిచారికాజనంబును వాకిటనుండ
నియోగించి మణికవాటసుటనపాటవంబు నెఱపి తాను వేటొక్కశయ్యం బసిండి
తగడుదెగడు మెఱుంగుగలపఱపుపయి శయనించి పట్టుపుట్టంబు ముసుంగువెట్టుకొని
పలుకకున్న సమయంబున నప్పడమిఁజేడు వెఱుగుపడి తనలో నిట్లనియె.

34

సీ. కురులు కప్పు దనర్చి యరుగ్రమ్మక యున్నె, నగవువెన్నెలమించు నిగిడెఁగాక
చన్నజక్కవదోయి మిన్నువ్రాఁకక యున్నె, పయ్యెడవల యడ్డపడియెఁగాక
కనుగండుమీలు వే కడచిపోవక యున్నె, చెవులనుకొలఁకులఁ జిక్కెఁగాక
యాననాంబుజమువై నళులు వైకొనవన్నె, మేను సంపెఁగతావిఁ బూనెఁగాక
యొప్పు కనుబాటుదాఁకక యున్నె రత్న, భూపణద్యుతు లొక్కటఁ బొదివెఁగాక
తలఁప నచ్చెరువైనయీతరశనయన, యవయవశ్రీలలీల లేమని నుతింతు.

35

చ. పసిండిసలాకనోలె గనుపట్టుతనుం గనుఁగొంచు మన్మథ
ప్రసవశీలముఖాలి కగపడ్డ మనోగతి నెట్టికేలకున్
వెన గుదియించి చూపులచవిం బులకించుచు నున్నచోటఁ దా
ముసుగిడికొన్న ఓంతి నిజమూర్తి గనుఁగొననీనికై వడిన్.

36

వ. అని వెండియు.

37

ఉ. ఇంచుకప్రాద్దుపోకడకు నెవ్వరితో నుబు సేమి చెప్పదుం
బంచశరవ్యథం దలఁగుభావము నేగతిఁ గుస్తరితు నీ
చంచలచారులొచనఁ బొసంగఁగ నేగతి మూఁడుమాటలా
డించి కవుంగిలింతు నని డెందములొఁ దలపోసి యంతటన్.

38

ఉ. దీనికిఁ జంతయేల యని తెల్పి మనంబునఁ బూని కాంతిరే
ఖానవరత్న దీపకళికం దనరా రెడుదివ్వెగంబముం
దా నెకనూత్న వంశమున దాకి సజీవను జేసి దానితో
శ్రీనెఱయంగ నెక్కకథ చెప్పఁగదే యని గారవించినన్.

39

క. అయ్య యవుఁగాక యంచును, దియ్య మెసఁగ రాజుఁ జూచి దివ్వియగంబం
బియ్యకొని యపూర్వపుఁ గథ, నెయ్యంబునఁ జెప్పఁదలచి నెఱి నీట్లనియెన్.

40

చ. నరవర సావధానముగ నా దొకవిన్న ప మాలకింపు ము

త్తరకురుభూములందు విశేషంబుగ నాగపురం బనంగ న
త్యుగుతరలత్తి నొక్కపుర మొప్పు నయోధ్యకుఁ బొమ్మవెట్టి కి
న్నరపతిపట్టణంబు నగి నాకపురంబుఁ దృణీకరించుచున్.

41

మ. విను మాపట్టణ మాదిరాజవిలసద్విభావతి ధర్మధ్వజం
డనుభూపాలకుఁ డేలుచుండును జనాధ్యక్షుండు భూమిశ భూ
జనసంస్తుత్యుఁడు నిత్యసత్యుఁడు సౌజన్యండు ధన్యుండు స
త్త్వనయప్రాధవధీవిధేయుఁడు గుణాధారండు ధీరుం డిలన్.

42

క. మనునిభుఁ డనఁ దనరినయా, మనుజపతికి సుగుణమధుఃపమంజరి యనఁగా
జనియించెఁ గామమంజరి, వననిధి జనియించుపద్మవాసిని బోలెన్.

43

సీ. కమ్మనిపసిఁడిటంకంబునఁ గరఁగిన, లాలితనూత్న శలాకవోలె
రమణీయశృంగారరసమునఁ బసనారు, మురిపంపువలపుల నెలకవోలె
గళ లమృతంబుచేఁ గరువుగాఁ గట్టి వ, ర్తించి నించినచంద్రరేఖవోలె
మీటి తళుక్కున మెఱసి నిల్చినయట్టి, సోగక్రొమ్మెఱుఁగు లేదీఁగ వోలె
దినదినంబునఁ బెరుఁగుచుఁ దియ్యమొదవ, దల్లిదండ్రులమనము లుత్సవము లొందఁ
గామమంజరి మంజువికాస మెసఁగఁ బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు.

44

చ. పడఁతుక దేహవల్లికకుఁ బ్రాయపుసంపదకాపునచ్చిరన్

నొడువుల రాజకీరముల నున్న నిపల్కులఁ దూలఁదోలె ను

గ్గడవగుమేనికాంతిఁ దొలుకారు మెఱుంగులమించు మించె నె

న్నడుపులచేతఁ గీడ్పటిచె నాగమ రాశమయూరయానముల్.

45

క. ఎవ్వరికైనను గనుఁగవ, యువ్విళ్లూరంగ మరునియున్నదనా స్త్రీం

- బివ్వనితయొక్కో నాగను, జవ్వనమునఁ బువ్వఁబోడి సన్నుతికెక్కున్. 46
- క. లాలితమధురసుగంధము, గ్రోలఁగ విరిదమ్మిమీఁదఁ గొమరారెడును
త్రాలిమలమొక్కో నాగను, బాలిక నెన్నుదుటఁ గురులు భాసురమయ్యెన్. 47
- తే. ఒప్పులే యేటి మాటులేకుండ బ్రహ్మ, యంగకంబులు చేసె నం చాత్మ మెచ్చి
యవయవశ్రీలు గనుఁగొనునట్టియిచ్చ, దరుణికన్నులు తలచుట్టుఁ దిరిగివచ్చు. 48
- తే. బయలఁ గనుపట్టునెంటికంబంబుమీఁదఁ, బసిడికుండలు నిల్వినభంగి దోఁప
నసదుఁగొఁదీఁగఁ బాలుపారు నారుమీఁద, వలుగనునుగుబ్బలొప్పారు వనజముఖికి. 49
- ఉ. అంతటఁ గూర్మినందనవయఃపరిపాకము చూచి తఁడ్ర య
త్యంతముదంబునం బొదలి యంగజలత్తీయుఁబోలె నున్నయీ
కాంతకు వశశీలగుణగౌరవయావనరూపసత్కళా
వంతుఁడు కాంతుఁడైన గరువంపుఁదపంబు ఫలంబు నొందుఁబో. 50
- ప. అని విచారించి సకలలోకవిజయధ్వజుం డగుధన్మధ్వజుండు మదవదసహ్యరిపుకరటి
సింహుం డగుసింహశేష్యరుషమారుండు హేమాంగదండు రూపవిజితమకరధ్వజుం
డుగుట మున్ను వినియునికింజేసి తగినవారలం బుచ్చి రప్పించి ప్రియపూర్వకంబుగా
గారవించి శుభముహూర్తంబున నానృపకుగజరునకుఁ గామమంజరిని వివాహంబుచేసి
మణిగణోజ్జ్వలా నేకవిరాజితోపచారంబులం బూజించి యల్లునిఁ గూఁతు ననర్ఘ్య
రత్న ఖచితకనకమయమందిరంబున నుండ నియమించిన. 51
- క. రతియును గంతుఁడును శచీ, సతియును నింద్రుండుఁబోలె జలజాక్షియు భూ
పతియు సుఖాంబుధిఁ దేలుచు, జతురత విహరించుచున్న సమయమునందున్. 52
- క. హేమాంగదభూపతి తన, భూమికిఁ బోవంగ బుద్ధిపుట్టి విరక్తి
ఏమివిహారమునకుఁ జొర, కేమియు ననకున్న నింతి యిట్లీనుఁ దనలోన్, 53
- క. ఏకాంతకాంతరూపమొ, యీకాంతునినయనవీధి కిరవైనదిగా
కేకాంతంబునఁ గాంతల, కేకాంతులు నెఱపు సడల నిట్లుండుదురే. 54
- ప. అని యతనితెఱం గెలుంగం దలంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 55
- క. ఓసరనాయక భవదీ, యాననమునఁ దెలివి దోఁప దాత్మయుఁ జింత
ధీనం బైనది యీగతి, నానయహీనతనొ మజ్జనకుచేతలనో. 56
- ప. అనవుడు. 57
- క. నీవలన నప్రియం బొక; యావంతయు లేదు భూతలాధీశుఁడు న
న్నేవలన నుదాసీనత, గావింపఁడువినుము నాదుగతి నలినాక్షి. 58
- ప. ఏను బొత్తుకురాక యెన్నఁడు నారగిం, పనియట్టిభక్తి మజ్జనకుఁ దలంచి
చెనుట నెత్తురుగాఁగఁ జిత్తమ్మునఁ దలంచి, యర్మిలిఁ బెనుచుమదంబఁ దలంచి

- నిముసంబు ననుబాసి నిలువక యొడఁగూడి, చఱియించుమత్ప్రణసఖులఁ దలచి
యెయ్యది పనిచిన నెయ్యఁ జేయుచు నాడు, కనుసన్న మెలఁగుభూజనులఁ దలచి
గంధసింధుర సైంధవోత్కరముఁ దలచి, సతతసేవాగతనరేంద్రవితతిఁ దలచి
వనటయొడవిన నింత యొప్పనిచునమున, నున్న చందంబు గాని వేటొండు లేదు. 59
- క. అనిన పిని కామమంజరి, యనఘా దీనికి విచార మందఁగ నేలా
జననాథు మొఱిగి పోదము, వనభూమికి నతఁడు వినిన మాన్వఁగఁ జూచున్. 60
- వ. అనిన నత్తలోదరియు త్తరంబునకుఁ జిత్తం బిగువొత్త నియ్యకొని హృద్యానవద్యంబు
లై నమణికనకాదినమ స్తవస్తువులు నాయితంబు చేసికొని గమనోన్ముఖుం డైయుండు
నంత మార్తాండమండలంబు పశ్చిమాచలప్రాసాదశిఖరంబునకు శాతకుంభకుంభం బై
యుల్లసిల్లె నయ్యవసరంబున. 61
- క. తక్కువలుగాక నిగిడెడి, మక్కువలు మనంబులోన వల్లడిగొనఁగా
జక్కువలకవలు విరహము, పెక్కువలు దలంచి పరిశపింపఁగఁ జొచ్చెన్. 62
- క. పగలెల్లను దము నేచిన, పగలెల్లఁ దలంచి యిరులుపవుఁజాలు దనపైఁ
దెగి యెత్తివచ్చు నని రని, పగ బెడనభంగి నపరవనధి నణంగెన్. 63
- క. మెఱ పగలింపఁ జక్కలు, తఱచై పొడముటయు గగనతల మొప్పారె
మెఱుఁగారుయైములచే, మెఱవడి యగునల్లపట్టుమేల్కట్టుగతిన్. 64
- శా. ఉర్వీచక్రమనం జరాసరము లై యొప్పారురూపంబులై
దుర్వారోన్నతి లోనుచేసికొని చేతోవృత్తి కాశ్చర్య మై
పర్వం జీకటి నీలనిర్మలరుచిన్ భవ్యప్రభావంబునన్
సర్వం విష్ణుమయం జగత్తనుట నైశం బైనచందంబునన్. 65
- వ. ఇట్లు క్రమంబునం దమంబు నిగిడి మిట్టుపల్లంబు బయ లోలం బని యేర్పఱుప రా
కున్న సమయంబున నటమున్న సాహిణి నడిగి తెచ్చి సన్నద్ధసర్వాయుధం బై
యింద్రాయుధం బనుతురంగంబు సంతరంగంబున సంతసం బెసంగ నంగనాసహితం
బారోహణంబు చేసి పౌరులెల్ల నిద్రించుచుండఁ దలవరులఁ గన్నుఁబ్రామి పురంబు
నిర్గమించి నిజపట్టణాభిముఖుం డై యరుగునప్పుడు నిజాన్వయజాతుం డైన హేమాంగద
మహీపాలునకు గమననివారణకారణం బైనయంధకారంబు దూరంబు సేయ నుత్స
హించు చందంబున. 66
- సీ. కై సేసి పూర్వదిక్కామినీనుణి చూచు, పద్మరాగంపుదర్పణ మనంగ
వేయిగన్నులుగలవేల్పుతోయ్యలిచేతఁ, జూపట్టుచెంబట్టుసురఁటి యనఁగ
భిరహులపై దండువెడలంగఁ దమకిందు, నసమాయుధునికెంపుటరిగ యనఁగఁ
గల్పకభూజశాఖాశిఖాగ్రంబున, భాసిల్లుపరిపక్వఫల మనంగ

నభ్రమాతంగకులపతియఁజుత నెప్పు, కనకఘంటికయనఁగ లోకములకెల్ల
నుదయరాగంబు రాగంబు నొదవఁజేయ, నిందుఁడుదయించె లోచనానందుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ.

68

సీ. గంగాప్రవాహంబు గాఁబోలు నని వసి, స్థాను లనుష్ఠాన మాచరింప
నమృతంబు వెల్లువ యని నిలింపాదులు, మునుకొని దోసిల్ల ముంచిక్రొల
దుగ్ధాంబునిధి యని తోయజాక్షుఁడు శేష, పర్యంక మిడుకొని పవ్వళింపఁ
బరమేశ్వరీశ్వరూపం బని బ్రహ్మాదు, లమర దండప్రణామములు సేయఁ
దలఁప భూనభోంతరములకొలది దెలిసి, బెరసి యెన్నిదిదిక్కులఁ బొరలి పొరలి
దట్టముగ నంతకంతకుఁ దనరి తనరి, యిట్టలంబుగ వెన్నెల నిట్లవొడిచె.

69

70

వ. అంత.

సీ. పసగలవెన్నెల మిసిమిపుక్కిటఁ బట్టి, పొసఁగఁ బిల్లలనోళ్లఁ బోసి పోసి
నున్న నిక్రియ్యుక్కు వెన్నెలతుంపరల్, హుమ్మని చెలులపై నమిసియమిసి
కమ్మనివెన్నెల కడుపునిండఁగఁ గ్రోలి, తెలివెక్కి గట్టనఁ ద్రేన్చిత్రేన్చి
కన్నిచ్చులకువచ్చు వెన్నెలకొన్నరు, వేటి వే ప్రియురాండ్ర కిచ్చియిచ్చి
తఱచు వెన్నెలగుంపులఁ దాటితాటి, యీటచుగ వెన్నెలలలోనఁ దూటితూటి
పలుచనగు వెన్నెలలోనఁ బాటిపాటి, మెలఁగఁ బెక్కుచకోరంపుఁబలుఁగుగములు
వ. ఇవ్విధంబున సాంద్రం బైనచంద్రాతపంబున నరేంద్రుం డతంద్రుం డై హయంబు
రయంబునకు మెచ్చుచు నతిదూరం బరిగి వేకువ యగుటయు నిద్రాలసుం డై యొక్క
పుకోపవన ప్రాంతంబున వటవిటపి నశ్వంబు బంధించి యాతరుచ్చాయను సత్యంక
తలం బుపధానంబుగా శయనించి కన్ను మొగుడ్చినంత.

72

ఉ. రాయిడిక తై లై నపెనుఁ బ్రాయిడియ తలయిండ్లఁ గోట్రముల్
సేయువిలాసినుల్ మునుకుసెందఁగ వేశ్యలప్రక్కదాపులం
బాయనికాముకుల్ వెలుకఁబాటి కలంగఁగ మ్రోసెఁ గొక్కోర్
కోయని కుక్కుటస్ఫురదసుంతితకంఠకతోరనాదముల్.

73

సీ. శ్రీమదామ్నాయలతామూలకందంబు, పద్మినీమదవతీప్రాణపదము
చక్రవాకానీకసంజీవనాపధ, మఖిలలోకాలోకనాంజనంబు
ప్రబలాంధకారనిగ్రహరత్నదీపంబు, హరిహరబ్రహ్మవిహారగృహము
కై రవకాననూత్కటకాలకూటంబు, ప్రాలేయవిఘటనాకీలకంబు
రత్న సానుసురక్షణారక్షకుండు, సతతసన్మార్గలంఘనజాంఘికుండు.
దివిజకల్లోలినీసపత్నీ గురుండు, భానుఁ డుదయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు.

74

వ. అంతఃసంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి ధర్మధ్వజుండు ప్రళయకాలవృషభధ్వజుండునుంబోలె

గోపాయణితలోచనంధై నిజదండనాథుం డగునీతిధ్వజుం బిలిపించి యిట్లనియె.

చ. తగిననరేంద్రసూనుఁ డని తన్నుఁ బ్రయంబున బిల్చి తెచ్చి మ

చ్చిగ సుత నిచ్చి మత్ప్రతిముఁ జేసినసింహశరాజసూనుఁ డా

తగవు మదిం దలంపక ముదంబున మత్తురగంబు నెక్కి మ్రు

చ్చుగతి వధూటిఁ గొంచుఁ బ్రజఁ జొక్కిడి పోయినవాఁడు చూచితే.

76

క. చనఁ దలఁచిన మన మనుపఁగఁ, జన సుప్పదే తనకు నిట్టిచలచిత్తునిపై

ననుపమసేనాన్వితముగఁ, జని క్రమ్మఱఁ బట్టితెమ్ము సమ్ముఖమునకున్.

77

వ. అనిన విని నీతిధ్వజుండు యుద్ధసన్నద్ధాఖిలసేనాసమన్వితుండై యాప్రాద్దె కదలి

హేమాంగధుండు చనినజాడ యరసి యతిత్వరితగతిం జని కూడముట్టిన నాభీలంబైన

యాకలకలంబాలించి కామమంజరీకాంత వలుదిక్కులుం బరికించి పడగలయడియాలం

బులు నిరీక్షించి నిజజనకు సేనాసంకులంబుగా నిశ్చయించి తనపతికి నిద్రాభంగంబు గా

కుండ నతని యుత్తమాంగంబున కుపధానంబుగా సుక్కపరిధానంబు చుట్టిపెట్టితల

చీర యాయితంబు చేసికొని సంగరోత్సాహం బంతరంగంబునం బొంగ సన్నద్ధసర్వా

యుధం బైనయింద్రాయుధంబు నారోహణంబుచేసి ప్రాణేశ్వరచరణస్మరణపరిణ

తాంతఃకరణ యగుటను రణవిహరణంబు తృణకణాయనూనంబుగా గణించుచు

వటవిటపి కనతిదూరంబున వచ్చుచున్న తత్ప్రబలవాహినిలోనికి నిజవాహనంబు నుఱక

తటియంబఱపి.

78

మ మదదంతావళదంతముల్ నఱకు నమ్మావంతు లుద్రాభ్యంతతఁ

బెదరం బల్లము గుఱ్ఱమున్ రవుతునున్ వేటాటుతుండెంబు లై

చెదరంగా వడి వ్రేయు వీరరథికశ్రేణిన్ బలౌఘంబులం

గుదియంజేయు భటాలిఁ ద్రుంచు విలసద్వోరాసిధారాహతిన్.

79

చ. ప్రతిబలవార్ధి బాడబముభంగి దహించును రాముపోలికన్

శతశరధారపాల్పలుమఁ జెల్లెలికట్టయుఁబోలె బాఱనీ

కతులితలీల నాఁగు మునియచ్చునఁ బొంకమణంచు మందర

క్షీతిధరవృత్తిమైఁ గలఁచుఁ జిత్రముగా లలితాంగి యుక్కునన్.

80

క. సరి నాధానముసేయుట, యరిబోయుట తివియు లేయు టద్భుతకరమై

తరుణిశరంబులు భానుని, కరములగతి రిపులగములఁ గప్పెఁ దఱుచుగన్.

81

క. కప్పిన మదిలో నెంతయు, నుప్పొంగెడురాద్రసమహోగ్రత నింతిం

దప్పక కనుఁగొని కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ వాహినీపతి పల్కున్.

82

క. అక్కున నిడుకొని మక్కువ, పెక్కువమై నేను బెనుపఁ బెరిగితి నేఁడుం

జెక్కడిచిన వస రాతెడు, నిక్కము నాకోలుతలకు నిలువఁగఁ గలవే.

83

వ. అనవుడు నక్కాంతారత్నంబు.

84

క. తనయింటిదీప మనుచును, విను ముద్దిడికొనఁగఁ దలఁచువీటిఁడి గలఁడే

నను మార్కొనఁగఁ దలంచెడు, మును సెంచినమందెమేలమున నాలమునన్.

85

క. ననుఁ గినియఁ జేసి మగుడం, జనఁ గలవే నీవు పురికి స్వామిహితుఁడవై

చను మింక నింద్రపురమున, కనినం గోపించి యేసె నతఁ డంపగమున్.

86

క. ఏసిన నవి పొడిచేసి శ, రాసనముం దునిమి వేయ నతఁ డొండొకబా

ణాసనము నెక్కువెట్టి శ, రాసారము గురియఁ దొణఁగె నంబుదముక్రియన్.

87

వ. ఇత్తైఱంగున నెండొరులకు వట్రపడక నయ్యిరువురుం జలంబును బలంబును మెఱయ

దృష్టిముష్టిలత్యాలక్షీతశీఘ్రతరశరసంధానాకర్షణమోక్షణగూరాపాతనాద్య నేకధను

ర్విద్యాకాశలంబులు మెఱయుచుఁ బెద్దయుంబ్రొద్దు మహాయుద్ధంబు సేయుచున్న

సమయంబునఁ గామమంజరి నీతిధ్వజనిరధరధ్వసారథుల లీలవోలె నాభీలభల్లంబులు

పెల్లెసి పొడిచేసి పేర్చిన నతండు విరథుండయ్యును బాలివోవనిబలిమి నతినిశిత

విశిఖంబులు వఱపిన నత్తన్వి కుముదలోచన యయ్యును గోపావేశంబున నరుణాబ్జ

పత్త్రినేత్ర యై యతనికోదండంబు తుండంబులు చేసి మఱియును.

88

తే. ఎత్తనెత్తంగఁ జాపంబు లెన్నియేని, దోడుతోడనె దునుమాడి తోయజాక్షి

తోమరము వైవ నడుమన త్రుంచి వైచె, గుంత మెత్తినఁ బొడిచేసెఁ గుంతమెత్తి.

వ. ఇవ్విధంబున.

90

క. ఆహవమునఁ దగుణీమణి, బాహోటోపమున సైన్యపతిఁ దూలించెన్

సాహసము పద్మణం బని, యూహింపఁగ సతులకెందు నుచితమ కాదే.

91

వ. ఇట్లు వికలసకలాయుధం డై నేనానాయకుండు.

92

క. కనుకనిఁ బఱచిన నాతని, వెనుకొనుటయు వాఁడు శరణు వేఁడినమాత్రం

గినుక యుడిగి తొయ్యలి మదిఁ, గనికరము జనింప మగిడెఁ గాంతునికడకున్.

93

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వికచాబ్జముఖం దురగంబు గానమిం

జింత జనింప నున్న నృపసింహుఁడు గాంచె హయాధిరూఢ యై

సంతసమార వచ్చిననిజప్రియకారిణి నుగ్రసంగర

శ్రాంతశరీరిణిన్ మహితసజ్యశరాసనబాణధారిణిన్.

94

చ. కని తుర గాధిరూఢగతిఁ గాద్మకబాణకృపాణపాణి వై

చనిననిమిత్త మెయ్యది నిజం బెఱిఁగింపు మనంగ నాధుతో

వనజదళాక్షి యిట్లను నవారణ నన్నును నిన్నుఁ బట్ట మ

జ్జనకుఁడు దాడిమైఁ బనిచె సైన్యయుతంబుగ దండనాధునిన్.

95

చ. పనిచినఁ గూడముట్టిననృపాలక సైన్యముఁ గాంచి కొంచెపుం

బనికయి నీదునిద్రకును భంగ మొనర్పఁగ నేల యంచు నేఁ

జని యనిచేసి తత్ప్రబలసైన్యము నెల్లను దూలఁదోలి వే

వెనుకొన భీతుఁడై శరణువేడిసఁ గాచితి నైన్యనాథునిన్.

96

వ. అనివిన్నవించి హయావతీర్ణ యై కృపాణబాణాసనబాణతూణీరంబులం దురంగంబు

పై నెప్పటియట్ల పదిలపఱిచి వినయవినమితోత్తమాంగ యైనయత్తన్విఁ జిత్తం బిగు

రొత్త సమీపంబున నునిచికొని యతం డిట్లనియె.

97

క. తలఁపఁగఁ గయ్యపు వెరవును, నలవును నీ కచ్చుపడుట యచ్చెరు విన్నెఁ

దలపూ నాడక యుండఁగ, బలుసేన జయించి తిట్టిభార్యయుఁ గలదే.

98

తే. అనుచుఁ బ్రియురాలిఁ జేరంగ నల్లఁ దిగిచి, ఘనకుచంబులు విపులవక్షంబుతోడఁ

గడియఁ జేర్చుచు బిగియారఁ గొంగిలించి, విజయ మగ్గించి చెవులకు విందొనర్చి.

99

వ. కదలి యచ్చోటి కనతిమారంబునఁ దేటనీట నొప్పారునేట సంధ్యావందనాదికృత్యం

బులు నిర్వర్తించి యమ్మేటిజోటియుం దానును ఘోటకంబునుం దత్కాలోచితాహ

రంబులం దృష్టి సలిపి కాలుకొన్న యంత నేల యరిగి యపరాహ్ణాసమయంబున నొక్క

పురవరోపాంతంబున నేకాంతం బై శశికాంతోపలరచితం బైనకాళికాస్థానంబున విడి

సి యున్నంత నత్తలోదరి తనమగనిచేతికి నెక్కసొన్నాటంకం బిచ్చి యిప్పట్టణం

బున నాహారం బడిగి తెమ్మనుటయు.

100

క. అన్నరసతి తగులాగున, నన్నగరము చొచ్చి యెల్లయంగళ్లందున్

సొన్నాటంకం బిచ్చెద, నన్న మిడెడువారు గలరె యని యడుగుతఱిన్.

101

క. విన్నజనము లవ్విభునిం, గన్నారం జూచి యాదిగర్భేశుఁ డితం

డెన్నఁడుఁ బ్రయాసమునకుం జన్ని తెఱఁగు దోప దేల చనుదెంచెనుకొ.

102

క. సొన్నాటంకము సేయఁగ, నన్నము దన కెట్టు వెట్ట నగు గరగరగా

విన్ననువున నని పలుకుచు, నున్నన్ విన్నదన మెసఁగ నున్నకుమారున్.

103

క. కనుఁగొని విలాసవతి యనఁ, జనువారవధూటి దాసి చని తద్విధమే

లినదాని కెఱుఁగఁజెప్పి త, దనుమతిఁ గొనివచ్చె నింటి కాన్యపతనయున్.

104

వ. ఇట్లు వచ్చిన హేమాంగదమహీపాలు నబ్బాల యభ్యంతరమందిరంబునకుం దోడ్కొ

నిపోయి సమున్నతకనకాసనంబున నునిచి తత్క్షణంబు.

105

ఉ. మజ్జనభోజనాభరణమాల్యవిలేపనవస్త్రరాజిచే

బుజ్జవమారఁ దృప్తిసనఁ బూజలొనర్చి లతాగృహంబులొ

గొజ్జెఁగనీటఁ బైచిలికి క్రొవ్విరిజాజాలఁ జేసినట్టిపూ

సెజ్జకుఁ దార్చి చిత్తజవిశేషసుఖంబుల నోలలార్చినన్.

106

వ. ఇట్లు వారసీమంతినీకృతనిరంతరలతాంతశరలీలాసంతోషితస్వాంతుం డై మైమఱచి

- మహీకాంతుండు నిజకాంతవలనిచింత యావంతయు లేక యుండె నంత. 107
- చ. ఉదయమునం దలిర్చుదిశ నొల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయుచుం
గదిసి ప్రతీచిఁ జెందె దిననాథుఁడు భూరమణుండు సంతతా
భ్యుదయముఁ గోరుచున్న సతి నొల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయఁగా
మదిఁ దలపోయువారసతి మక్కువఁ జెందినలీల నత్తటికొ. 108
- వ. ఇట్లు సూర్యాస్తమయం బగుటయుఁ దనపతి రామికిఁ గామమంజరీకాంత సంతాపి
తాంతఃకరణ యై. 109
- చ. ఇరవును దల్లిదఁడ్రులను నెత్తినవెంచినవారిఁ బొసితొ
దురమునఁ దండ్రెనైన్యపతిఁ దోలితి నేనలతోడఁగూడ నీ
పురుషునిమీఁదిభక్తి మఱి పోయి యితండును గాక తక్కి నె
ప్పరుసున నోము నోచితి నొ ప్రాక్తనజన్మమునందు నక్కటా. 110
- వ. అని విలపించుచున్న సమయంబునఁ గాళికానికేతంబునకు నొక్కవృద్ధాంగన చను
దెంచి దీపికానికరంబు సమర్పించి మనోభవరాజ్యలక్ష్మీయుంబోలె నున్నయత్తన్ని
నిరీక్షించి నీవెవ్వ రెందుండి యేమికతంబున వచ్చి యిచ్చట నెంటి నున్నదాన
వనినం దన వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన. 111
- క. అజ్జరత దోడుకొనిచని, మజ్జనభోజనము లాత్మమందిరమున నా
లజ్జావతి కొనరించి ను, హృజ్జనభౌవంబు నడపి హృదయముఁ దేల్చెన్. 112
- ఆ. మగఁడు చన్న దెసకు మనసును జనియున్నఁ, జెయ్యు వెఱఁగుపడినఁ జెవులు సారని
వృద్ధవనితకథలు పెడపెడ నూఁకొంచు, నుండె వగల నెగిలి యుత్పలాక్షి. 113
- క. వేగింపరానివేదన, వేగింపఁగ నంత ప్రొద్దు వేగియు సలికికొ
వేగకయుండెను దైవని, యోగంబున నంతఁ బఱివియోగము కతనన్. 114
- ఆ. ఎట్టకేల కట్లు హితవచనంబుల, నువిద నూఱడింప నుల్లమునను
లేనిధృతి ఘటించి లేమి యాపూజారి, సానిఁ బిలిచి ప్రియము సాలఁ జెప్పి. 115
- క. టోణీనాయకుఁ గానమి, బ్రాణములును మేన వెడలఁబాఱం జొచ్చెం
బ్రాణసఖి యేవెరవునఁ, బ్రాణేశ్వరు నన్నుఁ గూర్చి బ్రతికింపఁగదే. 116
- క. పతి కలుగుకంటె సౌఖ్యము, సతులకు నొండొకటిగలదె చర్చింపం గా
బతిలేమి సర్వశూన్యము, పతి గలిగిన సతికి నింద్రపద మది యేలా. 117
- వ. అనినం బూజరిసాని యెత్తెఱంగుననైన భూవరోత్తము న్నెదకి తెత్తు నని యరిగిన.
తే. మగనిపోకకుఁ గడలేనిదిగులు వైదువఁ, గామమంజరి యంతయుఁ గళవళించి
యరయఁ బోయినయంగనతెరువు చూచి, వనట నిట్లని తలపోయు మనములోన. 119
- సీ. పూర్ణ చంద్రాననుఁ బొడఁగాంచివచ్చినఁ, దొడిగినతొడవు లాపడఁతి కిత్తు

- కమల్కాష్టతేజానిఁ గన్నార నేఁ గన్నఁ, గాళికాదేవికిఁ గ్రాసమిత్తు
సింహసత్త్వనిపల్కు చెవి జేర్పఁ గల్గిన, దీనావలికి భూరిదాన మిత్తు
గాజశేఖరుపరిరంభణం బబ్బినఁ, గోటిగోవుల విప్రకోటి కిత్తు
ననుచుఁ జింతించుఁ దనలోన నట్టై నవ్వుఁ, జెక్కుటద్దంబు గదియంగఁ జెయ్యి నేర్పు
వెగుచు దైన్యంబు మైదలంగ విహ్వలించుఁ, బనవుఁ గొనగోరఁ గన్నీరు పాయ మీటు.
చ. ఎదురఁ జరించినట్లయిన నింపగుపల్కులు పల్కుఁజూచుఁ దన్
గదిసినచంద్రమైన నితీకాఁగిటఁ జేర్పఁ గడంగు భీతుఁడై
పదముల వ్రాలిన ట్లయినఁ బాణితలంబున నెత్తఁ గోరు నే
యదియును లేక రిత్తయిన యంబుజలోచన యార్తి జేడ్పడున్. 121
- ఉ. పట్టణమెల్ల దేవిగుడిభామిని యారసి తోడితెచ్చునో
కట్టెదురన్ నృపాలుఁ గని క్రస్తుట నా కెఱిగింప వచ్చునో
యిట్టును నట్టునుం దిరిగి యెందునుగానక తానె వచ్చునో
యట్టిద యైన నామనికి కాస్పద మెయ్యెదియొక్కొ దైవమా. 122
- వ. అని యిట్లు కామమంజరి పురుషవియోగంబున నాతురచిత్త యై తలపోయు చున్న
సమయంబున. 123
- ఉ. భూరమణీశుఁ దెత్తు ననిపోయెడునప్పుడు పంతమాడి యే
నూరక యింటికిం జని తలోదరి నేమని చూతునంచు దు
ర్వారవిచారభావమున వట్టుచు మోమున దైన్య మొండఁ బూ
జారివధూటి వచ్చి జలజాతవిలోచనఁ జేరి యిట్లునున్. 124
- క. పురము గలయంతమేరయు, నరసితి నిల్లిల్లు దప్ప కతిశోధన నీ
వరుఁ డెందుఁ గానఁబడఁ డె, పురుసున నీకరుణవడయ భాగ్యము లేమిన్. 125
- చ. అనినదురుక్తి వీనులకు నస్త్రమయంబయి తాకి మూర్ఛ వ
చ్చిన ధర వ్రాలి యెంతయు నచేతన యై మఱి యెట్టకేలకుం
దనువునఁ ద్రాణ దెచ్చుకొని దైవకృతంబులు మానవంచు గ్ర
మ్మన ననలప్రవేశమునకుం గృతనిశ్చయ యయ్యు నంతటన్. 126
- వ. సర్వసన్నాహంబును మెఱయఁ గాళికానికేతనంబునకుం జని యమ్మహాశక్తికి దండ
ప్రణామం బాచరించి వెడలి తదాలయపురోభాగంబున ఘృతప్లుతమఃలయజాగురు
రక్తచందనదేవదారుపూరితంబును ననలోపేతంబును గర్పూరాదిసుగంధబంధురంబును
దైనయగ్ని కుండంబునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి ప్రవేశించునప్పుడు జన్మ
జన్మంబునందును హేమాంగదమహీపతియై నాకుం బతి గావలయు నని కుండమధ్యంబు
నంబడుటయు నటమున్న తదాలోకనకుతూహలాంగదం డయ్యును నయ్యబలనిరీక్షింప

మఱచి విలాసవతీమధురసల్లాపాయ త్తచిత్తుం డైన హేమాంగదుండు విని తలంచికొని
యదరిపడి తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు విలాసవతీకరకీలితం బైనకేలు తిగుచుకొని.

క. నానేరమివలనఁ బయో, జానన వైశ్వానరునకు నాహుతి యయ్యెన్
దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తం, పానని తనమేను వహ్ని కాహుతిచేసెన్. 128

క. చేసిన విలాసవతి తన, చేసినదోసమునఁ గాదె శిఖిఁ బడి వీరల్
వాసపుపురికిం జని రని, వాసిగఁ దనమేను నిచ్చె వహ్నికి సంతన్. 129

క. అవ్వారాంగన బానిస, మువ్వురు నీల్గుటకుఁ దాన మూలం బనుచున్
నెవ్వగలు నగల నీనం, గ్రోవ్వటి వెనఁ జొచ్చె నగ్నికుండములోనన్. 130

వ. అంత నమ్మహాకాళి యెల్లవారును వినుచుండ. 131

క. కడచిరి నలుపురువహ్నిని, బడి యొక్కట నేను జూడ బ్రదికించెద ని
ప్పుడు వీరి ననుచుఁ దానెక, పడఁతుకమేనను వసించి పల్కినమాత్రన్. 132

క. వెలఁదియు ధరణీవిభుఁడును, వెలయాలును దాసిఁ గూడి విమలాకృతులై
వెలువడిరి యగ్నిగుండము, జలరుహపండముననుండి చనుదెంచుగతిన్. 133

వ. తదనంతరంబ ధర్మధ్వజాతనయ తనప్రాణేశ్వరు నింగితం బెఱింగి యిట్లనియె. 134

ఉ. కారణ మేమి నాయుసులు గల్గిన సర్వము గల్లు నాక తా
వారవధూటియయ్య ననివారణ దారుణవహ్నికుండ మీ
ధారుణి మెచ్చ మీవెనుకఁ దానును దోడనె చొచ్చెఁ గాన నీ
వారిజనేత్ర మీకృప కవశ్యముఁ బాత్రము సేయఁగాఁ దగున్. 135

వ. అనినఁ గామమంజరీసముచితాలాపంబులకు సంతుష్టాంతరంగుం డై హేమాంగదుండు
విలాసవతిం దోడ్కొని పోవుకాతుకంబును దానితల్లిదండ్రుల కెఱింగించి వారల నుచి
తసత్కారంబులఁ బరితోషితులం జేసి యనంతరంబ. 136

క. రమణులు శిబికారోహణ, రమణీయత మెఱసి కొలిచి రాఁగా ధరణీ
రమణుఁడు నిజపట్టణమున, కమరేంద్రాయుధము నెక్కి యరిగెం బ్రీతిన్. 137

క. అని యిట్లు దివియగంబము, జనవినుతరసప్రసంగ సుగతరచనా
జనితకథామధుధారల, మనుజేంద్రునిచెవులఁ జవులు మరగించి తగన్. 138

క. వీరలలో సాహస మె, వ్వారిది యనవుడు నృపాలవర్యుఁడు నగుచున్
వారసతీమణిసాహస, మౌరా యని మెచ్చవచ్చు నని పల్కుటయున్ 139

సీ. మణిమయకర్ణభూషణమరీచులతోడ, వెలఁదిమాపులమించు పియ్యమందఁ
జెక్కుల మకరికాచిత్రరేఖలతోడఁ, జిలునవ్వువెన్నెల చెలిమిసేయఁ
బయ్యెదకొంగుల బంగారుమెఱుఁగులఁ, జనుదోయితళుకులు చనవుమెఱయ
మంజీరకంకణమంజులధ్వనులతో, మేఖలారావంబు మేలమాడ

- ముసుంగు దొలగించి తనులత మోద మడర, బద్ధమధ్యంబునం దున్న పద్మతోత
హంసతూలికాతల్పంబునందునుండి, యాకళావతి మనుజనాయకుని జూచి. 140
- క. దీవియగంబంబునకును, జీవము గల్పించి కథలు చెప్పింపంగా
బ్రాహ్మణ్యము గల్గియు నీ, వీవిధమునఁ దప్పఁజెప్పఁ టిది నిపుణతయే. 141
- క. తనపతి గానక యెంతయు, మనికెతపడి వచ్చికామమంజరి చొరఁగా
గనికరమున నక్కాంతుం, డనలశిఖిలలోనఁ జొచ్చె నవ్విధమునకున్. 142
- క. కడుఁజోద్య మంది లంజియ, కుడిచినబుణ మెడల నగ్ని కుండముఁ జొచ్చెం
గుడువక కట్టక బానిస, పడుటయు సాహసము గాక సార్థివముఖ్యా. 143
- వ. అని పల్కి కళావతీనితంబిని కాదంబినిసమాక్రాంత యైనక్రొమ్మెఱుంగు తెఱంగునం
గృతావకుంఠ యగుట యవలోకించి. 144
- ఉ. అష్టమహావిధూతికలనాహవమంత్రజనానువర్తనా
దుష్టవిరోధమంత్రజనదుర్వహగర్వప్రమోదకర్తనా
యిష్టఫలప్రదానదివిజేశ్వరధేనుసమానకీర్తనా
శిష్టజనప్రమోదకరజీవిత వైదికధర్మవర్తనా. 145
- క. కుకురు ఘరు చేర కేరళ, శక మరు కర్ణాట లాట సౌరాష్ట్ర మహీ
పకుమంత్రజనమనీషా, నికషోపలనయకలాప నిగమాలాపా. 146

మందారదామము.

శృంగారరేఖావిశేషస్వరూపా, రంగజ్ఞనానీకరక్షాదిలీపా
సంగీతసాహిత్యసారస్యలోలా, యంగీకృతాంగీకృతాచారశీలా.
గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
వీక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
పాఠాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమా ర్క చ రిత్రము.

స స్త మా శ్వా స ము.

మత్కనకాంబరగో

భూమిప్రముఖేష్టదానపోషితబంధు

స్తోమమహీసుర సరస

క్షేమంకర సదయహృదయ సిద్ధనమంత్రీ.

1

మ. జగదాశ్చర్యకల్పకలాపకలనాచాత ర్యధుర్యండు వీ
రగుణోదర్కుడు విక్రమార్కుడు మహారాజాగ్రగణ్యండు సా
రగతిఁ చెండవమాట యమ్మదవతీరత్నంబుఁ బల్కింపఁగాఁ
దగుయత్నంబున నంతరంగమునఁ దాత్పర్యం బవార్యంబుగన్.

2

క. దర్పితరిపుహరణభుజా, దర్పధురంధరుఁడు మంత్రతంత్రస్ఫురణం
గర్పారకరండమునకు, నేర్పునఁ బ్రాణంబు లొసఁగి నెఱి నిట్లనియెన్.

3

క. తగ వెఱిఁగి దివియగంబము, తగుతెఱఁగునఁ బ్రొద్దువుచ్చెఁ దగ వెఱుఁగక యీ
యిగురాకుఁబోడి పలికినఁ, బగడంబులు రాలునట్లు పలుకదు మాతోన్.

4

క. ఇష్టాలఁతిపగిది నీవును, నొప్పురికించుకొనియుండు టుచితముగా దో
కప్పురపుబరణి యొకకథ, చెప్పఁగదే నాదుచనవు చేకొని యనినన్.

5

వ. మహాబ్రసాదం బని యొకకథ విన్నవించెద నవధరింపు మని యాబరణి ధరణీశ్వరున
కిట్లనియె.

6

సీ. ఉల్లాలసురధునీకల్లాలమాలికా, ప్రతిభటధ్వజపటప్రాభవంబు
నానామహాసౌధనవసుధాచంద్రికా, భగధగాయితనభోదర్పణంబు
ఖేచరదంపతిలోచనానందన, వందనమాలికావై భవంబు
ప్రాకారకీలతబహురత్నదీపికా, విహితవిక్రమదిశావిలసనంబు
వివిధశృంగారవనమహీవిహరమాణ, మందపవమానవలమానమానితంబు
రఘురామణీసమాకీర్ణరాజమాన, భరితవిభవంబు వంచకపురవరంబు.

7

- క. అన్నగరమున కధీశుఁడు, సన్నతకీర్తిప్రతాపసముచితగుణసం
పన్నుఁడు విక్రమకేసరి, యున్నతరిపువీరవిదళ నోగ్రత మెఱయున్. 8
- ఉ. పావనమూర్తి యవ్విభునిపట్టపుదేని యుమావతీమహా
దేవి కటాక్షవీక్షణవిధేయనిధానపరంపరారమా
దేవి రసప్రసంగసముద్భిన్నకళాకలనాసరస్వతీ
దేవి చిరక్షమాధరణిదేవి యనం జెలువొందుఁ బెంపునన్. 9
- క. ఆదంపతులకుఁ బ్రేమద, శ్రీ చైవాటంగ రాజశేఖరుఁడు దిశా
మేదురకీర్తివిహారను, హోదారగుణాభిరాముఁ డుదయించి తగన్. 10
- క. ప్రతిపక్షశిక్షణంబును, తీతిజనసంరక్షణంబు చేసి యవశ్యం
పితు రాచార మ్మనుపలు, కతఁ డెంతయు నిజ మొనర్చె ననుపమశక్తిన్. 11
- మ. పవనూనప్రతిమానసత్త్వజవశుంభద్వాహనారోహణో
త్సవసంభావితు లెనరాహుతులతో ద్వాత్రింశదుగ్రాయుధ
వ్యవహారోద్భటసద్భటప్రతతితో నారాజనూనుం డుదా
రవిభూతికై జని యొక్కనాఁడు విపులారణ్యాంతరాళంబునన్. 12
- వ. బహుప్రకారంబు లగుమృగయావిహారంబులం దగిలి చనిచని యొక్కయెడ సర్వా
లంకారసుందరం బగుశర్వాణీమందిరంబుఁ గనుంగొని యమ్మహాశక్తికి దండప్రణా
మం బొచరించి యనంతరంబ తత్ప్రదేశంబున. 13
- సీ. మత్తికాటుకపొత్తు మరగిననునుఁగెంపుఁ, జూపులఁ గలికిమించులు నటింపఁ
బెక్కువన్నెలకంఠచక్కిఁజిక్కక నిక్కి, చనువోయి కెలఁకులఁ జొకళింప
సంకుఁబూసలక్ష్మోత్తసరుల నిగారించి, కంబుకంతము నూత్నకాంతి నొసఁగఁ
బలుగుఁగుండలములప్రభఁ బ్రోది నేయుచు, జెస్కులఁ జిటునవ్వు చెన్నుమీఱ
యోగదండాగ్రతపాణియుగళిమీఁదఁ, బిలుకభౌగంబు నిలిపి గాచిలుకతోడ
సకలవిద్యానుసంధానసరసగోష్ఠిఁ, గలసి భాషించుమోగింద్రకాంతఁ గనియె. 14
- చ. కనుఁగొని తద్విలాసములు కన్నులపండువు నేయ సత్కథా
జనితరసప్రసంగములచందము డెందము నామతింపఁగాఁ
జనవు నటించి డగ్గతినఁ జయ్యన బైరవరక్ష యంచు నిం
పెనయఁగ యోగినీతిలక మిచ్చె విభూతి నరేంద్రసూతికిన్. 15
- వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని సుఖాసీనుం డై యున్న యవసరంబున. 16
- క. పంజరము వెడలి నరపతి, కుంజరు దీవించి సరసగోష్ఠి సునీతికై
రఘింపఁజేసెఁ గీరము, మంజులభాషావిశేషమాధుర్యమునన్. 17
- మ. అనంతరంబ యారాజు రాజకీరాభిలాషగర్భంబు లైనసముచితాలాప సందర్భంబు

లుపన్యసించిన నయోగినీరత్నంబు ప్రయత్నపూర్వకంబుగా సర్వంసహాధీశ్వరున
కిటనియె. 18

క. అష్టాంగయోగవిద్యా, వష్టంభమువలనఁ గీరవరవచనసుధా
వృష్టి మదిఁ దొప్పఁదోఁగఁగ, నిష్టము గలిగినను జెల్ల దిది మాకు నృపా. 19

క. అటువదినాలుగువిద్యల, నెఱవాది త్రికాలవేది నీ వీచిలుకన్
నెఱవుగఁ జేపట్టిన నది, చెఱకునఁ బం దొదవినట్లు చిరకీర్తినిధి. 20

ఆ. రాజయోగ్య మైనరమణీయవస్తువు, యోగిజనులయొద్ద నునికి దగునె
యకధరింపు మనుచు నవరత్న పంజరా, నీత మైనచిలుకఁ జేతి కిచ్చె. 21

ఉ. ఇచ్చిన మూఁడులోకములు నేలినకంటెను సంతసిల్లి దా
నచ్చపలాక్షీ వీడుకొని యద్రుసుతాభవనంబుచేరువన్
మెచ్చులుమీఱఁ గోమలసమీరవిశాలరసాలవీధికిన్
వచ్చి పథిశ్రమాపనయవాంఛమెయిన్ విడియించె నేనలన్. 22

వ. తదనంతరంబ. 23

క. భూతలపతిసూతి కళా, చాతుర్యనిరూఢు లైనసచివులు దానున్
శీతలశశికాంతోపల, చూతలతాగృహమునందు శుకవిభుతోడన్. 24

వ. సరసకథామాధురీధురీణమంజులభాషావిశేషతోషితం డై యిట్లనియె. 25

నీ. అఖిలజగత్కర్త యైనపంకజగర్భ, సట్టంపుదేవి చేపట్టి పెనిచె
నాగాయణసహస్రనామసామ్యముగల, రామాఖ్య యొసఁగిరి రాజముఖులు
వలరాజు తనమూలబలములోపలనెల్ల, నెమ్మడుమన్న నయిచ్చి మనిచె
వేదాంతసిద్ధాంతవేది వేదవ్యాస, భట్టారకుఁడు పేరుపెట్టె సుతుని
నిట్టిమీవంశకర్తల కితరపక్షి, వరులు తేజోనిరూఢి నెవ్వరును సరియె
సకలవిద్యారహస్యభాషావిశేష, చాతురీధాను శుకరాజసార్వభౌమ. 26

చ. పరిణయనూత్నరత్న మయపంజరపీఠికలన్ సుఖించినన్
సరసరసాలసత్ఫలరసంబులు కుత్తుకబంటి క్రోలినం
బరిచితవాక్యభంగి బహుభంగిఁ బ్రసంగము చేసెనేని నీ
కరణి ద్రికాలవేదు లనఁగా మననేర్చునె యన్యకీరముల్. 27

క. కావున నీభావంబున, భావించి మదీయభావిఫలసంప్రాప్తి
శ్రీ వివరించి వచింపుము, నావుడు రాచిలుక మనుజనాథుని కనియెన్. 28

మ. కరుణానీరధ సత్యధర్మ ధరణీకాంతుం డవంతీపురీ
శ్వరుఁ డారాజుతనూజ నూతనకళాసౌభాగ్య శర్వరమం
జరి కన్యాతిలకంబు మన్మథమహాసామ్రాజ్యలక్ష్మీధురం

- ధరశృంగారవిలాసవై భవసముద్యచ్ఛూర్తి ధాతీశ్వరా. 29
- క. ఆవెలఁదియు దేవరయును, దేవియు దేవరయుఁబోలె దేజోవిభవ
శ్రీ వెలయఁగ నలరెద రిదె, వైవాహికవాగ్ద యిపుడె వచ్చు నరేంద్రా. 30
- చ. అన విని భూవిభుండు నగి యా నిది చెప్పెనువారు చెప్పినకె
వినియెడువారి కించుక వినేకము లేదె శుకాగ్రగణ్య నీ
వనియెడుమాట గాదు మది కచ్చెరువయ్యెడి నన్న దేవ యే
యనువుననైన నీయడుగులాన నిజం బని చిల్క పల్కినన్. 31
- క. తాళము వై చినతెఱఁగున, భూలోకార్ధశుడెందమున కానంద
శ్రీ లొదవించుచు వచ్చెను, లాలిరమఃజీరమంజులధ్వసు లంతెన్. 32
- సీ. కీలుఁగొప్పునఁ గన్నె గేదఁగిఁజేకులు, పునుఁగుసౌరభముల బుజ్జగింప
నలికభౌగంబున నెలవంకతిలకంబు, కస్తూరివాసనఁ గుస్తరింప
సిర మైనపచ్చకప్పురముతో బెరసిన, తమ్ములమ్మున తావి గుమ్మరింపఁ
గుచకుంభములమీఁదికుంకుమపంకంబు, పరిమళంబులతోడఁ బరిచరింప
గంధవహనామవిఖ్యాతి గణనకెక్కు, నించువిలుకానివేగువాఁ డే గుదెంచి
యిగురుఁబోఁడులగమిరాక యెఱుకపటచె, సరసనుతుఁ డైనయా రాజచంద్రమునకు.
- ఉ. చందనగంధు లిద్దఱు లనన్మణికాంచనదండచామర
స్పందన మాచరింప నడపం బొకపంకజనేత్ర పట్టఁగా
నీందునిభాననామణు లనేకలు గొల్వఁగఁ జారులీలతో
నందల మెక్కి యొక్కజలజానన వచ్చె నృపాలుపాలికిన్. 34
- వ. వచ్చి యాందోళికావతరణానంతరంబున. 35
- సీ. జిగి దొలంకుచునున్న బిగిచన్నఁగవక్రేవఁ, గరమూలగోమలు కలఁచుఁబొలయ
మించుగా దీపించుమెఱుఁగుఁజూపులయొప్పు, మణికంకణములపై మాఱుమలయ
గరపల్లవద్యుతిఁ గస్తూరితిలకంబు, కుంకుమపంకంబు కొమరు మిగుల
నవ్యవిస్ఫుగణమై నఖిముఖంబులకాంతి, వెలయుముత్యములతోఁ జెలిమిసేయ
నలఁతినగవు లేఁజెక్కుల నంకురింప, రాచమొక్కుగ మ్రొక్కి యారాజవదన
రాజుచేసన్న నాసన్నరత్నపీఠి, జెలువురెట్టింపఁగా సుఖాసీనమయ్యె. 36
- క. ఆరమణి యుచితవచనసు, ధారసమున నిభుఁడు సమ్మదము నందుతటిం
గీరము తనసర్వజ్ఞత, యారూఢికి నెక్క నంబుజాననకనియెన్. 37
- చ. పలుకులనేర్పునా జెవులపండువు చేసితి వింతసేపు నా
పల్కు శిలాక్షరంబుగ శుభం బది శీఘ్రముగాఁగ నంతయుం
దెలియఁగఁజెప్ప మింక భవదీయసమాగమనప్రసంగముల్

జలజదశాక్షి యేమిటికిఁ జల్లును వచ్చియు ముంత దాఁపఁగన్. 38

వ. అనిన విస్మయానందకందశితమానసయు మందస్మిత సుందరవదనారవిందయు నై య
య్యిందువదన తుమాపతినందను నవలోకించి యామూలనూడంబుగా మదీయవిజ్ఞా
పనంబు దత్తావధానుండ వై చిత్తగింపు మని యిట్లనియె. 39

సీ. వివిధవై భవముల విలసిల్లుపట్టున శ్రీలకెల్ల నవంతి మేలుబంతి
యన్న గరాధీశుఁ డధిగతపరమార్థనిత్యసద్గురుండు సత్యధర్ముఁ
డావిభుపట్టపుదేవి లీలావతీదేవి రెండవభూమిదేవి తాల్మి
వారి కిద్దఱును వర్జితసౌజన్య కర్పూరమంజరి కన్య కలుగఁ
గలిగె బాంధవతతికి భాగ్యములకల్మి, కలిగె నృపవంశమునకు శృంగారగరిమ
కలిగెఁ బ్రజలకుఁ గన్నులు గలఫలంబు, కలిగె మరురాజ్యలక్ష్మికి గౌరవంబు. 40

తే. మొదలిపక్షంబు విదియయం దుగయ మైన, చంద్రరేఖయుఁబోలే నాచంద్రవదన
దినదినంబునఁ గళలందుఁ దేజరిల్లు, సఖులనేత్రచకోరికాసమితి యలర. 41

సీ. మొదలిసిగ్గులనిగ్గుఁ బొదలించుకనుమించు తొంగలిఁటెప్పలఁ దొంగలింప
నెలపు లేర్పడుచున్న మొలక చన్నులచెన్ను బంగారుసకినలభంగి మెఱయ
శృంగారరసనదీభంగంబులో యన నారుతోడనె వళు లంకురింపఁ
గఱుదు లేమియు నెఱుంగనిముద్దుఁబల్కుల నలఁతితియ్యఁదనంబు గులకరింపఁ
గుంతలంబులు హరినీలకాంతిఁ జెనక, గతులమురిపంబు గజరాజుగతుల నొరయ
బాల నవయావనంబునఁ జాల మెఱసె, బ్రజలకెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 42

ఉ. నేరుపు రూపుగన్న కరణిం జెలు వాకృతి మొందినట్లు శృం
గారము మూర్తి గైకొనినకై వడి నవ్యవిలాసరేఖ యా
కారము దాల్చి పొల్చుగతిఁ గాంతి శరీరము గాంచె నాఁగ నం
భోరుహనేత్ర యొప్పెఁ బరిపూర్ణ వనోరనుణీయలీలలన్. 43

సీ. కాంచనమణిగణచంచలరోచులఁ గాంత నెమ్మొముగా గండరించి
కుముదమీనచకోరకుసుమాస్త్రదీప్తులఁ గామినీమణికన్నుఁగవ యొనర్చి
కనకకుంభరథాంగకరికుంభమంజరీయచి నింతిచనుదోయి రూపుచేసి
బంధూకవిద్రుమపల్లవాంబుజకాంతి నతివపాదములుగా నచ్చుపఱిచి
కలితశృంగారవిరచనాకౌశలమున, నఖిలమోహనమూర్తిగా నలరుఁబోడిఁ
బంచబాణుండు తాన నిర్మించెఁ గాక, వేదజడుఁ డైనయజునకు వెరవు గలదె. 44

సీ. చందరు మెచ్చనిచామనెమ్మొముతో జలజదర్పణములు సాటి యగునె
మెఱుఁగులఁ గైకొనిమెలఁతచూపులతోడ రతిగాజశరచకోరములు సమమె
పసిఁడికుండల మీఱుపడఁతిచన్నులతోడఁ గరికుంభచక్రవాకములు సరియె

- హరినీలముల గెల్చునంగనకురులతోఁ గాలాహి-వంచరీకములుప్రతియె
 పాలత్రిక్రొమ్మేనిసాటియే పువ్వుదీఁగె, బాలయడుగుల నెనయునే పల్లవమ్ము
 లతివపలుకుల దొరయునే యవృతరసము, వెలది కెమ్మోవిఁ బోలునే విద్రుమంబు.
- ఉ. ఆరసి లక్ష్మ్యలక్షణగహస్యనిరూఢముగా సమస్తవి
 ద్యాగతి నుల్లసిల్లె వివిధంబులు చెల్వము లభ్యసించె నా
 నారథవాజివారణకణస్ఫురణంబులకీ లెఱింగె నా
 నీరజనేత్ర యిద్ధరణి నేరనివిద్యలు లేవు భూవరా. 46
- ఉ. ఆరమణీశిరోమణి వయస్యలు దానును నొక్కనాఁడు శృం
 గారవనాంతపీఠి రతికాంతుని సూమంగ నేఁగి యయ్యెడం
 గోరికమీఱఁ గీరములకుఁ శ్రుతిశాస్త్రపురాణసత్కథా
 సారము లొప్పజెప్పు నెకశారికఁ గాంచెఁ గళాదిశారికన్. 47
- క. కాంచి తమకించి కదిసినఁ, జంచలగతిఁ జిలుకలెల్లఁ జదలికి నెగయన్
 మించినశారిక తోరిక, వంచనమైఁ జిక్కినట్లు వనితకుఁ జిక్కెన్. 48
- ఉ. ఆగారవంకవంకఁ గమలానన నెయ్యపుఁజూడ్కిఁ జూచి యే
 లాగున నీకు నీబహుకళాకుశలత్వము సంభవించె ని
 చ్ఛాగతితోడ నీమెలఁగుచక్కటి యెక్కడఁ జెప్పుమన్న శో
 భాగరిమాభిరామ యగుపక్షివధూకులరత్న మిటనున్. 49
- మ. వెలయన్ గాదిలిపుత్త్రిచందమున వేవేభంగులం బ్రోచుచుం
 బలుకుందోయ్యలిచేతిరాచిలుక పెంపన్ బెర్చి నానాకళా
 కలనాలీలఁ ద్రికాలవేదిని యనంగఁ జంద్రకాంతోపణా
 జ్వలకాంతార లతాంతవాటికలలో వర్తింతుఁ గాంతామణీ. 50
- క. అనవుడుఁ ద్రికాలవేదిని, యనునామము నీకుఁ గల్గినట్టిదయేనిన్
 నను నుద్వాహము గాఁగల, మనుజేంద్రకుమారుఁ జెప్పమా మెచ్చొదవన్. 51
- వ. అనుటయు. 52
- క. ఆవంచకపుర మేలెడు, భూవల్లభనందనుండు బుధగురుజనసం
 భావితగుణమణిభూషా, శ్రీవిలసత్కిర్తి రాజశేఖరుఁ డబలా. 53
- సీ. కలిఖిలప్రేరణాకులవివర్ణుఁడు గాక వర్తించునలచక్రవర్తి యనఁగ
 గౌతమమునిశాపభీతచిత్తుఁడు గాక తనరారుపాకశాసనుఁ డనంగ
 జటినిటలానలోత్పటపీడితుఁడు గాక సాంపారుననవింటిజో దనంగ
 రాహుగ్రహోరునిగ్రహుఁడు గాక సుకాంతిఁ జాల నొప్పెడుపూర్ణచంద్రుఁ డనఁగ
 శ్రీలఁ గడఁబేర్చి విభవంబుచేఁ దనర్చి, రూపమున నిక్కి సత్కళారూఢికెక్కి.

- గౌరవంబున రాజశేఖరుండు వోలె, జెలువమున నొప్పు నారాజశేఖరుండు. 54
- వ. మదనము త్తకాశినీచిత్రాకర్షణాకారశృంగార లీలావిహారం దైనయా రాజకుమారరత్నంబునకు. 55
- మ. చనవొప్పు న్నినుఁ బొందఁగాంచునదిపో సంసారసాఫల్య మంగన నీమాట లనంగ శాస్త్రములరంగన్మూలముల్ మత్తకాశిని నీచూపులు చిత్తజాయుధమహాసింహాసనస్థానముల్ వనితా నీదుకుచంబు లంగభవదీవ్యత్కుంభినీకుంభమున్. 56
- శా. కాంతా కంతుని మీఱునవ్వసుమతీకాంతుండు కాంతుండుగాఁ గాంతేనిం గమనీయహేమమణిసాంగత్యంబు సంద్ధిల్లు నీ సంతోషంబు ఘటించు నంతకు భవత్సౌందర్యమూహింపఁగాఁ గాంతా రాంతరవల్లకాకుసుమసంకాశంబు గాక్షండునే. 57
- సీ. తరుణి యాతనియురస్సరసిలో నీకుచచక్రవాకులు కేళి సలుపుఁగాక యింతి యాతనివదనేందుచంద్రికల నీదృక్పకోరికలు నర్తించుఁగాక కాంత యాతనితనూకల్పభూరుహముపై నీబాహులతికలు నిగుడుఁగాక పాలతి యాతనికర్ణ పుటకరండముల నీవాచామృతంబు దైవాలుఁగాక నీకుఁ దగు నాతఁ డతనికి నీవు తగుదు, నీకు సరియైనపతియు నాన్యపకుమార వరున కెనయైనపతియు నీవసుధఁ గలరె, నాదుమాటలు మదిలోన నమ్ము మనియె. 58
- క. ఇత్తెఱఁగున శారిక నీ, వృత్తాంతము విన్నవింప విని యనురాగా యత్తం బగుచిత్తముతో, మత్తచకోరాక్షి మరునిమాయలకతనన్. 59
- సీ. అలరుఁదేనియఁ గ్రోలి యానందమున మ్రోయు నలివిరావములకు నలికియలికి చిగురాకుబొగ రాని చెలఁగి యెలుంగించుకనికాయములకు బెదరిబెదరి ఫలరసంబులఁ జొక్కి పలువలై పల్కెడుచిలుకలపలుకుల కులికియులికి బిసములరస మాని పేర్చి వినోదించుకలహంసములఁ జూచి కలఁగికలఁగి మేనుఁదీవెయు నలతయు మేళవింప, వెలదికిరమును జెక్కును వియ్యమందఁ జెదరుకురులును నుదురును జెలిమిసేయ, నున్నతన్వంగిఁ గనుఁగొని యువిదలెల్ల, 60
- క. గౌరవంకయాసమాటల, మరువంకఁ దలంకు గలిగె మగువకుఁ దమలో వెర వింక నేమి గలదని, యిరువంకలఁ బొగిలి రప్పు డెంతయు వలతన్. 61
- సీ. కనుదోయి మెఱుఁగులు కంతుతూపులకడ గిరవుగాఁ బెట్టితే హరిణనయన మెయిదీఁగెనునుఁగాంచి మెఱుఁగు మొత్తములకు నెరవుగా నిచ్చితే యిందువదన చనుఁగవగ్రొమ్మించుఁ గనకకుంభములొద్ద నిల్లడవెట్టితే యిగురుబోడి పలుకులచెలువంబుఁ గలికికీరములకు వారకంచిచ్చితే వనజగఁధి

శుకముఁ జదివింప నందంబు చూడ గంద, మలఁదఁ బయ్యద సవరింప వలను లేక
వగలఁ బొగులంగఁ జూడంగ వలసె మాకు, బులుఁగు నిన్నింతచేసెనే పువ్వుబోడి.
వ. అని చింతించి శిశిరోపచారంబులు సేయం దలంచి. 63

సీ. చేమంతితేకులఁ జేసినపటపుపైఁ దెఱఁగొప్ప నల్లనఁ దెఱవ నుంచి
యందంద డెందంబునందు గంద మలంది సిరమైన పచ్చకప్పురము సల్లి
పదపల్లవంబులు పల్లవంబుల నొత్తి పుప్పొడి కరముల నప్పళించి
యటుతఁ గ్రక్కితేయ ముత్యములపేరులు వేసి పన్నీటఁ గన్నీరు పాయఁ దుడిచి
చెలికి శిశిరోపచారముల్ సేయఁ జేయ, నంతకంతకు మదనాన్ని యధిక మైనఁ
జెలులు మదిలోన నెంతయుఁ జిన్నవోయి, రాజునకు విన్నవించిరి రమణితెఱఁగు.
తే. విన్నవించిన నారాజు విన్ననగుచు, నిన్నుఁ దోడ్కొనిరమ్మని నన్నుఁ బనిచెఁ
జెప్పనేటికి దేవరచిత్త మింక, మదవతీమణిభాగ్యంబు మనుజనాథ. 65.

వ. అనిన నారాజశేఖరుండు. 66

క. ఆరాజుననమాటయు, నారాజశుకంబుపలుకు ననురాగరసాం
భోరాశిసుధాకరయచి, సారం బై యప్పు డేకసంశ్రిత మయినన్. 67

క. పలుకులు వేయి యిఁకేటికిఁ, బలుకును బంతంబు నొక్కభంగిగఁ బొసఁగం
బలుకఁగ నేర్తుగదా యని, చిలుకను విలకించి ప్రియము చిలుకం బలికెన్. 68

క. నీపలుకు వేదసారము, నీపలుకు గిరీశువరము నీపలుకు శిలా
స్థాపితలిపి నీపలుకున, కేపలుకు సమంబు శుకకులేశ్వర చెపుమా. 69

వ. అనుచుఁ గీరంబును గారవించి చతురికను దదనుచారకలను సముచితోపచారంబుల
సత్కరించి పరిణతపరిణయోత్సాహుండును సర్వసన్నాహుండును ననుగతానేకరాజ
శేఖరుండును నై యారాజశేఖరుం డాప్రాద్దే కదలి కదళికాకదంబనింబజంబీరజంబు
తమాలహింతాలలవంగ బుంగ నారంగ మాతులుంగ సురంగాదిమహామహీరుహనితాంత
కాంతం బైనయవంతిపురోపకంఠోపవనాంతరంబు ప్రవేశించినయనంతరంబ యాసర్వం
సహాధీశు వీడ్కొని. 70

క. చతురిక వెస మందరఁ జని, రతిపతిసముఁ డైనయతనిగాక ప్రియముతో
నతనునివేదనఁ భారణెడి, సతితో మున్నాడిచెప్ప సమ్మద మొదవన్. 71

ఉ. వ్రాసినచిత్రరూపముకు బ్రాణమువచ్చినభంగి లేచి పే
రాస దలిర్పఁగాఁ జతురికాంగనఁ గొంగిటఁ జేర్చి దానిలీ
లాసరసానుభూపగుతులం జెలికత్తెల గారవించి కై
సేసేకొనం గడంగె మునుచెప్పినశారికమాటఁ జెప్పుచున్. 72

- వ. అంతః జతురికావిజ్ఞాపితరాజశేఖరాగమనవృత్తాంతుండును సంతోషితస్వాంతుండు
నైనసత్యధర్మమహీకాంతుండు సరగ నగరంబు నలంకరింపం బనిచి. 73
- సీ. లక్ష్మీసుతునిరాజ్యలక్ష్మీకెల్లను మూలబల మైనశృంగారవతులతోడ
ఘనబలామంతితకంతీరవప్రాధిః గొమరారుభృత్యవర్గములతోడ
నాశాకరీశుల నపహసింపఁగ నోపుగంధసింధురసముత్కరముతోడఁ
బవమానుజవనత్వ మవమానపటుపంగఁ జాలెడును త్తమాశ్వములతోడఁ
గమలసంభవసము లైనకవులతోడ, గరిమ సన్మతి గలమంత్రినరులతోడ
మహిమమై వచ్చి సత్యధర్మక్షీతీంద్రుఁ, డింపురెట్టింప నల్లుని నెదురుకొనియె. 74
- వ. ఎదురుకొని తత్సమయసముచితోపచారంబులు నడపి తోడ్కొని చని నిజప్రధానాగా
రంబున విడియించి పౌరులం బురోహితులను రావించి తదుపదిష్టదివసంబున. 75
- సీ. హితు లైననిజపురోహితులు చెప్పినయట్ల శోభనద్రవ్యవిస్ఫురణ గూర్చి
కడువైభవముతోడఁ గళ్యాణవేదిక నింపుమీఱ నలంకరింపఁ బనిచి
కర్పూరమంజరిఁ గై నేసి తెమ్మని సరసవిలాసినీజనులఁ బనిచి
రాజశేఖరమహారాజు శృంగారించి తోడ్పెరఁ దగియెడుదొరలఁ బనిచి
పరిణయాగారమునకు దంపతులఁ దెచ్చి లక్షణోచితవైదికలౌకికాది
కృత్యములు సాంగములు గాఁగ సత్యధర్మ మనుజనాథుండు విబుధానుమతి నొనర్చె.
వ. అయ్యవసరంబున మాహూర్తిక దత్త శుభముహూర్తంబున. 77
- చ. రతిరతిరాజమూర్తు లగురామయు గాకొమరుండు నెండొరుల్
సితలలితాక్షతావళుల నేసలు వెట్టిరి మందమారుతో
చితచలనప్రసంగములచే నిత రేతరకోరకావలుల్
చతురతఁ జల్లి యాడునవజాతిలతాసహకారనీలలన్. 78
- క. చనుదెంచి హోమకార్యము, లనువున నొనరించి పెద్దలగువారలకుం
గనకమణిభూషణాదులు, తనియంగా నిచ్చె సత్యధర్ముండు దానున్. 79
- ఆ. భక్త్యభోజ్యలేహ్యాపానీయచోష్యంబు, లింపువెంప నారగింపఁజేసి
వారయాత్రికులకు వసుమతీనాథుండు, గారవంబుతోడఁ గట్టనిచ్చె. 80
- క. సొంపున నిమ్మైయిఁ బెండిలి, సంపతిలక సత్యధర్మజనపతిచంద్రుం
డంపఁగ నావంచకపురి, కింపలరఁ గుమారుఁ డరిగె నింతియుఁ దానున్. 81
- చ. అరిగి పురంబులోనికమలాక్షులు మేడలమీఁదనుండి య
చ్చెరువుగఁ గ్రొత్తముత్యములు నేసలుచల్లుమ నుండ రాజమం
దిరమున కేఁగుదెంచి జననీజనకుల్ తను గారవింపఁ ద
చ్చరణసరోదుహంబులకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కెఁ బ్రియాసమేతుడై. 82

- తే. అంత నెకనాడు కాంతయు నవ్విభుండు, శారికాకీరరత్న పంజరము లొక్క
చూతపోతంబుకొమ్మను బ్రీతి నునిచి, మహితశృంగారవనలతామండపమున. 83
- వ. వినూత్నరత్న వేదికల మకరకేతనక్రీడాచాతుర్యంబుల బ్రొద్దుపుచ్చు చున్న సమయం
బున గీరంబు శారిక కిట్లనియె. 84
- క. ఈరాజురాజముఖియును, గారవమువఁ గలసిమెలసి కందర్పసుఖ
శ్రీరతు లై విహరించెడ, రీరీతిని మనము నునికి యెంతయు నెప్పన్. 85
- క. అనవుడు శారిక కీరముఁ, గనుఁగొని మగవారు పాపకర్తులు నమ్మం
జన దనినఁ బాపజాతులు, వనితలుకా కనుచుఁజిలుక వాదముచేసెన్. 86
- వ. తదాకర్ణనకుతూహలాయ త్తచిత్తు లై మత్తకాశినీమహీనరోత్తములు శారికాకీరంబులం
దేర నెక్కపరిచారక నియమించి. 87
- క. తెప్పించి వానిఁ గనుఁగొని, యిప్పుడు మీలోన వాద మేటికి మాకుం
జెప్పం దనినను శారిక, చెప్పదొడఁగె నిందువదనచిత్తం బలరన్. 88
- వ. నన్ను నీరాజకీరంబు తన్నుఁ బరిగ్రహింపు మనిన. 89
- క. పురుషులు పొలఁతులయెడలను, బరుషాత్మకు లనుచుఁ జాటిపలికినఁ గినుకం
బురుషులయెడలను బొలఁతులై, పరుషాత్మిక లనుచుఁ జిలుక పలికె నరేంద్రా. 90
- వ. అది యట్లుండె మదీయవచనంబున కనుగుణంబుగా నెక్కకథ చెప్పెద నవధరింపు
మని యిట్లనియె. 91
- నీ. అభినవశ్రీలతో నలకాపురంబుతో సదృశమై యొప్పుఁ గాంచనపురంబు
అన్నగరంబులోఁ గిన్న రేశ్వరుకంటె ధర్మగుప్తుఁడు సముద్దామవిభవుఁ
డావై శ్యవరుపుత్తుఁడగుధనగుప్తుఁడు యౌన నొదయదుర్మధాంధుఁ డగుచుఁ
దనతండ్రిపిమ్మట ధనమెల్లఁ బోనాడి కడునకించనవృత్తిఁ గంచి కరిగి
యందు నిజమాతులో త్తము ననుపమాన, విభవు శ్రీగుప్తుఁ డగువై శ్యవిభునిఁ జేరి
తండ్రి మృతుఁడౌట చెప్పక తత్తనూజఁ, బరిణయం బయ్యె వైభవస్ఫురణ మెఱయ.
- వ. రాగతరంగిణి యనునక్కాంతం బరిగ్రహించి యనంతరంబ. 92
- క. రాగతరంగిణిఁ దన్నును, శ్రీగుప్తుం డొక్కభంగిఁ జేపట్టి బహు
శ్రీగరిమ గారవింపఁగ, రాగిల్లి తదీయమందిరంబున నుండెన్. 94
- వ. అంత. 95
- క. తనప్రాణము ప్రాణము లై, యనవరతముఁ దన్నుఁ గూడి యాడెదుధూర్తుల్
మనసునఁ బాటిన నూరికిఁ, జనియెద న్ని మామతోఁ బ్రసంగముచేసెన్. 96
- ఉ. చేసిన మామ యల్లుని కశేషవిశేషవినూత్నరత్న భూ
సౌసుధుధంచితాంబరలసద్ధనసారపటీగవస్తువుల్

- భాసురలీల నిచ్చి యనుపక్ష సతిఁ దోడ్కొని యేఁగి దుర్మద
• శ్రీ సిగురొత్తఁ గాంచనపురీవరకాననమధ్యమృగలిన్. 97
- క. తనుఁ గూడి వచ్చువారలఁ, గను మొఱఁగి మహోగ్రవృత్తి ఘనకూపములో
వనితఁ బడఁద్రోచి తెచ్చిన, ధనమంతయుఁ గొంచు నేఁగఁ దనపురమునకున్. 98
- వ. ఇట్లు ధనగుప్తుండు త్రోచి పోయిన. 99
- క. అకాంత కూపకుహర, వ్యాకీర్ణ లతావితాన మాధారముగా
సాకారం బై నిల్చిన, శోకరసము భంగి నేడ్చుచును వగఁ బొగులన్. 100
- ఆ. అమృతలుంగు పథికు లాలించి యేతెంచి, వెడలఁదిగువ నూతివేలిఁ దనరె
ర్రాహువదనగహ్వరంబున వెడలిన, చంద్రరేఖశీలఁ జంద్రవదన, 101
- నీ. తావిఁ బ్రవాళిసోమి టేనులభంగి హలారుఁజూపులు మ్రాలుదేర
వేఁబోక కలువలవిందుచందంబునఁ జెలువంపునెమ్మోము చెన్నదఱుఁగ
జళును సొచ్చిననుట్టిజక్కవకవభంగి గరువంపుబిగిచన్నుఁగవ వణంక
నెండచే వాడినయెలదీఁగెయునుబోలె నిద్దంపుఁదరువల్లి నిగ్గునడల
ముదురుటూర్పులు గెమ్మోవిపదను దివియఁ, జెనుటచి త్తడి చెక్కులఁ జిప్పిలంగ
నున్నతన్వంగి భయమేద నుపచరించి, యిపు రెట్టింప తెరువకు లిట్టులనిరి. 102
- క. ఎవ్వరిబాలిక వెవ్వతె, వెవ్వరు నినుఁ దెచ్చి రిచటి కీకూపములో
నెవ్వరు నినుఁ బడఁద్రోచిరి, యెవ్వఁడు నీధవుఁడు నాను మెయ్యది నీకున్. 103
- వ. అనవుడు. 104
- నీ. కాంచితోఁ జిరకీర్తిఁ గాంచి మించినయట్టిశ్రీగుప్తుఁ డనియెడు సెట్టిపట్టిఁ
గాంచనపురియందు గణన కెక్కినయట్టిధనగుప్తునకుఁ బ్రాణదయిత నేను
రమణమై రాగతగంగిణి యనుదాన నత్తవారింటికి నరుగునోట
నినోట మ్రుచ్చుల నెడదవ్వులనె గాంచి పతియు సహాయులుఁ బాటిపోవ
నశ్రుపూరంబు చూపుల కడ్డపడిన, బ్రతుని మతి దప్పి పడితి నీప్రాతనూత
నితలో వచ్చి మీరెల్ల నెదురుకొంటి, రెత్తుకొంటిరి నాప్రాణ మేమిచెప్ప. 105
- ఉ. ఇంచినవేడ్కతోడ నను నేనుఁగుకొమ్మున దాదితోమ్మునం
బెంచినతల్లిదండ్రులకుఁ బ్రేముడి నాయెడఁ బాయకుండు నేఁ
గాంచికి నేఁగి వారిఁ బొడగాంచిన నంగద వాయుఁ గాన న
న్నిఁచుక యాదరించి కర మేదెడునట్టుగఁ జేయరే దయన్. 106
- వ. అనిన ననుకంపాతరంగితాంతరంగు లై యప్పథికు లిట్లనిరి. 107
- చ. బలవదసహ్యాసింహశరభప్రముఖోగ్రవనాంతభూమి ని
మ్ముల నిను డించిపోయెదమె ముంగి లెఱుంగనిముద్దరాల వా

- వలఁ బనియేమి గల్గిన నవశ్యము నిన్నును దల్లిదండ్రులం
గలపకపోము కంచి యది కంచియె మాకుఁ బయోరుహోననా. 108
- క. అను నయవాక్యములచే, ననునయముం బ్రియము నొదవ నప్పథికవరున్
తనవ్హారికంటె మిక్కిలి, దనవారితనంబు దనరఁ దనుఁ బలుకుటయున్. 109
- క. కాంతావత్తు మొకిందుక, సంతాపము సడల వెనుకఁ జనుదేరంగాఁ
గాంతారము వెలువడి చని, యంతట నక్కాంచిఁ గాంచి యందఱుఁ దనులాన్. 110
- వ. ఇట్లని స్తుతియించిరి. 111
- క. నీలీనింబకదంబక, సాలాగురుసనశవసుశచందనబదరీ
తాలతమాలరసాల, శ్రీలం గడు నొప్పుఁ గంచిచెంగటితోటన్. 112
- క. దీపితవినుత్నరత్న, ప్రాపితఘనకనకకలశబలగురశోభా
గోపితగగనప్రాంగణ, గోపుర మై కరిగిరింద్రగోపుర మొప్పున్. 113
- సీ. ఏవీధిఁ జూచిన నెపుడు విద్వజ్జన వేదశాస్త్రాలాపవిలసనంబు
లేయింటఁ జూచిన నిష్టాన్నభోక్త లై యతిధులు గావించునతులవినుతు
లేమేడఁ జూచిన నిందీవగాతుల సంగీతవిద్యాప్రసంగమహిమ
లేతోటఁ జూచినఁ జాతపోతంబులఁ గళకిరాచిలుకలకలకలములు
కొలఁకు లెయ్యవి చూచినఁ గుముదకమల, కలితమకరందనిష్యందగౌరవంబు
లెల్లభాగ్యములకుఁ దాన యెల్లమైన, కంచిఁ జూడనికన్నులు కన్ను లగునె. 114
- ఉ. నూతనమీనకేతనవిరోధపరిశ్రమభిన్ను లైనయ
బ్జాతముభీన్యపోత్తముల సారెను సారెను సేదదేర్చు నే
గాతటినీతటికలిత కాంతరసాలనికుంజహంజరీ
జాతమరందకందళిత సారసమీరము కాంచికాపురిన్. 115
- సీ. చెక్కులక్రేవల సిరపుమించులతోడఁ దరపాలతళుగులు తడఁబడంగఁ
గలికిక్రేగన్నులఁ గ్రమ్ముకొమ్మెఱుఁగులు ముత్తువాళియలపై మోహరింప
గరగర నై మొప్పుకచభరంబులతావి పురుగుసౌరభములఁ బ్రోదిసేయ
మించినవన్నెచీరందుల నెఱికలు మేఖిలావళులతో మేలమాడఁ
బసుపురుసుఁజాయ మైకాంతిఁ బసలుసేయ, నేవళంబులు చనుదోయి నిగ్గు జెనక
ద్రవిశబాలవిలాసినీతకులు మెఱయ, సిరికిఁ బట్టెనకాంచికాపురమునందు 116
- క. నరుఁ డొక పుణ్యముచేసినఁ, బరువడి నది కోటిగుణితఫలదం జగుటన్
ధరఁ బుణ్యకోటియనఁగాఁ, బరఁగుం గాంచీపురంబుప్రతియే పురమున్. 117
- సీ. ఘనభరసౌధాగ్రకనకకుంభము లని కమలమిత్త్రునిదృశ్యకరణిఁ జూపఁ
బ్రాసాదకీలితబహురత్నదీధితు లింద్రచాపంబుల నీనుచుండఁ

- బ్రతిమందిరధ్వజపటశీతపవనంబు సిద్ధదంపతులమై సేదఁ జేర్ప
గంధసింధురతుఁగములసాహిణములు శ్రీకాంత కేకాంతసీమ గాఁగ
నాపణంబులఁ బచరించునట్టిసరకు, లర్థపతివై భవంబుల నపహాసింప
రమ్య మై యున్న కాంచీపురంబుతోడ, నితరపురముల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 118
- వ. అని ప్రశంసించుచుఁ దత్పురంబు ప్రవేశించి ప్రతిదినప్రవర్ధమానమహావైభవసుందరం
బైనశ్రీగుప్తు మందిరంబుం బ్రవేశించి యతనిం గాంచి. 119
- క. కాంతారాంతరసూపా, భ్యంతరమునఁ గాంతఁ గనుట యాదిగఁ దా రా
యింతిని గొనివచ్చినవిధ, మంతయు నెఱుంగఁగఁ జెప్పి యరిగినపిదపన్. 120
- వ. అతండు. 121
- క. ఎల్లింటి నేఁటిలోనన, తల్లి వెదకించి తెత్తు ధనగుప్తుని నీ
వుల్లమున వగవవల దని, చల్లనిమాటలఁ దనూజ సంభావించెన్. 122
- వ. అట ధనగుప్తుండు ధనంబు గొని నిజమందిరంబున కరిగి. 123
- సీ. బిదికాండ్రకు నిచ్చి పరిహాసకుల కిచ్చి కూడి యాడెడుధూర్తకోటి కిచ్చి
కుంటెనీలకు నిచ్చి కోడిగీలకు నిచ్చి మిన్నక వారకామినుల కిచ్చి
జూదరుఁకు నిచ్చి జమ్మికాండ్రకు నిచ్చి జారపిలాసినీసమితి కిచ్చి
యిచ్చగొండుల కిచ్చి యుచ్చమల్లుల కిచ్చి వారఁ యుబ్బించువారి కిచ్చి
మాయజోగుల కిచ్చి దిమ్మరుల కిచ్చి, మద్యపానుల కిచ్చి పామరుల కిచ్చి,
యెల్లధనమును ధనగుప్తుఁ డెఱుకమాలి, పచ్చపయికంబు లేకుండ వెచ్చనఱిచి 124
- క. రాగతరంగిణి గర్భ, శ్రీగరిమ వహించె ననుచు సీమంతశుభో
ద్యోగమునెపమున ధనములు, శ్రీగుప్తుని మోసపుచ్చి చేకొనుబుద్ధిన్. 125
- క. కంచికిఁ జని బహువిభవస, మంచిత మగుమేనమామచుందిరము ప్రవే
శించి తనవనితఁ గనుఁగొని, సంచలత వహించి గుండె జల్లన నున్నన్. 126
- క. శంకింపవలదు పోలఁగ, బొంకితి మును కాననాంతమున మ్రుచ్చులకుం
గొంకి యసహాయతను నే, వంకకు నరిగితివొ యనుచు వైశ్యవరేణ్యా. 127
- క. అని రాగతరంగిణి తను, వినయోర్తుల వెఱపు మాన్పి వేగంబుగ మ
జ్జనభోజనాదిసత్కృతు, లానరింపఁగ మామచేత నుపలాలితుఁ డై. 128
- ఉ. అగుణహీనుఁ డొక్కతఱి నర్ధనిశాసమయంబునందు సం
భోగపరిశ్రమస్ఫురణఁ బొంది కవుంగిట నున్నయట్టియా
రాగతరంగిణీరమణిరత్న సువర్ణ విభూషణాదు లి
చ్చాగతిఁ గొంచుఁ బోదలఁచి చంపఁ గతారము పూన్చెఁ బూన్చినన్. 129
- మ. వనితారత్నము వానికార్యమునకున్ వాపోవ నచ్చొటికిం

- జని శ్రీగుప్తుఁడు తాను బాంధవులు నాశ్చర్యంబు చెట్టెఁపఁగా
ధనగుప్తుం డొనరింపఁబూనినమహాధౌర్త్యంబు సర్వంబు గాం
చి నిజేచ్ఛం జనువఁచుఁ గంచి వెడలించెం గిన్నతో నల్లునిన్. 130
- క. అటుగాన నెన్నిభంగులఁ, గుటిలత్వమొకూడు గాఁగఁ గుడుతురు మగవా
రిటువంటివారిమదిలో, నెటుగా నమ్ముదురు సతులు హితు లని పతులన్. 131
- క. అని శారక కథ నెప్పిన, విని మీఁదటికథ విసంగవేడుకపడునా
జననాథుఁ జూచి కీరం, బనఘా కథ యవధరింపు మని యిట్లనియన్. 132
- సీ. శ్రీకలితానూనచిత్రరేఖాయు క్తి కొమ్మలందును గోటకొమ్మలందు
నవరసపదయు క్తి నానార్థగరిమఁబు, రాజులందును గవిరాజులందుఁ
గవిలోకసంతోషకరజీవనస్థితి సరసులందును గేళిసరసులందు
నవనవశ్రీసుమనఃప్రవాళవిభూతి మావులందును నెలమావులందుఁ
గలిగి సముద్రసౌధాగ్రతలసమగ్ర, శాతకుంభమహాకుంభజాతగుంభి
తోరురత్నవినూత్నశృంగార మగుచు, సిరుల నెప్పారు విక్రమసింహపుగము. 133
- క. భూపాలలోకమమట, స్థాపితరత్నప్రభాతిశయచరణుఁడు వి
ద్యాపరిణామానసుఁడు ద, యాపరుఁడు ప్రతాపమకుటుఁ డెప్పర వేలున్. 134
- క. ఆరాజేంద్రునినందన, యారూఢస్మరవికారయశావనలక్ష్మీ
గౌరవనిధి సకలకళా, పారీణవిలాసవతి నృపాలకతిలకా, 135
- ఆ. ఆప్రతాపమకుటుఁ డాత్మజఁ బాటలీ, పుత్త్ర మేలురాజపుత్తుఁడైన
యాసుధర్మవిభుని ననుపమమకరాంకుఁ, బిలువఁబనిచి వేడ్కఁ బెండ్లిచేసె. 136
- ఉ. చేసి సుధర్మభూపతికిఁ జిత్రపిత్రపినూత్నరత్నభూ
షాసహితోరుసంపదలు సమ్మద మారగ నిచ్చి వైభవో
ల్లాస మెలర్ప నిల్పిన విలాసవతీసతిఁ గూడి సమ్మద
శ్రీ నెలువొంద నుండె మును చేసినభాగ్యఫలంబు వెంపునన్.
- తే. అంత నొకనాఁడు కాంత యత్యంతకాంత, చంద్రకాంతశిలాసౌధచంద్రశాలఁ
జాలవేడుకఁ దనప్రాణసఖులఁ గూడి, యంగజారాధనము సేయునవసరమున. 138
- సీ. చక్రవాకస్తని శైవాలధమ్ముల సందీప్తడిండ్డిరమందహాస
యావర్తనతనాభి యభినవభిసహస్త రాజితరాజమరాళయాన
సికతాతలనితంబ వికచబంధూకోష్ఠ వరతరంగావళివళివిలాస
కంబుకంధర డళితాంబుజాతౌనన నానావిధవిలోలమీననయన
యమృతసాగరపిభునియార్ధాంగలక్ష్మీ, యిందుధరునిల్లు పుట్టినయిల్లుగాఁగ
నెగడెడుపినాకినీతిటినీవధూటి, పట్టణాంతరసీమఁ జూపట్టుటయును 139

- వ. అక్కామినీరత్నంబు కేలుమొగించి ఫాలభౌగంబునం గదియించి. 140
- మ. జయకారం బొసరించె నంబరమణీసాధర్మ్యసంపన్నుకన్
నయనానందనవారవిందమకర్థంద్రేణికాస్విన్నుకన్
నియతస్నాననిరంతరాగతజనానీకక్రమాసన్నుకన్
జయజాగ్రజ్జలపక్షిపక్షపటలీసంఛన్నకుం బెన్నుకన్. 141
- వ. అనంతరంబు తత్తటినీతటంబున. 142
- నీ. వెన్నెలఁ జరియిడ్డవెండితీఁగలఁ బోలు యజ్ఞోపవీతంబు లఱుత నమరఁ
గన్నెఁంగల్వపూవన్నె మించిననీరుకావిదోవతికట్టు కటిఁ దలిగ్న
వెలిదమ్మవిరివొడియెలదేఱిగతి గంగ మట్టివై వేలిమిబొట్టు దనర
నీలకందుకముపైఁ గీలించుముత్యాల విధమున సిగఁ గమ్మవిరులు మెఱయ
లలితనవయావనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుఁగులు మెఱుఁగులమెఱుఁగుఁ దెగడఁ
జంద్రధరుకృప బ్రహ్మవర్చసము గన్న, మారుఁ డన నొప్పువిప్రకుమారుఁ గాంచె. 143
- ఉ. అత్తటి భూసురోత్తమునకై తనచిత్తసరోరుహంబు నిఁ
దెత్తినమాత్రలోనఁ దెరలెత్త వియోగమహంబురాశి పే
టెత్తఁ దలంపుకీలు తలలెత్త వెసం దలపోత లించువి
లెత్త మనోజుఁ డింతి నడు గెత్తఁగనీనిప్రతిజ్ఞ దోపఁగన్. 144
- క. ఆరామ కామువలనఁ, బోరాములు వడుచుఁ దనదుపోరామిచెలిం
గారాముతోడ నాతని, నారామంబునకుఁ దేఁ బ్రియంబునఁ బనిచెన్. 145
- ఉ. పంచిన భూసురోత్తమునిపాలికి నేఁగి ప్రియంబు చెప్పి రా
వించి నవీనచంచదరవిందమగఁదపిలోలచంచరీ
కాంచితదీర్ఘ కాతటవనాంతరసీమ వసింపఁజేసి తా
నించినవేడ్కతో మగుడ నేఁగి కుమారికతోడ నిట్లనున్. 146
- ఉ. భూసురవర్యుఁ దెచ్చితి నపూర్వనాంతలతాంతశయ్యకన్
భూసురరూపసంపదల బ్రాతిగ నాతని భావసంభవుం
ద్రాసునఁ దూన్పవచ్చు ననురాగరసాంబుధి మోలలాడు నీ
చేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరు తోయజపత్రిలోచనా. 147
- క. అని యాసీమంతిని మం, తనమున నుపకాంతు నుపవనంబునకై తె
చ్చినవార్త విన్నవించిన, విని కౌఁగిటఁజేర్చి గారవించెంబ్రీతిన్. 148
- క. అంతటిలోపల నపరది, గంతమునకు భానుమంతుఁ డరుగుటయుఁ బటు
ధ్వాంత మనంతంబై హరి, దంతరవియదంతరముల నంతటఁ బర్యెన్. 149
- క. ఆలో నీలవినీలకుంతలవిలోలాలీంద్రసాంద్రప్రభా

- భీలాకారమహాంధకారము విజృంభింపఁగఁ బ్రాణేశు ని
ద్రాలోలాత్తునిఁగా నెఱింగి విలసత్స్వధంబుపై డిగ్గి తా
లీలారామములోనికిం జనియె నాశీవం దనప్రేక్షియై. 150
- క. అటమున్న పన్న గేంద్ర, స్ఫుటదంష్ట్రాదమ్బ, డగుచు భూసురవరుఁ డ
చ్చట మృతుఁడై పడియుండఁగఁ, గుటిలాలక యిట్టులనియెఁ గుందుచు నల్లన్. 151
- చ. ఇలు వడి వీటిఁబుచ్చి హృదయేశ్వరునిం గనుఁబ్రామి బోటులం
దలఁపక కన్నతండ్రికిని దల్లికి నాడిక దెచ్చి చీకట్
వలపులరాజుమాయఁ బడి వచ్చినదానికి నింత నెద్దయే
(వలమగ బ్రహ్మము న్నెసల వ్రాసినవ్రాతఫలంబు దప్పనే. 152
- క. పుటపుటనగుచనుఁగవపై, బొటపొటఁ గన్నీరు దొరఁగఁ బురపురఁ బొక్కం
నటతట గుండియ లదరఁగఁ, గటకట యిని సోముఫలముగా కేసునుచున్. 153
- ఉ. ఓరువరానివంతఁ దలయూఁచును నుస్సుని వెచ్చ నూర్చు మీఁ
దారయలేనికూర్చి యిటు లయ్యెఁగదే యని పొమ్మ వెంట నె
వ్వారలు వత్తునో యనుచు వచ్చినమార్గము చూచి వానియా
కారము మెచ్చి మైముఱచి కాఁగిటఁజేర్చు మనోజవేదన్. 154
- వ. అప్పు డక్కఱేబరంబు భూతావిష్టం బగుటయు. 155
- క. ఊరణీసురవరుబొందికి, బ్రాణము వచ్చెనని యిచ్చ భావించుచు న
య్యేణీలోచన సుమనో, బాణపరాధీనహృదయపంకజ యగుచున్. 156
- క. కరతాడనగళరవములఁ, బరిరంభణచుంబనములఁ బైఁబడి పెనఁగ
ధరణీసురశవభూతము, కరిగమనం బట్టి ముక్కు గఱచె మొదలికిన్. 157
- ఆ. ముక్కు శవమునోరఁ జిక్కినమాత్రాన, విడిచి భూత మపుడు వెడలిపోయఁ
దెగువతోడ మొదలిమగఁ డున్నచోటికి, నాతి వచ్చెఁ జుప్పనాతివలెను. 158
- వ. చని తదీయగేహదేహశీఘ్రదేశంబున నిలిచి పరిచారికల మేలుకొలిపి. 159
- ఆ. ముక్కులేనిబోసి మొగమున వెడలెడి, నిడుదయూర్పుతోడ నెత్తు కొలుకఁ
జెలువ మగనిదిక్కు చేసన్నఁ జూపి యీ, కొఱతనుఱుకు ముక్కుఁ గోసె ననియె. 160
- క. ఇల్లటపుటల్లుఁ డని తన, యుల్లమురా మెలఁగదనుచు నూరక నాక్
కల్ల యొనరించె నని తా, నల్లనఁ బల్కుటయు వార లాక్రొశింపన్. 161
- క. విని భూవరుఁ డచ్చోటికి, జని యంతయుఁ జూచి రోషసంతప్తుం డై
తనయల్లుని గన్గి నిర్దయ, జనులకు నొప్పించి యపుడు చంపఁగఁ బనిచెన్ 162
- ఉ. వార్తలు నాసుధర్మవిభు వధ్యశిలాస్థితఁ జేసి ఘోరదు
ర్వారకుతారధార ననివారణ వ్రేయఁగ నుత్పహించినం

జేరువ నున్నదివ్యముని చిత్తమునందుఁ గృపావిధేయుఁడై

నేరము లేక చంపఁ దగునే యిది ధగ్మము గాదు నావుడున్.

163

వ. ఆరెకు లతిత్వరితగతిం జనుదెంచి.

164

క. ఆమాట విన్నవించిన, భూమిశ్వరుఁ డచటి కరిగి పుత్రికభార్త్యం

బామూలమాడముగఁ దన, కాముని స్పష్టముగఁ దెల్ప నంతయుఁ దెలిసెన్.

165

చ. తెలిసి మహోగ్రుఁడై కినుకదేతెడుచూపులఁ గూతుఁ జూచి యీ

కులటకు శిక్ష యెయ్యదియొకో యనుచుం దలపోసి యాఁడవా

రల వధియింపఁ గాదని పురంబున నుండఁగనీక తోలి యా

వల నెకచోట నల్లునివివాహముచేసె రమాసమగ్రతన్.

166

క. కావున వనితాజనములు, భూవల్లభ యెల్లపాపములకును మూలం

బేవిధమున మగవారలు, పావనవర్తనులె కాక పాపాత్మకులే.

167

వ. అని కీంబు సరసప్రకారంబున నుచితకథావిన్యాసం బుపన్యసించి యనంతరంబు

ఆ. కడుఁ బ్రశంసచేసెఁ గర్పూరమంజరి, శారికాకథాప్రసంగమహిమ

రాజశేఖరుండు రాజకీరముకథా, ప్రౌఢి యొప్పు ననుచుఁ బ్రస్తుతించె.

169

చ. అని ఘనసారపేటిక నయంబుమెయిం గథ విన్నవించి యో

జనవర యిందు నెవ్వరిదెసక దురితం బిది చిత్తగింపుమా

యనుటయు సాహసాంకవసుధాధిపచంద్రముఁ డల్ల నవ్వుచుక

వనితల కేమి గాదు మగవారు దురాత్ములుకాక నావుడున్.

170

వ. విని.

171

సీ. చిన్నారిపొన్నారిచెక్కుటద్దములపైఁ జిలునవ్వుమొలకలు చెంగలింప

మదనునితూపుల మఱపించుమాపులదెఱఁగులమెఱుఁగులు తుఱఁగలింప

మొగమున కెగిరెడుబిగిచన్నఁగవమీఁద మణిహారరోచులు మాఱుమలయఁ

గమ్మనినెత్తావిక్రమ్మక్రొమ్ముడినుండి యరవిరికిరవాదివిరులు దొరఁగ

సాంధ్యరాగంబు వెదలినచంద్రరేఖ, మొసకమునఁ బొల్పు మునుముట్ట మునుఁగువుచ్చి

యాకళావతి వృదులపర్యంకతలము, నందుఁ గూర్చుండఁబడి సాహసాంకుఁ జూచి.

క. ఘనసారకరండమునకు, ఘనసారస్వరము నిచ్చి కథ చెప్పింపం

బనుపడిననేర్పు గలిగియు, జనవర యిటు తప్పఁజెప్పఁ జనునే నీకున్.

173

చ. పురుషుండు పాపకర్ముఁ డనఁబోలడు కాంతయె కాని కాంతకుం

బురుషుండు కీడుచేసినను భూషణ మేనుఁగుఁ బల్లువట్టిచూ

తురె మగవాండు చేసె నని తొయ్యలియుక దురితంబు చేసినం

బరమపతివ్రతాచరణభంగము గాదె నరేంద్రశేఖరా,

174

క. అని వనితామణి యుత్తర, మొనరం గా నిచ్చి భూవరోస్తముచిత్తం
 బనురాగంబున మల్లడి, గొనఁ గ్రమ్మఱ ముసుఁగువెట్టుకొని శయినించెన్.

175

ఉ. లాలితలోచనోత్సవపిలాసవిసూతనభద్ర దానవి

ద్యాలలితప్రసంగనవదత్తక మోహనశిల్పచాతురీ

భేలనకూచిమార సుముఖీజనరంజన కామకేళిపాం

చాల సముల్లసత్కుసుమసాయకశాస్త్రకళావిశారదా.

176

క. ధీరోదాత్తరఘూత్తమ, ధీరోద్ధతపరశురామ ధీరలలితలీ

లారత్నావళినాయక, ధీరమహాశాంతమాలతీసుదతీశా.

177

ప్రసగ్విణి.

నిత్యభోగక్రియా నిర్జరాధీశ్వరా, సత్యభాషాహరిశ్చంద్రభూమిశ్వరా
 శైత్యసత్కాంతినత్తుత్రలోకేశ్వరా, భృశ్యభావోదయస్థితిలక్ష్మీశ్వరా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్ర పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్త్ర

శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన

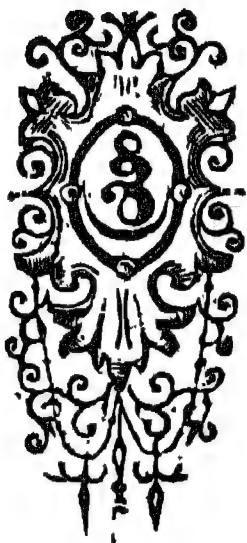
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు

సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

అష్టమా శ్వాసము.

మహిళాంచితనయనా
శ్రీమద్వాణీవిలాసజిహ్వగ్రతలా
త్కామహితదక్షిణభుజా
సీమాద్రివిహారకీర్తి సిద్ధనమత్రీ

1

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలసాలతలవర్ణధ్వంసనారంభజ్ఞం
భీతనిస్త్రింశుండు విక్రమార్కుండు గుణాభిజ్ఞుండు దేవోవిని
ర్జితదీప్తార్కుండు కాంతిసోముండు సుఖిక్రీడాకలాపైకవం
డితుండై మూడవమాట యత్తరుణి నాడింపంగ నుద్యుక్తుడై.

2

ఉ. చారుసువర్ణపూర్ణకలశంబునకుం దనమంత్రవిద్యచే
గోరి సచేతనత్వమును గూర్చి యపూర్వకళామహాదర
శ్రీ రుచి మీఱ నొక్కకథ చెప్పగదే యని యానతిచ్చినం
గూరిమితోడ నాకనకకుంభము సంభ్రమ మొప్పు నిట్లనున్.

3

శా. శృంగారాదిరసప్రసంగములుగాఁ జెప్పంగ నేర్తుం గభవ్
సాంగోపాంగముగాఁగ నొక్కకథ సువ్యక్తంబుగా నన్వయిం
పంగాఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపు మని చెప్పం జొచ్చె భూపాలుతో
సంగోత్పాదకవాగ్విశేషరచనాచాతుర్య మేపారఁగన్.

4

సీ. మాణిక్యసుందరమహనీయకందరభరితబంధురవింధ్యగిరిసమీప
మున వివేకనిధాన మనుపట్టణమునందు శుభ్రవర్మ యనుమహాక్షోణినాయ
కునకుం బద్మావతి యనఁగ గుణావతి యనఁగ లీలావతి యనఁగ గలరు
ముగరు గూతులు జగన్మోహనాకార లనంగశాస్త్రనిదగ్ధ లతివినీల
కుటిలకుంతల ల్మదకుంభికుంభయుగళ, గురుకుచలు వారిఁ దగినట్టివరులఁ కొనఁగి
వరుస మూడూళ్ల నిలిపె నావసువతీకుం, డంత నాపురి కొకపరిహాసకుండు.

5

ఉ. హరివరాంగనాజనవిహరి విదూషకచక్రవర్తి సం

సారసుఖైకసారఘనసారపటీరవిలిప్తమోహనా

కారుఁ డనూనకాముకశిఖామణి పుష్పకరండకుండు నా

జారుఁ డొకండు వచ్చె సరసస్థితి రెండవమారుఁడో యనన్.

6

సీ. కొదమచందురునిలోఁ గొదమకైవడి మించు నటియించుసన్న పునాభి వెట్టి

ములుపడి ప్రావర్ణ్య వలరాజుడాగుల మీఁద గందపుఁబూత మేళవించి

తేఱితిక్కలకప్పుఁ దెగఁడెడుకొప్పున బాగుమీఱఁగ వన్నెపాగ చుట్టి

తనరుజవ్వాదివాసనలచేఁ జెన్నొందుచిన్ని గేదఁగి తేకు చెంపఁ జెఱవి

కప్పురపుసోనపల్కులఁ గమ్మఁదావి, గుబులుకొనుచున్న విడియఁబుసొబగుతోడ

రమణఁ జూపట్టు పుష్పకరండకుండు, హరునికనుదృష్టి దాఁకనిమరుఁ డనంగ.

7

ఉ. వచ్చి పురంబువాకిట రునారపుఁగోడతనంబుతోడఁ గ

న్నిచ్చకువచ్చుచేడియల నెచ్చరికించుచు ధూర్తకోటితో

మచ్చరికించుచున్ వెకలిమాటలు మాయపుఁగూచిమారపుం

బచ్చలు చూపుచున్ నెలవిపాఱఁగ నవ్వుచుఁ గేఁకఱించుచున్.

8

క. కన్నుండఁగఁ గనుపాపను, గొన్నవిధంబునను సతులఁ గూడకయును దాఁ

గన్నమిడి మనోధనములు, గ్రన్ననఁ గొనిపోవు గన్నకాఁడుం బోలెన్.

9

వ. ఇట్లు వివేకనిధానం బనుపట్టణంబునఁ బుష్పకరండకుండు బహుప్రకారంబు లగు

నిచ్చావిహారంబులం జరియించుచుండ నెక్కనాఁడు కామశాస్త్రకళావేదులైనవిట

విదూషకపీఠమర్దకనాగరకులతోడ బహువిధనైరిణీగణప్రసంగంబులం బ్రొద్దుపుచ్చు

చున్న సమయంబున మీదేశంబునఁ గ్రొత్త లగువార్త లెయ్యివి యెవ్వరెవ్వరివలన నే

మేమిచోద్యంబులు గల వెఱింగింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి.

10

ఆ. ఇప్పురంబుచెంత నెప్పుమహాఘోష, పట్టణమున జాగపతులపాలి

భాగ్యలక్ష్మీ యనగఁ బద్మావతీకాంత, వినుతికెక్కు మూర్తివిలసనముల.

11

చ. తొలుకరివానకాలమునఁ దోచుమెఱుంగు ససిండినీటు తే

టలఁ బలుమాఱుఁ బుల్కడిగి డాఁచినమన్మథమోహనాస్త్రమో

వలపులవన్నెలం దోలఁచి వారిజసంధపుఁ డాఁడురూపుగా

నలవడఁజేసెనో యనఁగ నాకమలానన యొప్పు నెంతయున్.

12

ఆ. కొలను చొచ్చి పుచ్చుకొని తన్ను మదనుండు, రూపుసేయ ముల్లునూపెఁ గాక

లేకయున్న మీన మాకాంతచూపుల, వలల కుటికి వలుతఁ గలయ కున్నె.

13

ఆ. భ్రమణరాజమండలము నట్టనడుమఁ జూ, పట్టఁ బట్టి మిన్నముట్టెఁగాక

గాకయున్న హరిణ మాకంజముభిచూపుఁ, దూపు లడగ నడవిఁ దూఱకున్నె.

14

- చ. సరసవినూత్న రత్న రుచిజాలముచేఁ దిలకించుచున్నయా
గురుకుచక్రొమ్మైఱుంగుఁజనుగుబ్బలతో సరిసేయవచ్చునే
తొరలి హిరణ్యకుంభములదొడ్డతనంబులు చెప్పనేటికిఁ
గురుత య దేల కల్లు గుడిగుండములం బడునట్టివారికిన్. 15
- చ. వరుఁడు ధనుర్ధరుం డయి దివానిశముకొ వెనుకం జరింపఁగా
వెరవున మోసపుచ్చి తనవేడుకవచ్చినయట్టివారితో
సరసరతిప్రసంగములు సల్పఁగ నేర్చుఁ దదీయనైపుణ
స్ఫురణముచంద మెందును నపూర్వము చూడఁగఁ బొమ్మ గ్రక్కునన్. 16
- వ. అనుటయు. 17
- చ. చెలఁగి కటారిబి త్తరము చిమ్మువికారపునవ్వు నవ్వు మీ
సలు వడివెట్టు నూరక మజా యనుఁద న్న నయంబుఁ బాడఁగ
న్నలు వెసఁద్రిప్ప కొప్పపయి నున్నగ దువ్వు బళాలు వెట్టు మూఁ
పులు పలుసూటుఁ జూచుకొనుఁ బుష్పకరండకుఁ డాత్మ నుబ్బుచున్. 18
- ఉ. క్రన్నన వారి వీడుకొని కన్నుల మ్రొక్కి వెసం దలారి యై
క్రొన్ననవింటఁ దేటిగటికోల యమర్చి మరుండు వెంట రా
మున్నుగ నెమ్మనంబు తనముందటిచిక్కిని ద్రోవవెట్టఁగాఁ
గన్నియయూరి కేఁగెఁ దమకంబునఁ బుష్పకరండకుం డొగిన్. 19
- వ. అరిగి మహాఘోషపురవరోపాంతంబున శశికాంతశిలాతలంబునఁ బథిశ్రమం బార్పు
కొని తదవసరోచితాలంకృతుం డై యన్నగరంబున కరిగి మనఃపద్మసద్మ యగునప్పద్మ
గంధిమందిరంబు పౌరజనంబులవలన నెఱింగి మందమందగతిం జని తన్ని కేతనంబు
ప్రవేశించి. 20
- ఉ. ప్రాకట హేమరత్న మయపంజరపీఠికలకొ శుకంబు ల
వ్యాకులలీలతో రత్తిరహస్యవికాసకళావిలాసకొ
క్కొకము లర్థితోఁ జదువఁ గూరిమితో వినుచుకొ సురూపరే
ఖాకమనీయతామహిమఁ గామునిదీపుముఁబోలె ముందటన్. 21
- సీ. రంజితమణిసాలభంజికలకుఁ దనభాసురాకృతి మేలుబంతి గాఁగ
రత్న పంజరకీరరాజకిఁ దనవాక్యసమితి గురూపదేశంబు గాఁగ
గమనీయకలహంసగతులకుఁ దనగతి యొఱపులు గఱ పెడియొజ్జ గాఁగ
ఘనసారగంధవాహనునకుఁ దనయూర్పుఁదని గాలి నెయ్యంపుదాది గాఁగ
దివిరి నడయాడుచుండుపూఁదీవె యనఁగ, నేకతమ నగరం జరియించుచున్న
కంబుకఠిఁ బద్మావతీకాంతఁ గాంచె, బెన్ని ధానంబు గాంచినపేద వోలె. 22

- తే. కన్ను మనమును దనియ నక్కాంతఃజూచి, యంతయొక్కార మగుసతి యెందుగలదె
యనుచుఁ బ్రయమును గంపంబు ననఁగి పెనఁగ, నల్లఁ జేరంగ వచ్చినయతనిఁ జూచి,
వ. సుకుమారుం డగుమారుడో కళలచే సొంపారుపాంచాలుడో
యకలంకుం డగుకూచిమారుడో యితం డంచుం బ్రశంసించుచుం
బ్రకటస్నేహ మెలర్ప నాతనిపయిం బద్మావతీకాంత వా
లికక్రొవ్వాడిమెఱుంగుఁజూపుల నివాళించెం గువాళించుచున్. 24
- క. కనుఁగొనినమాత్ర మెండొరు, మనములు నొడఁబడిన వారి మఱియొక్కడకుం
జనకుండ నడ్డపెట్టఁగ, మనసిజుఁ డనుకోలుకాఁడు మాటికిఁ దటిమెన్. 25
- క. చూపులవక్కాణంబున, నాపుష్పకరండకాఖ్యుఁ డరుదెంచిననూ
యోపాయపుఁగార్యస్థితి, దీపించినఁ బరిణమించి తిలకించి మదిన్. 26
- ఉ. ఈసుకుమారతావిభవ మీదరహాసముఖారవింద మీ
భాసురమూర్తి యాలసదపారకృపారసనేత్రకాంతి వి
న్యాసము లెందుఁ గఁటిమె ప్రియంపదుఁ డీతనియంద కాక నేఁ
జేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరువో యితఁ డేగుదెంచుటన్. 27
- తే. అనుచుఁ గొనియాడి తిలకించి యావధూటి, చిన్ని లేనవ్వు చెక్కులఁ జీరువాఱ
సిగ్గు నెగ్గించుమధురోక్తి చెవులఁ జిలికి, యెలమి మజ్జనభోజనాదులను దనిపి. 28
- వ. తదనంతరంబ వసంతుం డనునిజసఖుం బిలిపించి చార్యగతికళావిధేయంబు లగుమా
యోపాయంబు లుపదేశించిన వాఁడును దదు క్తప్రకారంబునఁ బుష్పకరండకుం బురో
పకఁతోపవనాంతరంబునకుం దోకొని యాత్మీయపరిదానసంకేతలతానికేతనంబున నుని
చికొని సముచితసల్లాపంబు లొనరించుచున్నంత నిక్కడ. 29
- క. మగఁ డింటికిఁ జనుదెంచిన, మొగమోటము వట్టిమోహమును జిత్తములో
నిగురొత్త మెఱుంగుఁజూపులఁ, జిగురాకుంబోడి పూజచేసె న్నగుచున్. 30
- ఉ. ఆయన మీఁ దెఱుంగక ప్రియంబు నిజం బని నమ్మి మోహముం
జేయుట చూచి నావలలఁ జిక్కె నితం డని కాఁగిలించి సౌ
ఖ్యాయతకంఠ రావమధురాధరపాననఖాంకనక్రియో
పాయములందు మైమఱవఁ బద్మవిలోచన యాలవెట్టుచున్. 31
- సీ. మకరందములతీపు మగలకుఁ జవిచూపు మధుకరమదవతీవణులయొప్పు
ఫలరసంబులు క్రోల్చి పతుల నిక్కకుఁ బిల్చి కొనిపోవుకీరకామినులబెడఁగు
బిసములఁ దనొయింపుప్రియులతో విహరించి యలరురాయంచతోయ్యలులచెలువుఁ
బల్లవంబులు దెచ్చి ప్రాణేశ్వరులకిచ్చి చెలఁగెడుకోకిల స్త్రీలమురువు
నెలమిఁ గొనియాడి యాత్మేకు నియ్యకొల్పి, యతఁడు నతనండుఁ గార్తుకహస్తులగుచు

- దోడఁ జనుదేర జారనాథుఁడు వసించు, నుపవనాంతరభూమికి నువద చనియె. 32
- క. చని యాదంపతు లాత్మల, ననురాగరసంబు నిండి యలుపులువాఱన్
వనకేలీతత్పరు లై, వినుతవిహారములఁ దగిలి విహరించుతఱిన్. 33
- క. పదములు తొట్టుపడఁగా, వదనంబున లేనిదప్పి వాఱెఱ యెండం
గదియఁగ వచ్చి వసంతుఁడు, హృదయమున భయంబుదోఁప నిట్లనిపలికెన్. 34
- చ. కడు వెరవేది నేఁ బ్రథమగర్భవతిన్ సతిఁ బుట్టినెఱికిం
దొడుకొనివచ్చుచో నిచట దుస్సహ మైనప్రసూతివేదనం
బడియెడు నియ్యెడం దగినబాసట లే దటుగాన నింక నీ
పడఁతుకచి త్త మాపడఁతిభాగ్యము మాటలు వేయు నేటికిన్. 35
- వ. అనుటయు వానిదీ నాలాపంబులకు బ్రమసి పద్మావతీరమణుండు పద్మావతిం జూచి
యిట్లనియె. 36
- క. జలజేక్షణ యెవ్వరికిం, గలసంసారము నుపేక్షగాఁగించుట గా
దలసత్వ ముడిగి చను మని, పలికిన నది చనియె జారపతి యున్నె డకున్. 37
- క. చని సరసవచనరచనలఁ, జనవులఁ బరిరంభణాదసంభావనలన్
మనసు గరఁగించి పులకలు, తనువునఁ బొదఁగించి రతులఁ దగిలించి తగన్. 38
- సీ. త్రుళ్లుమింతలు వెట్టుతొడలదీప్తులతోన చనుదోయిమించులు చొకళింప
రాణించునందెలరవళితోడనె కూడ మొలనూలిమువ్వలమోత్ర నిగడఁ
గటితటంబునఁ దోచుకదలు వెక్కువతోడఁ గర్ణభూషణములకదలు మెఱయఁ
గడలేనిసుఖములఁ గరఁగినమదితోడఁ జిత్రకన్సార్తి లేఁజేమట గరఁగ
వదలుకొమ్ముడి యలరులవానఁ గురియ, హారమణిదీప్తి యుయ్యలలాడుచుండ
మగువ పుంభావలీలల మాటుమగనిఁ, గంతుసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తజేసె. 39
- వ. ఆపుష్పకరండకుండును సంతోషితస్వాంతుండై. 40
- చ. పురిఁ బురిఁ దప్పకుండ మొలపూసలు ద్రెవ్విసనాఁట నుండియుం
దిరిగితిఁ బెక్కు-భూములు సతీ రతిశౌఖ్యరసప్రసంగవి
స్ఫురణలతారతమ్యములు చూచితిఁ గాని భవత్సమాన లే
తదణులుఁ గారు భావభవతంత్రకళాకలనాచమత్కృతిన్. 41
- వ. అనవుడఁ బద్మావతి మదీయచాతుర్యంబునకు నాశ్చర్యం బందనేల యని యిట్లనియె.
- క. చేరువ భర్మస్థల మను, నూర గుణావతి యనంగ నొకయుగ్మలి చె
న్నారు మమోహర మగుశృంగ, గంధరసం బాఁడురూపు గైకొన్నక్రియన్. 42
- శీ. చందురునెఱ వరజాఱఁజేయుట గాక నెత్తమ్మిమీఁద దండెత్తఁ జూచుఁ
బసిఁడిసలాకపైఁ బగలుచాటుట గాక తొలకరిమెఱుఁగులఁ దొడరఁ జూచుఁ

- గరికుంభములమీఁదఁ గాలుద్రవ్యట గాక జక్కవకవతోడ వక్కరించు
మగమీలతో మగమాటలాడుట గాక పువ్వుదూపులకును బొమ్మవెట్టు
ననఁగ మోముఁ దనువుఁ జనుదోయి కనుదోయి, కనుఁగొనంగ నెప్పుఁ గాముప్రాప్తి
దీమ మగుగుణావతీవధూమణికిని, సరి యనంగ మగువ జగతి గలదె. 44
- క. వలపులవదనిక చిలుకల, కొలికి రువారంపుఁగలికిగుబ్బల నవలా
పులుగడిగినముత్యముసిరి, పులకండపుఁబొమ్మ యనఁగఁ బొలఁతుక యొప్పున్. 45
- చ. కలువలు గండుమీలుఁ దొలుకారు మెఱుంగులు నీడురామికిం
జెలుపుగ నేపదార్థ మెనసేయుదునో సతికన్నుదోయికిం
దలఁచి పయోజనంభవుఁడు తామరలం బ్రతిసేయఁబోలు నోఁ
బొలుపుగ నెల్లవారుఁ దమపుట్టినయిండ్లను బెద్దసేయరే. 46
- క. అట్టి గుణావతి తనపతి, కట్టెదురను మాటుమగనిఁ గవయఁగ నేర్పున్
నెట్టుకొని యాఁడువారల, దిట్టతనం బెఱుంగ బ్రహ్మదేవునివశ మే. 47
- చ. అనుచుఁ దదీయనైపుణగుణాళి విరాళిగొనంగఁ జెప్పఁ గా
విని యిటువంటి వెన్నఁడును విన్నది కన్నది లేదు మున్ను చా
లును గణులింప నీయొటపులో నిజమో తెలియంగఁ జెప్పుమా
యనగఁ లతాంగి నీయడుగులాన నిజం బని నమ్మఁ బల్కినన్. 48
- వ. తత్ప్రతీపదర్శినీదర్శనతత్పురుం డై తత్పురంబునకుం జని. 49
- క. వన్నె మెఱయంగ నాసతి, యున్నగ్రహం బప్పు డరసి యుచితస్థితితో
విన్ననువునఁ జని యుచ్చో, సొన్నాటంకంబువోలు సుదతిని గాంచెన్. 50
- తే. మోవి పవడంబుఁ దమలోన ముడివడంగ, నడుము బయలును దమలోనఁ దడఁబడంగ
మేను మెఱుంగును దమలోన మేళవింపఁ, దెఱవ యొయ్యారముగ వానిదిక్కుచూచె.
తే. కందు వొరయనిపున్న మచందుగుండో; శివునికనుఁబాటు దాఁకనిచిత్తభవుఁడో
కాక నరమాత్రుఁడే వీఁడు నాకుఁ జూడ, ననుచుఁ దలయూఁచి కొనియాడె వనజగంధి.
- క. వేడుక మై నపు డిరుమైఁ, గాఁడంగఁ దొణంగె నతనిఁ గామునిశరముల్
చేడియచూపులుఁ దమలో, సూడించె ననంగ నొక్కసూటిం బెలుచన్. 53
- క. మనసిజాఁ డిద్దఱకును గుం, టెనకానితనంబు చేసెడిం గనుఁగొన నాఁ
జనపులు మాటలయనువులు, దనువునఁ బులకలును గలుగఁ దత్తఱపెట్టెన్. 54
- క. చెన్నా రువచనరచనలు, మున్నాడం గనినవలపు మొలకలతెఱఁగూల్
మున్నాడినమనఘలతో, గ్రన్నన వీడ్కొనిరి సిగ్గుఁ గన్నెటికంబున్. 55
- చ. పులకితచిత్రరూపములపోలిక నిద్దఱుఁ గొంతప్రాద్దు చా
పులఁ బరిణామముల్ వెలిసి పుష్పకరండకురాక యంతయుం

దెలిసి గుణావతీలలన దిగ్గన మజ్జనభోజనాదిపూ
జలఁ బరితుష్టఁ జేసి తనచల్లనిమాటల గారవించుచున్.

56

సీ. అరవిరివిరవాదిబిరుదుపెండెములతో సోలుకోయిలమాసటీలతోడఁ
బూఁజేనెగందాన బ్రుంగుడుపడి యున్న గండుఁదుమ్మెదలెంకగములతోడఁ
బరువంపుజాజిపక్కెరలతోఁ జెలరేఁగుచిలుక గుట్టపుఁజాఁజుసిరులతోడ
గుబగుబ వాసన గుబులుకో ముంగల నేఁగెడి చలిగాలి వేగుతోడ
హరిహరబ్రహ్మగాఢమానాపహారి, త్రిభువనధనుర్విహారపరీక్షకుండు
కమ్మవిలుకాఁడు మెఱను శృంగారవనము, లోనిగురివెందపొదక్రింద వాని నునిచి.

ఉ. ఇంటికి వచ్చునంత వఁగఁ డింటికి వచ్చిన నాథ నీవు న

న్నొం టిడి రాక యింతదడ వుండఁగ గారణమేమి యింక న

న్నంటిన నీకు నీ వెఱుఁగు దంచు నెకానొకతప్పవెట్టి వె

న్వెంట నతండు రాఁ జనియె వెండియుఁ దొయ్యలి పువ్వుదోటకున్.

58

చ. చనునెడ దాని మనమధపిశాచము సోఁకిన నెచ్చెనంచుఁ దూ

యని పలుమాఱుఁ దూపొడిచి యల్లనఁ బుప్పొడి రక్షవెట్టి క్ర

మ్మన సధరామృతంపు బలుమం దొకయించుక యిచ్చి మించుఁ

బొనరినచూపులం బడిసిపో నటువైచుచుఁ గొఁగిలించుచున్.

59

చ. కనదురుకాంతి కాంతశశికాంతశిలాతలకుట్టివస్థలిక

వినుతలతావనీజసుమవేదికపై శ్రమమార్ప దానునుం

దనమగఁడుం గళాకుశలతావశతం దదుపాంతవిస్ఫుర

ద్భవనశశావనీరుహశిఖామణినీడ సుఖాసుర క్త యై.

వ. కొంతదడవుండి యాపొంతం గుసుమవిసరభరితిం బగుచుఁ జెన్నారుచున్న సురపొన్నఁ
గన్నారం గనుంగొనీ యిందులపువ్వులకుం గలపరిమళం బెందులపువ్వులకుఁ గలదని
మునుముట్ట మాయవెట్టం గడకట్టుచేసికొని యప్పటి గదలి యాసురపొన్నక్రిందికిం
జనుదెంచి యిట్లనియె.

61

సీ. నేమంతిచవికెలఁ జెలరేఁగి చిలుకలు మదనశాస్త్రంబులు చదువుచుండఁ

గడిమికూటములఁ బికమ్మ లనంగనైపాశప్రబంధంబు లాలపింప

జాజియోవరులలోఁ జంచరీకంబులు వలరాజుబిరుదాంకములు పతింప

సంపెంగనాటకశాలలఁ గలహంస లతనుగీతంబుల నాడుచుండ

వేడుకలతోడఁ జూడంగ వినఁగఁగంటి, మిట్టివనములు గలవె యేశుట్టణముల

ననుచు మగనిమనంబును నలరఁజేయు, కరణి నుపకాంతు మాటల గారవించె.

62

తే. కురులకప్పున నెలదేఁటియిరులు బెరసి, మరులుగొలుపంగ మరుచేఱియురులు దగిలి

కన్ను గానక మాటుమగండు మగఁడు, బలుపుజీకటి దప్పంగఁ బడి విసువఁగ. 63
సీ. తరుణి యశోకంబు తన్ను నందెలమోతఁ గాంచీవిరావంబు గడ కొదుంగ

లలితాంగి తిలకించి తిలకంబుఁ గనుఁగొనుఁ గనుదోయి మెఱుఁగు లాకసము గప్పఁ

బొలఁతి పుక్కిటికల్లు పొగడ్డపై నుమియు లేఁజెక్కుల చిఱునవ్వు చెక్కులాత్తఁ

గలకంతి యెలక్రోవిఁ గాఁగిటిలోఁ జేర్చు గంకణఘణఘణత్కార ములియఁ

దియ్యవిలుకానివిడివడ్డదీమ మనఁగ, నతను మోహనమంత్ర దేవత యనంగ

మగని ముందట విరహాగ్నిఁ బొగులు మాటు, మగనిముందటఁ బోడయై మదముకవిసి.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వువిలుకానినవ్వుక్రొవ్వు గలయలజవ్వుని మగనిముందట ముద్దుగురి
యుచు సరసంపువచనరచనల మనంబుకొలఁది యరసి గరువంపువలపుసొలపులుగ్రిక్కి
టిసి పునఃపునరాలింగనంబులు చేసి యతనితో నిట్లనియె. 65

ఉ. ఈసురపొన్న యెక్కి నుతికెక్కినకమ్మనిపువ్వు లెల్ల నేఁ

గోనెదఁ జూడుమీ యనుచుఁ గోమలి యాతరు వెక్కి యొక్కపూఁ

గోసి నుతించి మూర్కొనుచుఁ గుత్సితబుద్ధి నిజేశుఁ జూచి నే

బా సిటు లేను జూడఁ బెఱభామినితో రమియింపఁ బాడియె. 66

తే. అనుచు వలవనివలవనికినుకతోడ, మ్రానుడ్గినఁ దొయ్యలి మ్రానుపడుచు

సొలయఁగా నేల యిచ్చోట జోటియనయ, కాంతఁ జూపుమా వలదింత కటికితనము.

క. అనుచును వెలవెలఁబాటెడు, తనపతి మది మెచ్చ నీవు తరు వెక్కి ననుం

గనుఁగొను మే వేటొకపురుషునిఁ బొందినచంద మగునె చూత మటంచున్. 68

చ. జిగి దొలఁకాడులేనగవు చిమ్మెడుచూపులు మీఁదఁ జల్లుచున్

సగినలవంటిచన్నఁగవజక్కవపిట్టల బైలువెట్టుచో

నిగిడెడుప్రేమ మీఁ దెఱుఁగ నేగక తా సురపొన్న యెక్కి న

మ్మగఁ డిల నాఁడువారిబలుమాయలఁ గాయజుఁ దైనఁ జక్కఁడే. 69

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వుంబోడి పిఱుతివ్వునినవ్వుటాలమాటల వాని మ్రొనెక్కించి

యొక్క పువ్వుఁగోసి మూర్కొనుసమయంబున నతండు చూచుచుండఁ గుసుమరస

విసరలసదహంకారఝంకారలలితశిలీముఖిజ్యాటంకారసముద్బంధ ప్రసవకోదండనిర్ము

క్తపుష్పశిలీముఖిముఖానలశిఖాసంతప్తచూససుం డగుపుష్పకరండకుం గనుసన్న నాస

న్నుం జేసి తనయధరామృతంబున నేదదేర్చి పరమానందకందళితహృదయుం జేసి

కందర్పక్రీడం దనిపి విస్మయానందకందళితస్వాంతుం డగునతని కిట్లనియె.

క. నను మెచ్చెద విది యచ్చెరు, వన నేటికి నాసుధర్మ యనునగరమునన్

జనమోహిని లీలావతి, యనుకామిని యుండు ననుజ యగు మఱి నాకున్. 71

తే. కమ్మనిపదారువన్నె బంగారుకరువు, కామవిద్యారహస్యముల్ గఱప గురువు

- సరసజనములు భ్రమరకుడి తిరుగుతెరువు, మెఱయులీలావతీకాంత మేనిమురువు. 72
- అ. ఆలతాంగి చూపు లల్లాచ్చి చూచిన, నతనుమహిమచేత యతులక్తన
తెమలి యనువకచ్చడము లూడిపడు నన్న, నున్నవారి నింక నెన్న నేల. 73
- అ. అన్యతరసముతేట లంగనమాటలు, మరునిచేతియురులు మగువకురులు
కప్పరంపుగ్రోవి కలకంతికెమ్మోవి, యాతాంగి బొగడ నలవి యగునె. 74
- వ. ఆలీలావతి మగండునుం దాను నేకశయ్య నుండి యుపనాయకునిం గుసుమసాయక
క్రీడ నలరించు నీ వాలలనవలనిచోద్యోబులు చూడవలతేనిం జను మని వీడుకొలిపి. 75
- క. తనవిభుని నగవుఁజూపులఁ, గనుఁగొని నామాట నిజమొ కల్లమొ చెపుమా
యనిన నది యట్ల తప్పద, యొనరఁగ నీమాయ తెరువుదో పువ్వలదో. 76
- క. అనుచు వెడఁగవుతోడను, మనమునఁ గడుఁ బోద్య మంది మ్రోసు దిగి నిజాం
గనయును దానును వీటికిఁ, జనియె విలాసినుల నమ్మఁజన దెవ్వకిన్. 77
- క. అటఁ బుష్పకరండకుఁ డె, క్కటి యరిగె గుణావతీఁఖవిలిఖితలతా
స్ఫుటకక్షకంఠరాతల, నిటలతటవిలాసుఁ డగుచు నెయ్యం బలరన్. 78
- వ. ఇట్లు చనుచుఁ దదంగనానంగసంగరసంగతనఖాసిపథాలంకృతం బగునిజాంగంబుఁ
గనుంగొనుచుఁ దనమనంబున. 79
- మ. చిగురాకున్న నుఁగెంపులేదొడవు లిచ్చెం జిత్తజగ డిచ్చెఁ బో
నగు నీలాగుబుఁబు వీరలక యెన్నం డెచ్చె నమ్మ యనుం
దగుఁబో వీరికి నాకు సంగమము హా నాపాలిభాగ్యం బనన్
ముగురం గూర్చినముఁడదెవమునకున్ మొక్కంచు జేజేయనున్. 80
- వ. అని యంతస్మి త్తెసంస్మితవదనుం డగుచు సుధర్మానగరంబునకుం జని లీలావతీమంది
రంబు ప్రవేశించుటయు. 81
- నీ. దారపారలుగాఁగఁ దాకినమలుపచ్చిక సమసవలరాచమసలతోడ
నక్కడక్కడ మేన నడ్డపాటులుగాఁగ వైచినగందంపువలపుతోడఁ
దొలకరించి నటించు మొలక సిగ్గులచేత సుడివడి కడకొత్తుచూపుతోడ
నూరక మంటమై యుబ్బినవిరహానలపుఁఖి నెగయు నూరుపులతోడ
నెలమిఁ దనరారి తనదుకటైదుర నిలువఁ, బడినవిటచక్రకర్తి సౌభాగ్యమూర్తి
రసికజనముఖ్యుఁ బుష్పకరండకాఖ్యుఁ, దెఱవ కను తెప్పవెట్టక ముటిసి చూచె. 82
- క. చూచిన వాడఁ దలొదరి, జూచెం బులకించి చూపుఁ జూపున్ దమలో
ద్రోవికొని రాకఁ గ్రీడా, శ్రీనతుఁత మెఱయ సాముచేసె న్నడుమన్. 83
- ఉ. ఇందునికందు వేర్పటిచి యిందునిచే సలిమోము చేసి యా
కందును గుంతలంబులుగఁ గంజభవుం డొనరించె గానినాఁ

- డెందును మోమునుం గురులు నిట్టివి గంటిమె యీతలోదరిం
బొందనియట్టివానిమగపుట్టువుఁ బుట్టువుగాఁ దలంతురే. 84
- వ. అనుచు మనోహరాలోల హేలాలలితపాంచాలుం డగునప్పుప్పుకరండమండు లీలా
వతీ విలాసినీవిలోకనవాగురం దగిలి యల్లనల్లనఁ గదియం జనుటయు. 85
- మ. వరశాభాగ్యవిలాసమూర్తి యితఁ డెవ్వండొక్కొ యీరూప మె
వ్వరియందుం గనుఁగొంటిమే యితనిలావణ్యంబుఁ గన్నారఁ గ
*న్న రమానందనుడైన జిక్కువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబు దా
నరుదేబోలుఁ దలంప నీతఁ డనియున్ హన్సించె నక్కాంతయున్. 86
- క. అంతట నిద్దఱుననులఁ, గతునిపస గలసె వింతకనమస లొలయన్
మంతనములు పెదవుల నిసి, తీంతలువాఱంగ నగవు తెప్పలు గోరన్. 87
- వ. తదనంతరం బాపుష్పకరండమండు. 88
- క. తా వచ్చినకార్యమును గ, జావతి పుట్టెంచినట్టివైపుణమును లీ
లావతికిఁ జెప్ప నదియును, భావంబున సంతసంబు బై సుకవెట్టన్. 89
- ఉ. ఆసమయంబునం దపనుఁ డస్తగిరీంద్రమునందుఁ బొంద లీ
లాసరసానుకూలగతులం దగ వానికి నాడురూప మె
చ్చె సొబగారుచుండ. మణిహారవిభూషణరాజిచేతఁ గై
సేసిన నొప్పెఁ గృత్రిమపుఁజేడియ యైనముకుందుడో యనన్. 90
- ఉ. అప్పుడు నాథుఁ డింటికి రయంబున వచ్చిన మ్రొక్కఁబఁచినం
దప్పక చూచి చీకటికతఁబున నాటెగఁ దలంచి యీ
యొప్పలనుప్ప యెవ్వ రని యున్విళులూరుచు వేడఁజొచ్చినం
జెప్పఁ దొణంగెఁ దొయ్యలి వశీకృతదుశ్చరితప్రవీణ యై. 91
- క. ఈయంగన పద్మావతి, మాయక్క ననుం దలంచి మన నూటగా
నీయెడకు వచ్చె ననుచును, మాయోపాయంబుగాఁగ మగనికిఁ జెప్పెన్. 92
- ఉ. నావుడు సంతసిల్లి వదినం దగులాగుల బుజ్జగించి లీ
లావతితోఁ దలంపనితలం పిట వచ్చిన దీలతాంగి ప
ద్మావతి దీనికిం దగినమజ్జనభోజనవస్త్రగంధమా
ల్యావలులందుఁ బొందుగఁ బ్రియంబు దలిర్పఁగఁ జేయు మిత్తటిన్. 93
- వ. అని ప్రియానులాపంబులం గలుపుకొని సరసవచనరచనలం బ్రౌద్ధవృద్ధుచుం బొద్దు
వోయినపిదపన్మమ్మద్దిను లిద్దఱుం దానును బొత్తునం గుడిచి పులుక డిగినపసిండిగలంఱిం
-
- *న్న రమానందనుడైన సిక్కువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబుగా
నరుదేబోలుఁ దలంప నీతఁ డనుచున్ హన్సించె నక్కాంతయున్

బరిమళమిళితోదకంబులం జేతులు గడిగికొని వాన్చి మడుంగులం దడియెత్తులం
గరంబులు దుడిచికొని కర్పూరతాంబూలంబులు వైకొని సస్మితముఖారవిందులగుచు
దదుచితానురంజనసమంజస మంజులానులాపోద్వృత్తవిభవక్రీడారసాయ త్తప్రమత్త
కుచిత్తులై రత్తటి లీలావతి మెత్తదనంబు లిగురొత్త నెత్తమ్మిటేకు లేటి పయిం
బబచిన మెఱుంగుతళుపలు గిటికొనినహంసతూలికాతల్పంబుమీదికిం జని. 94

క. మగఁడును మాటుమగండును, దగ నిరుదేశఁ బవ్వళింపఁ దా నడుమై యొ
ప్పగ శయనించె ముదంబున, బిగించన్నులనడిమిమణులపేరుం బోలెన్. 95

సీ. అంపిచాపుల నధరామృత మాని తా హృదయేశుచిత్తంబుపద నెఱింగి
చిడిముడిపడి మేను చెమరించె నటుముట్టఁ బొమ్మని యుపనాఘు బుజ్జగించి
కణ్ణభరణహల్లకము వోవ మీ టెడుతెఱఁగున గొబ్బున దీప మార్చి
యెఱుఁగనియదివోలె నింక నొయనుచును జీకటిరాఁ దగఁ జెలఁగి చెలఁగి
లీలఁ జేసన్న బరణి బాగాలు గులికి, యిద్దఱకుఁ బెట్టి చుట్టి యా కిచ్చి యిచ్చి
మగనిదిక్కు మొగంబుగా మఱతనంబు, మాటగా నిట్లు లనియె నమ్మాయజోటి. 96

తే. ఇంపు లొదవంగ నేను నాయింతి గూడి, యాలిమగనాట లాడుదు మాదికాల
మిప్పు డిది చూతుగాక నీవెఱుఁగనట్లు, కన్ను చూసినవిధమునఁ గదలకుండు. 97

వ. అనుచు నాభద్రదేభగమన ముద్రవెట్టి కపటనిద్రాముద్రితం జేసి సమున్నిద్రాతిశయ
రతితంత్రస్వతంత్ర మర్మకర్మసమరతుల్యపరతులఁ బుష్పకరండకునిఁ బుష్పకోదంక్రీడం
దేచ్చిన నతండు లీలావతీవిలాసినికుహనాచాతురీసురీణత్వంబునకు వెఱుఁగుపడియె
నంత నరుణోదయప్రకటనమృగటకఁతతోననిర్దళన్నిరర్దళాత్యంతభయంక రారవంబు
వీతెంచిన నుదరిపడి లీలావతీకాంత నిజకాంతునికిఁ దెలిపి పద్మావతీప్రయాణం
బెఱింగించి యతనిచేత ననిపించి తానును గొంతద వ్వరిగి పుణఃపునరాలింగనంబు చేసి
మఱవకుండు మని పద్మావతీనామాభిరామపరిహాసవిహారం దగునప్పుష్పకరండకునిం
దగులాగున వీడుకొలిపి శయ్యనుం జని యాశ్చర్యకరుం డైనమగనిమనసు తదవసర
చితక్రియలం బడసె నని ప్రతాపాంబుం డైనవిక్రమాంబునకు సువర్ణ కుంభంబు మనో
హరకథావిధానంబు పరిపూర్ణంబుగా నెఱింగించి యిట్లనియె. 98

క. ఏ విన్నపంబు చేసిన, యీ వెఱుదులలోన జాణ యెవ్వతె యనుచుం
దా వేడుక నడిగినఁ బ, ద్మారతి యని పలికె నతఁడు మందస్మితుఁ డై. 99

వ. పలికినం గోపించి. 100

సీ. చెక్కులండు నిఖాళిసేయులేనగవులు తాటంకరుచి కొల్లకోటు నేయ
జిగి భగద్ధగ యనుబిగువుఁజన్నులమీదఁ గ్రొమ్మించుసరులు తోన్గొన్గొల్పలాడ
నంటినఁ గందునో యనుమేనినునుఁ గాంతి యిరుగెలంకులకు నుప్పురము దాటఁ

- దొంగలిదెప్పలఁ దూలుదుంకెనలాడు సోలుఁజూపులు మరు మేలుకొల్పఁ
బట్టుగవు సెదీసినభావఁగవుని, పసిఁడివిలుకమ్మియో నాఁగ ముసుఁగు దిగిచి
పఱపుమీఁదను గూర్చుంపఁబడి కళాఁగ, తీరీమణి యారాజుదిక్కు నూచి. 101
- క. మీమాట కాదనఁగ రా, దేమీ తప్పంగఁ జెప్పు టిది తగ వగునే
భూమిప లీలావతి యను, భూమినియె విదగ్ధ గాక పజ్జావతియే. 102
- వ. అని పలికి నిజప్రభావవిశేషఁబున నతని విక్రమాదిత్యుఁగా నెఱిగి కళావతీముఖ
కళావిదగ్ధ యై వికసితస్త్రింధాంచితనయనారవిందంబుల నన్విభునిం గనుంగొని. 103
- ఉ. చాటున కెక్కినట్టి నెఱజాణతనంబున వాగ్విలాసతన్
మేటివి నీవు నిన్ను నుపమింపఁ ద్రొక్కకములందు రాజు లె
ప్పాటను లేరు నామనసుపాఁ తగలంచి వెల్లాఁజ్ఞఁటియా
మాటలు మూఁడు నుంపువగ మానవనాయక నీకుఁ దక్కితిన్. 104
- చ. నను వరియింపు కీర్తి లలనాకలనాలలితప్రతాప యా
చనభజనానురూప జలజాతముభీసరసానులాప నూ
తనవరపుప్పచాప కవితావృదు గానకళాకలాప శో
భనకరరూప సర్వనరపాలకులలోచితవర్తనంబున్. 105
- క. అని రాజుచి త్తమునఁ గృప, తనరంగం మాటలాడి తమ కిందఁజున్
మనసిజుఁడు వెండ్లిపెద్దగఁ, జనవున వరియించి కేళిశయ్యకుఁ దాఁచెన్. 106
- ఆ. తార్చి వచనరచనఁ దేర్చి చిత్తముఁజూసి, మదిసవప్నియార్చి మద మొనర్చి
యసమరతుల మొలలార్చి కొఁగిటఁ జేర్చి, మనసుకోర్కి దీర్చి మదిఁ దనర్చి. 107
- క. మానిని కరపాశంబుల, చే నీగలిఁ గట్టివైచి జగి దొలఁకెడ పూఁ
బానుపునఁ బెట్ట వలదా, మానధనం బపహరింప మఱగినదొంగన్. 108
- క. ప్రోవ యగుకళావతి యిటు, కూడి మెలఁగె రాజుమనసుకొలఁది నె విభుఁడుం
జేడియఁ గూడి చరించెను, నీడయు రూపంబుఁబోలె నెయ్యం బలరన్. 109
- వ. అంత నొక్కనాఁడు. 110
- నీ. మణిపంజరాంతరమంజుకీర క్రేణి యాత్మీయవిజయంబు లభినుతింప
సరసవిలాసినీచామరానిలమున నలినీలకుంతలంబులు నటంపఁ
బ్రతిపన్న కామినీప్రోథ గానక్రియారచనలు కర్ణపూరణ మొనర్ప
రత్నసింహాసననూత్నప్రభారాజి తనతనుద్యుతులచే నినుమడింప
సంతిపురమున ముండపాథ్యంతరమున, నంగనలు గోల్వఁ గొలుపుండి యానరేంద్ర
సింహుఁ డుజ్జయినీపుగశ్రీలఁ దలఁచి, యింపుమీఱఁ గళావతి కిట్టులనియె. 111
- నీ. కాంచన పేటికాకర్పూరపీటికాలలితవధూటికావిలసనంబు

నీలశైలన్ధూలనిబిడమహాభీలశుండాల్ఘంకారశోభితంబు
 సులలితాంగమరంగజవతురంగతరంగమంగళహేమాసమంచితంబు
 మన్మథసుమమారమహితశుభాకారకలితరాజమూరకలకలంబు
 వేదశాస్త్రానివిద్యాప్రవీణవిప్ర, జనమనోహరచిరనిజస్థానకంబు
 ఘనతరైశ్వర్యవిజితాలకాపురంబు, నిఖిలఫలసాల ముజ్జయినీపురంబు.

112

ఉ. ఆపుటభేదనంబు సనుదారెమనఃపుటభేదనక్రియా
 లాఘవటుప్రతాపరణలంపటసంభటతోమరప్రభా
 దీపశిఖాగళత్తిమిరదీప్తి దినానిశ మస్మదీయబా
 హాపరిభావృతంబు మన మక్కడ కేఁగుట యొప్పు నిశ్చటిన్.

113

వ. అనిన విని దరహాసితవదనయై కళావతి నిజకళాకాశలంబు మెఱయఁగరంబు ప్రియం
 బున నతనికరంబు కరంబునం గీలించి హృద్యానవద్యమందిరోద్యానసముద్యత్కాసా
 రకనత్కనకమరీచిసముజ్జ్వలత్సారసనాళంబుఁ బ్రవేశించి యుజ్జ్వలజ్జయినీపురవర
 సరసలీలాకుతుకానుకూలకూలావనీరుహామసుమవిసర పరిమళపరాగానురాగ సుఖప
 రాయణశీలముఖపక్షువిక్షేపణోద్ధృతమందమాదుతసంచరణసమంచితసరోజవిరాజితరా
 జమార్గంబున నిర్గమించె నంత సైన్యసమేతుం డైనభట్టి చనుదెంచి సర్వాంగసంగతో
 ర్వీతలం బగుడండప్రణామం బాచరించిన సాహసాంకమహీపాలుండు పులకకలికా
 కంచుకితసకలాంగుండును హర్ష బాష్పతరంగితనయనాద్యపాంగుండును నై పునఃపున
 రాలింగనంబు చేసి యతనితో నిట్లనియె.

114

క. ఎట్టిదొకో సంసారము, నెట్టిన నిముసంబుఁ బాయనేరనిమనలం
 గట్టిడివిధి చూపాపక, ఇట్టి యెన్నాళ్లు నిన్నుఁ బాయఁగఁ జేసెన్.

115

క. నావుడు సుమతినూజుఁడు, ప్రాక్షీణ్యము మెఱయ మనుజపతి కిట్లనియెన్
 దేవర యెం దరిగిన నా, భావంబునఁ బాయకుంటఁ బాయుట గలదే.

116

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు లొనరించి యనంతరంబు.

117

సీ. ప్రకటదానోన్నిద్రాద్రదేభములు గొల్వ నానామణిన్యందనములు గొల్వ
 జవసత్త్వసుమహత్త్వచటులాశ్వములు గొల్వ బలసముద్భటపీఠభటులు గొల్వ
 ధర్మవిధానప్రధానోత్తములు గొల్వ సామంతమండలేశ్వరులు గొల్వ
 వరవిలసనచారువారాంగనలు గొల్వ గాయక నాయకోత్కరము గొల్వ
 నాత్మతరుణీసమేతుఁ డై యరద మెక్కి, శ్రీమదుజ్జయినీసతీశ్రేణి పాణి
 తామరసముత్తముక్తాక్షతప్రసక్త, నన్యమణిమస్తమండు నై నగరు చొచ్చి.

118

క. తనుఁ గొల్చి వచ్చువారల, ననురాగరసార్ద్రహృదయుఁ డై గృహమునకుం

జనుఁ డని సతియును దానును, జననాయకుఁ డంతిపురికిఁ జనుసమయమునన్.

119

ఉ. సైజకటాక్షుకోమలుఁ గనత్కరమూలవరీచులుం గుశ
భృజితకాంతివీచులును బైకొని దీపశిఖాలిఁ బ్రోవఁగా
రాజితకంకణధ్వనుల రాగ మెల్లఁగ నేర్పుతోడ నీ
రాజన మాచరించిరి పురఁద్రులు దంపతు లెచ్చ మెచ్చఁగన్.

120

ఉ. శ్రీయువతీధరా సతులఁ జెంది విహార మొనర్చునాదినా
రాయణరీతిఁ బ్రీతి వెలయఁగ ననంగవతీకళావతీ
తోయజప త్రాచనలతోడ నిరంతరసౌఖ్యవైభవం
డై యఖిలప్రజావనపరాయణతఁ నులికెక్క నెంతయున్.

121

ఉ. పాడి సమస్తముం బొగడఁ బాయక యాశ్రమవర్ణధర్మముల్
జాడలు దప్పకుండ మఱి సజ్జనరక్షామచ్చుశీతూ
క్రీడలె భూషణంబులుఁ గీర్తి వహించె ధరిత్రి నవ్విభుం
డేడవచక్రవర్తి పదునేడవరాజునునై మహోన్నతిన్.

122

చ. అతులితసామవాదసుఖితాఖిలబాంధవసత్కవీశ్వరా
ర్పితముగ నిశ్య మామహిమఁ బేర్చి చెలంగెను సిద్ధనార్యుఁ డీ
క్షీతి నతిదానవైభవదశేషవిశేషకళాగమప్రభా
సితహితవంత్రిసాస్యగణశిష్టయథోచితదండనైపుణిన్.

123

క. భూరమణమంత్రిభాండా, గారసుహృద్ధర్మార్పణసంబలవిభవో
దార మదమత్స్యరాదివి, కారవిమూరప్రకార కవితాకారా.

124

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీమదుభయాన్వయవిశిష్టతరక్షీర్తి బుధశేఖరవిరాజితవివేకా
కామితేఫలప్రకరకల్పితవిత్తిర్ణి జితకల్పక సమాజసురరత్నా
స్వామిహితకార్యగతిసంఘటననైపుణవిచారనయమార్గమహనీయా
సామజహయాదిబహుసంపదభిగామగృహసన్నిహితమంగళమహాశ్రీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్రై వెద్దయ యన్నయామాశ్యపుత్రై
శారదాదయావిధేయ జక్కయ నామధేయ ప్రణీతం బైన

విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు

సర్వంబును నప్తమాశ్వాసము.

సంస్కృత గ్రంథములు.

			ప్రతి 1-కి రు.	అ.
భారతము, గచ్ఛద్వాన్యభావసహితము	18	0
బాలరామాయణము, సటీక	0	2
అధ్యాత్మరామాయణము ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	8	0
డిటో మూలము, చిన్న సైజు	0	12
సుందరకాండము, మూలము, చిన్న సైజు	0	12
డిటో ఆంధ్రతాత్పర్య సహితము	1	0
శ్రీమద్రామాయణము, మూలము, చక్కనికూర్పు	1	12
డిటో దళసరికాగితములప్రతి	4	0
మాఘపురాణము సాంధ్రతాత్పర్యము	1	8
పితృతర్పణము, చిన్న సైజు	0	1
యజుర్వేద సంధ్యావందనము, పురుషసూక్తము, శ్రీసూక్తము, ఆంధ్రటీకా తాత్పర్యసహితము, చిన్న సైజుమంచికాగితములు	0	4
మహాన్యాయము, చిన్న సైజు, శుద్ధప్రతి	0	5
రుద్రము, పురుషసూక్తము వగైతాలు, చిన్న సైజు	0	2
పంచోపనిషత్తులు, తెత్తిరియము, చిన్న సైజు	0	4
ఆపస్తంబగృహ్యసూత్రములు	0	2
ఋగ్వేదసంధ్యావందనము, సటీక	0	2
వ్రతరత్నాకరము, ప్రథమభాగము-వ్రతసంకల్పము మొదలు పూజముగియువఱకు చేయవలసిన విధులుతెల్పి, ప్రాశస్త్య కలశపూజ గణాధిపతిపూజషోడశోపచార శ్లోకములు మొదలగు హానికి తాత్పర్యముగలదు. వినాయక, వరలక్ష్మి, సరస్వతీ, అనంత, కేదారేశ్వర, గరుడపంచమీవ్రతములు యిందుగలవు				0 6
వ్రతరత్నాకరము, ద్వితీయభాగము-బుషిపంచమీ, మధనద్వావశీ, అమావాస్యా సోమవతీ, కృష్ణాష్టమీ, శ్రీరామసవమీ, అముక్తాభరణసప్తమీ, భక్తేశ్వర, శతవర్తి, లతువర్తి, త్రిగ్రతి, చిత్రగుప్త, క్షీరాబ్ధిశయన, సాక్షీగారి, సంపన్నగారి, సత్య				

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి.

సారాయణ, రథసస్త్రమీ, సంకటచతుర్థి, ఏకాదశీగురువారము నృసింహజయంతి

వ్రతములు యిందుగలవు	0	14
వ్రతమాడామణి, 360 వ్రతములు, చక్కనికూర్పు			1	4
మంత్రపుష్పము సటీక	0	1
నూర్యనమస్కారము, చిన్న సైజు	0	1
బ్రహ్మయజ్ఞము	0	1
సంధ్యావందనభాష్యము, చక్కనిప్రతి	0	6
మంత్రపన్నములు, మూలము	0	3
దేవతార్చన, చిన్న సైజు	0	1
కాలాస్పృశము, సటీక, చక్కనికూర్పు	0	12
మహూర్తదర్పణము, సటీక, చక్కనికూర్పు	0	8
జాతకచంద్రిక, గోపాలరత్నాకరము, సాంధ్రతాత్పర్యము		...	0	8
హరిమీదేస్తోత్రము, సటీక	0	3
ఆత్మబోధము	0	4
సౌందర్యలహరి	0	3
ఉత్తరగీతా, సటీక, చిన్న సైజు, మంచికాగితములు	0	6
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము, పట్టుబైండు	1	8
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము, చక్కనికూర్పు	1	0
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము, చిన్న సైజు	0	6
రఘువంశము 6 సర్గాలు, పదచ్ఛేదము, అర్థము, ఆకాంక్షాశబ్దసమాస తాత్పర్య				
వ్యాఖ్యానసహితము, సాధారణప్రతి	2	8
రఘువంశము 10 సర్గాలు సవ్యాఖ్యానము, శుద్ధప్రతి	0	8
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0	4
పుష్పబాణవిలాసము, సవ్యాఖ్యానము	0	2
రామకణ్ణామృతము, ఆంధ్రపద్యతాత్పర్య సహితము	1	4
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	0	10
మాసుకావ్యము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గాలు			0	10
భర్తృహరిసుభాషితము. ఆంధ్రపద్య తాత్పర్యసహితము, మేలుకాగితములు, అట్ట				
బైండు	0	12
శబ్దమంజరి, చక్కనికూర్పు, శుద్ధప్రతి	0	2

వాపళ్లె. రామన్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి.

సంస్కృత గ్రంథములు.

3

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

కృష్ణకణ్ణామృతము, అంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము	...	1	4
సప్తర్షిస్తోత్రము సటీక, చిన్నపైజు	...	0	1
దేవీమానసికపూజ ,,	...	0	1
దేవీఖడ్గమాల ,,	...	0	1
ఇంద్రదాక్షిణివకవచము ,,	...	0	1
మృత్యుంజయమానసపూజ ,,	...	0	1
రామబ్రహ్మమానసపూజ ,,	...	0	1
నవగ్రహస్తోత్రము ,,	...	0	4
పరమేశ్వరస్తోత్రకదంబము, శుద్ధప్రతి, చిన్నపైజు	...	0	6
దేవీస్తోత్రకదంబము, చిన్నపైజు	...	0	4
భగవద్గీతలు, చిన్నపైజు, అనిబిసెంటుగారి ఇంగ్లీషుతర్జుమాతో	...	0	4
విష్ణుసహస్రనామము, నామావళీసహితము	...	0	6
లలితాసహస్రనామము, వగైరాలు	...	0	8
దేవీసప్తశతి	...	0	5
నీతిశాస్త్రము, అంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	2
ప్రాతఃస్మరణ ,,	...	0	2
రామసహస్రనామము, నామావళీసహా, చిన్నపైజు	...	0	4
లక్ష్మీ ,, ,, ,,	...	0	3
శివ ,, ,, ,,	...	0	3
అంజనేయ ,, ,, ,,	...	0	3
సుబ్రహ్మణ్య ,, ,, ,,	...	0	3
అన్నపూర్ణ ,, ,, ,,	...	0	3
అమరము, మూలము, 3 కాండలు	...	0	6
అమరము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	14
నానార్థరత్నమాల శుద్ధప్రతి	...	0	12
గురుబాలప్రబోధిక, చిన్నపైజున రామాశ్రమియాద్యనేకగ్రంథముల సహాయముతో			
సరిచూచి అకారాది అనుక్రమణికతో చక్కగ ముద్రించి కాలికోబైందు చేసి			
నాము	...	2	8

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి.

(ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము, చక్కనికూర్పు	...	1	0
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు	...	1	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	2	8
రంగనాథరామాయణము, ద్వీపద, చక్కనికూర్పు	...	2	8
మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో చక్కగ ముద్రితము	...	0	8
అచ్చతెనుగురామాయణము, శుద్ధప్రతి	...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఈవఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్ని విధముల బాగగనున్నది.	...	3	0
డిటో మేలుప్రతి, చక్కనిబైండు	...	4	0
డిటో మేలుప్రతి, 2 వాల్యములు	...	4	12
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, 2 వాల్యములు	...	5	8
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, దశసరికాకితములు, చక్కనికూర్పు	...	2	8
మనుచరిత్ర, సటీక, చిన్నసైజు	...	1	8
ఆముక్తమాల్యద, సటీక, అట్టబైండు	...	2	8
ప్రభావతీప్రద్యమ్ము	...	0	8
కళాపూర్ణోదయము, దశసరికాకితములు	...	1	8
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	1	8
శృంగారనైషధము	...	0	10
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	0	8
విజయవిలాసము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	4
రంగారాయచరిత్ర, దిట్టకవి, నారాయణకవిప్రణీతము	...	0	8
ఉత్తరహరివంశము, నాచన. సోమనాథకృతము	...	1	4
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు రామభద్రకవి	...	1	4
నీలానుందరీపరిణయము, తిమ్మకవి	...	0	4
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు, చక్కనికూర్పు	...	0	6
రసికజనమనోభిరామము	...	0	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి ప్రణీతము	...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవి	...	0	6
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవి	...	1	0
సారంగధరచరిత్ర, చిన్నసైజు, పెద్దచ్చు	...	0	8

వాపళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి.

ఆంధ్రగ్రంథములు,

5

ప్రతి 1-కి ద్వ. అ.

అనిరుద్ధచరిత్ర, అబ్బయామాత్య ప్రణీతము	...	0	8
రాజశేఖరవిలాసము, కూచిమంచి తిమ్మకవి	...	0	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవి	...	0	12
అప్పకవీయము, చక్కనికూర్పు, ఆట్టబైండు	...	1	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు టీకానుక్రమణికా సహితము, కాలికోబైండు	...	0	12
సులక్షణసారము, సటీక	...	0	8
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు, 1200 పద్యములు	...	0	4
డిటో బ్రానుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో	...	1	0
మాతృశతకము	...	0	1
సప్తమస్కంధము, సటీక, చిన్నపైజు	...	1	0
సుమతీశతకము, సటీక	...	0	2
కుచేలోపాఖ్యానము,, (భాగవతములోనిది)	...	0	4
డిటో ,, గట్టుప్రభుకృతము	...	0	6
కుమారీశతకము, సటీక	...	0	2
దాశరథిశతకము ,,	...	0	4
మానసబోధశతకము ,,	...	0	2
భాస్కరశతకము ,,	...	0	3
కలువాయిశతకము, సటీక	...	0	2
కవిచాడప్పశతకము	...	0	2
నృసింహశతకము	...	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	...	0	1
రామలింగేశ్వరశతకము, అడిదము సూరకవి	...	0	2
కాళహస్తీశ్వరశతకము, ధూర్జటికవి	...	0	2
భోగినీదండకము, బమ్మెర. పోతరాజప్రణీతము	...	0	1
కుక్కుటేశ్వరశతకము, కూచిమంచి తిమ్మకవి	...	0	2
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, చక్కనికూర్పు, మంచికాకితములు	...	0	6
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక, చక్కనిప్రతి ,,	...	0	6
ఆంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశస్కంధములు, శ్రీశతఘంటము, వేంకటరంగశాస్త్రి కృతము.	...	6	8
ఆంధ్రవచనవిష్ణుపురాణము, శ్రీతుపాకుల అనంతభూపాలకృతము (అచ్చగుచున్నది)	...	0	2
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
రామకృష్ణపరమహంసచరిత్ర ,,	...	0	2
బాలగంగాధరశిష్యుగారిచరిత్ర	...	0	2
దాదాభాయి రోజీచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	1

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి.

	ప్రతి 1-కి రు. ఆ.
అనిబిసెంటుచరిత్ర, ప్రతిమతో	... 0 1
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర	... 0 2
కన్యాశుల్కము, హాస్యరసభరితమగు నాటకము	... 0 12
ఆనందమఠ, నవల	... 0 12
కపాలకుండల	... 0 12
వివహారము	... 0 6
మదాలస	... 0 10
సుజనరంజని	... 0 6
తారాభాయి, చక్కనినవల	... 0 12
టిప్పసుల్తాన్, నూతనకవితాశైలినిశ్రీఅక్కిరాజు. ఉమాకాంతము గారిచేవిరచితము	1 4
సీతారామము, శ్రీతల్లాప్రగడ నూర్యనారాయణరావుగారిది	... 1 0
నీతిచంద్రిక, చిన్న యసూరి గారిది, చిన్నపైజు, పెద్దచ్చు	... 0 6
పంచతంత్రము, వచనము, సులభశైలి, పెద్దచ్చు	... 0 6
దక్కనుపూర్వకథలు, కొత్తకూర్పు	... 1 0
రామదాసచరిత్ర, చక్కనికూర్పు	... 0 8
నలచరిత్ర, పటీక, చిన్నపైజు	... 0 6
అధ్యాత్మరామాయణకీర్తనలు, చక్కనిప్రతి, చిన్నపైజు	... 0 6
బాలవ్యాకరణము	... 0 12
ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, సటీక, శుద్ధప్రతి	... 0 6
ఆంధ్రభాషాభూషణము	... 0 2
ఆంధ్రభాషార్ణవము, చక్కనికూర్పు	... 0 12
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటిప్పణము	... 0 6
శబ్దార్థచంద్రిక, శ్రీమహాకాళి. సుబ్బారాయకృత అకారాదినిఘంటువు	... 2 8
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు. ఇందు పూర్వకవుల చరిత్రలే గాక నాథునికకవుల చరిత్రలుకూడ వర్ణింపబడినవి. దీనిలో దొరకు కవులచాటు పద్యములు చిత్రకథలు అపూర్వచరిత్రాంశములు మఱియొక దాననెందునుగాన రావు. కాలికోబైందు కట్టబడ్డపూర్తిగ్రంథము	... 2 8
విచారసాగరము, శ్రీజనార్దన చైతన్యస్వామిగారిది	... 5 0

ఇవి మొదలగు సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు అనేకములు మా వద్దగలవు. క్యాటలాగులు చూడకోరినాము.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,